

G.K. 7. pil 1 G G 130

G.K. 7. pil 1°

Riccinus Anglica.

DE VITA
AC REBUS GESTIS
BEATI GREGORII
BARBADICI
S. R. E. CARDINALIS
EPISCOPI PATAVINI
LIBRI TRES.

Antonio Neri del.

Carlo Baroni inc.

ROMAE MDCCLXI.
EX TYPOGRAPHIA PONTIFICIA VATICANA
APUD FRATRES SALVIONOS

SUPERIORUM FACULTATE.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

CLEMENTI XIII.

PONTIFICI MAXIMO.

FR. TH. AUGUSTINUS RICCHINIUS

ORDINIS PRAEDICATORUM

SACRI PALATII APOSTOLICI MAGISTER

F. P.

T tua, Beatissime Pater,
auctoritas, & praecipuum
quoddam meum erga Bea-
tum Episcopum, & Cardinalem GREGORIUM BAR-
BADICUM plenum venera-
tionis, ac pietatis studium fecere, ut ejus
Vitam sanctitatis eximiae notis insignem
literarum monumentis consignandam.

suscipere alacri prorsus animo, ac voluntate fortasse majore, quam facultate; quae si mihi par votis atque argumento fuisset, cumulate primum Tibi, deinde etiam ipse mihi satisfecissem, nec esset quidquam, cur hujusce historiae vel Te auctorem, vel me scriptorem fuisse poeniteret. Nunc quantum ingenii & artis ad scribendum attulerim nescio: praestiti tamen, quod in me fuit, ut Episcopi, & Cardinalis sanctissimi imago aliqua latinis adumbrata coloribus exterarum praecipue gentium hominibus, & sacris Ecclesiae Pastoribus proposita esset, cum ad venerationem, & cultum, tum ad imitationem, & exemplum. Cujus ego imaginis prima ipsa lineamenta quum ducerem, Tu mihi animo obversabaris, Tu scribenti occurrebas identidem, & quibus Barbadici effigiem exprimebam coloribus, Te ipsum delineare videbar; tanta mihi in utroque apparebat vitae, morum, actionumque simi-

v
similitudo & consensio. Neque vērō ad
assentationem, & gratiam hoc a me
dictum putabit, qui utriusque vitae ra-
tionem, instituta, consilia, munera, ca-
sus quoque ipsos inter se componere,
atque conferre voluerit. Quorum ego
comparationem libenter hoc loco insti-
tuissē, si in amplissimum laudum tua-
rum campum excurrere te invito, ac re-
pugnante liceret. Sed consideranti non
quid de Te dici, ac praedicari oporteat,
sed quid modestiae tuae severitas ferre
possit, ac velit, multa mihi supprimen-
da, vel praecidenda sunt, pauca vero vix
indicanda, quae cum in ore, conspectu-
que omnium sint posita, praeteriri, ac
reticere omnino non possunt. De Patavi-
no loquor Episcopatu, in quem non mul-
tis a Gregorii obitu annis divino prove-
ctus consilio, cum ipsum, & Carolum
Borromaeum ad imitandum tibi propo-
suisses, relicta ab eodem Gregorio pa-
storalis administrationis, regendaeque
Eccle-

Ecclesiae documenta, & exempla tantâ es contentione aemulatus, ut ejus expressisse mores, & indolem, sensus quoque ipsos, & spiritum quodammodo hausisse videreris. Quo enim ille divini honoris asserendi, promovendique zelo, quo animarum salutis procurandae assiduo, flagrantique studio agebatur, eo incensus; animatusque cum esses, cogitationes, & curas in id omnes contulisti, ut religionis, ac pietatis officia, sacrorum cultum, cleri, populi que disciplinam, christianae catechesis frequentiam, bonarum artium, literarumque studia, Seminarii incrementa, Ecclesiae demum tibi commissae sanctitatem, jura, dignitatemque restitueres, foveres, amplificares. Nihil proinde eorum, quae optimo absolutoque Pastori tam multa, tamque gravia curanda sunt, a Te praetermissum; nullum industriae, vigilantiae, ac laboris genus fuit, quo Te in gregis salutem, & commoda semper intentum pastoralis sollicitudo non exerceret.

Sed

Sed quae Gregorii nomen, & famam cum primis illustravit, & auxit profusa in egenos, & pauperes liberalitas, ac munificentia, ea non tam virtus, quam natura tua esse visa est, quippe quae tecum ab infantia crevit, in perfectam deinde charitatem adulta, e Patavina in Apostolicam Sedem tecum conscendit, in qua pauperum Pater, ac miserorum perfugium omnium ore praedicaris. Et si autem ad supremam hanc sacerdotii, regnique majestatem ea omnia, quae in Te sunt eximia, ac praeclara viam paraverint, atque munierint, ego tamen sic existimo, plurimum quoque precibus apud Deum suis Barbadicum egisse, ut quod ipse, dum viveret, detrectavit, ac fugit summum sacrorum imperium, id tibi vel invito, ac repugnantī admirabili divinae voluntatis consilio deferretur. Praeclare scilicet actum iri cum universa christiana republica Te Pontifice intelligebat; tum illud certo sibi pollicebatur fore;

fore, ut qui in Patavina sede virtutum suarum cultor, atque aemulator studiosissimus fueras, earumdem in Apostolica cathedra iudex aequissimus fores, ac de illis ritu, institutoque Ecclesiae aliquando cognosceres, ac pronunciares.

Itaque cum a Te suscepta jam pridem, atque non exiguis curis, ac sumptibus diu promota ejusdem Canonizationis causa, optatum nunc demum ad exitum feliciter perducta sit, & quae tua est sapientia, & auctoritas, ore illo, quo Deus O. M. veritatem, voluntatemque suam Ecclesiae declarat, Cardinalem sanctissimum Beatorum fastis adjunxeris, eundem ego in hac publica bonorum omnium gratulatione, ac laetitia videre videor ab immortalibus, ac felicissimis Caeli sedibus decretum sibi in terris honorem, & cultum tibi uni secundum Deum grati animi sensibus acceptum referre; tum summis ab eo precibus flagitare, & contendere, ut in hoc
arduo,

arduo, ac salebroso Ecclesiae universae regimine faustissima Tibi omnia, ac secunda procedant; quod pro votis, atque ea qua plurimum valet gratia, facile impetraturum confido.

Jam illud reliquum est, Beatissime Pater, ut hanc vitae ipsius historiam, officii, atque obedientiae erga Te meae quaecumque argumentum, quo soles cetera ad Barbadici nomen, ac decus spectantia, aequo, clementique animo excipias, ac nomini, majestatique tuae ne dedigneris oblatam. Quam si iudicio quoque tuo probaveris, id a me in amplissimi honoris, ac praemii loco ponetur, & reliqua tua, quibus auctum, honestatumque me voluisti, munera, ac beneficia cumulabit. Quando autem iis parem neque referre gratiam, nec praedicare valeo, Deum immortalem, quod haecenus feci, rogare, obtestarique pergam, ut Te Apostolicae Sedis dignitati, religionis praesidio, rei christianae

**

incre-

x
incremento , meliorum denique tempo-
rum felicitati quam diutissime fervet , ac
tueatur .

PRAE-

pietatis ac salutis incitamenta, & subsidia possint afferre. Sed Episcopi in primis, animarumque Rectores egregiam, absolutamque in eo habent, quam in mores suos transferant, Pastoris optimi formam, quam si diligenter inspicere, ad eamque se fingere, atque componere velint, (velle autem omnes debent) regendi tuendique commissi sibi christiani gregis, ac difficilissimi muneris sanctissime obeundi, perficiendique consilia, documenta, atque exempla percipient.

Hujus ego Pastoris eximii vitam molliore hoc nostro raram admodum seculo, non equidem sponte mea, sed supremæ auctoritatis nutu, atque obtemperandi magis, quam placendi studio scribere instituens, id quod historici præsertim sacri munus est præcipuum, curavi diligenter, ut quidquid afferrem legitimis certisque documentis inniteretur. Pleraque idcirco hausi ex Tabulario Sacrae Rituum Congregationis, Actisque publicis in ejusdem Beati viri Canonizationis causa vulgatis; pauca quædam ex Ugbellio in Italia sacra, nonnulla ex ipsius B. GREGORII pastoralibus literis, & documentis uno volumine exceptis, editisque Patavii Anno MDCLXXX. Pervolutavi quoque omnia quæ exstant ipsius adversaria MSS., tum supplices variorum Epistolæ ad Clementem PP. XI. postulandæ, urgendæque illius Canonizationis causa conscriptas, ac Romæ vulgatas Anno MDCCXXI. Aliqua demum nobis suppeditavit ineditus,

ditus, atque informis de illius vita Commentarius italice scriptus a Iosepho Musoco Presbytero Vicentino, qui Tridenti obiit anno MDCCCLIV. die xxiii. Iulii Congregationis Oratorii Praepositus. Is enim, quod a prima iuventute in sanctissimi Cardinalis sinu educatus, complures deinde annos in ejus familia versatus, cum viventi, tum morienti proxime haeserit, probitatis deinde singularis, doctrinaeque laude claruerit, idoneus, ac multorum instar veritatis auctor ac testis habendus est. Itaque codicis ejusdem ope, quem a PP. Minoribus Reformatis Tridentini Coenobii pro singulari eorum humanitate legendum acceperimus, nonnulla supplevimus, quae in Actis publicis, aliisque documentis desiderantur. Si quid aliunde acceptum & haustum in medium afferemus, auctorem, locumve, unde illud depromimus, indicabimus, ne quidpiam Lectoris fidem moretur.

His porro subsidiis instructi ad historiam vitae scribendam accessimus, non qualem curiosi fortasse nonnulli magis quam pii, religiosique cuperent, operum mirabilium narratione contextam (quamquam nec ea in GREGORII vita desiderantur) sed quod in sanctis viris praecipuum sane est, atque admirandum, virtutum omnium exemplis, documentisque refertam. Ego enim sic existimo, egregiae sanctitatis laudem in eo positam esse, ut aequabili christianae vitae ratione status, ac muneris quisque sui

partes quam diligentissime impleat. Qua potissimum laude cum BARBADICUS excelluerit, vitam ejus fere omnem ad certa Episcopalis muneris, in quo diu, sanctissimeque versatus est, officia, & capita revocabimus, resque praecipuas ab eo variis temporibus gestas unius plerumque argumenti titulo complectemur, ne repetitus de iisdem sermo Lectorem distrahat, vel obtundat. Potiora tamen, quibus insigniores ejusdem vitae partes, actionesque affixae sunt, tempora distinguemus, & singularum epochas consignabimus. Dicendi genere utemur temperato ac perspicuo, quod in legentium animos facile influat, & quod vehementer optamus, ita eorum mentibus exempla virtutum infigat, ut ad ea aemulanda non alliciantur modo, sed etiam accendantur. Id porro unum si consequamur, operae, ac laboris qualiscumque nostri fructum non exiguum tulisse arbitrabitur.

APPROBATIONES CENSORUM

Perlegenti mihi, SS^{mi} D. N. PAPAE CLEMENTIS XIII. mandato, Librum, cui titulus: *De vita, ac rebus gestis Beati Gregorii Barbadii S. R. E. Cardinalis Episcopi Patavini Libri tres*: Auctore R^{mo} P. Fr. Thoma Augustino Ricchinio Sac. Palatii Apostolici Magistro: non modo nihil occurrit, quod Catholicam Fidem, & Christianos mores vel minimum laedere videatur, quinimo coram objecta est imago pulcherrima sanctissimi Cardinalis, & Episcopi, manu peritissima, vivis adeo, nitidisque expressa coloribus, ut facile intuentium oculos in sui admirationem rapere, & Ecclesiasticis omnibus, Episcopis vero praesertim incitamento esse possit ad perfectam Ecclesiasticae disciplinae, & pastoralis ministerii rationem assequendam. Deo igitur plurimae habendae sunt grates, quod Romanam Ecclesiam ultimis hisce temporibus, fulgidissimis christianae pietatis, scientiae, fortitudinis, poenitentiae, caritatis, aliarumque virtutum exemplis illustrare voluerit, ac debitae Summo Pontifici laudes, qui relato in Beatorum album Gregorii Barbadii nomine, eas fidelibus cunctis ad imitandum proposuerit. Quapropter utilissimum censeo librum hunc tam concinne, diligenterque elaboratum, publicis typis dari. Datum pridie nonas Quintiles anni MDCCCLXI.

Thomas Emaldius SS^{mi} D. N. Sec. Brevium ad Principes.

San-

SANCTISS. D. N. CLEMENTIS PAPAE XIII. jussu legi librum, cui titulus: *De vita, ac rebus gestis Beati Gregorii Barbadici S. R. E. Cardinalis Episcopi Patavini, Libri tres*, Auctore Rmo P. Fr. Thoma Augustino Ricchinio S. Palatii Apostolici Magistro: in quo libro nihil reperi, quod Orthodoxae Fidei sit adversum, vel offensionem bonis moribus afferat. In hujus autem Commentarii scriptione constituenda non mediocrem habet laudem doctissimi auctoris prudentia, qui, quae B. Cardinalis, atque Episcopus toto laudatissimae sanctissimaeque vitae suae cursu cogitaverit, dixerit, fecerit, summo judicio ita suis quaeque aptis & accommodatis locis disposuit, ut inde absolutissimum Episcopi exemplar expresferit, & ad imitandum primariis Pastoribus exposuerit. Praeterea sedatum orationis genus, elegans, & grave; verba dilucida; sententiae perspicuae, & e christiana disciplina depromptae; grata narrationum brevitates; omnia ad pietatem composita. Itaque librum hunc publica luce dignissimum, censeo. Dat. iv. nonas Julii MDCCCCLXI.

*Michael Angelus Giacomellus SS. D. N. Clementis XIII.
a Latinis Epistolis.*

APPROBATIO ORDINIS. NOS FR. JOANNES DOMINICUS VILLAVECCHIA

Sac. Theologiae Magister, ac universi Ordinis
FF. Praedicatorum humilis Vicarius,
Procurator Generalis, & Servus.

CUM Opus, cui titulus: *De vita, & rebus gestis Beati Gregorii Barbadici S. R. E. Cardinalis, Episcopi Patavini, Libri tres*, Auctore R. P. D. Magistro S. Palatii Apostolici, Fr. Thoma Augustino Ricchinio, Provinciae nostrae utriusque Lombardiae, jussu SS^{mi} D. N. CLEMENTIS PAPAE XIII. jam approbatum fuerit: Harum serie, nostrique auctoritate officii, facultatem, quantum in nobis est, eidem Auctori concedimus typis edendi praefatum Opus; Servatis de jure servandis. In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. In quorum &c. Datum Romae in Conventu nostro S. Mariae super Minervam die 8. Julii 1761.

Fr. Joannes Dominicus Villavecchia
Magister Vicarius Procurator Generalis Ordinis.

Registr. pag. 40.

Fr. Angelus Rafferri Mag. & Pro-Socius.

IN-

I N D E X

LIBRORUM, ET CAPITUM

LIBRI PRIMI.

Cap. I. D E Gregorii genere, parentibus, pueritia, primaque institutione.	pag. 1.
Cap. II. Ejusdem adolescentia, in Germaniam profectio, & clericalis vitae institutio.	5.
Cap. III. Romam ab Alexandro VII. arcessitus, honoribus, ac dignitatibus augetur. Praeficitur Translyberinae Regionis lue laboranti, & Bergomensium Episcopus designatur.	13.
Cap. IV. Bergomensium in Episcopatum: ejus Ecclesiae status, atque instituta a novo Episcopo regiminis ratio.	17.
Cap. V. Remissam Cleri disciplinam corrigere, & restituere aggreditur.	23.
Cap. VI. Ad populi mores instituendos catechismo, & concionibus pergit.	30.
Cap. VII. Orbis, ac Dioecesis visitationem instituit, & quam in ea obeunda methodum rationemque adhiberet.	37.
Cap. VIII. Pelaginarum sectam ab Ecclesia sua exterminat.	45.
Cap. IX. Ab Alexandro VII. S. R. E. Cardinalis creatur; Romam proficiscitur, mox ad Ecclesiam suam revertens Synodum celebrat.	49.
Cap. X. A Bergomensis Ecclesia ad Patavinam transfertur.	57.
Cap. XI. Quae primum egerit in Patavino Episcopatu.	61.
Cap. XII. De Clericorum Seminario aedibus amplificato, redditibus, scholis, aliisque institutis, ac beneficiis aucto.	67.
Cap. XIII. De adhibita in Clericis initiandis atque Ecclesiae ministris designandis cura, ac diligentia.	77.
Cap. XIV. De variis ab eo institutis Congregationibus.	84.
Cap. XV. Praecipua Gregorii studia ad componendos populi mores, & procurandam gregis salutem.	91.
Cap. XVI. De restituta, & aucta sacrarum Virginum disciplina.	98. Cap.

I N D E X

xix

<i>Cap. XVII. De sacris comitiis, quibus interfuit eligendi Pontificis causa.</i>	pag. 104.
<i>Cap. XVIII. Ut se gesserit in comitiis ab obitu Alexandri VIII. celebratis, quo Pontificatum defugeret.</i>	109.

LIBRI SECUNDI.

<i>Cap. I. De Gregorii in Deum fide, ejusque tuendae, ac propagandae studio.</i>	116.
<i>Cap. II. De eximio ejus Religionis cultu.</i>	126.
<i>Cap. III. De spe, & fiducia in Deum.</i>	136.
<i>Cap. IV. De charitate in Deum.</i>	143.
<i>Cap. V. De orandi, ac contemplandi studio.</i>	149.
<i>Cap. VI. De animarum salutis zelo, ac pastoralis sollicitudine.</i>	156.
<i>Cap. VII. De profusa in pauperes liberalitate.</i>	164.
<i>Cap. VIII. Qua fuerit in propinquos, & familiares charitate.</i>	172.
<i>Cap. IX. De charitate, ac beneficentia in adversarios quaque, ac sibi infensos.</i>	180.
<i>Cap. X. Ejusdem in omnes lenitas, ac mansuetudo.</i>	187.
<i>Cap. XI. In suis, atque Ecclesiae rebus gerendis prudentia.</i>	193.
<i>Cap. XII. De justitiae zelo.</i>	202.
<i>Cap. XIII. De animi constantia, & fortitudine.</i>	207.
<i>Cap. XIV. De vitae asperitate, & castimonia.</i>	213.
<i>Cap. XV. De animi modestia, ac demissione.</i>	221.
<i>Cap. XVI. De Prophetiae dono, ac miraculorum gratia adhuc viventi Gregorio collatis.</i>	228.
<i>Cap. XVII. Qua fuerit dum viveret existimatione, & fama virtutum.</i>	236.

LIBRI TERTII.

<i>Cap. I. Gregorii obitus, funus, & sepultura.</i>	248.
<i>Cap. II. Corporis ejusdem habitus, & forma, animi indoles, ingenium, & doctrina.</i>	258.
<i>Cap. III. Quae fuerit sanctitatis ejus opinio, & fama post mortem.</i>	266.
<i>Cap. IV. Miracula quaedam Gregorii precibus post ejus obitum a Deo patrata.</i>	273.
<i>Appendix. De iis, quae hactenus in causa Canonizationis B. Gregorii Barbadici peracta sunt.</i>	285.

D E

B. GREGORIUS BARBADICUS S.R.E.
PRESB. CARD. EPISCOPUS PATAVINUS

Si Stampano, e vendano incontra alla Portaria delle carceri di S. Ignazio.

D E V I T A ,
 E T R E B U S G E S T I S
 B E A T I G R E G O R I I
 B A R B A D I C I
 S . R . E . C A R D I N A L I S
 L I B E R P R I M U S .

C A P U T I .

*De Gregorii genere, parentibus, pueritia,
primaque institutione.*

ARBADICA Gens apud Venetos
patricio loco ab ultima Civitatis
origine clarissima habetur, mul-
tosque extulit viros omni tempore
magnarum rerum administratione,
atque honoribus praestantes.

Qua gente prognatus Gregorius partam a majoribus
gloriam non tam amplitudine honorum,
quam sanctitatis fama, atque excellentium auxit

A

splen-

splendore virtutum. Natus est Venetiis anno MDCXXV. vii. Kal. Octobris, Patre Johanne Francisco Senatore, Matre vero Lucretia Leonia nobilissima, lectissimaque foemina. Hanc quum medio aetatis cursu acerba sibi morte praereptam maritus extulisset, viduitatem deinceps castissime coluit. Atque ab eo tempore severiori vitae disciplinae, omnibusque religionis, ac pietatis officiis se totum dedidit. Itaque positis fericis vestibus, nonnisi laneis utebatur. Horas canonicas homo sacris non initiatus rite ac religiose perlegebat, aeternarum rerum contemplatione, dijudicanda expiandaque conscientia, frequentandis mysteriis, juvandis egenis, ceterisque christianae disciplinae exercitationibus plurimum occupabatur. Et quod magno est fortis animi, solidaeque virtutis indicio, idem neque elatus rebus secundis, neque adversis unquam dejectus est. Literarum etiam studia sequutus complures disciplinas calluit, praeclareque in primis Philosophiam. Tanta autem erat in eo vis memoriae, ut nomina varia, eaque barbara, atque a sermonis consuetudine aliena plus quam centum, ut ab alio edita essent, ipse extemplo memoriter reddere posset. Amplissima gessit Reipublicae munera non solum integerrima fide; sed etiam

etiam prudentia, & aequitate singulari. Vixit annos septem & octoginta, reliquitque nominis, & virtutis suae memoriam immortalem.

Is itaque susceptis ex conjugio liberis pie, sancteque ad Majorum instituta, ad Civitatis disciplinam, christianaeque Religionis normam instituendis operam, & curam singularem impendit; cujus eximiae diligentiae fructum ex Gregorio in primis uberrimum tulit. Nam vix infantiam egressus, ut erat docili, & candida indole, tradita ab optimo Genitore virtutum documenta reddebat moribus ad omnem modestiam, pietatemque compositis. Ea aetate neque cum aequalibus ludere, neque pueriliter quidquam facere visus est, sed ab ineptiis, & nugis prorsus abhorrens amare silentium, solitudinem capere, seque ad se colligere solebat. Fuere e domesticis, qui eum in angulis, ac penetralibus domus orantem manibus ad Coelum sublatis, aliquando etiam vi mentis a sensibus abreptum ad Crucifixi, Sanctorumque imaginem aliquam haerentem invenere. Intempesta nocte dormientibus ceteris e lecto prosiliens identidem, accensisque de lucerna cereis faculis, quod sibi in cubiculo altariolum struxerat, ornare, tum jugi oratione defixus diu ante ipsum perstare solebat.

Templa in primis libentissime adibat, ac nulla taedii, vel defatigationis significatione, incredibili modestia, ac pietate horas ibi multas tranfigebat, ut ex ipso habitu corporis animadverti posset, sic eum mentem divinis rebus plenam, & occupatam habere, ut aliarum rerum cogitatione ne tentari quidem videretur; quibus sane indiciis suscipiendo sacrorum cultui, atque ineundae religiosae vitae rationi non obscure praeludere videbatur.

Ita porro institutae ad religionem indoli addebatur ingenium natura promptum, iudicium acre, memoria tenax statim arripiens, ac diu servans, quae tradebantur; nec illi defuit paternae sollicitudo, quo primis artibus, ac disciplinis imbueretur, quarum studio non celeriter minus, quam diligenter perfunctum, Pater ipse Philosophia instituendum suscepit, neque exiguum tulit laboris sui fructum. Nam celeri in iis studiis, ac disciplinis progressu paternae diligentiae Filius ita respondit, ut brevi institutori suo par videri potuerit. Ea vero fuit Gregorius in eundem Patrem observantia, & amore, ut ab ejus nutibus omnino penderet, ac ne adultus quidem ab ejus latere avelli posset. Quare si ruri cum eo aliquando versaretur, ille
vero

vero in Urbem publicae, vel privatae rei causa ad dies aliquot evocaretur, ejus expectandi impatiens Gregorius relicto rure, atque levatione animi abjecta ad ipsum convolabat.

CAPUT II.

Ejusdem adolescentia, in Germaniam profectio, & Clericalis vitae institutio.

Pueritiam egressus, ac liberalibus studiis satis excultus ad capeffendam Patris exemplo, atque institutione Rempublicam idoneus videbatur. Annum aetatis undevicesimum attigerat, cum ad Monasteriensem in Westphalia Conventum pacis inter Europae Principes conciliandae gratia Aloysius Contarenius Venetorum Orator delegatus est. Huic cum se itineris comitem adjunxisset Gregorius, occasionem nactus non obscura iis Comitiis civilis, publicaeque dedit prudentiae argumenta. Nam Contarenius collatis omnibus cum eo negotiis, atque consiliis, rerum quae ibi agebantur Commentaria Gregorio describenda commisit, quae inde ad Senatum mittebantur. Eodem porro tempore tantum operae posuit in Geometria cognoscenda, ut Euclidis libros omnes sedulo evolverit, ac sola ingenii ope brevi com-
prehen-

prehenſos habuerit . Ac quantum temporis e publicis curis , atque occupationibus decerpere poſſet , tantum ille ſtudiis , piisſque exercitationibus tribuebat . Raro pedem , niſi ſi aliqua ſacra aedes adeunda eſſet , domo efferebat . Nec tamen aliorum conſortia omnino vitabat , ſed tantam in hominum conſuetudine retinebat modetiſſiam , & comitatem , ut omnium in ſe converteret oculos , & benevolentiam conciliaret . Adeſſat iis in Comitibus Romani Pontificis nomine Fabius Chiſius Epiſcopus Neritonenſis Apoſtolicae Sedis apud Colonienſes Legatus , qui non multo poſt Alexandri VII. nomine aſſumpto univerſae praefuit Catholicorum Eccleſiae . Is Gregorii ſuaviſſimos mores , virginalem verecundiam , conſilium , prudentiam , pietatemque miratus , praeclariffimae indolis de ſe magna pollicentis ſtudio captus , quaſi futurorum praefcius excolendum ſibi adoleſcentem exiſtimavit , in quo eximiae ſanctitatis initia manifeſte conſpicerentur . Eum ergo ſibi familiarem eſſe voluit , ac paterno amore complexus ſalutaribus monitiſ ad arreptam Evangelicae perfectionis viam inflammabat ardentius , vitaeque ſanctiſſime traducendae documenta inferebat , uberem ex tam fertili ſolo ſe frugum copiam collecturum ſperans ,

rans, quod postea rei eventus comprobavit. Cum eo divini Officii preces quotidie solvebat, ac modo de sempiternis, atque divinis, modo de literariis rebus colloquebatur; atque auctor illi hujus in primis consilii fuit, ut in amoribus, ac deliciis haberet semper Franciscum Salesium, hunc sibi ducem, & comitem, vitaeque magistrum constitueret, ejus opera, *Philorheam* praecipue, seu Manuductionem ad vitam pie, sancteque instituendam assidua versaret manu, ad eamque vitae suae rationes omnes exigeret. Itaque Gregorius suscepta cum Chisio summa doctrinae, pietatisque necessitudine, ejus se disciplinae commisit, ut in spiritualis vitae progressu eo deinceps uteretur tamquam moderatore animarum peritissimo, e cujus monitis, ac praeceptis, veluti maxime idonei divinae voluntatis interpretis totus penderet. Chisius vero quam animo ceperat de Barbadico existimationem non retinuit modo, sed auxit, & paulo post etiam luculentius declaravit.

Absolutis Comitibus, & peragratis superioris, atque inferioris Germaniae Provinciis Parisios contendit, ubi quatuor fere menses versatus est. Cum autem obsequii causa Christianissimum Regem semel, iterumque adiisset, tantam apud eum
iniit

iniit gratiam, ut adolescentis modestiam miratus Veneto Oratori adfirmaverit visum sibi fuisse Gregorium Coenobitarum instituti religiosum tyrunculum. In Patriam reversus, quo publicae administrationis auspicia caperet, Sapientum, ut vocant, Collegio adnumeratus est. At verum quum magnam de se in Republica expectationem jam concitare coepisset, & apud Civitatem universam gratosus admodum esset, expeditum, que illi ad amplissimos honores cursum pollicerentur ingenium, prudentia, morum probitas, ac Civium gratia, novum vitae genus animo versare coepit, atque in ea cogitatione defixus diu anceps, ac sollicitus fuit. Nam quo terrenis curis omnibus solutus solis vacare coelestibus posset, religiosae vitae rationem sibi ineundam putabat. Jam recessum a seculo meditabatur, tutamque respiciebat stationem aliquam in religiosorum hominum coetu optimis legibus, ac severiore disciplina constituto. Sed auctabat animo ex tot religiosis familiis, quibus christiana abundat Respublica, quam potissimum deligeret, atque complecteretur. Placebat Carmelitarum Excalceatorum disciplina, aut Camaldulensium Eremitarum solitudo, praesertim quod utriusque Instituti Professoribus multo studio favebat

verat Pater, opemque suam omnem contulerat, ut eorum Coenobia Venetiis exstarent. Somaſchenſis quoque Congregationis aëtuoſa in proximos charitas hominem multis mortalibus prodeſſe cupientem ad ſe alliciebat; ac modo in unum, modo in alterum Inſtitutum ſe inclinari animo ſentiebat, nec tamen certo conſilio quodnam ſequeretur eorum adhuc videbat. Itaque ut de re tanta, ex qua univerſae vitae ratio, atque aeterna hominis ſalus pendere ſolet, prudenter decerneret, ac ne ſuo ipſius iudicio ſtaret quo falli poſſet, explorata primum multis precibus divini Numinis voluntate Johannem Baptiſtam Fabri in S. Lucae Venetiis animarum Curatorem, Plebanum vocant, doctri-nae, & ſanctitatis fama praeſtanti ſibi adeundum propoſuit, cujus conſilio in deliberatione capienda tamquam divino oraculo uteretur. Is autem temporis modo ad conſultandum, orandumque Deum quaefito, paulo poſt in haec verba reſpondit: „ Eccleſiaſticam in ſeculo vitam amplecteris: Ro-
„ mam ibis, Epiſcopus eris: haec de te conſtituit
„ Deus „. Nec diſſimile tulit reſponſum ab alio praeclari nominis religioſo viro, quem conſilii cauſa Mediolanum proſectus audiendum exiſtimavit.

Per id tempus, anno videlicet MDCLII. Sacro Cardinalium Collegio adjunctus eſt Fabius Chiſius,

B

vir

vir sanctissimis moratus moribus, ab ingenio, doctrina, atque eruditione locupletissimus, & summa abstinentiae, probitatis, prudentiaeque laude clarissimus, quo Gregorius, uti supra demonstratum est, familiarissime usus erat, in vitamque cum eo consuetudinem literarum subsidio absens retinebat. Hunc quoque non gratulationis modo, sed consultationis causa sibi adeundum putavit, nihil ut eo inconsulto moliretur, quem jam antea audierat multa sibi ad excolendum animum, sempiternamque salutem consequendam utilia praecipientem. Romam igitur ad eum profectus est, collatisque cum ipso de statu vitae eligendae consiliis in hanc ille sententiam respondit: „ Indigere Ecclesiam praestantibus viris, „ qui non suae dumtaxat, sed proximorum saluti, & commodis diligenter fervirent. Optime igitur pro sua pietate, ac prudentia factum, si Ecclesiasticae militiae in seculo nomen daret. Jurisprudentiae interea, atque Ecclesiasticae historiae cognoscendae operam impenderet; tum biennio post ad Urbem rediret. Paruit amantissimo, atque optimo Institutori suo Gregorius, atque omni arctioris vitae cogitatione ex animo depulsa Patavium se contulit, ubi legum interpretes audire sedulo coepit, atque
ut

ut erat ingenio, ac memoria facili, Theologiae, atque Historiae quoque sacrae studia cum iis accurate conjunxit.

Et quamquam lubrica esset aetate, atque in ea versaretur Urbe, in qua ob variarum gentium juventutem studiorum causa eò confluentem multa licentiae pericula posset offendere, ita tamen se continebat, ut nihil daret aetati, nihil voluptati, sed tempus omne aut literis, aut pietatis, ac religionis officiis impenderet. Solitudinis amantissimus aequalium vitabat consuetudinem, nec alios fere adibat, quam Academiae Professores, aut religiosos viros, cum quibus vel de studiis suis, vel de sempiternis, ac spiritualibus rebus ageret. Consuetudine in primis, atque institutione utebatur Hieronymi Erculani Ordinis Praedicatorum Theologi, atque Scriptoris doctrina, & pietate clarissimi, qui quum Gregorium *innocentissimam animam* appellare soleret, tum se multo plura ab eo didicisse affirmabat, quam ipse eidem tradidisset.

Jam vero quam satis comperta divini Numinis voluntate Ecclesiasticae vitae ineundae deliberationem ceperat, non amplius differendam, atque in aliud tempus rejiciendam, sed maturandam omnino existimavit. Die igitur v. Aprili

lis MDCLV. abjecta toga , ceterisque seculi ornamentis , clericali veste , ac tonsura a Venetorum Patriarcha initiatus dedit Christo , & Ecclesiae nomen , atque ex eo in quo erat ad speciem edito illustrique loco ad humiliorem , ut hominibus videtur , & obscuriorem vitae conditionem sese demisit . Mox vero per inferiores Ordinum gradus ad Presbyteratum ascendit , nec multo post facto , ut est in more positum , publico studiorum , doctrinaeque suae periculo , Juris utriusque Doctoratus insignia magna hominum gratulatione est consequutus . Novum ex eo tempore hominem , novumque spiritum induere visus est . Nam suscepti Sacerdotii dignitatem secum ipse reputans majoribus ad tanti muneris administrationem virtutum ornamentis se diligentius comparare coepit , & cogitationes , curas , operamque omnem ad suae , proximorumque salutis duntaxat studium , ad Ecclesiae commoda , ad divinae gloriae incrementum referre prorsus instituit .

CAPUT III.

*Romam ab Alexandro VII. arcessitus honoribus, ac
dignitatibus augetur. Praeficitur Transiberinae
regioni lue laboranti, & Bergomensium
Episcopus designatur.*

INterea Chisius doctrinarum omnium laude,
& magnae virtutis, rerumque gestarum fama
illustris summa Patrum consensione, atque uni-
versae Ecclesiae plausu, Alexandri VII. nomine
assumpto, Pontifex Maximus inauguratus est. Ju-
cundissimo rei nuncio laetatus quam qui maxime
Barbadicus, nulla tamen fortunae melioris spe,
nulla honorum, dignitatumque expectatione vel
desiderio illectus, atque commotus est. At novus
Pontifex memoria repetens quae in adolescente su-
spexerat virtutum ornamenta, multa statim de illo
a Veneto Oratore sciscitatus, hominem in Urbem
venire jussit. Paruit is amantissimo sui Pontifici,
atque ubi Romam advenit, omni benevolentiae,
& amoris significatione exceptus, nec dum posito
in Aula sacra tyrocinio amplissimis muneribus
cumulatus est. Nam primum Canonicus Pata-
vinus, tum utriusque, ut vocant, Signaturae
Referendarius, ac domesticus Praeful renuncia-
tus

tus est. Quibus honoribus auctus id curavit in primis, ne ingratus videretur in Pontificem, tum ne conceptam de se expectationem frustraretur, quam quidem non sustinuit modo, sed mox etiam exsuperavit. Nam paulo post grassante per Urbem epidemica lue, ad id mali propulsandum, aut minuendum optimus Pontifex curam omnem, ac diligentiam convertit, praeposito singulis Urbis Regionibus delecto Praefule, qui publicae incolumitati consuleret, curaretque, ne malum latius propagaretur, neve morbo laborantibus ulla deessent corporis, animique subsidia. Transiberinae regioni Gregorium praefecit, ut ubi major esset miserae plebis frequentia, major quoque Praefecti charitas eluceret. Grave ille, periculique plenum negotium alacriter suscepit, atque incredibili cum laude solertiae, charitatis, & fortitudinis praconceptae de ejus virtute opinioni cumulate respondit. Circumire assidue vias, obire aegrotantium domos, percunctari de singulorum statu, providere ne quidpiam eorum commodo, ac curationi deesset, parare, atque urgere ad auxilia ministros, ad valetudinem pharmaca, ad victum cibaria, omnia demum humanae diligentiae officia praestare, atque eorum nihil omittere, quae

quae ad miserorum salutem, aut levamen pertinere animadverteret. Nec tam de humanis remediis, quam de divinis sollicitus, quorum in publica calamitate uti est major necessitas, ita minor plerumque est cura, omni ope conniti, ne morbo oppressi Sacerdotum carerent auxilio, ac ne jam morituri suprema adeundae aeternitatis subsidia desiderarent. Latius interea manans lethiferi morbi vis domum ipsam Gregorii pervasit, ac duos e familiaribus ejus extinxit, magno adeoque cum vitae ipsius periculo. Ergo amicorum plerique eum non hortari modo, sed plane urgere, ac impellere, ut inde migraret, ne alienae procurandae salutis studio vitam ipse suam in apertissimum discrimen adduceret. Is vero publica magis, quam domestica calamitate commotus commissam fidei, ac vigilantiae suae Regionis custodiam negavit se deserturum, mortem obire paratus magis, quam officio, ac miserorum curae deesse: Quem igitur in calamitatis exordio praetulerat charitatis ardorem, ne suorum quidem funere, adspectuque mortis remisit, sed in susceptis charitatis officiis magno animo nihilo secius perseverans eò processit, ut Pontifex ipse hominis periculo commotus eum domo pedem efferre vetuerit, atque a munere

MOX

mox abductum in Tusculanum secedere iusserit, quo salubrioris Coeli beneficio recrearetur, fractasque laboribus vires, & valetudinem confirmaret. Dici vix potest quibus tum per Urbem Barbadii charitas, providentia, magnitudo animi praeconiis efferrentur. Ita certe in ore Transiberinorum versabatur Gregorii nomen, ut diu, alteque posterorum animis insculptum haeserit, ac nostra fere aetate crebris sermonibus, ejusdem sit celebrata memoria.

Sed magnam in primis gratiam his rebus consequutus est apud Pontificem, qui admiratione tantae virtutis, multo majore studio exarsit de eo benemerendi. Igitur cum per id tempus Bergomensium Ecclesia Antistite orbata fuisset, dignum Alexander prae ceteris, qui ei praeficeretur, Gregorium existimavit, eumque ne suspicantem quidem Episcopum designavit. Luctandum tamen fuit cum hominis modestia, atque humilitate, qua gravem sibi molem imponi considerans, animi diu pendens, & anxius fuit, an oblatum sibi onus defugeret, ac detrectaret. Sed ancipiti cura, dubiaque cogitatione distractum, cum difficilis admodum videretur tantae rei deliberatio, pervicit Alexandri praecipientis auctoritas, fecitque, ut ille recusare, atque obniti non auderet.

Ponti-

Pontificis itaque tanquam Dei per ipsum loquentis vocem Barbadicus accipiens divinae voluntati demisse acquievit, atque obtemperandi studio a Cardinali Bragadino die xxix. Julii anno MDCLVII. in sacris D. Marci aedibus eximio pietatis, ac religionis sensu Episcopum se inungi passus est. Suscepta manuum impositione arsit mira cupiditate desponsam sibi Ecclesiam quam ocysissime adeundi; quare ut primum sibi licuit, impetrata a Pontifice venia, ad Sextilem ejusdem anni ab Urbe profectus eò ire perrexit.

CAPUT IV.

Bergomensem init Episcopatum; Ejus Ecclesiae status, atque instituta a novo Episcopo regiminis ratio.

Vulgata jam hominis fama ita Bergomensium animos occupaverat, eorumque desiderium incenderat, ut fausta omnia, atque felicia sibi, & Ecclesiae sub Gregorii cura, ac regimine pollicerentur; nec sua illos opinione, ac spe falsos fuisse commonstravit eventus. Ac novus quidem Episcopus propitiato multis, accuratisque precibus Pastorum Principe Jesu Christo,

C

sto,

sto, quo optimam regendi Gregis rationem assequeretur, cum veterum Ecclesiae Pastorum, tum Sanctissimi in primis Mediolanensium Antistitis Caroli Borromaei instituta, virtutes, exempla, quantum Dei ope conniti posset, ad imitandum sibi proposuit. Eundem vero in omni pastoralis vitae parte feliciter adeo retulit, atque expressit, ut non immerito alter Carolus Borromaeus vulgo appellaretur.

Suscepta igitur vineae illius procuratione, multa sibi juxta Prophetæ monitum evellenda radicitus, ac destruenda, plura quoque plantanda, atque aedificanda cognovit. Nam etsi Praedecessorum Antistitum cura, ac diligentia sanctissimis legibus communita, optimisque institutis, exemplisque fuisset exulta, ut est tamen humana conditio in laxiorem vivendi licentiam prona, multae in christianam, atque ecclesiasticam disciplinam irrepsérant corruptelae, quibus Cleri, Populique mores laborantes, non solum specie praesentis mali, sed etiam futuri metui, ac periculo majore ejus animum magnopere commovebant; Quae paucis ante annis Italiam fere universam vastaverat pestis, ea Bergomensē quoque Provinciam misere afflixerat, ac tetram non corporibus modo, sed ani-

animis intulerat cladem; nam lue sublatis egregiis, optimisque animarum curatoribus patuit exteris Sacerdotibus in Dioecesim universam aditus, quorum plerique literis, ac disciplina destituti, jam non Pastores, sed Mercenarii doctrinae inopia, moribusque liberioribus detrimento Ecclesiae fuere magis, quam subsidio. Ad haec, qui paulo ante decesserat Aloysius Grimanus Episcopus, cum senectutis onere pressus, variisque conflictatus incommodis Pastoralia munera per se obire aliquandiu non potuisset, impedita multa, atque incomposita, nec exiguo labore emendanda, atque in ordinem redigenda Successori reliquit. Id operis, ac laboris subiturus Gregorius hoc sibi proposuit, atque constituit, ut quam in alios inducere vellet disciplinae formam primum in se ipso exprimeret, fore sperans, ut prae euntem Pastorem oves non invitae sequerentur. Principio igitur se talem exhibuit, qualem in Tito suo animarum Pastorem Paulus informat, sanctum, prudentem, sobrium, pudicum, doctrina praestantem, ceterisque instructum virtutibus, quae Apostolorum Successorem plane referrent. Juge in primis orationis in eo studium, rerum omnium terrenarum contemptus, dura corporis per ab-

stinentiam, labores, vigilias afflictatio, effusa;
& ardens in omnes charitas, mansuetudo, patientia, sollicitudo, ac vigilantia, nec minor in adversis, & arduis animi fortitudo, & constantia, mortem ipsam ubi oporteret subire parata. Tum sibi ante oculos Caroli Borromaei vitam, res gestas, ac Mediolanensis Ecclesiae acta proposuit, eoque praeformatore, ac magistro certum sibi Episcopalis vitae ordinem, quem deinceps sequeretur, praescripsit, eodemque familiam quoque suam composuit, ut inde manarent in ceteros disciplinae, modestiae, & probitatis exempla. Domus universae apparatus, qui pompa careret omni, praeter eam, quae sustinendae dignitati prorsus deberetur. In suppellectili, ac vestibus nihil sericum, nihil pretiosum, nihil studiosius elaboratum, aut exquisitum. Argentea vasa, atque id genus instrumenta pauca quidem, eaque ad divinum fere cultum servata. Tenuis, ac frugalis mensa uno, vel altero obsonio, eoque vulgari, ac parabili more Coenobitarum instructa. Pauci ad humiliores usus famuli, paucique familiares, delecti tamen omnes, ac certo vitae testimonio, aut experimento probati. Discreta singulorum munera, atque assignatae cuique regulae, ac leges, quas libello
compre-

comprehensas vulgavit ea inscripta fronti Bernardi sententia *Domum Episcopi decet sanctitudo, decet modestia, decet honestas: Harum autem custas est disciplina*; qui contra eas faceret, domo excedere jubebatur.

Mane dato signo surgere omnes, atque in sacellum convenire, aeternarumque rerum meditationi, ac piis cum Episcopo vacare precationibus. Qui Sacerdotes essent, hi quotidie rem divinam facere; Episcopo facienti laici omnes religiose adesse. Hora pomeridiana lectionem de religione audire: sub nocturnam vero quietem in eodem sacello in diurnas conscientiae labes taciti inquirere, Poenitentiae sacramento frequenter expiari, sacram vero Hostiam ab Episcopi manibus semel in mense recipere.

Mensa omnibus in triclinio communis, sacra ad ipsam lectione adhibita, qua non minus animi reficerentur, quam cibo corpora. Quarta hebdomadae FERIA interdictus carniū esus, indictum vero FERIA sexta jejunium. Noctu prodire domo permissum nemini. Foeminis ad Episcopales aedes aditus omnino praeclusus. Ut tonsurati, ac proluxis vestibus, non tamen sericis, clerici, sacerdotesque incederent, graviter sancitum. A comestationibus, ludis, choreis, specta-

spectaculis, iisque omnibus, quae seculi licentiam, oblectamenta, vanitatemve olerent, abstinendum omnino. A muneribus caverent quam maxime, nec quidpiam cujusvis pretii dono acciperent, qui stipendio Episcopi viverent. Ab otio demum, profanis sermonibus, maximeque impuris, dissidiis, obrectatione, ceterisque aulicorum vitiis alienos, averfosque omnes volebat. Praefecit domui universae Sacerdotem gravem probitatis, ac prudentiae laude spectandum, qui in familiarium gesta, dictaque diligenter inspiceret, singulorum mores, atque errata notaret, ac pro tradita sibi potestate corrigeret, atque emendaret. Iisdem fere legibus se ipsum obstrinxit, atque subjecit, utque impune ab iis, officioque suo nunquam descisceret, duos sibi constituit vitae censores, quorum nomina typis impressa in tabulario episcopali exponi publice voluit, eosque iussit, quidquid reprehensione dignum admisisset sedulo monere, quo caveret in posterum, seque vel minimis in rebus quam castigatissimum exhiberet.

CAPUT V.

*Remissam Cleri disciplinam corrigere ,
& restituere aggreditur .*

DOmo , ac familia in hunc modum composita , atque instituta ad restituendam , promovendamque ecclesiastici Ordinis disciplinam cogitationes , & curas intendit . Vix enim fieri posse intelligebat , ut reliqui gregis conversio sibi ex animi sententia succederet , quin prius ad Cleri reformationem sese totum adjiceret ; quod plerique degeneres Christiani solutiorum quam agunt vitam , profligatis Clericorum moribus praetexere soleant , raro autem eorundem caste integreque viventium exemplo ad christianae vitae formam provocentur . Sed ne quid temere , ac minus considerate adgrederetur , ab ipso Pastoralis administrationis exordio Clerum universum sibi diligenter inspiciendum , cognoscendumque existimavit . Cura , toribus ergo animarum , tum ceteris Sacerdotibus , ac Clericis ad se arcessitis , singulorum nomina , aetatem , domos , statum exquisivit , ingenium , studia , doctrinam , & indolem diligenter

ter expendit, explorataque omnia in commentarium redegit, quo factum est, ut jam altero Episcopatus mense nondum expleto Ecclesiasticos singulos de facie nosceret, & quanti quisque esset satis perspectum haberet.

Jam vero multa initio sibi dissimulanda, aut leniter tentanda intellexit, neque subita quasi vi enitendum, ut inflicta disciplinæ vulnera curarentur, ne remediis intempestive adhibitis exasperarentur magis, ac deteriora fierent. Peritos itaque medicos imitatus non acriora primum, & omnia, sed leniora, ac sensim, quæ pro morbi acerbitate magis opportuna videbantur, admovit, fore sperans, ut si gravioribus malis præsentem aliquam medicinam afferret, facilius esset in reliquis Gregis universi curatio. Ea porro unde cetera in Clerum vitia manare solent duo esse animadvertens, rerum scilicet divinarum inscitiam, & vitam otio, inertiaque traductam, faciendum sibi in primis putavit, ut iis omnino eliminatis, quæ propria sunt Ecclesiasticorum hominum studia inducerentur. Comparatis itaque pro cujusvis captu, & comodo libris, certos in urbe, ac Provincia Sacerdotes constituit, qui rudiores alios patienter instituerent, assidueque exercerent. Coetus deinde aliquos statuta mensis cujuslibet die
cum

cum in Civitate, tum in Dioecesi cogi jussit, ut eo quisque ad differendum, vel respondendum de sacris, atque ecclesiasticis rebus conveniret methodo, & ordine ab ipso Episcopo constitutis.

Nec minor de Clericis cura, ac sollicitudo Gregorii fuit. Cum enim initia, progressionefque virtutum a prima educatione maxime pendere intelligeret, probatos adolescentes, qui Ecclesiae nomen dare vellent, Seminario Clericorum excepit iis studiis imbuendos, quae futuris Ecclesiae ministris maxime necessaria essent, ac populorum saluti cum primis utilia. Optimis magistris, qui probitate, & scientia praecellerent, pietate, ac literis instituendos tradidit, eorumque laboris partem in se quoque transferre, ac subire aliquando non dubitabat. Nam Seminarii aedes frequens adire, ac totos ibi aliquando dies transigere solebat, quo adolescentium Clericorum incitaret studia, exploraret profectum, disciplinam, & mores cognosceret, paternis monitis teneras mentes ad virtutem fingeret, amantissimisque cohortationibus ad officia religionis, ac pietatis accenderet.

Tenues porro, angustique quum essent Seminarii redditus, tribus Clericatus, ut vocant, eidem perpetuo adjunctis ita cumulavit, &

D

auxit,

auxit, ut centum deinde, & amplius ingenti Bergomensis Ecclesiae commodo, & ornamento sustentari, ac institui in eo possent alumni. Quo vero pluribus aliis, quibus pro sua amplitudine ea Dioecesis abundat, Clericis idem pateret commodum, eademque institutio, de novo Seminario constituendo consilium cepit, idque Apostolicae Sedis decreto sub die XXI I. Septembris anno MDCLX. ut constituere posset, impetravit. Sed quominus egregium, atque utilissimum opus perfecerit, in causa fuisse arbitror non multo post consecutam ipsius ad Patavinam Sedem translationem. Tanta sollicitudinis, ac beneficentiae memoriam, quam nullo unquam monumento consignari, quamdiu Bergomi sedit, Barbadicus permiserat, eo ad Patavinam sedem translato Seminarii Curatores his verbis sub ejus gentilitio insigni insculptis posuere.

EMINENTISS. CARDINALI BARBADICO

EPISCOPO BERGOMENSI,

QUOD SEMINARIUM DOTARIT MORIBUS,

DITARIT CENSIBUS, MUNIVERIT PIETATE,

EIQUE UNIVERIT CLERICATUS S. PAULI DE AZANO,

S. PETRI DE MEZATE, S. CASSIANI DE TRESORE,

JOH. BAPTISTA LAVEZARIUS CANONICUS,

HANNIBAL ALEXANDRIUS, FRANCISCUS A VALLE,

ANTONIUS TIRABUSCUS PAROCHI DEPUTATI

GRATI ANIMI MONUMENTUM POSUERUNT

ANNO MDCLXIV.

Jam

Jam vero ut inveſtas in Cleri mores , ac diſciplinam corruptelas , abuſionesque convelleret , vetera , ac recentiora Eccleſiæ inſtituta , quæ hominum oblivione , & incuria fere conciderant , in memoriam , & uſum revocare conſtituit . Ergo quæ de vita , & honeſtate Clericorum ſive ab Oecumenicis , aut Provincialibus Conciliis , ſive a Praedeceſſoribus ſuis ſancita fuerant , urgere identidem coepit . Liberiores cum laicis alterius præſertim ſexus conſuetudines , & familiaritates , negotiationes , aleas , choreas , larvas , theatra , atque profana id genus ſpectacula vehementer inſectari . Breviores veſtes , capillorum cultum , & quæ ſeculi vanitatem præſeferrent , omnino interdixit . Contubernales foeminas aut nullas permiſit , aut eas dumtaxat , quas vel ætas , vel proxima ſanguinis conjunctio omni ſuſpicionem liberaret . Ne quid demum , ut alia mittamus , in Eccleſiaſticis viris minus decorum , aut a ſacra profeſſione alienum conſpiceretur , neminem in laicorum familia , vel obſequii , vel rei procurandæ cauſa verſari ferebat . Improbabat in Sacerdotibus abjectionem , neque hac in parte vel erga ſe ipſum obſequium cujuſpiam , aut famulatum , niſi charitatis titulo , gravi aliqua in neceſſitate admitteret , id maxime ſpectans , ut eccleſiaſticus Or-

do quo ei debetur loco atque honore ab omnibus haberetur, cum eundem ipse exemplo suo reverenter observandum, excipiendumque doceret.

Neque satis eorum salutis, ac dignitati consultum putavit, si nihil turpe, aut flagitiosum admitterent, nisi ad omnem quoque probitatis, virtutisque formam compositi Christi bonus odor efficerentur, & quantum laicis amplitudine honoris, & gradus excellentia praestarent, tantum iis praelucent splendore vitae, & sanctitatis; atque ut tales essent praeibat ipse vitae plane Apostolicae exemplis, ut haberet quisque proposita in Pastore, atque Antistite suo quae caperet documenta virtutis: Praeibat quoque verbo, nec paternis cessabat monitis, jussis, precibus, atque obsecrationibus hortari, arguere, urgere, ut Clerum suum Deo acceptabilem redderet, bonorumque operum sectatorem: Literis demum, ac scriptis id assequi studuit, ut ad optimam vitae, ac disciplinae rationem unumquemque formaret. Edidit enim de Ecclesiasticorum vita libellum, in quo designata diei partitione, quid singulis fere horis ab unoquoque praestandum, quod orationi, studio, lectioni tribuendum tempus, quae vitanda, quae agenda Clerico, ac Sacerdoti, compendio indicabat, ac viam omnibus expe-

expe-

expeditam prae monstrabat, qua facile omnino, si vellent, ad Evangelicae vitae perfectionem contenderent.

Verumtamen quia neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus, enixis ab eo precibus jugiter flagitabat, ut daret voci suae vocem virtutis, qua excitati Ecclesiae suae homines ad propositas sanctitatis regulas aliquando conformarentur. Cumque intelligeret ad concipiendum, fovendumque melioris vitae studium prodesse cum primis, si exterioribus curis aliquando sepositis, brevis aliqua solitudo capteretur, qua rerum aeternarum meditatione christianus homo se contineat, omnemque in eas vim conferat mentis, pium hoc, saluberrimumque institutum ab universo Ecclesiae suae Clero semel ut minus in annos singulos usurpari iussit. Primus itaque Bergomensium Episcoporum edixit, ut Ecclesiastici omnes in designatum locum certis anni diebus secederent, ac pio aliquo sacerdote exercitationum duce, ac magistro, aeternarum, divinarumque rerum contemplationi operam darent, tum contractas e mundano pulvere sordes animi earundem confessione detergerent, ecclesiasticum spiritum renoverent, veterem denique hominem expoliantes cum
acti-

actibus suis novum induerent, qui creatus est in justitia, & sanctitate. Tanta inde consecuta est in plerisque morum, vitaeque ad meliora conversio, ut brevi omni corruptela, ac deformitate sublata restitui coeperit Cleri universi disciplina, quam eo saluberrimo instituto deinceps retento mirifice auctam florentissima pietate, ac literis ad hanc usque diem Bergomensis tuetur Ecclesia.

C A P U T VI.

*Ad Populi mores instituendos catechismo,
& concionibus pergit.*

Restituta, ut fieri poterat, in ipso fere Episcopatus exordio ecclesiastici Ordinis disciplina ad corrigendos gregis universi mores studia, operamque convertit. Cumque ingentem malorum partem ex divinarum rerum, quae ad salutem necessariae sunt, inscitia plerumque oriri animadverteret, in id mali genus a suis depellendum curam, industriamque omnem Gregorius intendit. Augebat hanc boni Pastoris sollicitudinem haud leve, quod ex vicinis haereticis orthodoxae fidei periculum impende-
re

re intelligebat ; Nam qua parte Bergomensis Provincia ad septentriones vergit , Vallitellinae Rhaetorum Provinciae finitima , ac contermina est , in qua Catholici Calvinianis commixti agunt , ac mutua utrinque commercia intercedunt . Pro-
num autem , expeditumque erat , ut ex illorum consuetudine rudis populus , & catholicorum dogmatum imperitus haereticorum hominum , *quorum sermo* , ut ait Paulus , *serpit ut cancer* , fallaciis caperetur , pravisque erroribus , ac doctrinis quasi contagione quadam inficeretur . Facile enim contingit , ut quorum consuescimus moribus , religione quoque , ac vitiis imbuamur .

Ea porro cogitatio Gregorii zelum , & animum vehementer anxium , ac sollicitum habuit ne quid in gregem suum serperet morbi , idque sibi curandum existimavit , ut non modo erroris labe , sed periculo etiam ac suspitione liberaretur . Quare omnes vigilantiae , industriaeque nervos intendit ad oves sibi creditas christianae doctrinae praesidio communiendas , ne proximae pestis afflatu , incautae , ac improvidae contaminarentur . Ac Dioecesis quidem loca fere universa ab ipso administrationis suae exordio nonnullis apostolicis viris e Congregatione , quam vocant Missionis , Roma deductis lustranda com-
misit,

misit, qui divini verbi semen ubique fererent, & christianae catechesis documenta traderent, seque brevi ea loca adituum populis denunciant. Universos interea Civitatis, Provinciaeque Curiones edicto monuit, ut singulis festis diebus hora pomeridiana discretos per classes pueros, puellasque suae curae commissas catholicae Religionis praeceptis, ac rudimentis imbuerent, nec tamen adultos praeterirent. Magistros in unaquaque Paroecia disposuit, quibus ad Parochorum auxilia adjungi clericos voluit, eorum Ecclesiae adscriptos. Concionatores, & poenitentiae administratos salutare institutum urgere jussit. Laicos viros, quos Piscatores appellabat, tum Parochos ipsos circumire vias, plateas, & compita, vagosque pueros, atque infimam plebem sedulo conquistam non invitare modo, sed ad templum deducere catechesi imbuendam. Parentes ipsos, tutores, magistros, dominos, vel opifices, ut filios, servos, discipulos, operarios ad christianam institutionem compellerent, hortabatur ipse cum voce e suggestu, tum literis amantissimis. Conflata praeterea piorum hominum sodalitia, quorum cura, & institutum in explicanda Religionis nostrae disciplina sedulo versaretur, quae varia deinceps in loca propagata

gata manent adhuc cum pietatis laude , ac religionis emolumento . Ad Episcopales aedes confluentes mendicos , antequam stipem acciperent , divina lege erudiri , quam publicis quoque in plateis circumfusae multitudini a concionatoribus explicari iussit . Qui eam ignorasset a sacramentorum participatione arcebatur . Ut una demum , eademque omnibus esset docendi methodus , jam pridem statutas a S. Carolo Borromeo catechismi tradendi regulas ubique servandas vulgavit .

Nec suum desiderari passus est studium , qui alienum tantopere urgebat . Continenter ipse magno ceterorum exemplo nec bruma , nec aestu deterritus , perincommoda semper hora eas scholas adire , de praecipuis religionis capitibus copiose , dilucideque , atque ad auditorum captum ingeniique mensuram accomodate differere , de divinae legis praeceptis , fideique elementis rudes interrogare , audire patienter , animos addere , ornare laudibus diligentes , excitare focordes : Pueros , puellasque prima sacrorum nostrorum notitia imbuere , praemiis , & munusculis allicere , factus cum Apostolo veluti parvulus in medio eorum , & tamquam si nutrix foveret filios suos , ut omnes quasi mo-

E

do

do genitos infantes purioris doctrinae lacte enutritet. Auctae propterea insignem in modum cum in Urbe, tum in Dioecesi hujusmodi scholae, ut jam nulla aetas, aut sexus magna eas non adiret frequentia, ac turpe quisque putaret christianum hominem in voluntaria ejus, quam profitebatur, legis, ac religionis ignorance versari.

Cum vero intelligeret, divini verbi praedicationem praecipuum Episcopi munus esse, quod tanti fecerunt Apostoli, ut viduarum ministerio operi Deo gratissimo anteferrent, in hanc quoque curam non alieno tantum ministerio, sed opera ipse sua continenter incubuit. Nam festis plerumque diebus, solemnioribus vero semper, ambonem conscendens ad conferendam non vulgi solum, sed nobilium, optimatumque Civitatis cum Laicorum, tum Ecclesiasticorum multitudinem tamquam pro Christo legatione fungens concionem habebat non in persuasibilibus humanae sapientiae verbis, sed in ostensione spiritus, & virtutis. Sermo ejus vivus, & efficax ex imo pectore erumpere videbatur pleno magis pietatis, divinarumque sensuum, quos ex assidua cum Deo consuetudine hauriebat, quam doctrinae lectione, ac studio
com-

comparatae, quam etsi minime negligebat, non ostentabat tamen, sed ita charitatis ardore temperabat, ut ejus robur, & nervi penetrarent ad mentem, animosque auditorum, quos propterea in partem quamcumque vellet facile inflectebat. Eum e suggestu dicentem cum sacris Pentecostes diebus aliquando audisset Lambertus Episcopus Eporediensis divinam hominis eloquentiam ita est admiratus, ut ad Cardinalem Colloredum scribere non dubitaverit, visum fuisse sibi non alia ratione Apostolos post acceptum Spiritum Sanctum ad Judaeos, & Gentes verba fecisse. Ardens, ac vehemens erat in iis vitiis exagitandis, in quae fere pronomiorem esse populum intelligebat. In pravas cum primis consuetudines, quae frequentes, ac faciles labendi peccandique afferunt causas, invehebatur, amores videlicet, choreas, compotationes, ganeas, obtrectandi, jurandi, blasphemandique licentiam, discordias, ac similitates, atque id genus flagitia, & scandala reprehendebat acriter, atque insectabatur. Et quamquam unius plebis, rudisque populi institutionem ejus omnis spectare videretur oratio, apposite tamen ad omnium statum conditionemque dicebat, & singulorum officia ita persequabatur, atque explica-

bat , ut omni auditorum generi christianae vitae documenta suppeditaret .

Ex iis autem , quos acrioris poenitentiae stimulis , pietatisque studio incitatos videbat , cum laicis , tum Clero addictis hominibus , coetum quemdam , ac sodalitium instituit , quod Poenitentiae oratorium vocavit ; Qui in eam societatem admittebantur , his fere institutis una simul exercebantur . In subterraneum principis Templi facellum Festis diebus sub vespertas conveniebant . Sacra primum lectio habebatur , quam excipiebat de aeternis rebus secreta mentis cogitatio . Tum Episcopus ipse , aut qui conventui praeerat Sacerdos ad divini iudicii , supremique numinis metum , ad expiandas poenitentia , & lacrymis praeteritae vitae noxas brevi sermone excitabat ; concepto demum de illatis Deo offensis dolore , vitaeque emendatione proposita , ac constituta , certo temporis spatio voluntaria se quisque flagellatione plectebat . Coeptum vero in Urbe institutum late quoque in Provincia magno pietatis incremento propagatum est .

CAPUT VII.

*Orbis, ac Dioecesis visitationem instituit, &
quam in ea obeunda methodum,
rationemque adhiberet.*

HÆc pastoralis sollicitudinis quasi initiâ fuerunt, atque praeludia. Jam probe intelligens quantam ad salutem Ecclesiæ procurandam, ejusque mala avertenda Pastoris oculi habere vim soleant, universum gregem inspicere, vultumque pecoris cognoscere maturavit. A publicis itaque, privatisque precationibus, ut decet rerum omnium initia, visitationem auspicatus, ipsam primum Civitatem, ac princeps ejusdem templum rite lustravit: Multa in eo disciplinae capita restituit, multa emendavit; ac saluberrimis decretis, vel ipso renitente Capitulo, servanda constituit. Certis legibus divinæ Psalmodiæ tempora descripsit, Festa discretivit, & sua cuique diei, ac singulis horis distributionum, ut ajunt, compendia, vel dispendia statuit, & sacrorum rituum, atque caeremoniarum observantiam sancivit. Intermittam diuturne

diuturna defuetudine certis diebus ecclesiastico ritu designatis parvi officii Beatae Virginis Mariae recitationem , Canonicis frustra obtinentibus inveterati moris possessionem , redintegrait , pleraque alia ad divini cultus incrementum , rerum sacrarum dignitatem , & Cathedralis ipsius decus saluberrime instituit , atque ordinavit . Ceteras deinde Ecclesias , tum Parochos , Sacerdotes , Clericos , sacras Virgines , Xenodochia , laicorum Sodalitia , loca denique omnia ad Episcopi curationem Ecclesiae lege , institutoque spectantia accurate cognovit , opportunisque decretis pro rerum , ac temporis necessitate communivit .

Non multo post ad visendas exiit Dioecesis Ecclesias , quarum visitationem qua obiret ratione non abs re fuerit hoc loco explicare , ut inde Lector intelligat quantum in eo munere diligentiae , curae , ac laboris optimus Pastor impenderit . Praescripserat ipse sibi ex Tridentini Concilii , & Provincialis Mediolanensis Ecclesiae Synodi decretis certas visitationis regulas de comitatu , de itinere , de victus ratione , de adventu ad Ecclesiam , de locis , rebus , personisque visitandis , deque omnibus , quae ad eam rem pertinent , accurate obeundis . Eorum
non-

nonnulla per literas Ecclesiarum Reſtoribus ante viſitationem ipſam edicebat, monebatque, ut futurum Epiſcopi adventum Populo denuncia- rent, atque hortarentur, ut quae pro eorum ſalute inſtituenda erant accuratis ad Deum precibus adjuvarent: Tum Eccleſiae ſuae ſtatum, oviumque ſingularum deſcriberent: Scripto quoque referrent, qui Cleri, Populique mores, quae vitia obtinerent, quae* potiffimum corruptelae irrepiſſent. Indicaret, num publici agerent ibi peccatores, blaſphemi, raptores, adulteri, ſcor- tatores, odiis, inimicitiiſ, aliifve flagitiis im- pliciti; num a ſacris jamdudum alieni; num conjuges thoro diſjunſti: Num alia, quae Epi- ſcopi cognitionem, & medicinam poſtularent. Praemonitos demum faciebat, quae ſibi, & comitibus ex Eccleſiae inſtituto paranda eſſent ad victum, ea nimirum frugalitate, ac temperan- tia, quam ſibi, & familiaribus uſu quotidiano praefcripſerat. Exigua deinde ſupelleſtili in- ſtruſtus in viam ſe dabat, iter omne pſallendo, atque orando conficiens.

Bergomenſis Provincia ad ſexaginta paſ- ſuum millia protenditur in longitudinem, tres fere partes montibus, jugifque praerupta, & quartam vix partem planities occupat. Qui
mon-

montes incolunt plane rudes , numeroque frequentes pastoritia exercent , lacteque , & castaneis vivunt : Ferro effodiendo in subjectis fodinis multi , lanificio nonnulli occupantur . Asperrima igitur , ascensuque difficillima loca adire cogebatur Episcopus , ut corpore imbecillo , ac valetudine plerumque infirma , incredibili sane incommodo , ac labore . Occurrebant identidem , ut est locorum natura parum idonea ad recreandum hominem inedia , & lassitudine confectum , diversoria , seu verius monticolarum gurgustia , pastorumve mapalia , nec alibi diversabatur jucundius , quam ubi rerum premeretur inopia . Ut ventum erat ad designatum locum de via fessus , ac viribus fractus , sudore diffuens , vel imbre aliquando perfusus , ne momento quidem temporis respirans , sacram aedem primum adibat , Dei , Sanctorumque praesidium multa prece rogaturus . Mox ad confertam populi multitudinem sermonem habebat , utque ineundae visitationis fructum caperent , ferventissimis verbis ad poenitentiam omnes exhortabatur . Templum deinde ipsum per partes lustrabat , sacra omnia cognoscebat , quae neglecta essent restituens , quae confusa ordinans , quae sarcienda , ac renovanda praescribens .

Dici

Diei horas ita particbatur , ut tempus omne populi institutioni , commodo , ac saluti , feque ipsum cunctis tribueret . Rem divinam in templo primo mane faciebat , mox divinae legis rudimenta , ac praecepta rudi populo declarabat : Brevi deinde cohortatione infixis in eorum animos aeternarum veritatum aculeis , monebat singulos , ut qui ejus opera , consiliove indigerent , libere omnino quavis hora ad Parochiales aedes ipsum adirent praesto omnibus semper futurum .

Dabat subinde poenitentibus aures , tum vel sacram ipse suis manibus Eucharistiam , vel nondum consignatis , inunctisque Confirmationis sacramentum ministrabat . Ita matutinis horis assiduos inter labores traductis ad novos a prandio repetendos in hospitium se recipiebat . Cibus meridie parvus , aliquando nullus vel aduentium causa persaepe intermissus . Vix enim ad mensam constiterat , vel aderant condicta hora rebus , animisve dissidentes eo conciliatore usurari , vel ab ipso arcessiti veniebant flagitiosi homines , contumacesve a sacramentis in ipso Paschate alieni , quos ille non antea dimittebat , quam amantissimis verbis ad sanio rem mentem revocasset .

F

A pran-

A prandio rursus in Templum redibat, eademque sedulitate ac labore catechesim concionemque instaurabat. Sub noctem domum repetebat magna obsessus hominum frequentia, quae vix ullum quiescendi spatium relinquebat; quos ut ille ad multam noctem patienter audierat, in cubiculum incoenatus se abdebat. Quod reliquum erat noctis orando magis, quam dormiendo magna ex parte transigebat. Brevis vero quies non detractis plerumque vestibus, aliquando nec in lectulo capta, cubile siquidem non aliter ab ipso relictum persaepe deprehensum est, quam primo advenienti constratum fuisset.

In omni quemcumque viseret loco de pauperibus, de aegrotantibus studiose inquirebat, quibus & ipse opitulabatur largiter, & aliorum quoque opem exemplo, atque hortatu procurabat. Inter visitandum de Cleri, populiue vitiis diligenter sciscitabatur, tum referebat in codicem; quae in praesentia corrigi possent opportunè emendabat, ac convellebat: quibus autem prompta, ac subita profutura non essent remedia, quod maturiore indigerent consilio, ea diligentius expendenda, atque statuenda in id tempus rejiciebat, quo in Urbem reversus

accu-

accuratiorem de iis consultationem institueret. Clero seorsum vocato, quae necessaria ad ejus emendationem videbantur, gravi, amantissimaque oratione inculcabat: Ecclesiae vero Rectori visitationis decreta scripto consignata tradebat, quo ea rebus ipsis, atque usu perfici curaret: Populum denique universum in Templo convocatum ad Dei timorem, ad mutuam charitatem, ad sacramentorum, & catechesis frequentiam, ad omnia christianae pietatis opera amantissime cohortatus, atque omnibus omnia fausta a Deo precatus discedebat.

Perfunctus unius pagi visitatione, recta, ac celeriter in alium contendebat: discedentem vero effusa populi multitudo, & circa ipsum stipata omnium aetatis hominum turba contineri vix poterat quin lacrymis prosequeretur, atque in voces erumperet tristitiae, & amoris plenas. Sic inter publicas doloris, pietatisque significationes ad alteram proficiscebatur Ecclesiam non minora viarum, curarumque incommoda subiturus. Cum enim vel ultimum lustrare vellet Dioecesis suae pagum, ac vicum, nunc abrupta montium, nunc abstrusos vallium recessus per angustos, atque impervios calles adire pedibus cogeatur, ex quo intelligi potest

quae pericula obierit , quot labores iis itineribus sustinuerit , praesertim cum ubique eandem agendi , visitandique rationem nullo vitae , commoditatis , aut valetudinis studio constanter retineret .

Quem vero ceperit ex iisdem laboribus fructum aestimare facilius est , quam brevi narratione complecti . Id primum est assequutus , ut christiana institutio adminiculum fidei , magistra religionis , & fundamentum salutis , jam pridem neglecta ubique locorum restitueretur : Tum ut dispulsa divinae legis ignorance sensim quoque exigerentur flagitia , comprimeretur vivendi licentia , pravaeque amputarentur consuetudines peccandique occasiones tollerentur . Concionum , & sacramentorum usus , quo nihil est populo christiano salubrius , vel inductus vel auctus ; redintegratus festorum dierum cultus , restituta templorum reverentia , Clerus ad officia sua revocatus , exercita ab omnibus christianae pietatis opera , mutata demum Ecclesiae , ac Dioecesis universae facies , & quam veluti agrum spinis consitum , atque occupatum acceperat , purgatam adeo , frugiferamque reliquit , ut quodammodo antiquorum temporum disciplinam , & sanctitatem praeferre videretur .

CA-

CAPUT VIII.

*Pelaginarum sectam ab Ecclesia sua
exterminat.*

Sed dum agro sibi commisso optima ingereret solertissimus cultor fidei, morum, ac disciplinae semina, quae in uberrimae spem messis jam adolēscere coeperant, non defuit inimicus homo, qui *zizania superfeminare* tentavit. Per ea tempora Jacobus a Sancta Pelagia laicus Mediolanensis vitae sanctitatem ementitus, simulatae virtutis ostentatione multorum animos ita occupaverat, atque seduxerat, ut spiritualis vitae, ac sublimioris contemplationis magistrum ac ducem se iis praeberet. Clandestinos viro-
rum, foeminarumque coetus coge-
bat, in quibus instauratis Gnostico-
rum, Beguardorum, Begui-
narumque illusionibus, atque spurcitiis exitiosa dogmata late propagabat. Pulsi e Brixiana dio-
cesis opera ac zelo Petri Cardinalis Otthoboni ejus civitatis Episcopi, qui deinde Alexandri VIII. assumpto nomine in Romana cathedra sedit, impurissimae sectae professores, qui a praeformatore suo *Pelagini* vulgo dicebantur, in proxi-
mam,

nam , ac finitimam Bergomensem Provinciam commigrarunt , ibique pravi dogmatis lumen clam diffundentes incautos nonnullos afflare jam coeperant . Quod ubi Gregorio renunciatum est , exhorruit animo gravi metu commotus , ne late serpens venenum gregem universum inficeret , atque corrumperet . Quo ergo vehementer ardebat religionis tuendae zelo mali exordio occurrere statuit , collatisque cum Fidei Quaesitore Vincentio Maria Rivoli Ordinis Praedicatorum consiliis , ac studiis , obtentaque ab Urbis Praetore Aloysio Mocenico auxiliari manu , quo ab ipsa radice malum convelleret , in exitialis sectae propagatores inquirere coepit : Tum suo , ac Fidei Quaesitoris nomine edictum vulgavit , quo tenebrae , ac subdolae genti larvam detraheret , veteratorum fallacias explicaret , conventicula prohiberet , ac profanos coetus dissolveret . Oves in primis suas paterna commonebat sollicitudine , ut ab iis diligenter caverent , qui ore habituque *pietatis formam habentes , sed virtutem ejus abnegantes* eo facilius simulatione virtutis seducunt plurimos , quo *se in angelos lucis transfigurant* , cum satanae sint , *docentes quae non oportet* , seque apud imperitos , & credulas in primis foeminas earum rerum magistros venditant , quarum vix esse

esse queant discipuli . Falsis enim imbuti , illisque praejudiciis , dum nova obtrudunt spiritualis vitae documenta , miseros auditores in varios secum errores abripiunt , atque in aeternae damnationis discrimen impellunt . Compertum vero exploratumque sibi cum esset adversus Ecclesiae leges nonnulla conflare virorum foeminarumque conventicula , in quibus exercitationum piarum obtentu falsae Orationis traderentur praecepta ; eos praeterea , qui coetus hujusmodi frequentare solerent , arcana disciplina , & sacramento quodam obstringi , ne quidpiam eorum revelarent , ac proderent , quae ibi clam agerentur , quo vel uno gravissimam pravae mentis suspensionem injicerent : Ea propter quo catholicae Fidei , morumque puritati prospiceret , atque aeternae perditionis aditum creditis sibi animabus praecluderet , omnibus suae curae subiectis conventicula ejusmodi quamcumque in posterum ob causam cogere , vel adire omnino vetabat .

Perversam deinde ac periculi plenam spiritualis vitae instituendae rationem eam esse denuntiabat , qua infirmas adhuc mentes , atque imbecillae ad sublimia & excelsa Deo non trahente inter orandum conscendere , & quasi evolare

lare docentur, cum vix in imo christianae perfectionis consistant. Id enim vero curandum in primis, ut assidua ac diuturna vitae activae exercitatione per humilitatis, patientiae, sui ipsius abnegationis, aliarumque virtutum actus, & habitus, pravas cupiditates, animique perturbationes frangere, ac subigere discant, tum per gradus veluti quosdam ad altiora enitantur. Eos, qui secus fecerint, post falsae atque inanis contemplationis usum, nullo in sanctitate vitae profectu, virtutibus vacuos, ac prioribus vitiis irretitos magis, inquinatosque plerumque reperiri.

Monitos quoque eos faciebat, qui foeminis ad vitam pie religioseque exigendam institutores se praebeant, atque in ea cura libenter versantur, ut hanc veluti certam quam sequerentur regulam animo infigerent penitus, ac saepe memoria retractarent Augustini sententiam(a): *Sermo brevis, ac rigidus cum mulieribus est habendus, nec tamen quia sanctiores fuerint, ideo minus cavendae; quo enim sanctiores sunt, eo magis alliciunt, & sub praetextu blandi sermonis, immiscet se viscus impiissimae libidinis*: Nam, ut aliis verbis egregie ac vere S. Thomas Doctor Angelicus(b): *Frequens familiaritas cum mulieribus spiritualibus domesticum est periculum,*

(a) Apud S. Th. Opusc. LXIV.

(b) ibidem.

culum, delectabile detrimentum, & malum occultum bono colore depictum.

Parochorum denique vigilantiam urgebat acriter, atque conscientiam onerabat, quo a suae quisque Paroeciae finibus ea flagitia quam longissime arceret, subiectamque sibi plebem de rebus his diligenter doceret; nec hortaretur modo, sed etiam impelleret, ut ad Ecclesiae tribunal eos statim deferret, qui vetita conventicula celebrarent. His optimus Pastor consiliis, atque remediis imminens Gregi propulsavit periculum, atque id est feliciter assequutus, ut ab eo summoti pestilentes homines, sin minus a morbo convalescerent ipsi, oves certe suas inficere non amplius possent; sicque eliminata pravi dogmatis contagione Ecclesia Bergomensis catholicae purissimaeque Religionis cultu jam inde ab Apostolicis temporibus clara in antiquae Fidei professione confirmata in posterum perseveraret.

CAPUT IX.

Ab Alexandro VII. S. R. E. Cardinalis creatur.

Romam proficiscitur, mox ad Ecclesiam suam revertens Synodum celebrat.

HÆc ad Gregis salutem, Ecclesiae suae commoda; & incrementum, aliaque id genus complura brevi temporis spatio Gregorius

G per-

perfecit, quorum fama cum omnium ore celebraretur, non finitimas modo regiones pervasit, sed Romam quoque perlata est. Quare virtutum, meritorumque illius aestimator aequissimus Alexander VII. confirmata, & aucta, quam de ipso ceperat, opinione, dignum omnino existimavit quem novis cumularet honoribus, ac sublimiorem in locum proveheret, ne uni tantum Reipublicae christianae parti, sed virtutum suarum lumine universae splenderet Ecclesiae. De illo itaque ornando, ac promovendo cum mature deliberasset, die v. Aprilis Anno MDCLX. adprobante, ac plaudente Patrum Senatu, absentem, ac prorsus inscium S. R. E. Cardinalem creavit. Delata per celerem nuntium amplissimae dignitatis insignia, ille nihil tale suspicans inexpectatae rei novitate attonitus, atque perculsus eo animo excepit, quo humana omnia, ac terrena metiri, atque aestimare solebat. Eum tamen honoris nec optati, nec quaesiti gradum Deo primum bonorum omnium dispensatori acceptum referens, tum ejusdem in terris Vicario benefactori suo amantissimo, quam potuit maximas ei egit gratias, seque illi, atque Apostolicae Sedi arctiore in posterum vinculo adstrictum, mancipatumque professus, in ejus fide, & obse-

obsequio perpetuo mansurum declaravit . Nec multo post Romam contendit , ut purpureum galerum ex ipsius Pontificis manu solemniter reciperet . Ut primum autem caeremoniam illam explevit , consuetis urbanitatis officiis in aula perfunctus , maturato reditu , ac celeri itinere in dilectae Ecclesiae suae sinum sese recepit .

Jam vero in amplissimo ordine constitutus ita se gessit , ut is honor valuerit ad probitatem virtutemque hominis illustrandam potius , quam ad quidquam de pristinis animi sensibus , vitaeque consuetudine immutandum . Nec enim quietam sibi , ac laboribus vacuum proposuit vitam , quasi adeptus Cardinalatum navigaret in portu , sed propter illustrioris honoris praestantiam , sublimiorem quoque virtutem a se flagitari sentiens , multo magis quam unquam antea laborandum , vigilandum , connitendum esse sibi persuasit . Ac majorem veluti nactus virtutis exercendae campum ita secum statuit ; eo ferventius Dei opem quaerendam , eo acrius , ac diligentius ipsius gloriam promovendam , Ecclesiae utilitati operosius inserviendum , hominumque salutem curandam multo magis , atque tuendam . Ergo de prioris vitae instituto , ac ratione nihil omnino renittens , Cardinalis quidem titulo , insignibus ,

atque honoris praerogativa, ceterum modestia, frugalitate, laboribus, curis, vitaeque asperitate idem qui antea Episcopus, nisi, quod nova fiebat in eo virtutis, & sanctitatis accessio.

Ad Ecclesiae vero procurationem quod attinet, intermissas brevi absentiae suae tempore visitationis curas, quo solebat labore, & contentione repetiit, eaque demum feliciter absoluta, Synodum Dioecesanam indixit in kal. Septembres Anni MDCLX. Hanc magna Cleri frequentia celebravit, cum in singulis Paroeciis non nisi singuli mansissent Sacerdotes, qui aegrotis praesto essent. Gravem admodum ad Clericos, & Sacerdotes orationem habuit, quae typis vulgata sanctissimi Pastoris zelum praefert cum summa doctrina, atque eruditione conjunctum. A ferendis novis legibus temperandum sibi prudenter existimavit; siquidem earum copia, ac varietate, uti multitudine remediorum corpora, magis aliquando laborare Rempublicam sentiebat, quam gravitate morborum. Edita tamen a Praedecessoribus suis ad disciplinae instaurationem, atque custodiam decreta, quae temporum injuria obsolescere coeperant, in memoriam revocavit, eaque ab omnibus in posterum servanda auctoritate quoque sua proposuit, atque firmavit.

Haec

Haec ille brevi , quo praefuit Ecclesiae Bergomenfi , annorum spatio praestitit ; majora etiam facturus , si in coeptis diutius pergendi loci , & temporis opportunitas ei non defuisset . De quibus breviter scribenti nullum magis idoneum testimonium offerri , aut majoris auctoritatis potuit , quam Petri Cardinalis Prioli , qui ei in Bergomensis Ecclesiae administratione non multis post annis successit . Is enim ad Clementem XI. P. M. de Barbadico scribens : „ Ec-
„ clesiani , inquit , Bergomensem sanctissime , &
„ brevi septennii spatio multo plurium anno-
„ rum mente complexus conformavit moribus ,
„ sancivit legibus , ornavit doctrina , inducto
„ spiritualium exercitiorum usu , Christiana ca-
„ techesi assidue promota , Dioecesi montana
„ praesertim , & non facile pervia diligentissi-
„ me lustrata , Clero ad disciplinam composito ,
„ sanctimonialibus ad perfectioris vitae formam
„ redactis , Seminario Ecclesiastico redditibus au-
„ cto , & pietatis , ac literarum studiis excul-
„ to , ac plebis piis coetibus institutis ,
„ populoque omni ad bonam frugem revocato .

In eandem quoque sententiam , iisdemque fere praeconiis ejusdem Cathedralis Capitulum datis ad Pontificem literis haec de Pastore , at-
que

que Antistite olim suo memoriae prodebat : „ Vi-
„ get adhuc in Bergomatum animis dulcissima
„ gestorum ejus recordatio, & frequens in ore
„ omnium praedicatio. Exstant pastoralis ipsius
„ sollicitudinis etiam in postremis Dioecesis vil-
„ lulis, in asperioribus aditu, situque montibus
„ aere perenniora monumenta. Unius seculi quis
„ credat, quae vix fuere septennii, & infirma
„ semper valetudine, quam ultro adhibitae cor-
„ poris afflictationes augebant.

Luculentius demum Parochorum Urbis Con-
gregatio ad eundem Pontificem Maximum de
Gregorii zelo, animarumque studio plane admi-
rabili haec testabatur.

„ Praeibat itaque Gregorius exemplo quo
„ vocabat imperio, & vita Episcopi erat Paro-
„ chorum norma, & censura. Ad orationis fre-
„ quentiam animarum Curatores sollicitabat? Ipse
„ quod in Martino Episcopo laudatur, invictum
„ ab oratione spiritum non relaxabat. Ad Sa-
„ cramenta sancte tractanda hortabatur? Ipse in
„ Sacris sanctitatis ipsius specimen se praebe-
„ bat. Urgebat ad catholicae Fidei praeceptis,
„ & mysteriis imbuendos commissos nostrae cu-
„ rae Populos? Christianae doctrinae scholas
„ ipse assiduus obibat, non hyemis hic acrius
„ fae-

„ faevientis rigore , non aestatis fervore deter-
„ ritus , si quos rudiores invenisset patienter in-
„ struens , instructiores laudibus , & praemiis
„ excitans , omnes demum inflammans ad fan-
„ ctum discendi opus , quod si unquam ferbuit,
„ sub illo Episcopo fuit , & ad haec usque tem-
„ pora favente Deo mansit . Intensiorem de ani-
„ marum salute sollicitudinem exigebat ? Prin-
„ ceps in ea omni conatu promovenda . Ad ter-
„ renarum rerum contemptum , ad eleemosyna-
„ rum in egenos largitionem , ad sacras caere-
„ monias rite obeundas facem ipse praeferebat
„ animo humana cuncta supergresso , divitiarum
„ contemptor , in pauperes copiosissime effusus ,
„ divinorum rituum servantissimus , adeo ut si
„ illi periissent , ex uno Gregorio sacris operan-
„ te , & Divina peragente exscribi potuissent .
„ Praemonstrabat in se ipso quam in Dei cul-
„ tu religionem , in Templorum nitore diligen-
„ tiam , in pervicacioribus corrigendis lenitatem ,
„ in vitae ratione disciplinam a Parochis , ce-
„ terisque Templorum ministris desiderabat . In
„ ferenda onerum Parochialium cura ipsum ha-
„ bebamus Ducem , quem sequeremur , ad mo-
„ rientium aedes die , ac nocte accurrentem ,
„ dissidia inter nobiles componentem , in omni
„ pa-

„ patientia , & labore arguentem , obsecrantem ,
„ increpantem , creberrimas , easque ferventif-
„ mas conciones habentem , & verba vitae su-
„ per mel , & favum dulciora fundentem : om-
„ nia demum Episcopalia munera alacriter obe-
„ untem . Quot ille reluctantes ad animam fla-
„ gitiis inquinatam sacra exomologesi expian-
„ dam , & jamdiu intermissam Angelorum Eu-
„ charisticam escam revocavit ? Quot puellas e
„ pudicitiae discrimine cura , & aere suo eru-
„ das curavit ? Quot lapsas in poenitentiae asy-
„ lo collocavit ? Gregorius perditorum restitu-
„ tor , afflictorum perfugium , viduarum patro-
„ nus , orphanorum Pater . Gregorius bonarum ,
„ ac maxime divinarum literarum studia exci-
„ tavit , iisdemque ipse excultissimus , quibus
„ tantum temporis tribuebat , quantum alii ad
„ ipsam requiem animi , & corporis sibi sumunt .

Habeant igitur Lectores paucis quidem , sed
vividis admodum coloribus tanquam delineatam ,
expressamque Barbadici Pastoris sanctissimi ima-
ginem ; quam si meis ipse verbis effingere vo-
luissem , haud scio an luculentius potuisssem il-
lustriora , quae ille in Bergomatum Ecclesiam
contulit , beneficia , & commoda recensere .

CAPUT X.

*A Bergomensî Ecclesia ad Patavinam
transfertur.*

REs adeo praeclare gestas, ac tanta cum laude administratam Bergomensẽ Ecclesiam cum Pontifex Summus Alexander VII. consideraret, ampliorem Dominici agri portionem Gregorio designandam ac committendam putavit, fore sperans ut uberior inde messis tam eximii cultoris industria Ecclesiae obveniret. Nec fuit illi ad perficiendum, quod animo jamdudum conceperat, occasio diu expectanda. Nam per idem tempus anno videlicet MDCLXIII. mense Novembri Georgio Cornelio vita functo Patavinorum Ecclesia novum Antistitem expectabat. Itaque de Barbadico in demortui locum sufficiendo statim Alexander cogitavit, ac ne exquisito quidem, aut expectato illius assensu, ad eam sedem translatum declaravit. Mox dato translationis diplomate amantissimis eum literis cohortatus est, ut omni cunctatione, & causatione omiffa novum onus subiret, collatisque sibi a Deo viribus ferre non detrectaret. Ad inexpectatae

H

rei

rei nuncium Gregorius aestuare vehementer animo coepit , ac varias in partes distrahi . Tum si quo modo recusare , ac defugere posset gravissimam sarcinam , ne quod erat illi acerbissimum , a sponsae suae sinu divelli cogeretur , rationes omnes excogitavit ; eamque in primis versabat animo , quod alienum a severiore Ecclesiae disciplina , atque sacrorum Canonum praescripto videretur , quempiam ab una Episcopali sede ad alteram sine causa traduci . Itaque rem omnem cum Johanne Paulo Oliva tum Pontifici a concionibus , deinde Societatis Jesu Generali Praeposito communicandam putavit , rogavitque hominem , quam studiosissime potuit , ut ab ea mente Pontificem dimoveret rationibus , ut sibi videbatur , ad id persuadendum gravissimis . At operam ille suam inanem prorsus apud Pontificem futuram intelligens , hanc ad eum epistolam dedit , qua inducere conabatur , ut Pontifici imperanti morigeraretur , neve consilia animi sui quantumvis aequa viderentur pluris faceret prae Pontificis voluntate . „ Momen-
„ ta rerum , atque rationum diligenter expendi , quibus Eminentiae Vestrae visum est ab
„ Ecclesia Bergomensi discedendum non esse tametsi a Christi Vicario ad aliam evocaretur .
„ Ego

„ Ego autem sic existimo , rationibus iis omni-
„ bus quamquam optimis praeferendam omni-
„ no esse divinam voluntatem , tum summam
„ illius Dioecesis , quo destinatur , necessitatem,
„ manifestum denique , in quo assidue versatur ,
„ sub isthoc rigido , & aspero Coelo vitae pe-
„ riculum . Jam aulae Romanae satis cognitum ,
„ perspectumque est , quantum E. V. aliena sit
„ a quacumque Ecclesiae , vel status mutatione;
„ novit enim ob id arreptam aliquando ab Ur-
„ be fugam ; novit praeterea E. V. animum ab
„ omni commodo , vel utilitate aversum peni-
„ tus , atque alienum : Nihilo tamen secius obe-
„ dientia , quae melior est quam omnis victima , ac
„ longe major animarum numerus , quae tanti
„ Pastoris vigilantia , & exemplo quam maxi-
„ me indigent , non suadere modo , sed impel-
„ lere debent E. V. ut divinae se alacriter vo-
„ luntati committat , eamque amplectatur cru-
„ cem , quam Christus Vicarii sui manu hume-
„ ris ejus imponit . Haec est consilii mei ratio
„ nihil temporale , aut terrenum , sed unam re-
„ spiciens majorem Dei gloriam , atque omni-
„ no certam novi Gregis Eminentiam Vestram
„ praestolantis utilitatem .

Quas igitur meditabatur Gregorius elabendi,

di, defugiendique vias, cum Pontificis voce praeclusisset divina voluntas, cui refragari religio esset, acquiescendum sibi esse intellexit. Quapropter ad spem rei bene gerendae excitatus, ac divinae Providentiae confisus, quae quocumque se vocaret, ac duceret, quod sibi, & Ecclesiae potius, atque utilius futurum esset, efficeret, manus dedit, ac paruit se totum aequissimo animo Deo vocanti permittens.

Fuit ea dies ut Patavinae Ecclesiae felix, ac jucundissima, ita Bergomeni tristis, ac luctuosa, quod adempto sibi egregio, sanctissimoque Pastori vix parem unquam alium se habituram speraret. Itaque Grex universus in dolore, ac luctu esse, conqueri ereptum sibi optimum, amantissimumque Antistitem, ac veluti amisso Patre orbitatem suam deslere. Contra ingenti Patavini gestire laetitia, efferre laudibus Pontificis Romani judicium, ac novum Gregorio honorem effusis omnium ordinum plausibus gratulari: Nihil non felix, faustumque sibi ominari ab eo Pastore, cujus virtutum, & sanctitatis fama Italiam compleverat universam. Neque ea spes Patavinos fefellit, quum nullum fuerit Pastoralis sollicitudinis genus, quod a prior Ecclesia in alteram non transfulerit Barbadi-

cus,

cus, ut purgatam, expolitamque christianis moribus, beneficiisque insignibus auctam, ad posteritatis firmitatem optimis legibus communitam, exemplis denique suarum virtutum omni sanctitate ornatam, cumulatamque relinqueret.

CAPUT XI.

Quae primum egerit in Patavino Episcopatu.

Patavina Ecclesia, cujus originem ab apostolicis usque temporibus Scriptores plerique deducere solent, ut ceteras Venetae Reipublicae Ecclesias amplitudine reddituum ad Episcopi dignitatem nobilius tuendam praecellit, ita oneribus superat, atque laboribus ab Episcopo, si modo recte munere ille suo fungi velit, perferendis. Praeest ille antiquissimae, amplissimaeque Civitati, cujus tamen pro ambitu longe minor est civium numerus, incolarumque frequentia. Eorum nonnulli ob agri ubertatem, rerumque copiam, ut fieri plerumque solet, in otio vivunt, alii literas sequuntur, quorum alterum vix unquam, alterum haud ita saepe videmus cum eximiae pietatis studio conjungi. Neque eo secius ea Urbs, ut omnibus bonis artibus, ac disciplinis, ita etiam cultu religionis sem-

semper excelluit. Princeps Templum illustri ornatu. Capitulo, quod Canonicis XXVII. ex quibus dignitates, ut vocant, quatuor, Custodibus sex, totidemque animarum Curatoribus, Capellanis XLVI. amplius triginta Clericis constat. Tempa CXVI. in Urbe numerantur; quibus animarum cura adjuncta est XXIV. Regularium virorum Coenobia XXI., sacrarum Virginum Monasteria, aliaque foeminarum Collegia XXVIII. Xenodochia praecipua sexdecim, praeter alia pia loca, laicorumque hominum sodalitia, atque Oratoria. Dioecesis latissime patet ad quinquaginta fere passuum millia, oppidis, castris, vicis, pagisque frequens. Tempa in ea fere quingenta: maximam partem ampla continentur, feracique planitie, amoenisque collibus cingitur, iisdemque frugiferis. Montibus tamen non caret, iisque asperrimis, adituque difficillimis, ut alicubi equo conscendi vix possint. In Regiones dividitur XLV. Vicariis, ut vocant, foraneis tributas. Parochiales habet Ecclesias CCCV. In tota Dioecesi censentur hominum capita amplius CCC. millia.

In ampliorem hanc Provinciam translatus Gregorius eo tempore fuit, quo ex susceptis in Bergomensis Ecclesiae procuratione laboribus,
vale-

valetudine erat adeo affecta, atque imbecilla, ut exiguum ei vitae spatium jam Medici praenunciarent. Ea in Civitate, in qua severioribus literis, & disciplinis adolescens operam dederat, tum ob proximas paternas aedes, atque affinium, amicorumque Venetorum familias quasi in sinu patriae tranquillum, tutumque portum, in quo demum quiesceret, invenisse videbatur. At ille, quod acceptum honorem non veterum laborum mercedem, ac praenium, sed novorum initium esse verissime reputaret, posthabitis non tantum vitae commodis, sed honestis quoque levationibus ad mortem usque continenter laborandum, desudandumque sibi constituit.

Ut primum itaque novi regiminis clavo manum admovit, quae duo semper gerebat in oculis, divinæ gloriae incrementum, & commissi sibi Gregis salutem omni ope, studio, ac diligentia promovenda suscepit. Atque ut ab omni alia solitudine, & cura expeditus, ac liber, in solas incumbere posset Pastoralis muneris partes, rei familiaris administrationem a se prorsus amotam in alios rejecit. Idoneos ergo Episcopali mensae Sacerdotes praefecit, quibus prudentiae, & fidei laude probatos aliquot laicos adunxit, ut ab Oeconomis, Procuratoribus, ceterisque

risque administris dati, acceptique rationes exigerent, deque omnibus iis decernerent, quae ad Familiae expensas, aut redditus pertinerent. Quod id primum consequebatur, ut ad veteris disciplinae normam, Conciliorumque decreta non sine testimonio in re pecuniaria esset Episcopi administratio, tum ut ipse non solum omni suspitione avaritiae careret, sed ingenti curarum parte, ac molestia liberaretur.

Jam vero cum nihil grave sine consilio aggrediendum, ac sine aliorum opera perfici posse intelligeret, neque se unum tantis parem esse oneribus, quibus premeretur rerum gerendarum, exemplo Moysis quod sacris literis proditum est, quae leviora esse viderentur, minorisque momenti, singula in fidissimos, atque idoneos homines transferre constituit, qui probitate, ingenio, & prudentia valerent plurimum, atque in variis ad Ecclesiae commoda ministeriis adjutricem ipsi manum praestarent. Viros itaque quoscumque potuit probos in primis, ac literatos cum ex ipso Patavinae Ecclesiae sinu, tum aliunde, ac praesertim ex Mediolanensium Oblatorum Congregatione, aliisque coetibus advocavit, quibus varia committeret Ecclesiae munera. Non ita tamen in regiminis sui partem eos adscivit,

scivit , ut onera omnia in eos transfunderet, seque curis levaret, atque laboribus ; Nam in singulorum officia invigilabat sedulo , ac saepe inquirebat, atque in rebus singulis ordinandis, disponendis, ac transigendis, minutis quoque, ac temporariis per se curandis ita versabatur, ut spiritu, consiliis, & opera non praeire solum, sed sustentare omnes videretur.

Et in Urbe quidem de auxiliari Sacerdotum manu laborandum ei magnopere non fuit, cum & plures haberet operi idoneos, atque opportunos, & Gregem praefens ipse intueri, atque curare facile posset; tum constituere hominem juris, & Ecclesiasticae disciplinae peritum, cui vicariam potestatem in universos committeret. Praecipua, ac difficilior cura fuit externis Provinciae Ecclesiis idoneos, probatosque Pastores praeficere, aut jam constitutos in officio diligenter obeundo continere. In eorum propterea delectu accuratissimus fuit, in observandis autem, exercendisque jam praepositis vigilantissimus. Nam designatis per singulas regiones Vicariis, probatis nimirum, ac gravibus Sacerdotibus, singulas Paroecias regionis cuilibet suae lustrandas commisit, ut in earum Rectores diligenter inquireret, Cleri, populique mores notaret; intueretur,

ac circumspiceret omnia , accurateque ad Episcopum referret , quae in praesentia curare ipse , atque emendare non posset . Quae vero ab iis servandae leges , quae cuique potestas esset , quae cura exercenda , singulari libello descripsit , qui typis vulgatus circumfertur : Eos in Urbem aliquando arcessitos interrogabat diligenter de singulis , & quemadmodum muneris sui partes obiiissent cognoscere volebat . Sed de illorum evocatione atque institutis erit alibi opportunior dicendi locus .

Haud satis tamen Ecclesiae necessitati consultum putabat , si alienis tantum oculis eam lustraret , nisi cognitum ipse perspectumque oculis haberet suis Gregem universum , & quibus indigeret ad salutem remediis diligenter investigasset . Quamobrem instituta cum Urbis , tum Dioecesis visitatione , hanc nisi legitime absens , graviterve impeditus per se quotannis ita obire solebat , ut aliquam semper Civitatis partem , ac Dioecesis inviseret , donec universam , qua late patet , Provinciam circumiret . De comitatu autem , frugalitate , curis , atque laboribus eo in munere adhibitis non est cur plura dicamus ; sunt enim huc transferenda , quae de Bergomensis Ecclesiae visitatione supra indicavimus ,

vinus ; cum eandem retinuerit in utraque Dioecesi peragrandæ vitæ rationem , ac disciplinam.

CAPUT XII.

*De Clericorum Seminario , aedibus amplificato ,
reditibus , scholis , aliisque institutis ,
ac beneficiis aucto .*

PRimas componendæ, ordinandæque Ecclesiæ cogitationes , & curas ad Ecclesiasticorum hominum coetum convertit , quo nimirum sancte , riteque instituto facile Populus ad religionis , ac pietatis officia revocaretur . Cum vero intelligeret idoneos Ecclesiæ Ministros non nisi ex optime institutis Clericis fieri posse, quantaque vis in recta horum institutione ad reliquum vitæ cursum inesset , in id primum operam contulit , ut Ecclesiæ addicti adolescentes pietate , ac literis qua fieri posset maxima diligentia excolerentur ; Sed quod erat pro illis ad Concilii Tridentini leges Patavii excitatum jam olim Seminarium , vel ob aedium angustias , vel ob annui proventus tenuitatem paucos admodum pro Dioecesis amplitudine ferebat alumnos. De

illo itaque amplificando, augendoque consilium primum capiendum fuit, quod etsi magnis difficultatibus impeditum videbat, strenue tamen rem aggressus, brevi, ac feliciter absolvit; Nam ingenti pecuniae vi Seminarii aedes a veteri angustiore loco in commodiorem, amplioremque transtulit, atque ita perfecit, ut novus aedificii conditor videri posset, ac dici. Proventus deinde multos adjecit; Nam collata sibi jampridem Sacerdotia eidem Seminario Apostolicae Sedis approbatione concessit, atque in perpetuum addixit, ut auctis subinde censibus amplius centum in eo sustentarentur alumni.

Rebus ita constitutis, adolescentes non antea in Seminarium admittebat, quam eorum genus, indolem, mores explorata diligenter haberet. Tum quo animo ad Ecclesiae stipendia accederent; num certo divini Numinis afflatu, an caeco ineuntis aetatis impetu; num honoris, commodi, aut lucri causa, an, quod unum Ecclesiasticis viris spectandum, divinae gloriae, tum suae, aliorumque salutis studio exquirebat. Cumque non sibi eos tantum, sed Ecclesiae utiles esse oporteat, ingenium quoque ad optima studia accommodatum requirebat; quod si aptos, idoneosque comperisset, Seminarii Praefecto, egre-

egregiisque Professoribus instituendos tradebat. Iisdem porro legibus cum alumnos, tum Professores, ceterosque Seminarii ministros regi voluit, ac gubernari, quas Carolus Borromaeus ab se conditis Seminariis constituerat, addita tamen illis peculiari quadam studiorum methodo, seu compendiaria de tradendis disciplinis institutione, quam pro sua in iis omnibus eruditione Gregorius ipse conscripserat.

Conquiritos undique, largisque stipendiis conductos disciplinarum fere omnium Professores egregios scholis a se ample magnificeque instructis, apertisque praefecit. A Latinae, & Graecae linguae institutionibus alumnorum studia iniri iussit, quo via illis ad omnem literaturam, atque elegantiam sterneretur. Hebraicam, eique affines Syriacam, atque Chaldaicam ad eas percipiendas idoneis tradi voluit, quod intelligendis, atque interpretandis divinis Scripturis non exiguam utilitatem atque subsidium afferre posse intelligeret. Cumque animo perlustrasset vastissima Orientis spatia, in quibus Arabica fere sola dominatur, alicubi vero Turcica, & Persica, harum quoque Linguarum magistros constituit, qui christianae militiae tyrones pro catholica Fide pugnaturos praemunirent, atque instrue-

struerent armis adversus Satanae imperium iis in regionibus late diffusum. Humanioribus literis satis imbutos ad severiora Philosophiae, Mathesis, atque utriusque Juris studia traducebat; impensius tamen divinarum rerum scientia, atque Ecclesiastica Historia eos informari, imbuique cupiebat. Hanc enim cum a prima adolescentia diligenter ipse coluisset, ita deinceps amavit, ceterisque praetulit studiis, ut eam domi praelegere, ac Clericis nonnullis explicare a sua dignitate non putaret alienum.

Ut autem sanioris doctrinae depositum per Apostolorum manus ad Successores Episcopos delatum, iisque a Paulo cum primis commendatum, qua maxima posset fide, ac diligentia tueretur, magnopere cavit, ne Theologiae Professores, vel auditores novitatis studio abrepti circumferrentur omni vento doctrinae, sed eum unum sequerentur ducem, atque magistrum, cujus vestigia qui fideliter presserit, a veritatis tramite deflexisse nunquam inventus sit. Itaque Theologiae Professoribus hanc legem indixit, ut „se-
„ querentur omnino doctrinam S. Thomae, quam
„ discipulis non scribendo, sed ex ejusdem Do-
„ ctoris Summa typis impressa explicando tra-
„ derent, eumque propterea non solum pro-
„ priam,

„ prium , sed unicum Doctorem haberent , &
 „ ponerent in eo operam , ut auditores erga il-
 „ lum quam optime afficerentur : *U post pau-*
 „ *ca*: Explicatis, *inquit*, S. Doctoris articulis , nul-
 „ lam aliam quaestionem instituat , difficultati-
 „ bus tamen non omissis ; satisque bonos Theo-
 „ logos se sciat effecturum, si sola doctrina S. Tho-
 „ mae suos Auditores erudiat „ . Eo nimirum
 erga Angelicum Doctorem ferebatur studio , ut
 ejus scripta , quasi divinitus tradita , impense co-
 leret , ac veneraretur . Quo suum propterea er-
 ga ipsum cultum praecipua significatione decla-
 raret , remque faceret Ecclesiae perutilem , niti-
 dissimis Seminarii sui typis S. Thomae Summam
 Cardinalis Cajetani , & Seraphini Caponii com-
 mentariis illustratam edi curavit : Sed cum opus
 magnifice , ac splendide a se inchoatum morte
 praeoccupatus absolvere non potuisset , ejusdem
 in Episcopatu Successor Georgius Cardinalis Cor-
 nelius non minore studio , sumtuque perfecit , ac
 summo Reipublicae literariae bono vulgavit .
 Jam ne ullum ad fovenda , atque promovenda
 literarum studia subsidii genus desideraretur ,
 optimis ad quamlibet disciplinam comparatis li-
 bris amplissimam Bibliothecam instruxit , quam
 Seminariensium suorum usui perpetuo dedica-
 vit .

vit. Typographiam quoque illustrem, ac nulli Italicarum secundam aere suo comparatam eidem attribuit. In ea praeter omnis generis characterum varietatem, copiam, atque nitorem, quibus insigniores Typothecae abundare solent, Orientalium quoque characterum matrices, & formas posuit, quo peritiles Orientalium Missionum Ministris libri ederentur ad catholicae Religionis praesidium, propagationem, & incrementum. Ac primum tanti beneficii veluti specimen prodiit iis formis excusus Alcorani Textus arabicis characteribus, iisque pulcherrimis, ex arabico idiomate in latinum translatus a Ludovico Maraccio, appositis unicuique capiti notis, atque refutatione Tomis duobus in folio, convellendae Muhamedanae superstitioni, Turcarumque conversioni procurandae opus sane accommodatissimum.

Professoribus, alumnisque ad optima studia incitandis, dici vix potest quantam adhiberet industriam, ac diligentiam. Seminarium frequens adibat, persaepe etiam ex improvviso adebat praelegendibus, disputantibus, colloquentibus. Praesentia sua opus urgebat, laudabat solertes, arguebat socordes, excitabat torpentes. Bis quolibet anno singulos ad examen vocabat;

Prae-

Praeerat ipse , uniuscuiusque ingenium , atque in literis profectum exploraturus . Omnes demum paternis cohortationibus , promissis , aut praemiis ad assiduitatem , & curam in studiis adhibendam incitabat . Quid ? quod Professoris partes aliquando obire tanquam hypodidascalus non gravabatur , perinde ac si una haec Episcopi esset occupatio ? Eorum in primis studium vehementer probabat , qui emenso Theologiae cursu sacrae eloquentiae operam darent , atque in scribendis , recitandisque concionibus sedulo versarentur . Nihil scilicet optabat ardentius , quam ut idonei formarentur animarum Rectores , qui divini verbi ministerio , in quo populorum salus magnam partem posita est , spiritualis vitae ovibus suis alimenta praestarent . Eo in munere adolescentes exerceri omnes jubebat , experturus quid posset quisque , quantumque in dicendo valeret . Ingentem vero sollicitudinis suae fructum cepisse sibi videbatur , cum eorum quempiam e majoris templi suggestu in magna auditorum frequentia , non sine laude concionantem audiret . Vana tamen , atque in minimis ducens ornamenta scientiarum , nisi sint cum vitae innocentia , ac religione conjuncta , nihil prius habuit , quam ut teneri adolescentium ani-

mi ad verae, solidaeque pietatis, atque virtutis cultum informarentur. Gravem ergo, probatissimumque Sacerdotem eorum moderatorem constituit, qui clericalis vitae disciplina eos rite institueret, christianae doctrinae capita, Ecclesiae ritus, ac ceremonias accurate doceret, Sacramentorum usum, orationis studio, conscientiae discussione, piisque aliis exercitationibus, constituta horarum partitione, diligenter excoleret.

Neque contentus aliena fide, ac vigilantia, ipse quoque in Rectoris, Magistrorumque partes, & onera descendebat. Nam totos aliquando dies in Seminario transigens, veluti cinctus filiorum corona Pater, inter alumnos familiariter versabatur, ac pia miscens colloquia, rerum spiritualium communicatione, & charitatem spirantibus verbis teneras mentes ad virtutem, pietatemque accendebat. Locum in eodem Seminario designaverat, quem *Asceticum* vocabat: Eo secedere bis in anno spiritualibus exercitiis habendis alumnos omnes volebat: Parochos quoque, Sacerdotesque Urbis, ac Dioecesis una saltem in singulos annos hebdomada eo loci convenire iusserat ad easdem exercitationes accurate obeundas.

At

At nunquam major ejus animum cura pul-
fabat , quam cum autumnalibus feriis e Semi-
nario , & Urbe facta esset alumnis discedendi
potestas . Timebat enim vero , ne sub liberiore
coelo remissione disciplinae juvenili licentiae la-
xarentur habenae , ne qua labes haereret mori-
bus , ne studiis irreperet torpor , & languor pie-
tati . Rus itaque concessuros Dioecesanis Pasto-
ribus , ac Regionis Vicariis veluti carissima Ec-
clesiae suae pignora peramanter commendabat ,
ut eorum vitae consuetudinem sedulo observa-
rent , caverentque , ne a susceptis instituti-
bus vel minimum desisterent , atque aberrarent :
Curarent in primis , ut Ecclesiam , catechesim ,
& Sacramenta frequenter obirent , laicorum , ac
foeminarum consortia vitarent , in incessu de-
num , habitu , statu , ac ceteris actibus suis ni-
hil admitterent , quod ab Ecclesiastica honestate ,
gravitateque abhorreret . Ubi vero ad Urbem ,
ac Seminarii aedes revertendum erat , literis Pa-
rochorum manu , ac sigillo obsignatis , a Vica-
rio quoque foraneo subscriptis , de toto illorum
vitae genere admoneri , ac certior omnino fie-
ri volebat , hoc ita sibi cordi esse palam de-
nuncians , ut ab iis id non optaret modo , sed pro
sua auctoritate , & imperio exigeret prorsus , at-

que iuberet . His optimus Pastor paternae sollicitudinis curis , ac studiis illud est consequutus , ut Patavinum Seminarium , cui par nullum fortasse Italia admiratur ; cum bonarum artium , scientiarumque omnium Athenaeum , tum religiosorum asceterium , ac domicilium quoddam pietatis , modestiae , religionis christianae , atque Ecclesiasticae disciplinae schola videretur . Praeclari inde Sacerdotum manipuli prodire in Ecclesiae Patavinae cultum , ornamentum , & decus , neque exigua tanti beneficii pars ad alias quoque per Italiam Ecclesias manavit . Nam deducti ex illo Professores egregii , alumnique a multis Episcopis conquisiti in eorum Seminaria institutam a Barbadico studiorum , ac disciplinae formam transtulerunt magno ubique literarum subsidio , pietatisque emolumento .

Seminario sic constituto per amplum addidit aere suo pro nobilibus adolescentulis Collegium ; ac simile alterum in agro Patavino condidit ad Sanctae Mariae de Tresto , ubi veteris , suppressique Monasterii aedes magna pecuniae suae vi comparatas in ampliorem , atque elegantiore formam restituit , atque alumnorum usui destinavit . Optimis utrumque legibus , institutisque fundavit , stabilivitque , ac ne quis
rei

rei domesticae angustia impediretur , quominus eas artes addisceret , quibus instrui , atque exerceri solent nobil loco nati adolescentes , suis ipse sumtibus cum eos , tum Praeceptores alebat , ac regia plane munificentia dignis christiano nomine , atque splendore generis moribus , & disciplinis instituendos curabat . Quo uno , eodemque beneficio Ecclesiam simul , atque Rempublicam demerebatur , quod non modo praeclaras artes , & literas , sed pietatem quoque , ac religionem promoveret , atque firmaret .

C A P U T XIII.

*De adhibita in Clericis initiandis , atque
Ecclesiae Ministris designandis cura ,
ac diligentia .*

QUod Apostolus Tito suo praeceperat ne cuiquam cito manus imponeret , id Gregorius in primis diligentissime cavit . Eorum , qui sacrae militiae nomen daturi essent , quemadmodum supra indicavimus , non genus modo , & parentes , institutionem , & indolem antea explorabat , sed quo spiritu , quove consilio ad novae ineundae vitae rationem ducerentur sedulo

dulo investigabat. Permagni enim referre putabat qua quis vocatione ad clericalem statum accederet, ne videlicet vitae sustentandae necessitate, commodi, honoris, vel lucri spe, aut humanas alias ob rationes Ecclesiae stipendiis militare quaereret, sed unam Dei gloriam spectaret, animarum salutem, atque Ecclesiae utilitatem. Haec sacris initiari postulantibus graviter denunciabat serio cogitanda, & quos ad ea praestanda minus comparatos suspicaretur, omnino rejiciebat. Semel autem admissos, atque in Clerum cooptatos non prius ad ecclesiasticos gradus, & ordines provehebat, quam multis, certisque experimentis eosdem probasset. Magnam de eorum vitae probitate, consuetudine, ac moribus disquisitionem instituebat, de contubernio, ac sodalibus, de vestibus, ac tonsura, de catechesis, ac sacramentorum frequentia, de Ecclesiae ministerio, ac divinis officiis; deque ceteris plerisque ad Clericorum disciplinam pertinentibus inquirebat, & Parochorum, vitaeque spiritualis Magistri certum de iis testimonium requirebat. Nec ea diligentia, atque investigatione contentus candidatorum nomina in Episcopali Tabulario descripta diu ante ordinationem palam exponi jubebat, quo publica in eos fieret

fieret inquisitio; Nec mores duntaxat, ac indolem, sed ingenium quoque, & doctrinam accurato discutebat examine: ac primum singulos de christianae doctrinae capitibus percunctari solebat, cum ut eorum in obeunda catechesi diligentiam exploraret, tum ut rei omnibus necessariae studium, atque existimationem augetet. Paucis admodum bene, ac feliciter id cedebat periculum; repellebantur plures, quam qui admitterentur, pari eorum, & Cardinalis tristitia, qui pro Ecclesiae amplitudine, ac necessitate laborare se identidem querebatur ministrorum penuria, nec tamen de sua in adprobandis, admittendisque severitate quidpiam remittebat, satius ducens paucos habere, sed aptos, quam ineptos multos, ac male moratos.

Sed in eorum praecipue mores inquirebat, ac scientiam, qui animarum curae, ac regimini admovendi essent, nec in eo tantam abs se curam, diligentiamque adhiberi posse unquam putabat, quantam rei gravitas postuleret. Intellegebat nimirum Parochis officii sui ignaris, aut negligentibus, continuo & populorum mores prolabi, & christianam laxari disciplinam, & religionis cultum exsolvi, atque convelli, vitia denique omnia, & corruptelas in Ecclesiam facile

cile invehi . Timebat propterea , ne in re gravissima laberetur imprudens , ac potestate abuteretur sua in amatissimi gregis perniciem , cujus portionem alienae fidei committebat . Ergo adhibita , quod in gravioribus aliis rebus faciebat , diligentissima praeparatione , imploratoque per multas preces , & hostias caelesti praesidio , tantam in eo spem statuebat , quantum proprio diffidebat iudicio . Id porro cavebat in primis , ne quidquam alienis tribueret officiis , studiis , gratiae , humanisque rationibus . Qui hac via , vel artibus animarum curam , seu quodpiam aliud Ecclesiae munus extorquere tentaret , cum in gravem ipsius offensionem incurrebat , tum vero de omni spe excidebat omnis ejusmodi rei ab eo in posterum consequendae . Ac quemadmodum ipse nonnisi invitus , ac renuens Episcopatum acceperat , ita pastoralis cura indignos habebat , qui ambitu quodam ad eam postulandam accederent . Etsi autem candidatorum merita satis comperta apud se haberet , atque explorata , ut de singulis deliberare , ac statuere per se tutissime posset , coacto tamen Examinatorum coetu horum magis quam proprio in optimorum delectu utebatur iudicio . Denunciabat omnibus se nullius sacerdotii collatorem , vel arbitrum esse ,

esse, sed meritorum testem, atque declaratorem; Quod si digniorem praeteriisset, certam injuriam ei se facturum esse, debitoremque eidem futurum omnium fructuum, quos ab eo sacerdotio exclusus non percepisset. Paribus tamen duorum meritis, eum praeferre solebat, qui nullos apud se propinquos haberet, fore sperans, ut eorum loco sibi adjungeret pauperes Ecclesiae bonis sustentandos; dicere solitus, eos animarum curatores, qui consanguineos alunt otio torpentes, ipsorum magis ruinae, quam firmamento studere. Hos enim superstites, cum proventus nullos habeant, tum arte, atque industria destituti sint, omni postea carere subsidio, quo vitam, familiamque sustentent.

Quam vero in Parochis doctrinam cum vitae probitate conjunctam requirebat, eandem a ceteris omnibus Poenitentiae Sacramenti ministris exigebat. Alienis communicare se peccatis existimasset, si minus probis, ac doctis de iis judicandis potestatem contulisset, & quanta maxime posset diligentia, de illorum scientia, integritate, ac prudentia experimentum, ac periculum accuratissimum non fecisset. Semel autem ad id muneris adprobatos non uno fatisfecisse sibi putabat examinare. Metuebat enim

L

ne

ne quam ad primum sui experimentum attulerant studii contentionem, eo defuncti periculo sensim remitterent, & de lato doctrinae, ac scientiae suae iudicio quasi securi, otio, desidiaque indulgerent. Ergo ut sollicitos semper, ac studiis exercitatos haberet, primum Congregationes de quaestionibus ad conscientiae moderationem spectantibus institutas, quae semel in mense habebantur, adire omnes jubebat: Tum Parochorum adjuutores, quos *Capellanos* vocant, aliosque Sacerdotes, de quorum studiis certus omnino non esset, novo quotannis examine experiri, ac probare solebat.

Jam vero quam jugi, assiduaque lectione ex purioribus Ethicae Christianae fontibus hauserat ipse morum doctrinam, eam ut omnes imbiberent, ac in Poenitentiae sacramento administrando adhiberent, omni ope, studioque curabat. Cavebat scilicet, ne conscientiarum moderatores, ac iudices eos confectarentur duces, atque magistros, qui crudeli benignitate vulnera palpant, non refecant, blandiuntur aegris, non medentur, angustam laxant peccantibus salutis viam, & falsa securitate delusos in aeternum secum interitum facile abripiunt. Quapropter exitiosam illam, quae tum maxime in doctrinam
morum

morum irrepererat opinandi licentiam, eosque absolvendi facilitatem, qui in proxima versantur peccandi occasione, graviter est infectatus; Utque eam procul ab Ecclesiae suae finibus veluti animarum exitium, ac pestem arceret, publico cavit edicto, ne quispiam sub anathematis poena, sui que muneris privatione sacram iis absolutionem impenderet, qui in proximo labendi periculo, aut prava peccandi consuetudine versarentur. Neque vero (monebat ipse literis suis) tam leviter iis credendum, qui vitae emendationem pollicentur, quippe qui verba dent Sacerdoti, ut ab incauto indulgentiam extorqueant, sed, ut est in proverbio, facile ad vomitum revertantur. Itaque non antea expiari, atque absolvi jubebat, quam occasiones summovissent, consuetudinum vincula abrupissent, scandala abjecissent, certa demum emendationis argumenta exhiberent. Poenitentes denique ipsos per Jesu Christi Redemptoris viscera obtestabatur, ne se blandis, sed exitiosis doctrinis deliniri, ac falli permetterent: sic vero existimarent, atque statuerent, eos qui alia ex aliis peccant, atque in confessa saepe flagitia revolvuntur, id demum efficere, ut remedium ad hominum salutem institutum in suam ipsorum pariter, &

Sacerdotum molliter ipsis conniventium perniciem convertant. Haec porro cum diceret, atque inculcaret vir lenissimae indolis, haudquam illorum severitatem probabat, qui obliti cujus locum teneant, miseros homines ad salutare poenitentiae tribunal accedentes male accipiunt, & detecta sibi eorum vulnera, non uti misericors ille Samaritanus oleo foveat ac vino, sed aceto, ut ita dicam, exasperant, ac durius contrectantes faciunt multo graviora. Quapropter Sacramenti Poenitentiae dispensatoribus temperamentum quoddam rigoris ac lenitatis commendare solebat, quod neque ab austerioribus theologis laxioris indulgentiae nomine reprehendi, nec a benignioribus praeposteræ severitatis nota infimulari posset, atque traduci.

C A P U T XIV.

De variis ab eo institutis Congregationibus.

QUam ad Cleri disciplinam, & studia literarum provehenda principio adhibuit diligentiam, & curam, novis S. Caroli exemplo institutis confirmavit, & auxit, quo majora sibi Ecclesiae administrandae subsidia compararet. Primum enim cum uberem in agro sibi commissum

so animarum messem , operarios vero ad eam colligendam paucos esse animadverteret , divini Patrisfamilias exemplo quoscunque ad id operis idoneos viros invenire posset , semel atque iterum advocavit . Commune Clericis , & Sacerdotibus conflavit in Seminario collegium ad regularis similitudinem instituti , cui dare nomen qui vellent , sub certis legibus adscribebantur . Liberalium artium studio , atque ecclesiasticis disciplinis pro ingenio quisque suo diligenter imbuebatur , atque ad varia Ecclesiae ministeria initiabatur . Episcopo multo magis quam ceteri addicti , ab ejus nutu , & arbitrio pendebant omnes ad varia pro Ecclesiae necessitatibus munera obeunda comparati . Subsidiarium itaque habebat in his Sacerdotum manipulum , ex quo vel adhuc viventibus Parochis adjutores , vel morte ademptis successores , collegiis moderatores , scholis magistros , populis concionatores , sacrorumque ministros extemplo sufficeret . Eos , qui tenuissimis , vel nullis rebus domesticis essent , alebat Episcopus aere suo ; sacris quoque initiabat , *Mensae* titulo , ut vocabat , *Gregorianae* ; Sacerdotiis deinde augebat , vel animarum regimini , & curae pro meritis praeficiebat . Ad ejus similitudinem societatis , quam Mediolani S. Carolus

rolus instituerat, hanc suam Gregorius Oblatorum Congregationem appellari voluit; cumque Deo bene juvante operariorum numerus in dies augetetur, & fructus, amplioribus aedibus non exiguo sumtu comparatis, ac Seminario adjunctis omnes excipiendos curavit.

Alium praeterea Cleri universi coetum sub Ecclesiasticae Congregationis titulo, quam Bergoni quoque instituerat, Patavii coegit; Clericos scilicet, ac Sacerdotes universos hebdomadae cujuslibet quinta feria ad S. Egidii Parochiales aedes convenire jussit post vespervas. Propositis primum e Sacra Scriptura, tum ex morum doctrina quaestionibus explicandis tempus aliquod impertiebant: de ritibus inde sacris, atque Ecclesiae caeremoniis differebatur. Sacra demum lectione, atque aeternarum rerum ad certam horam meditatione absoluta conventus dimittebatur. Quae ut ex ordine fierent, constitutis universi coetus Rectore, ac ministris, certas leges, ac regulas ipse praescripsit, quae inter pastoralia ejusdem documenta typis vulgata circumferuntur.

His tamen, quas dixi, Congregationibus gravitate rerum agendarum praestabat, ac dioecesanæ Synodi loco aestimari poterat Parochorum Urbis,

Urbis, ac Dioecesis conventus, quem singulis annis habebat, ut muneris quisque sui rationem redderet, atque Ecclesiae sibi commissae statum explicaret. Seorsum primum singulos audiebat, ac de iis percunctabatur, quae Episcopi auctoritatem, & curam exposcerent: Tum publico in omnium coetu agebat de Cleri disciplina, de populi moribus, de Paroeciarum incommodis, atque necessitatibus, quarum explicatio communi indigeret consilio. Si quid emendandum, statuendumve fuisset pro Ecclesiarum regimine, proferebatur in medium, tum ipse auditis suffragiis deliberabat, ac decernebat. Omnes demum amantissimis verbis ad Gregis curam, & Cleri disciplinam cohortatus coetum solvebat.

Permagni quoque referre intelligens ad disciplinae custodiam, atque propagationem sacerdotales illos, ac clericales conventus, quos Vicarii Dioecesani in sua quisque regione singulis mensibus ex Provincialium Synodorum instituto, ac praescripto cogere debent, in id magnopere incubuit, ut ad eas regulas, quas edito libello constituerat, omnino celebrarentur. In iis Parochi, ceterique Ecclesiastici ordinis sacra veluti quadam in palaestra ad omnem rei ecclesiasticae perfectionem exercebantur. Agebatur enim
de

de morum disciplina , & conscientiarum moderatione , de ritibus , ac caeremoniis sacris , de concionandi ratione , deque variis christianae pietatis , ac religionis officiis rite praestandis , ac promovendis . In Urbe quoque cum Parochos , tum ceteros audiendis confessionibus designatos Sacerdotes singulis mensibus in unum convenire locum jubebat , & propositas a generali Praefecto quaestiones de moribus accurate tractari , & singulorum responsa in commentaria referri , ex quibus deinde *Cleri Patavini decisiones* conflatae sunt , quae Cardinalis Barbadi- ci nomine a Johanne Clericato typis vulgatae leguntur . His porro conventibus , quibus Cardinalis ipse plerumque intererat , veluti Senatu quodam sapienter admodum , sanctissimeque regeretur Ecclesia , & Clerus ad optima disciplinae , studiorum , ac religionis officia exercitatus , atque compositus magnam apud laicos homines obtinebat auctoritatem ad eos in officio continendos , & cohortandos ad vitam christiano more traducendam .

Addenda est iis Clericorum Conventibus non instituta quidem a Barbadico , sed novis sanctionibus aucta , amplissimeque propagata Congregatio cum laicis , tum ecclesiasticis viris constans .

stans. Ex Urbanis, Dioecesanisque omnibus catechesis christianae scholis Generalis una conflata erat, seu potius delecta, cujus auctoritati, & imperio suberant singulae, atque parebant. Illius generalis Prior ab Episcopo designabatur, cui Assessores duo addebantur, ac duo Conservatores cum Superiore. Tum sex pro urbanis scholis Visitatores, totidemque Regionarii pro scholis Provinciae; alii denique inferiores Ministri graves moribus, pietate praestantes, institutisque tuendi, ac propagandi studiosissimi. Designatum in locum hi conveniebant Episcopo Praeside festis diebus, de rebus acturi ad ejusdem Societatis regimen, atque incrementa spectantibus, & quidquid operi necessarium videretur, opportune providebant. Mirifice auctis, ac propagatis in Urbe, ac Dioecesi universa Catechismi scholis, & societatibus; generalem hanc earum Congregationem novis, opportunisque regulis communire voluit Cardinalis, quas inter cetera ejusdem documenta typis pervulgatas habemus.

Praetereunda demum hoc loco non est, quam a D. Carolo acceptam in salutarem Ecclesiae suae usum deduxit Gregorius Patrumfamilias convocatio. Ne debita paternae curae officia a christianis parentibus negligenterentur, utque hi libe-

M

ros,

ros, familiamque suam ad Dei cultum, & christianam disciplinam recte instituerent, eos singulis in Paroeciis coram Rectore suo semel in mense convenire jubebat. Is vero domesticae institutionis praecepta diserte explicabat, monebatque, ut de propria, filiorumque, ac familiarium salute in primis solliciti se illis magistros, & duces voce, & exemplo ad vitam probe, sancteque traducendam praeberent: Curarent ut nemo quisquam de familia christianae religionis praecepta, & mysteria ignoraret, quam ob causam illius scholas adire omnes compellerent, domi etiam instruerent, ad divina festis diebus officia adeunda, Sacramentaque frequentanda continenter urgerent. Foverent in domo pacem, concordiam, & charitatem. Haec atque hujusmodi alia salutis monita non in eo coetu solum, atque colloquio inculcari, verum etiam assidue ingeri populo a Parochis, Concionatoribus, & Confessariis vehementer optabat, ac porro jubebat. Ac ne parentum memoria facile exciderent, sed omnium semper oculis obversarentur, ea documenta, quae ad christianae familiae regimen S. Caroli Borromaei jussu egregio libello comprehenderat Petrus Giussani, typis recudi, ac pervulgari curavit.

CAPUT XV.

*Praecipua Gregorii studia ad componendos
populi mores , & procurandam
gregis salutem .*

Quae ad generale Ecclesiae Patavinae regimen , atque unius fere ecclesiastici Ordinis institutionem pertinent , haecenus indicavimus ; nunc quae consilia , quae studia , quas curas , & artes ad promovendam Gregis universi salutem Barbadicus attulerit , paucis exsequemur . Ut erat ille divino quodam ardore ad animarum salutem omni ope quaerendam incensus , nihil in eo sollicitudinis genere facere se posse existimabat , quod infra rei dignitatem , gravitatemque non esset . Nihil propterea inexcogitatum , intentatumque reliquit , quod ad christianam disciplinam in populum inducendam , vel in eodem retinendam pertinere , ac conferre posse putaret . Pastoralem visitationem ad id cum primis non modo utilem , sed necessariam esse intelligens , eam bis in anno instituere , atque obire solebat , ac tanta celeritate , ac diligentia quam longe , lateque patet Provinciam universam lustrabat , ut ad constitutum a Tridentino Con-

M 2

cilio

cilio tempus visitationem omnem absolveret. In qua quos subierit labores, quae, & quanta pertulerit incommoda, supra indicavimus, cum de amplitudine Patavinae Dioecesis, deque viarum, atque itinerum difficultatibus diceremus. Ad haec porro accedebant gravissimae visitationis curae, imbecilla hominis valetudo, vergensque in senium aetas, vigiliis etiam, ceterisque afflictationibus debilitata, & attrita. Quos vero ex iis laboribus ceperit animarum fructus literis ipse suis ad Tridentini Concilii interpretes Cardinales datis Anno MDCLXXXIX. parce quidem, ac modeste, ut semper de se, rebusque suis, fatis tamen aperte indicavit: Scribebat enim, se magna bonorum omnium gratulatione, lustrata provincia, invenisse Parochos ubique sollicitos, plebem christiana catechesi optime imbutam, Tempia satis nitida, atque ornata, adeuntium frequentia, Sacramentorum usu, evangelica praedicatione religiose celebrata, gregem denique universum ad Christianae pietatis officia praeclare institutum.

Haec sanctissimus Pastor longo temporis spatio ingentibus curis, atque laboribus, qua verbo, qua exemplo, qua optimis legibus, atque institutis Ecclesiae suae commoda, atque incrementa promovit. Curarum autem omnium ad id perficiendum, affe-

affequendumque potissima fuit christianae cate-
 chesis ubique locorum instituendae , ac propa-
 gandae sollicitudo . In id cogitationes , & cona-
 tus omnes convertit , nec eorum dumtaxat , quo-
 rum utebatur ministerio , sed etiam operam ipse
 suam continenter impendit . Quibus itaque in
 oppidis , vicis , ac locis apertae non essent chri-
 stianae doctrinae scholae , quamprimum aperien-
 das curavit , eoque successu provexit , & auxit,
 ut qui Episcopatus initio viginti quatuor earum
 dumtaxat invenerat , jam anno MDCLXXXIX.
 quadraginta duas in Urbe , CCCXIV. in agro nu-
 meraret . Earum porro frequentiam , studium ,
 progressionisque vehementer urgebat . Curabat
 quamplurimos cujuscvis aetatis , ac conditionis
 homines adscribi Sodalitio divini operis causa in-
 stituto , adscriptosque operam illi navare fedu-
 lam , ac continentem . Scholas lustrabat festis
 diebus , ac diligenter recognoscebat ; ad puero-
 rum ipse institutionem mira facilitate , & patien-
 tia se demittens . Id muneris aliis quoque man-
 dabat , utque ad se accurate referrent quae visi-
 tando cognoverant de omni earumdem schola-
 rum ratione , ac progressionem volebat . Nec il-
 lud est praetereundum , quod singulis nubendis
 puellis , quae facto de omnibus christianae do-
 ctrinae

ctrinae capitibus disputandi periculo, egregie se illis imbutas ostenderent, dotem qua in matrimonium collocarentur statuerat. Reliquis vero scholas ipsas sedulo adeuntibus lectum nuptiarum tempore dono dabat. Paucis omnia complecti liceat Patavinae Academiae Theologorum verbis in Epistola ad Clementem XI. P. M. qua nihil ad sanctissimi Episcopi, & Cardinalis sollicitudinem ea in re declarandam afferri certius potest, ac luculentius: „ Totus, inquit, ubi-
„ que seu praesens, seu per Epistolas erat in
„ eo, ut statis diebus ad christianae doctrinae
„ scholas in Templis tum pueri, cum natu ma-
„ jores frequentissime convenirent, unde & fa-
„ ctum est, ut bubulcos, & rusticanos, ac quon-
„ dam rudes, non in aequis tantummodo, ac pla-
„ nis locis, sed vel in altis montibus, rupibus-
„ que fidei regulis, divinisque praeceptis admo-
„ dum instructos, & in rebus ad aeternam sa-
„ lutem scitu necessariis ejus opera, sudoribus-
„ que plane Theologos admiremur.

In id praeterea, quod est gravissimum, ac proprium Episcopi munus, evangelicam nimirum praedicationem toto pectore incumbibat, nec sibi committendum unquam putavit, ut vel gravissimis districtus occupationibus tam gravem

vem ministerii sui partem relinqueret , vel in alios transferret . Institutum itaque semper retinuit , ut festis plerisque diebus , vel ex ambone , vel ex Altari ad populum verba faceret apostolico sane spiritu , ac divino quodam ardore , quo audientium animos commovebat vehementer , atque a vitiis abductos in salutis viam facile revocabat . Concionandi munus cum Parochis , quorum est praecipuum , ac singulare , tum Presbyteris omnibus magnopere commendare solebat . Eos in primis continenter urgebat , ut pascerent verbo Gregem , nec pastorem vocem ovibus unquam subtraherent suis : tum alios quosque , qui idonei viderentur , ad id non hortabatur modo , sed veluti admotis stimulis incitabat . Eo in munere ut Sacerdotes , Clericique exercerentur , provide , ac sapienter instituit , ut singulis per annum Festis e majoris Templi suggestu eorum quisque in orbem de rebus sacris concionem haberet , & quantum dicendo valeret , experiretur . Concionum autem argumenta ponebat idem ipse Episcopus , quae in tabellam relata sub anni vulgabantur initium typis impressa , atque hoc titulo inscripta : *Philosophia Christiana explicanda in Cathedrali Patavina a Clero ejusdem Civitatis , ac Dioecesis* . Apostolicos viros non Adventus

ventus dumtaxat, ac Quadragesimae tempore, sed alias saepe, quo opus esset, per Dioecesim ad sacras missiones obeundas mittebat. Eosdem per Civitatis plateas, & vias, ac per ipsos meretricularum vicos divinae legis explicare praecepta, jacentesque animas in flagitiorum coeno evangelicae vocis tuba excitare, divini verbi virtute erigere, atque ad sanitatem revocare jubebat.

Quibus tamen id ministerium delegaret quam diligentissime expendebat, ac ne res sanctissima violaretur, nemini eam committebat, qui sacrae doctrinae copia, virtutumque omnium praesidio, atque ornamentis instructus non esset. Singulos ad se arcessitos de munere bene gerendo graviter admonebat, earumque rerum capita, quae altius auditorum animis infigendae essent, indicabat, atque ut res non curiosas, aut difficiles, sed vulgares, ac planas ad populi ingenium confectarentur, atque explicarent, magnopere hortabatur. Ut ea demum, quae verbi Dei ministrum decent ob oculos proposita haberent, edita jam pridem a Gabriele Cardinali Paleotto Antistite Bononiensi pro Dioecesis suae Concionatoribus ad sacrae praedicationis munus rite obeundum documenta, Seminarii sui typis edi, vulgarique curavit.

Jam

Jam vero cum a distantibus , ac longe positis ovibus Pastoris vocem excipi , audiri-que non posse animadverteret , veterem illam ab Apostolis usque derivatam rationem adhibuit , ut Gregem universum per literas adloqueretur , & scripto pasceret , atque erudiret , quos voce , & ore non posset . Pastorales itaque Epistolas pro rerum , ac temporum varietate ad Clerum , populumque dabat , quo locorum quoque intervallo disjuncti filii audirent disciplinam Patris . Sic perenni quodam praedicationis , atque cohortationis genere , quae ad communem omnium salutem pertinent , oves suas edocebat , a vitiis revocabat ad bonam frugem , a dissolutis moribus ad pietatis officia traducebat , sanctissimis monitis , ac praeceptionibus ad christianae vitae sanctitatem incitabat . Exstant earum Epistolarum exempla Patavini Seminarii typis edita , atque uno volumine comprehensa , quae omnium oculis exposita , ac subiecta cum sint , praeconio , & commendatione nostra non egent ; satis quippe sua se praestantia , eruditione , atque utilitate commendant ; sunt enim regendae Ecclesiae , ac muneris Episcopalis rite obeundi praeclara documenta , in quibus absolutam , perfectamque sacrorum Antistitis , atque

N

san-

sanctissimi animarum Pastoris imaginem, hoc est se ipsum Barbadicus expressit, ceterisque ad imitandum reliquit.

CAPUT XVI.

De restituta, & aucta Sacrarum Virginum disciplina.

Virgines quoque sacras, illustrem Gregis sui portionem, praecipuo, quo decet Episcopum, studio regendas sibi, perficiendasque proposuit. Non tam laboris, quam occupationis, ac molestiae plena ea solet esse procuratio; ad ceteras tamen muneris sui curas hanc sibi sedulo adjungens, in ea cum primis summa est vigilantia & charitate versatus. Ab ipso Bergomensis Episcopatus exordio solutam admodum in subiectis sibi monasteriis disciplinam offendit, nec paucas professionis suae immemores virgines ab instituto aberrantes invenit. Eas assiduus cohortationibus, ac paternae charitatis officiiis sanitati reddere, atque ad veterem disciplinam revocare curavit; sed gravia, & multa, quae vetustate roboratas consuetudines convellere volenti expectanda sunt, incommoda sub-

subiit, remque magnis difficultatibus impeditam, in qua non leviter laborandum esset, perficiendam suscepit, obluſtantibus hinc, quae in laxioris vitae instituto jam consenuerant, Monialibus, repugnantibus inde, atque obſistentibus externis nonnullis, qui partium studio incitati, obfirmatis, dissolutisque virginibus plus aequo favebant. Extricavit tamen, ac vicit injectas difficultates Gregorii industria, atque constantia, idque zelo ac prudentia demum est assequutus, ut compressa vivendi, conversandique licentia ad proprias cujusque leges, religiosaeque disciplinae formam Monasteria ad unum omnia redigerentur.

Erat in Bergomenſi Dioceſi vetus sub regula S. Benedicti virginum Monasterium procul ab Urbe inter nemora positum, ut ab hominum frequentia disjunctum, ita multis obſectum incommodis, atque obnoxium periculis. Virginum in eo agentium numerus adeo imminutus decreverat, ut divinis obeundis officiis, servandisque instituti legibus par omnino non esset. Egit itaque omni ope, ac contentione Gregorius apud Apostolicam Sedem, Venetumque Senatum, ut publico supprimeretur decreto: Tum exiguum illarum virginum manipulum in Civitatem tra-duxit, atque in ejusdem Ordinis Monasterio, do-

nec iis novum compararetur , meliori discipli-
na instituendas collocavit .

Qui de suis tam erat sollicitus , ad alienas
quoque paternae charitatis curas extendit . Fi-
nitimam Dioecesi suae Mediolanensem Provin-
ciam late vastabat Gallorum exercitus sub Fran-
cisco Estensi Mutinensium Duce anno MDCLVIII,
Gregorii vero Episcopatus secundo . Gravi, prae-
sentique periculo exterritae , quae Trevillii san-
ctimoniales erant , fuga sibi consulendum puta-
runt , Omnes igitur e Monasterio dilapsae in Ber-
gomensem agrum commigrarunt incertae pror-
sus quo loco consistere possent . Id ubi renun-
ciatum Gregorio fuit , continuo lectas , nobiles-
que matronas ad eas submisit , ut profugas , pa-
lantesque oviculas in Urbem deducerent . De-
ductas porro humanissime excepit , & aliam alio
in Monasterio ad exitum usque calamitatis reti-
nuit , ac sustentavit .

Haec vigilantiae , ac sollicitudinis fere prae-
ludia , qua ad Patavinam Sedem translatus in ea-
rum custodiam , ac disciplinam deinceps incubuit .
Nam Monasteria quasi hortum quemdam conclu-
sum fidei suae commissum reputans , non exterior-
em tantum sepem custodiendam , sed interiorem
magis culturam omni studio exercendam sibi pro-
posuit,

posuit, nullam ratus posse adhiberi diligentiam satis magnam, ut quam virgines illae, abdicatis terrenis omnibus rebus, dederant Christo, integram fidem praestarent. Itaque literis primum amantissimis ad vota Deo reddenda, institutique sui leges accurate implendas excitavit, tum pauca ex multis, quae in Dioecesanis Praedecessorum suorum Synodis ad earum gubernationem, ac regimen constituta fuerant, excerpfit, ac libello comprehensa Constitutionum suarum titulo italico sermone vulgavit, ut in eo religiosae vitae, ac consuetudinis formam quasi in tabula expressam haberent, ad quam se componerent, atque conformarent.

Viros praeterea graves, probataeque virtutis, ac scientiae iis dirigendis praefecit, qui non solum confitentes audirent, sed christiana catechesi frequenter excolerent, vitae spiritualis praeceptis diligenter imbuerent, ad Sacramentorum usum, atque frequentiam, ad divina meditandi studium, ad paupertatis, modestiae, silentii, ac solitudinis amorem, ceterarumque virtutum officia sedulo inducerent, atque inflammarent. Ut autem ea ex parte, ex qua Diaboli insidiis maxime patet, virginalem pudicitiam communiret, colloquutiones cum externis cujusvis sexus, festis praesertim

tim diebus, tum maxime sacro Adventus, & Quadragesimae tempore omnino interdixit. Recurrentibus vero bacchanalium feriis, quibus major est insaniendi, peccandique licentia, id studebat in primis, ne in sacrarum virginum aedes profani quidpiam subreperet. Quare tunc diligentius occludi fores, custodiri rotas, & clathra jubebat, ne ullus ad colloquendum, ac ne prospiciendum quidem aditus iis pateret. Quin etiam eo potissimum tempore, ut sacris impensius vacarent officiis, maioremque darent piis commentationibus operam, quo gravius offensum irritatumque Deum propitiatum redderent, amantissimis verbis exhortari solebat. Musicos sonos, & cantus in earum templis prohibuit, ut ne inutili expensa, sumtuque Monasteria onerarentur, multoque magis ne foeminarum faciles, ac debiliores animi mollis cantus illecebra deliniti aliquid de contentione virtutis, deque amore remitterent rerum divinarum. Festis diebus ne otio malorum fonte torpescerent, aut vanis, perniciosisque libris mentes corrumperent, quod erat a divinis officiis, aliisque occupationibus vacuum tempus, sacrae lectioni impendi jubebat, legendosque asceticos libros aut designabat ipse, aut dono mittebat.

Mona-

Monaſteria adibat nunquam niſi gravem ob cauſam, malebatque univerſas alloqui, quam ſingulas. In paſtorali earum viſitatione, non modo Patrem, ſed veluti Matrem ſe cunctis amantiſſimam exhibebat. Singulas humaniſſime excipere, auſcultare patienter, cujuſvis explorare neceſſitates, querelas expendere, conſolari moerentes, deſectas erigere, confirmare nutantes, animare puſillanimes, urgere remiſſas, compeſcere inquietas, omnes denique ad fluxarum rerum contemptum, ad aeternarum ſtudium & ſpem, ad mutuae charitatis, & amoris Sponſi Jeſu incrementum ardentibus charitate verbis inflammare.

Religioſae in primis paupertatis, vitaeque communis ſtudium commendare ſolebat, utque *meum*, ac *tuum* religioſorum coetuum peſtis, atque pernicies ab iis penitus tollerentur, ac ne quidem in Monaſterio ea nomina uſurparentur, magna contentione ſuadebat; quod cum ſaepiſſime inculcaret, hoc interdum utebatur proverbio: *Ollam magnam benedicit Deus*, ſignificans fore gratiſſimam Deo, eique probari quam maxime in religioſis familiis rerum omnium communuatem. Nulla ab eis munera, ac ne bellaſtria quidem accipiebat: pauculos tamen aliquando fructus e domeſtico earum horto decerptos
urba-

urbanitatis causa non recusavit . Praecipua demum erat sollicitudine ne quid ipsis deesset si-
ve ad temporalis vitae subsidia , siue ad inno-
centiae, ac disciplinae custodiam , virtutisque pro-
fectum , ac quietis , & pacis , mutuaeque con-
cordiae , & charitatis augmentum .

C A P U T XVII.

*De sacris Comitibus , quibus interfuit eligendi
Pontificis causa .*

CUm omnes eo spectarent Gregorii cogita-
tiones , & curae , ut ad Ecclesiae suae com-
moda , atque incrementa se totum referret , at-
que componeret , nec oculos propterea unquam
ab ea deiceret , gravius nihil ferre poterat ,
quam si ab ea vel tantisper abesse cogeretur .
Ab ipso Pontificatus exordio id perpetuo fi-
xum animo ratumque habuit , ut in assignata si-
bi statione non locatus solum , sed veluti defi-
xus maneret ; intelligebat nimirum quanti ad sa-
lutem Gregis intersit Pastoris praesentia , cum
non sine ovium detrimento , aut periculo possint
alienae custodiae , fideique committi . Quare sus-
ceptum residendi onus , atque consilium abje-
cit

cit nunquam , vel intermisit , nisi quando aut Ecclesiae suae utilitas , aut Christianae Reipublicae necessitas eum alio evocasset . Hanc porro necessitatem non semel attulit eligendi Romani Pontificis causa , quod indiētis Cardinalium Comitiiis interesse omnino debebat . Quatuor ab obitu Alexandri VII. superstitē ipso Gregorio , id genus Comitii celebrata sunt , quibus ille adfuit singulis magna semper integritatis , ac prudentiae laude , raro praeterea , ac singulari de se quam demisse sentientis animi atque humana despicientis exemplo . Statuerat is apud se ex omnibus Cardinalium officiis , ut splendore maximum , ita rei gravitate , ac momento difficillimum esse , & vero periculi plenum in supremo Ecclesiae moderatore eligendo suffragium ferre ; tantum propterea , tamque arduum negotium non oscitanter , ac temere , sed omni cura , animique praeparatione suscipiendum , ac peragendum . Primum ergo nihil eorum praetermittebat , quae ad divinam sibi opem conciliandam valerent , ut quemadmodum olim Apostolis , ita sibi a caelesti luminum Patre ostenderetur quem Deus elegisset . Cum vero electioni daretur opera , id unum curabat , ut ab humanis rationibus , ac privatis affectibus vacuus non alio , quam

cognoscendae, efficiendaeque divinae voluntatis studio duceretur. Eo itaque semper intendens, atque ad hoc unum consilia, & actiones omnes suas convertens, non modo remotus ab omni studio ambitionis, sed etiam curae, ac sollicitudinis expers fuit. Nam sibi uni intentus, ac secum habitans, non quid de se, aliisve diceretur, sed quem potissimum, quibusque instructum virtutibus Pontificem deligi oporteret assidue cogitabat. Hoc ille animo singulis in Comitiiis comparatus ad consultationes, & suffragia expeditus, ac liber omnino accedebat.

Id autem a Deo precibus contendebat assiduus, ut supremam dignitatem a se quam longe amoveret., Considerabat enim (cum Bernardo *Epist.* 237. *ad Eugenium*) gradum, & casum verebatur; considerabat fastigium dignitatis, & intuebatur faciem abyssi jacentis deorsum; attendebat celsitudinem honoris, & e vicino periculum reformidabat., : Sed tamen ab eo periculo non longe absuit iis primum in Comitiiis, in quibus de subrogando Clementi X. Successore agebatur. Cum enim varias in partes, atque sententias irent suffragatores, fuere complures, qui ob anteceptam de Cardinalis Barbadici integritate, justitia, ac disciplinae zelo opinio-

opinionem, suis in eum suffragiis conspirarent. Quod ubi praesensit Gregorius non solum eorum studia non probavit, sed, quod est difficilimum humanae naturae ad omnem excellentiam appetendam pronae, nullum non lapidem movit, quo eorum consilia perverteret, aditumque sibi omnem ad supremam dignitatem obstrueret. Ergo iis, qui se ultro suffragatores, fautoresve illi exhiberent, aut ea de re sermonem ingererent, tantae se amplitudini imparem ex animo declarabat: tum ut propensos in se animos abalienaret, atque ab omni de se promovendo cogitatione deduceret, severitate quadam dicebat: „ Non ab hominibus Pontificem fieri, sed „ a Deo, hominibus autem debendum nihil: „ Hac ille animi constantia, & gravitate oblatam, atque occurrentem sibi dignitatem propulsabat, nulli interea diligentiae, industriaeque parcens, quo formidandum onus in alium transferretur. Benedictum in primis Cardinalem Odescalum, quem integerrima vita, castissimi mores, omniumque virtutum commendabant ornamenta, quibuscumque posset officiis, consiliis, atque hortationibus provehebat, Reipublicae Christianae bene consultum ratus, si eo Pontifice gubernaretur. Res demum pro votis feliciter cessit. Nam con-

ciliatis illi Patrum suffragiis omnium consensione Pontifex Summus renunciatus est Odescalchus XI. Kal. Octobris Anno MDCLXXVI. qui Innocentii XI. nomine assumpto communem hominum de se expectationem aequavit sanctitate vitae, atque imperii felicitate.

Quanti porro faceret novus Pontifex meritorum, si quis alius, aestimator aequissimus, Barbadii virtutem, vel ab ipso Pontificatus exordio declaravit: Nam de reditu ad Ecclesiam suam statim cogitantem in Urbe retinuit, cum ut Patavinae Ecclesiae, ac dignitatis suae jura a quibusdam impetita assereret in Romana Curia, ac vindicaret, tum ut componendis, transigendisque inter Apostolicam Sedem, ac Venetorum Senatum negotiis, ac controversiis nonnullis consilium, operamque suam praestaret. Aegre admodum jubenti Pontifici morem gessit Gregorius, & quantum industria, ac celeritate conniti potuit, curavit ut se ex iis quasi vinculis expediret, atque ad carissimum sibi Gregem redire maturaret. Absens tamen corpore, semper animo, ac spiritu praesens illi fuit. Semel atque iterum ab Urbe discedendi veniam precibus fere importunis ab Innocentio rogavit, sed impetrare tam difficile erat, quam aegre Pontifex tanto viro,

viro , ejusque confiliis privari ferebat . Pervicit tandem Pontificiae indulgentiae tarditatem impatiens Gregorii charitas , ac femper anxium vifendi Gregis defiderium , quod praefens demum explevit , diuturnamque abfentiam multo cum foenore pastoralis vigilantiae , ac beneficentiae compenfavit .

C A P U T XVIII.

Ut fe gesserit in Comitiiis ab obitu Alexandri VIII. celebratis , quo Pontificatum defugeret .

EO defunctus , quod memoravimus , Comitiorum periculo , novum subiit fortaffe gravius , ac diuturnitate ipfa moleftius iis in Comitiiis , quae Anno MDCLXXXI. post Alexandri VIII. mortem Romae celebrata funt . Aucta per Italiam , & trans Alpes quoque pervagata virtutis , ac meritorum ejus fama , jam omnium votis , & confensione fupremus Ecclefiae Pastor designabatur Gregorius . Tanta erat hominis exiftimatio , ac reverentia , ut Ecclefiarum Hungariae Primas Cardinalis Collovitzius cum Epifcopo Labacenfis de Barbadico mentione facta : „ Ego (*inquit*) „ licet admodum fenex , ultro , libenterque pedes „ Romam

„ Romam contenderem, & si per me staret, virum
„ illum sanctum in Pontificem eligerem,„ Nec mi-
nor erat de illo apud plerosque existimatio. Qua
die in Urbem eum advenire pervulgatum est, fre-
quens populus obviam processit, desiderio videndi
hominem vitae sanctitate clarum, & futurae di-
gnitatis augurio spectabilem. Is vero ut mole-
stum sibi occursum vitaret, a communi via iter
deflectens, atque aliam Urbis portam ingressus
eludit pium multorum desiderium, atque occur-
rentium studia fefellit; nam recta ad Vaticanum
contendens in Conclave statim se abdidit. Nec
vero incertis dumtaxat rumoribus, populique
sermone res nitebatur, sed magno quoque Car-
dinalium consensu. Tanta erat ejus virtutis apud
omnes opinio, ut cum in ejus vitae rationem,
moresque censorio supercilio, quemadmodum
hujusmodi in Comitibus fieri solet, libere omnino,
ac diligenter inquirerent, ejusdemque omnia fa-
cta, dictave revocarent ad trutinam, nunquam
tamen ne levioris quidem errati insimulare ho-
minem potuerint, vel quidquam in eo reprehen-
dere. Igitur menses fere quinque Cardinales ut
minus triginta de Barbadico eligendo ita con-
senferant, ut obfirmata sententia quotidianis in
electionibus illi uni suffragarentur.

Eodem

Eodem tempore Jacobus Rex Angliae apud Magnum Ludovicum Galliarum Regem omni officiorum genere agebat , ne illius gentis Cardinales Barbadico adversarentur , quod cum sibi perspecta esset optimi, sanctissimique Cardinalis indoles, ac voluntas, nihil eo Pontifice adversus regia jura , ac Regni tranquillitatem intentatum iri consideret , ac plane reciperet . Absterrebat nimirum , suspensosque habebat nonnullos severior Gregorii disciplina , metuebantque ne homo austerioris virtutis tuendorum Apostolicae Sedis jurium zelo , Regum , ac Principum animos exasperaret .

Haec sedato , ac tranquillo prorsus animo audiebat Barbadicus , tantumque aberat , ut speciem ullam vel gestientis , vel turbati vultus praeberet , ut contra consuetudo oris habitu virile mentis robur praeseferente, aequabilem semper omnibus sese exhiberet. Quam animi celsitudinem , ac firmitatem admiratus Federicus Cardinalis Columna , cum de alio ad Pontificatum promovendo deliberationem jam ante cepisset , mutato repente consilio studia omnia in Barbadicum sua convertit . Is autem procul a negotiis , & ambitu , longeque a privatis congressibus suum in cubiculum saepissime abditus, occur-

curstationem, & colloquia vitabat, Deum quam posset studiosissime rogans, ut a se gravissimi honoris pondus averteret, cujus dignitatem, & munus tueri se posse diffideret. Quo autem periculo propior, eo ad defugiendum cautior, ne officii quidem causa fautores, promotoresque suos conveniebat, sed nec suffragantibus gratias agebat. Cardinali Chisio, qui ejus electionem cum primis urgebat, cum multis ei rationibus suadere conaretur, ut si efferre ipse se nollet, saltem ne repugnaret, paucis respondit: „Opus illud Dei esse, non hominum: ab illo, non ab istis expectandum,„ Alteri quoque Cardinali gravitate, & doctrina spectabili ab eo sciscitanti, si ipse Pontifex crearetur, gravissimum quoddam, atque impeditum negotium inter Apostolicam Sedem, & Catholicum Regem discordiarum causam, utrum ex juris severitate an leniter acturus esset: Nihil omnino respondit. Rogatus iterum quid ea de re si in consultationem a novo Pontifice vocaretur deliberandum suaderet; Id unum reposuit, ut accuratis a Deo precibus lumen exposceret, quo ea statueret, atque decerneret, quae ad divinam gloriam, atque Apostolicae Sedis incolumitatem maxime conferrent. Hac ingenua, ac libera agendi, loquendique ratio-

ratio-

ratione , animique constantia , ac firmitate incerti primum quid ab homine severae adeo virtutis expectari posset , tum absteriti , ac sensim abalienati electorum animi in Antonium Cardinalem Pignatellum conversi sunt , isque demum cunctis suffragiis , adnitente in primis Barbadi-
co , Pontifex Summus renunciatus est , Innocen-
tii XII. nomine adscito . Ubi ad primum ejus complexum magna vultus , animique serenitate Gregorius accessit , senatoria quadam libertate monuit , demisseque rogavit , ut in eo quod commemoravimus negotio lente admodum , leniter-
que se haberet , quod haec agendi ratio ad contro-
versiam omnem feliciter dirimendam , & ad Ec-
clesiae pacem , dignitatemque Apostolicae Sedis tuendam maxime sibi tuta , atque accommodata videretur . Ex certis haec omnia documentis ,
tum ex immortalis nominis Scriptore , ac Pon-
tificæ Benedicto XIV. descripsimus , qui praecla-
ro in opere de Servorum Dei Beatificatione Li-
bro III. Cap. XXIII. num. 24. ex Cardinali de Po-
liniaco rerum in iis Comitibus gestarum , cum ad-
huc in minoribus esset , oculato teste accepisse se scribit .

Vix solutis Comitibus veluti qui saeva , ac
diuturna tempestate jactatus e vado , scopulisque

P emer-

emerfit incolumis, oculis ad Coelum conversis Gregorius, ac gaudio exultans ingeminabat : *Dirupisti, Domine, vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis*: Mox in S. Pancratii aedes apud Excalceatos Carmelitas gratias, quas posset, maximas Deo acturus secessit, quod ingenti, ut agebat, periculo ereptus, sibi denuin, suaeque Ecclesiae se restitutum videret. Cardinales subinde nonnullos, quos suae in Comitibus electioni adversos habuerat, ut primum in eos incidit, lenissimis verbis compellavit, habere se illis gratias maximas professus, quorum munere, ac beneficio nimirum magno subductus esset periculo. Amicos vero, & familiares conquerentes se de publica expectatione, suaeque de spe votisque dejectos esse, graviter arguebat, ac mirari se vehementer dicebat, quod ea de re tristarentur, de qua eos, si quidem ipsum diligerent, plurimum gratulari, atque immortales Deo gratias agere oporteret.

Ant. Ricci inv. et del.

Alonso Gualtero sculp.

DE VITA,
ET REBUS GESTIS
BEATI GREGORII
BARBADICI
S.R.E. CARDINALIS
LIBER SECUNDUS.

Xteriolem haftenus Barbadici ima-
ginem per summa rerum, gesto-
rumque ipsius capita primis veluti
lineamentis adumbravimus : jam
exhibenda est interior ejusdem spe-
cies, & sanctitatis veluti anima,
virtutes nimirum, quibus ille maxime eminuit.
A Fide exordiemur, quae ut christianae vitae
principium, ita omnis sanctitatis fundamentum
est, radix & origo virtutum.

P 2

CA-

CAPUT I.

*De Gregorii in Deum fide, ejusque tuendae
ac propagandae studio.*

NON ea tantum praecelluit fide Gregorius, quam credentibus omnibus ad salutem inesse oportet, sed qua Episcopum caeteris praestare decet, ut sit ipse credentium Pater, Mysteriorum Dei dispensator, & custos, sanae doctrinae propugnator, & vindex, ut rudes in ea instruere, atque exhortari valeat, confirmare nutantes, contradicentes arguere, infirmos in fide corroborare, seque ipsum eo ad tutelam scuto valide praemunire, *quo possit omnia tela nequissimi ignea extinguere*; Eph: 6. Quae nisi divino lumine, ac spiritu fidei plenus sit, praestare vix poterit. Eo lumine collustratus Gregorius, quae a puero imbiberat religionis nostrae mysteria non solum corde credidit ad justitiam, atque ore confessus est ad salutem, sed ad eorum veritatem sanguine quoque suo asserendam animo, & studio semper flagrantissimo fuit. Eminebat in eo ardor praecipuus omnium mentibus inferendi ejusdem fidei lucem, ac disciplinam: eo propterea

terea quidquid esse potest curae, industriae, ac laboris diligentissime contulit, ut mysteriorum fidei, ac divinae legis ignorationem a commisso sibi grege omnino dispelleret. In id Parochorum zelum vehementer accendit: christianae catechesis scholas instituit, & auxit; ecclesiasticos, laicosque homines ad fovendum, propugnandumque salutare institutum continenter excitavit: eorum societates erexit, optimisque legibus communi vit. In domibus, in templis, in oppidis, & pagis, in vicis, & plateis urgere praeclarum opus, in ejusmodi cura ipse quoque versari, pueris, adultis, infimae quoque plebi christiana dogmata explicare; in ipsa urbe Roma eandem disciplinam provehere, ac propagare. Nam cum in sui tituli Ecclesia festis quibusque diebus catechizandis rudibus operam daret, eo exemplo permoti, atque excitati gravissimi Praefules, & Cardinales ipsi divino huic magisterio operam dare coeperunt.

Nec minus ardens tuendae, servandaeque fidei, quam inferendae studium in eo fuit. In his quae ad illius integritatem pertinent delicati adeo erat judicii, ut nihil omnino dissimularet, ac ferret, quod illius puritatem labefactare vel minimum posse videretur. Itaque in deligendis
Semi-

Seminarii sui magistris id primum diligentissime praecavebat, ne qua pravae doctrinae suspicione laborarent. Philosophiae professorem, egregium ceteroquin virum, ac probum, quod suspectae doctrinae Magistri auditorem fuisse intellexisset, statim a Seminario abire iussit. Acrius exarsit in publicum alium Patavinae Academiae professorem de animorum immortalitate haud omnino recte, catholiceque disputantem; gravi enim objurgatione palam acceptum, castigatumque a perversa, ac liberiore in posterum philosophandi ratione in rebus fide divina credendis abduxit. Rursus Theologum alium minus caute, castigateque de rebus divinis coram se differentem silere iussit, indignum homine catholico ratus vel uno verbo ab orthodoxa loquendi forma recedere.

Quid? quod adversus se ipsum si aliqua forte in rebus fidei dubitatione tentaretur, pari zelo, & ardore commovebatur? Id narrat de ipso Jacobus Jacobettus in Patavino Gymnasio publicus Ethicae Professor in Opusculis politioris literaturae ab eo editis Venetiis an. MDCCXXXVIII. pag. 199., quod quia factum in solitudine, & sine arbitris, se ipso tamen praesente, fortasse, inquit, nulli narrabunt historici. Annis vitae
postre-

postremis cum in Monte Crucio, curandae va-
letudinis causa, versaretur Gregorius, Augusto
mense magnis caloribus paulo post prandium
advenērunt Capuccini duo, qui recta Cardina-
lem adierunt. Pauca locutus, sudore madidos,
ascensu collis fatigatos, anhelantesque dimisit
ad corpus confectum siti, atque inedia refri-
gerandum, reficiendumque; qui quum abirent,
Gregorius ad Jacobettum, quo anagnosce ute-
batur, extemplo conversus: Quid ais tu? inquit:
Ardua sane eorum vita, difficilis, plena labo-
rum, ac molestiarum, at pro sempiterna animi
salute suscepta. Adfuit illico inimicus Satan
astute tentans: Quid si erraremus, essentque ina-
nes tot in vita labores? At momento eodem
insidias, & machinamenta maligni disjecit. Con-
tinuo enim ore accensus, ac veluti subirascens
sibi: Falli, inquit, non possumus: sancta Fides
nostra docet indubitata; fide magistra divina
tutissimi sumus, fieri haud potest, ut decipia-
mur, sunt praemia, sunt poenae eternae bene,
vel male in hac vita agentibus. Hic sapientif-
simus, ac piissimus Cardinalis de immortalitate
animae, deque vita sempiterna adeo subtiliter,
& exquisitè brevi tempore disputavit, ut totis
voluminibus non Philosophi, non Theologi me-
lius;

lius ; ita Diaboli insidiae bene in fide confirmato homini , ac vigilantī occasionem virtutis praeclare , & magno cum merito exercendae praebuerunt .

Jam ne ulla pravi dogmatis lues ovile suum afflaret , atque pervaderet , incredibili vigilantia fuit . Cum e pollutis haeretica labe , suspectivse locis in ejus Dioecesim ventitarent homines , nihil sibi ad summam curam , ac diligentiam faciebat reliqui , ut ab grege periculum arceretur . Ut excubarent , atque in eorum mores , & consuetudinem diligentissime inquirerent , Parochos admonebat , ne quid labis ex eorum commercio in populi fidem , religionemque manaret : si quid detrimenti , periculive subesset , moneri se , ac certiolem fieri statim volebat , quo praesenti malo opera , vel consilio remedium afferret . Pastoralis hujusce sollicitudinis illustre sane documentum edidit , cum revocatam ex orco veterem Illuminatorum , & Beguardorum Haeresim Michael Molinosius Hispanus Presbyter Romae primum , late deinde per Italiam fudit , ac propagavit . Nondum Apostolicae Sedis judicio damnatus fuerat execrabilis sectae instaurator turpissimus , nec dum ab Innocentio XI. Ecclesiae clavum eo tempore moderante confixa fuerant ,

rant , atque proscripta falsa , & impia , quae clanculum , ac veluti per cuniculos ubique spargebat deliramenta , cum Gregorius nascentis incendii flammam acute prospiciens , ne in ovilis sui exitium erumperet , primas ejus scintillas statim extinxit . E manibus primum sacrarum virginum libros nonnullos excussit , in quibus divinae contemplationis , atque sublimioris orationis specie pravi dogmatis semina incautis mentibus ingerebantur . Tum variis in Urbis Templis adversus novae Mystagogiae illusiones e suggestu magno doctrinae apparatu semel , iterumque disseruit , latens sub nova orandi methodo haereticae doctrinae virus detexit , cavendumque Christiano populo quamquod maxime denunciavit . Ut vero ad omnes universae Dioecesis oves vox Pastoris pertingeret , qua admonitae ab occultis luporum sub ovina pelle latentium insidiis caverent , sub gravioris censurae poenis edixit , ne uspiam sive publicis , sive privatis in locis virorum , mulierumve coetus cogerentur , in quibus piarum , atque spiritualium exercitationum specie de nova orationis , methodo , de vita interiore , de animarum regendarum ratione colloquia haberentur ; interdixitque omnibus suae curae commissis , ne quam cum ejus-

Q

modi

modi coetuum hominibus, eorumve fautoribus consuetudinem, ac societatem inirent. His ille praesidiis, ac certis veluti antidotis deterrimam ab ovili suo pestem feliciter propulsavit, atque immunem prorsus ab omni foeditate gregem servavit. Hebraeorum quoque consuetudinem, & familiaritatem christiano populo periculosam, atque vitandam, eliminari curavit. Itaque ne Judaei Palatium Episcopale, vel Seminarii aedes adirent, neve sacrarum virginum limina attingerent: tum ne Christiani operam illis suam locarent, vel apud illos cibum caperent, eorumve Medicis uterentur, diligentissime cavit; ac ne malae illius gentis superstitione aliqua gregis sui mores inficerentur, occasionem omnem praecidendam existimavit

Eodem Fidei tuendae, ac propagandae zelo incitatus laboranti apud exterarum gentes Religionem quacumque posset ratione opitulari vehementer optabat: Et si quidem licuisset, Infidelium partes adire non dubitasset, quo jacentibus in densa errorum caligine populis verae Fidei lumen afferret. Auditus est aliquando dicere; si Christianorum armis subigeretur Byzantium, se illius Civitatis Episcopum, ac Patriarcham libenter futurum, quo catholicam Fidem per Orientis

tis Provincias propagandam curaret. Absens tamen corpore , atque Ecclesiae suae vinculo adstrictus iis quoque locis , ac gentibus Fidei adjuvamenta parabat . Cum Turcas inter atque catholicos Principes exardesceret bellum periculosissimum , publicis supplicationibus , ac precibus ad implorandam divinam opem indictis , multis ipse jejuniis , vigiliis , & orationibus sese jugiter exercebat , ut propitiato Numine , ac depressa Infidelium potentia , late in eorum fines Christianorum imperium , atque religio protenderetur . Foederatos interea Reges , ac Principes magna pecuniae vi ultro adjuvabat , qua demum exhausta , suppellectilem omnem suam distraxit argenteam , ut nova ad sustentandam diuturni belli molem subsidia conferret. Quo autem idonei earum gentium conversioni pararentur ministri , orientalium idiomatum studium , atque Typographiam in Seminarium suum invexit , fore sperans , ut quibus linguis Christi Fides in Orientem primum inducta fuerat , iisdem & restitui posset , & propagari . Libros adversus earum gentium errores , tum Catechismos , quibus catholicorum doctrina agentes ibi Christiani , vel recens ad sacra nostra conversi imbuerentur , edi curavit . Tipaldi Meletii Graecorum Archie-

piscopi Venetiis commorantis, aliorumque opera utebatur, ut Schismaticorum complures ad catholicam unitatem revocarentur: Redeuntibus autem necessaria ad victum omnia aere suo suppedibat. Corcyrensis Ecclesiae Seminario CCC. nummum argenteorum annum censum adsignaverat promovendae Schismaticorum conversioni. Extorrem, ac profugum Armenorum Episcopum, aliosque Graecos Antistites hospitio apud se receptos diu retinuit, quo cum ipsis de Graecae, Latinaeque Ecclesiae unione rationem aliquam iniret. Hanc ille concordiam animo continenterolvebat, de ea cum doctissimis viris multum agebat, remque gravissimis difficultatibus impeditam ita jam mente conceperat, ut nisi mors ejus consilia interceptisset, bonum aliquem exitum habitura esse videretur.

Britannos, Hibernos, Gallosque adolescentes, qui patriam haberent haeretica lue contaminatam, in Seminaria, & Collegia a se instituta ultro, libentissimeque admittebat, fore sperans, ut cum ad suos reverterent, qua instituti essent, Catholicae Religionis doctrinam non tuerentur modo, sed etiam propagarent. Quare cum laeto, faustoque nuntio accepisset restitutam in Anglia a Jacobo II. Catholicam Religionem, conti-

nuo

nuo Anglos, Hibernosque Sacerdotes, quos Patavino Seminario exceperat, pecunia, vestibus, omnique viatico instructos eo contendere jussit, quo utilem catholicae Fidei amplificandae operam navarent. Haereticos quoque, qui ejuratis erroribus in Ecclesiae sinum revertissent, tum eos, qui Religionis causa patria, domoque pulsi fortunarum suarum jacturam libentius tulerant, quam Fidei deferendae periculum, amantissime complexus, aere suo alebat, ac sustentabat, ne inopiae causa a suscepta religione deficerent. Ad Muhamedanos demum, obcaecatosque Judaeos sollicitudinis suae curas porrexit, nec inanem, & vacuam eorum conversioni operam contulit. Nam eorum non paucos monendo, hortando, docendo ad verae Fidei agnitionem perduxit; Complures aliorum industria, ac labore christiana doctrina imbutos salutari lavacro manu sua expiavit; Plerosque vero tanquam a se genitos filios domi alendos suscepit, vel annuo ad victum proventu donavit. Filios, si quos haberent, christiana institutione liberaliter educandos curabat; Filiabus vero dotem constituebat, qua vel nuptui traderentur, vel in sacrum Virginum asceteriis collocarentur.

CAPUT II.

De eximio ejus Religionis cultu.

Religionem cum Fidei virtute conjungimus, quod ad eam quam proxime accedat, sitque illius argumentum quoddam, ac declaratio; Deum enim, quem fide credimus, religione colimus, ac veneramur. Ac ea quidem prae-cellere Episcopum decet, cum ut ceteris sacrorum observantia prae-luceat ad exemplum, tum ut muneris, dignitatique suae splendorem tueatur. Ad eam porro Gregorius in omni vitae parte, & actione non factus, sed natus plane videbatur; dici enim vix potest, quam in celebrandis divinis Mysteriis, rebusque omnibus sacris cultu exhibendo, ac propagando, pietatem, diligentiam, ac religionem praeferret. Rem quotidie divinam faciebat, dabatque operam, ne ullis unquam occupationibus, negotiis, ac curis, vel in ipsa itinerum difficultate a divino opere prohiberetur. Morbo autem, vel casu aliquo praepeditus omnino se praesente fieri jubebat, ipse vero genibus humi positus, ac prono corpore venerabundus sacram Eucharistiam fume-bat.

bat . Prolixa prece , rerumque divinarum meditatione ad sacrum se comparabat , ea deinde oris modestia , & gravitate procedebat ad aras , ut ne circumstantes quidem intueretur . Dum sacris operaretur , incredibili animi sensu in mysterii contemplationem absorptus extra se raptus videbatur , & quo intime aestuabat charitatis fervor exundabat in vultum , qui radiorum speciem aliquando exhibebat . Consecrationis tempore insolitis toto corpore motibus quatiebatur ; ac diu immotus perseverans in crebros pietatis gemitus , ac veluti amantis suspiria erumpebat . Eucharistiam sumpturus tanta spiritus affluebat dulcedine , ut incensus charitate animus e corpore proflire velle videretur . Peracto Sacrificio multus erat in gratiis agendis , acceptique beneficii magnitudinem jugiter recolens , conceptum divini amoris ignem ea per diem recollectione fovebat .

Quo autem ipse religionis , pietatisque sensu sacra obibat mysteria , eodem ab aliis peragi Sacerdotibus vehementer optabat . Primum enim , ut constituti ab Ecclesia ritus , ac caeremoniae , quarum erat ipse observantissimus , ab omnibus servarentur , cura illi assidua fuit . Iis diligenter institui , atque exerceri Seminarii sui clericos iussit :

fit:

fit: Tum iis in coetibus, qui singulis cogebantur mensibus, copiose de ipsis accurateque disputari, ac consultari ab omnibus voluit, iisdemque ipse conventibus, atque consultationi praeesse solebat. Ut erat autem earum rerum peritissimus, promovendos ad Ordines, vel jam initiatos, ac Sacerdotes ipsos, animarumque Curatores de iisdem multum interrogabat. Sacerdotes nonnullos se praesente aliquando operari sacris jubebat, ut si quid in ipsa mysteriorum celebratione oscitanter, dissoluteque facerent, notaret, atque corrigeret: Nihil quod ad rei sacrae cultum, caeremoniasque pertinet, non dignum existimabat, ad quod curam omnem, ac diligentiam adhiberet suam, plurimi ea pendens, quae a Sacrorum Rituum imperitis, vel negligentibus in minimis haberi consuevere. Libellum denique de caeremoniis in Missa servandis edendum curavit, quo singula in celebrandis divinis mysteriis agenda, ac vitanda oculis subiecta Sacerdotum memoriae facilius commendarentur.

Operam tamen in eo ponebat maximam, ut quanta fieri posset animi praeparatione, ac puritate divina ab omnibus celebrarentur mysteria. Nihil impensius voce, scriptoque sacris ingerere.

gerebat Ministris, quam interiorum cordis munditiam, & quantam assequi possent vitae innocentiam, & sanctitatem, quam eorum muneris ita propriam praedicabat, ut intelligi a se vix posse affirmaret, qua ratione grave crimen ea die Sacerdos admitteret, qua Christi corpus, & sanguinem confecisset.

Eodem pietatis cultu divinam venerabatur Eucharistiam. Si quae adversa, vel difficilia occurrerent ad conciliandam divini Numinis opem, publicum ejus cultum indicere consueverat. Palam in templis propositam, ut ceteris praeiret exemplo, frequens obibat, ac positus humi genibus ante divinam hostiam diu immotus, ac supplex adorando perstabat. Annua recurrente Sanctissimi Christi corporis celebritate, publica illud supplicatione, quamquam inclinata foret aetate, articulisque manuum distortis, ac morbo contractis, per Urbis vias circumgestabat ad insignem oris gravitatem, ac religionem ita compositus, ut oculis in ipsum continenter defixis a sensibus abalienatus, atque extra se elatus videretur. Usque sacrum denique Viaticum ad mortem jam proximos quam decentissime deferretur, sedulo advigilabat, ac domesticis suis edixerat, ut quavis hora edito signo parati, ac solliciti essent

R

ad

ad auctorem salutis accensis facibus in pompa comitandum, ac deducendum.

Deiparae Virgini addictissimus praecipuum ei secundum Deum non modo cultum, sed amorem etiam impendit. In ejus fidem, & clientelam cum a puero se contulisset nullum agebat diem, quo non eam aliqua significatione honoris prosequeretur. Sacras ejusdem Rosarii decades, vel inter graves occupationes, & curas, vel iter faciens, attenta mysteriorum, quae per decades singulas proponi solent, meditatione quotidie recitabat. Id orandi genus cum in Bergomenfi Dioecesi jamdiu neglectum, obsoletumque invenisset, ubique locorum cum in Urbe, tum in Provincia veluti postliminio revocavit, atque restituit. In Parochialibus Templis singulis post vespertas diebus festis ejusdem Rosarii partem recitari jussit, eademque pia consuetudo ante depictas per Urbis vias Mariae imagines ut frequentaretur curavit. Singulis praeterea Sabbatis in Templis ejus nomini sacris brevi ad populum de ipsius laudibus instituto sermone, Lauretanas, ut vocant, Litanias cantari instituit. Eam Seminarium sui Patronam sub immaculatae Conceptionis nomine cum delegisset, erecta sub eodem titulo alumnorum Congregatione, magno id festum

stum apparatu celebrari volebat : Seminariensibus autem , ac familiaribus suis parvum ipsius Virginis officium quotidie recitandum indixit . Quo sacros , ac festos ejusdem Virginis dies praeveniebat ipse , jejunium , pane dumtaxat , vinoque definitum , ab iisdem quoque servari praecepit . Signo vix edito , quo ter in die salutare Virginem Fideles monentur , aperto ille confestim capite , quocumque demum in loco esset , ut ut fordido , ac lutulento , positis genibus angelicam salutationem devotissime recitabat . De divinae Matris laudibus cum publice , tum privatim incredibili pietatis sensu verba identidem faciebat , ut omnes ad eam colendam , ac diligendam accenderet .

Cum reliquos Caelites , tum praecipue Sanctos Carolum Borromaeum , Franciscum Salesium , Philippum Nerium , ac proprios Bergomensis , & Patavinae Ecclesiae Patronos religiosissime venerabatur . Singulari tamen obsequii , atque amoris sensu erga eos afficiebatur , quos primo loco nominavimus Episcopos Borromaeum , atque Salesium , quorum mores , atque virtutes in se transferre studebat . Ac Franciscum quidem Salesium non coluit modo , sed in amore , ac deliciis semper habuit . Divina ejus scripta (quod

R 2 uti

uti memoravimus a Clariss. tum Praefule Fabio Chisio inter cetera christianae vitae instituendae documenta adolescens acceperat) assidua manu contriverat, multaque ex ipsis hauserat memoriae adeo infixae, ut ea in succum, quod dici solet, & sanguinem transfudisse videretur. A primo Bergomensis Episcopatus exordio, quo Gregis sui mores componeret, eique parabilem, ac temperatam evangelicae perfectionis viam ostenderet, ejusdem Salesii Philotheam imprimendam, vulgoque legendam curavit.

Carolus vero Borromaeus, praecipuum sibi constituit vitae, ac sollicitudinis Pastoralis exemplar, ad quod se prorsus fingeret, ac conformaret. Ejus vitae lector assiduus: hanc iter quoque faciens in sinu gestabat, ejusque in mensa lectionem quotidie adhibebat. Acta praeterea Mediolanensis Ecclesiae familiaria sibi omnino fecerat, eaque in Seminario suo perlegi continenter volebat. Ex ipsis tanquam ex diuissimorum Ecclesiasticarum penu ea fere promebat, quae ad Ecclesiae suae regimen, & Cleri in primis institutionem maxime utilia, ac necessaria videbantur. Ad mortales sanctissimi Archiepiscopi exuvias rite colendas Mediolanum proficiscebatur identidem, ipsumque Seminarium sui Patro-

tro-

tronum delegerat, palam proposita alumnis ejusdem Imagine, cui erat inscriptum: *Disciplina tua ipsa nos docebit*: quibus sane rebus effectum est, ut sancti illius Antistitis zelum, sollicitudinem, charitatem, sapientiam, animi constantiam, ceterasque virtutes ita sit aemulatus, atque affecutus, ut Caroli spiritum in Gregorium migrasse vulgo diceretur, ac Mediolanenses ipsi affirmare non dubitarent, se habere quidem Carolum mortuum, Bergomeneses vero eundem in Barbadico redivivum; Tanta erat utriusque morum similitudo, actionumque vitae consensio.

Jam ut alia persequamur religionis ejus officia, maximam in eo curam adhibuit, ut festi dies ad Dei cultum, Sanctorumque memoriam celebrandam instituti sancte, pieque ab omnibus observarentur. Id cavit in primis, ne quisquam ad divinam offensionem, animaeque perniciem iis abuteretur in ludis, choreis, amoribus, comotationibus, spectaculis, aliisve profanis oblectamentis: Tum ut eo potissimum tempore populus in divinis officiis, in catechesi, & concionibus frequens esset, atque in recolendis divinis beneficiis multa prece, piisque exercitationibus versaretur. Servile opus ne minimum quidem in sui, aliorumve commodum fieri permittebat:

Qua-

Quare familiarem suum , quod barbam die festo abradi sibi curasset , verbis gravissimis castigavit . Ad haec , cum in Veneto magistratu de excitata adversus jura Episcopalia a Patavino Capitulo controversia postridie Dominicae pronuntiandum foret , ac pagellae aliquot in sui defensionem jam typis impressae a Librario confuerentur , Judicibus quamprimum distribuendae , coeptum opus intermittere omnino mandavit , & causae suae praesidium negligi maluit , quam vel levissima in re Festi sanctitatem violari .

Quae sacris aedibus debetur reverentia cordi ei quam quod maxime fuit , eamque Parochis , Ecclesiarumque custodibus tuendam , ac promovendam voce , ac literis identidem commendabat . Adversus profanorum hominum in Templis immodestiam , atque licentiam apostolico plane zelo homo cetera mitissimus exardescerebat , atque in eos e suggestu vehementer commovebatur . Ne quidpiam in Ecclesiarum atriis , aut Coemeteriis venderetur , ne quisquam armatus eo accederet , ne miscerentur in ipsis colloctiones , vel quidquam aliud fieret , quod loci sanctitatem , ac reverentiam minus deceret , semel , atque iterum sanxit edicto . Duos sibi familiares , quod contrahendi itineris causa per Ecclesiam

fiam transiissent, gravissime objurgavit, monitosque voluit a publica via Ecclesiam esse christiano homini secernendam. Auctor praeterea Venetis magistratibus fuit, ut in profanos Templorum violatores, contemptoresve gravibus indictis poenis animadverterent, ut qui minus praesentis Numinis majestatem revererentur, Principis gladium, potestatemque metuerent. Vitandis porro inter mares, ac foeminas colloquiis, aliisque e sacro loco arcendis periculis, templa ipsa ex veteri disciplina per siparium, vel interposita lignea septa dividi jussit, atque unam maribus, aliam foeminis partem, quin & distinctas ad Templi aditum utrisque portas adsignavit.

Quo demum omni ex parte sacrarum aedium flaret honos, atque res sacra ex dignitate Ecclesiae, ac Religionis amplitudine perficeretur, nec operae, nec diligentiae, nec sumptibus ullis unquam pepercit. Eo praecipue in lustrandis Dioecesis suae Templis cura, ac sollicitudo spectabat, ut vetusta renovarentur, collabentia reficerentur, squallida expolirentur, nihil denique eorum negligeretur, quae ad Domus Dei decorem, ornatumque pertinerent, vel ad munditiam, atque nitorem. In id non solum Parochos monitis, ac praeceptis impellebat, sed aere ipse suo supel-

lecti-

lectilem omnem sacram indigentibus comparabat Ecclesiis, profuseque suppeditabat quae non earum duntaxat necessitati, sed elegantiae quoque, ac splendori congruere viderentur.

CAPUT III.

De Spe, ac fiducia in Deum.

FIdei nostrae robur ac firmamentum divina Spes, quam *sicut anchoram habemus animae tutam ac firmam*, Hebr: 6. 19. altis adeo in Barbado radices egerat, ut nec arduis commoveri, nec periculis concuti, nec ullis dejici posse videretur adversis. Divinae potentiae, bonitati, ac fidelitati innixus, & fretus aeternum incommutabile bonum, quod praeparavit Deus diligentibus se, per adoptionis gratiam, & Christi merita, sibi quoque uti filio obventurum absque haesitatione sperabat. Ergo in id unum cogitationes omnes referens, ac desideria, arctissimam Evangelicae perfectionis semitam, curarumque plenam, atque sollicitudinum Pastoralis muneris viam ingressus, alacriter decucurrit in laboribus, ac vigiliis, in castitate, & fide, in patientia, & longanimitate, expectans beatam spem, & adventum gloriae Magni Dei. Hunc unum haeredi-

reditatis suae partem cum elegisset, cetera omnia ut detrimentum fecit, ut vanitates habuit, & insanias falsas. Prae caelestibus, aeternisque rebus fluxa omnia, ac terrena nihili pendens, a prima adolescentia Christo, & Ecclesiae mancipatus, suae duntaxat aliorumque curandae salutis se totum dedit: Ecclesiasticas dignitates nonnisi invitus admisit: Eam ipsam, quae suprema in terris habetur, ultro sibi occurrentem, ac fere delatam nec appetiit unquam, nec amavit, sed averfatus est potius, atque ut grave onus, timendunisque periculum defugere ac propulsare curavit. Divitiarum sensu ne afficiebatur quidem, sed quantaecumque sibi e paterna domo affluerent, vel ecclesiasticis censibus obvenirent, eas in pauperum sinum largissime effudit. Ejus horrea frumento, pretiosa suppellectili domus, pecuniis arca semper exhausta, saepe etiam obaerata: dispersa omnia, atque egentibus contributa, ut nihil jam reliquum fieret, quod aut aliis erogari, aut in domesticos usus impendi posset; a largitionibus tamen non temperabat, atque a rei familiaris Praefecto aerarii inopiam conquerente non semel admonitus, ut profusae liberalitati modum poneret, *Deus*, agebat, *Deus providebit*.

S

Hac

Hac una in Dei providentia, bonitateque fiducia roboratus, eam disperfit in pauperes auri vim, quam vix quispiam credere possit, aut vero unde illi suppeteret, assequi cogitando valeat. Praesidia in Deo omnia ad alios quoscumque casus constituebat; ita tamen ut humanae diligentiae nihil omitteret. In arduis, implicatissimeque negotiis, in diuturnis adversus dignitatis, Ecclesiaeque suae jura concitatis litibus, in gravissimis Pastoralis muneris curis, spe semper stabili innixus, a Deo se illud consequuturum, quod esset ipsius gloriae consentaneum, sibi vero, aliisque salutare, mirifice recreabatur. Ea firmatum anchora, & quasi scuto protectum, quaecumque inciderent difficultates, pericula occurrerent, adeo eum non deterrebant, neque a coepto retardabant, ut agentis solertiam, ac studium acuerent magis, atque incitarent. Quod si propositae, constitutaeque rei ita adversarentur, ut vinci omnino, ac superari non possent, magnum erat ejus aequabilitatis ad omnes casus firmamentum divina voluntas, in qua humiliter religioseque conquiescebat. Erat ipsius hoc dictum: „ In rebus gerendis conatus omnis non, ster exercendus, perinde ac si nihil in divina, ope positum sit: tum omnia Deo permittenda, „ per-

„ perinde ac si nihil actum a nobis fuisset „. De Seminario magnifice augendo cum deliberare coepisset, fuere qui ingentes, ac regiones fere sumptus ad id perficiendum necessarios objicerent, quibus Gregorius: „ Ego, *inquit*, incipiam, „ & Deus perficiet „. Interrogatus alias, putaret ne diu post se permanſura tot ab ipſo praeclare, ſancteq̃ue inſtituta? „ De multis, *reſpon-* „ *dit*, haud equidem ſpero; haec eſt enim re- „ rum humanarum conditio: ſed agendum quod „ in nobis eſt, futura vero divinae providen- „ tiae committenda „.

Jam ubi de divina gloria, de ſacrorum cultu, de Eccleſiae juribus tuendis, promovendisq̃ue ageretur, ubi Gregis univerſi, vel unius animae ſalus in diſcrimen adduceretur, erecto, fortique animo, ac divino magis, quam humano conſilio fretus, contraria quaeque, aliorumque judicio tam ardua, ut fieri vix poſſe putarentur, adire, atque in coepto conſtanter pergere non dubitabat. Nihil enim ſibi tribuens, ac nihil perſugii reponens in homine, auxilium, & fortitudinem ab eo uno praeſtolabatur, qui non deſerit, neque confundit ſperantes in ſe. Primum itaque accuratis precibus propitiato Deo, ita certo ſibi ejus numen aſſuturum ſperabat,

ut temere aliquando agere videri potuerit, nisi manifeste divina eum sustentasset protectio.

Dioecesim aliquando suam obeunti accidit, ut ingenti aquarum alluvie exundantibus agris, viis omnibus interclusis, tutus ad propositum sibi locum aditus jam nullus pateret. Difficultate, ac periculo absterriti itineris comites, familiaresque non ultra progrediendum censebant, ac porro suadebant. At ille bonae spei plenos esse, metumque omnem abjicere jussit: tum invocata alternis precibus Deiparae Virginis ope, sese vado commisit, & quo contendebat, non sine conspicuo Dei protegentis auxilio incolumis prorsus evasit.

Hanc ipsam erecti in Deum animi fiduciam iis ingerebat, quos vel rebus adversis pressos, vel futurorum cogitatione, metuque sollicitos, anxiosque videret. Aeternae in primis felicitatis recordatione se ipsum, aliosque dejectos animo, diffidentesque erigebat, ac jucundissima immortalis praemii expectatione ad breves hujus vitae calamitates aequo animo perferendas excitabat. De perenni Beatorum felicitate libentissime loquebatur, & quae repugnant sensibus, ea ipse suavissima cogitatione, alacri promptoque animo complectebatur, cum in prosperis, tum in adver-

adversis semper aequabilis, eandemque praefrens mentis, & oris tranquillitatem. Caelum serena nocte interdum suspiciens, stellarumque speciem fulgoremque contemplans, eo abreptus, quo flagrabat, caelestis Patriae desiderio in eas aliquando voces erumpebat: „ O quam pulchrius quod intus latet „ ! Alias vero: „ O Deum vere „ magnum ! O Sapientiam infinitam ! qualis erit „ parata nobis domus, si atrium tam pulchrum „ ?

Cum tamen christianae spei comes sit timor ille castus, quo vel innocentes, & sanctissimi homines divinam justitiam, potestatemque verentes, ne a Deo separentur, timere solent, eo quoque correptus Gregorius de sua interdum salute non modo sollicitus, sed etiam anxius videbatur. Episcopalis ministerii gravitatem, & quae illud circumstant pericula serio reputans, ac de Grege universo rationem sibi Deo reddendam sedulo cogitans, supremi iudicii metu vehementer commovebatur; de divina quidem bonitate non dubitans, sed de sua infirmitate diffidens. Quare alternantibus in ejus animo modo in unam, modo in alteram partem cogitationibus, sui plane incertus, & anceps *Quid erit* clamabat per saepe, *quid erit* ? Iis autem, qui e cura, atque anxietate abducere hominem conabantur, ac ne quid
sibi

sibi a morte metueret, ingerebant vitae innocentissime actae recordationem, recteque ab ipso factorum conscientiam: „ Mortem, *reponebat*, non „ formidarem, nisi fuisset Episcopus„ Cum e gravi morbo aliquando convaluisset, eumque officii, & gratulationis causa adiisset P. Johannes Hieronymus Testorius Cassinensis Monachus, ac publicus Patavii sacrae Scripturae Interpres, in ipso cubiculi, & salutationis aditu: „ Timuimus, *inquit* „ *Cardinalis*, ac valde timuimus, Pater mi„ Cui Testorius: „ Fuerit ergo ille S. Hilarionis timor„ Tum Gregorius se graviter colligens, ac suspiranti similis: „ Contremuit, *inquit*, Hilarion, nec erat „ Episcopus „: multo maiorem significans timendi causam sibi fuisse, quod non de suis tantum, sed de aliorum etiam, qui sibi crediti fuissent, factis rationem esset redditurus. In extremo quoque vitae agone constitutus, iisdem conflictatus angoribus, memorabile edidit divina iudicia metuentis exemplum, ne mali audeant de divina sibi benignitate blandiri, cum optimi, sanctissimi-que homines tremendi Iudicii severitatem formident. Nam tremebundus, ac trahens ex imo corde suspiria, illud ingeminabat: „ Quid erit? Quid erit„? Mox vero tanquam securitatis luce divinitus sibi immissa, ac certissimae salutis nuntio exhi-

exhilaratus ita metum omnem excussit , ut in aeternae haereditatis fiduciam animo erectus magna serenitate , atque exultatione exclamaret identidem : *In te, Domine, speravi : non confundar in aeternum.*

CAPUT IV.

De Charitate in Deum .

CUm nulla magis animarum Pastorem informat virtus , atque perficiat , quam divina Charitas , ut hanc propterea unam Pastorum Princeps , oves suas Petro commendans , ab eo exquisierit ; quantum ea Barbadicus praestiterit paulo uberius enarrandum est . Ac sui quidem in Deum amoris tot exhibuit argumenta , quot vitae ejus fuere partes , actiones , & munera , quae assidua quaedam exercitatio charitatis videri , atque aestimari possunt . Cum a puero didicisset in Deum bonorum omnium auctorem , ac finem referri omnia oportere , supremi hujus finis consideratio ita ejus animum , mentemque pervaserat , ut quidquid ageret , cogitaret , diceretve , Deum semper spectaret , ac per saepe in eas voces erumperet , quas schedis quoque inscriptas habebat : „ Ad hunc finem , Gregori , ad
„ hoc

„ hoc unum creatus es , ut Deum ames , ut Deo
„ servias „. Haec aliis quoque, praesertim eccle-
siasticis viris subicere , atque inculcare solebat.
Eo contendebant vota ejus omnia , atque ita spe-
ctabant consilia, curae, ac labores, ut nefas esse du-
ceret quidquam aliud praeter Deum quaerere, aut
praeter ejus gloriae incrementum optare . Nihil
propterea in humanis erat , cujus vel desiderio
tangeretur , vel possessione gauderet, vel affice-
retur jactura . Ne illam quidem , quae consequi
virtutem solet , mentis delectatio , aut eas , quas
viri sancti ex intima cum Deo conjunctione per-
cipere interdum solent , caelestes suavitates , ac
spirituales delicias amabat , vel expetebat , ve-
ritus nempe , ne de puro , quem uni Deo de-
bebat, amore , praeter ipsum res alia partem ul-
lam decerperet sibi , atque usurparet .

De divinis perfectionibus ut cogitabat iden-
titem, ita mira quadam suavitate colloquebatur.
Deum in creatis omnibus rebus praesentem in-
tuebatur , ac nihil tam leve , & exiguum illius
se aspectui objiciebat, quin continuo in eo ipso
Dei Majestatem, Sapientiam, Bonitatem, aut ali-
quod divinitatis attributum contempleretur , un-
de amoris in Deum argumenta depromeret. Prae-
cipuo tamen amoris sensu commovebatur, dum
effu-

effusam in se consideraret frequenter, ac secum ipse reputaret divini Numinis largitatem. Dicebat in terris reperiri neminem, qui de assiduis, amplissimisque in se collatis beneficiis saepius quam ipse praetermissae gratiarum actionis culpam incurreret, & negligentius id Deo officium praestaret. Verba ejus omnia hunc amorem spirabant, quo ad divinam bonitatem cognoscendam, diligendamque inflammare omnes voluisset. Nemo fere cum eo agebat, quem ille non aliquo charitatis stimulo percitum, atque commotum abs se dimitteret; quod tum maxime contingebat, cum ad populum, aut Clerum pro pastoralis munere verba faceret; Nam ab eo, quo intus aestuabat, charitatis igne tot erumpebant quasi scintillae, quot verba, quibus audientium animos suavissima, ac mirabili vi in Dei amorem rapiebat. Quo a teneris affuescerent pueri ad divini amoris actus jugiter eliciendos, eorum ipse formulam conscripserat, quam in catechesi a Parochis, & Magistris acceptam memoriae commendarent, ut quum adolevisset, eam diuturna consuetudine tritam facilius in cor alte infererent, atque identidem ex animo exprimerent.

Exultabat in primis, gestiebatque animo ve-

T

hemen-

hementer , si quando efferri , atque amplificari quoquo modo divini Nominis cultum , & gloriam vidisset , vel intellexisset . Hanc ille unam ita gerebat in oculis , ut testem amoris sui sanguinem pro ea tuenda , vel propaganda millies profundere paratus esset . Contra veroangebatur animo vehementer , & acerba quadam tristitia tabescebat ob illatas per hominum scelera Deo injurias , quarum vel levissimae propulsandae causa mortem ipsam , hilari , promptoque animo subiisset . Si quando in homines flagitiosos , aut impios incidisset , qui aut obscena , vel contumeliosa in Deum evomerent , atque conjicerent , zelo incredibili incensus , ac toto vultu exardescens , quantum voce , & auctoritate valebat , in eos invehebatur , quo offensi Numinis majestatem vindicaret . Sed cum detestabilem blasphemandi consuetudinem eo impudentiae processisse animadverteret , ut ad eam convellendam , aut cohibendam vix satis diligentiae , auctoritatisque a se adhiberi posse intelligeret , Venerorum Senatui auctor fuit , ut severissimas adversus blasphemos leges conderet , ac promulgaret , quo execrabile scelus saltem poenarum metu a Christiana Republica exturbaretur . Peccata demum omnia ita aversebatur , ut non aliud
in

in terris malum se viderè, ac cognoscere affirmaret, nisi divinam offensam. Tum illud se intelligere haud posse dicebat, quò cubitum ire, ac somnos securos trahere quispiam posset lethali crimini obnoxius, ejusdemque sibi conscius. Ea nimirum erat ipse animi puritate, ut ne dum vel leve peccatum, sed quodvis ejus periculum, ac speciem ipsam horreret, atque defugeret. Qui diu, ac familiariter cum eo versati sunt, atque in hominis vitam paullo diligentius inspicere, nihil umquam in ejus dictis, aut factis reprehendendum, castigandumque observarunt. Sed & ii, qui aures confitenti dabant, gravissimi viri Andreas Trono Ordinis Praedicatorum, & Dositheus ab Angelis Carmelita excalceatus jurati affirmarunt, se peccatum lethale in eo nullum offendisse, quo in Baptismo susceptam innocentiae stolam commaculasset.

Fuit & illud incensi in Deum studii argumentum, quod otii, & quietis impatiens aliquid semper ad ejus gloriae incrementum vel moliretur, vel ageret, nullam ejus rei causam molestiam timens, nullam defugiens curam, laborem nullum detrectans. Cumque divinae charitatis indoles ea sit, ut magna operetur, ac multa, sed eadem parva existimare soleat, & pauca,

id quoque in Gregorio singulare fuit, quod cum muneris sui partes omnes cumulatissime implefset, nihil adhuc se egisse putaret, & quae fatis erant laboranti, amanti non viderentur esse satis. Nam eorum quae jam egisset fere oblitus ad nova semper animum intendebat, fatis officio suo facere se non posse arbitratus, nisi ad majora conniteretur. Quare inclinata jam aetate homo, ut qui corpori dura semper imperaverat, mollia vero numquam indulserat, jam valetudine, ac viribus fractus, modum tamen laboribus nullum statuebat; Sed quasi onera ipse sua non sentiret: „ Qui munus, *ajebat*, fungitur „ suum, ei nihil est grave, ac molestum, „; Rursus: „ Plus quisque potest quam posse se credat, nec „ ille agit quantum debet, qui se egisse arbitratur quantum potuit, „. Se ipsum quoque velut inertem, desidiosumque coarguens, dum labore, ac lassitudine pene deficeret, excitabat ad opus, atque dicebat: „ Episcopo quiescendum non est: „ quies nostra in Caelis erit.

Amantium denique illud cum sit, ut unum, idemque velint, aut nolint, ita se Deo Gregorius, suaeque omnia plene subjecerat, ut nihil optaret, aut mallet, quam quod illi magis luberet. Ab ejus voluntate cum ita in prosperis pen-

penderet, ac in adversis, quemcunque res haberent eventum, in divina eadem voluntate, ac providentia suavissime quiescebat. Medicinam hanc malis omnibus adhibebat cum ad se ipsum in adversis sustentandum, tum ad erigendos alios, quos tristes, animoque dejectos videret. Nam conquerentibus grave quidpiam, ac permolestum, quo premerentur, exprobrabat animi imbecillitatem christiano homine indignam, dicebatque facere ipsos Deo injuriam, qui quod is voluisset, nolle ipsi viderentur. Ex hoc autem voluntatis suae cum divina conformandae studio, atque assuetudine manabant, quasi rivuli ex fonte, mira illa hominis aequabilitas, cordis pax, & tranquillitas, quam nulla perturbaret rerum adversitas, nullus commoveret insperatus eventus; quae quidem ex diffusa in ejus corde per Spiritum sanctum charitate, exterius quoque in ejus oculos, vultum, & verba redundare videbantur.

CAPUT V.

De orandi, & contemplandi studio.

Magni amoris indicium est oratio, aiebat Chrysostomus, *Hom. 26. in Act. Apost.* Nam, quae hominem Deo conjungit, charitas, ejus

ejus consortii, & familiaritatis expers esse nullo modo potest, & quorum mutuus est amor, mutua quoque debet esse consuetudo. Qua igitur ferebatur Gregorius in Deum charitas, tanto eum orandi studio incendebat, ut a congressu & colloctione cum Deo cessare non posse videretur. Vitae suae rationem omnem bifariam partitus erat: in actionem videlicet, & contemplationem, quarum studia diversa cum sint, qui facile utrumque componat, perfecteque assequatur, supra humanam agere imbecillitatem æstimandus est. Res autem ita disjunctas, operosas, & graves feliciter adeo in se conjunxit, ut vel hoc uno Ecclesiae Pastoribus esse possit exemplo, quod sedulo inspiciant, atque imitentur. Inter quotidiana pastoralis muneris, & charitatis officia susceptum a puero institutum semper retinuit, ut certa ad commentandum, precandumque Deum temporis spatia servaret, quae neque externa ulla occupatio, neque ulla curarum moles interciperet.

Singulis diebus antequam illucesceret ternas, aut quaternas horas ante Crucifixi imaginem in genua flexus transigebat, mente plerumque in Christi cruciatus, & mortem defixa; quod quidem orationis genus familiare omnibus,

praefer-

praesertim ecclesiasticis viris esse cupiebat, ac magnopere commendabat, nullum esse aliud argumentum praedicans cum ad meditandum facilius, atque suavius, tum ad permovendos animos, atque in Dei amorem inflammandos magis accommodatum, praesertim cum illud unum virtutum omnium documenta, & exempla complectatur.

Primo mane cum familia universa in privato sacello divinarum rerum meditationi horam tribuebat: mox in cubiculum secreto oraturus se recipiebat: horarum ibidem divini officii pensum solvebat; tum ad sacrificandum multa prece se comparabat, ac re divina peracta multus erat in gratiis agendis. A prandio, atque sub vesperam discutiendae conscientiae, & communi cum familiaribus orationi horam iterum tribuebat. Ad multam praeterea noctem, ac totam aliquando, inter ipsos pastoralis visitationis labores, rigidissima quoque hyeme, modo in genua abjectus, modo in frontem provolutus, tamdiu in divinarum rerum cogitatione haerebat, dum gravi lassitudine, ac somno dejectus fatigatos artus brevi quiete reficere cogeretur, quam sedens plerumque, vel capite in sinum deflexo brevissimam capiebat; qua orandi forma,

ma, atque assiduitate ejus genua durissimo, ingentique callo obducta, post mortem observata sunt. Cum autem sub vitae exitum contractis vi frigoris manuum nervis, nec sibi vestes facile induere posset, nec ad id nocturno tempore manu aliena uti vellet, iis detractis, ad plures horas medio in cubiculo nulli innixus subsellio, aut fulcro, quo se regeret, ac sustentaret, recto pectore, & contenta cervice orando perstabat, totius corporis statu sane incommodo, ac valetudini periculoso; qua tandem a familiaribus explorata, ac deprehensa, ne diutius e lecto prosilire pergeret, adhibita medicorum auctoritate cavendum fuit.

Quid autem suum illud in conclave receptus, quid in placido noctis silentio, remotis arbitris, ac sola conscientia teste in Deum abditus, mente ab humanis rebus abstracta commentaretur, quae misceret cum illo colloquia, quibus afflueret supernis deliciis, quos conciperet, efferretque divini amoris sensus, conjecturis assequi facilius est, quam explicare dicendo. Tradidere tamen familiares nonnulli, qui diligentius hominem observabant, auditum aliquando ex imo corde suaves gemitus, ac veluti amantis suspiria trahere, repertum uberri-
mis

mis lacrymis perfusum, ac toto corpore ita defixum, ut accedentes ne videret quidem, neque interpellantes audiret, quod hominis extra se rapti, animique divina patientis indicium est.

In matutina familiae precatione cum, uti solebat, aliquando versaretur, accidit, ut horribilo terraemotu civitas universa, atque aedes in primis Episcopales jam vetustate labantes concuterentur. Attoniti, pallentesque familiares omnes trepidare primum, ac palpitare, tum vitae quisque suae consulere, ac praecipiti fuga e facello dilabi, ne ruina opprimerentur. At Gregorius in ea consternatione immotus, & supplex orando persistens, atque in divinae misericordiae spem animo erectus trepidantes ceteros voce, & exemplo firmabat. Psalmum quinquagesimum recitans nondum absolverat, cum repente pacato solo, sublatu est omnis periculi metus. Quare eodem in loco orare pergens divinae pro accepto beneficio misericordiae, ac bonitati gratias, quas potuit maximas egit.

Jam praeter deffinita orandi tempora, vacuas ab externis occupationibus horas fere omnes in preces conferebat. In prosperis, in adversis, in dubiis, & arduis rebus ad orationem veluti ad sacram anchoram, tutumque perfugium

gium recurrebat, plus ei fidens quam diligentiae cuicumque suae, industriae, ac labori. Singulis fere momentis brevi aliqua precatiuncula (jaculatorias vocant) Dei memoriam, atque amorem fovebat in se, vel excitabat. Sive domi, sive foris, sive solus, sive inter alios mente cum Deo versabatur, ut hospes plane in terris videretur. Neque tamen assidua haec cum Deo conjunctio pastoralis administrationi quidquam, vel ceteris negotiis, externisque curis detrahebat. Nam obviis, ac facilis erat omnibus aduentibus, praesto singulis opem poscentibus, ad negotia quaeque promptus, atque expeditus, numquam in otio, semper in actione, numquam suus, semper alienus. Inter tot curas nimirum, atque externarum rerum strepitus, & varietates sese identidem colligebat, abdebatque in quamdam animi solitudinem, atque ab exteriori homine ad eum, quem Paulus vocat interiorem, facile se recipiebat.

Externum quoque secessum, ac solitudinem sacram aliquando captabat. Ab urbe digressus colligendi animi causa rus interdum petebat, ubi ne domo quidem prodiens curis depositis omnibus, divinis se totum dabat: tum quasi instauratis animi viribus ad pastoralia munera, & consue-

consuetos labores alacrior, ac veluti recens descendebat, exemplo Moysis (quod Ecclesiae Pastoribus commendat Gregorius, *Pastoral. part. 2. cap. 5.*) Tabernaculum intrantis crebro, atque exeuntis, ut intus a Deo disceret, quae foris populum edoceret. Per annos praeterea singulos semel, ut minus, in Seminarii aedes, aut Religioforum coenobia ad dies aliquot secedebat, quo sacris exercitationibus, divinisque rebus diligentius incumberet. Ibi distractum curis pastoralibus animum accurata superioris temporis discussione recolligens, labe omni animi absterfa, ad maiorem se vitae perfectionem excitabat, ac vehementius in divina intendebat.

Hoc ipsum salutare institutum Clero, populoque, suo commendatum maxime voluit, ac in utraque quam rexit Ecclesia mirifice propagavit. Edixerat enim, atque in morem induxerat, ut ecclesiastici homines singulis annis unum convenirent in locum, quo vocem Domini ad cor loquentis audirent, ibique ad octo ut minus dies piis occupati lectionibus, atque meditationibus mentem diligenter excolerent, anteaetae vitae labe sedulo excuterent, ac veterem hominem expoliantes cum actibus suis novum induerent, qui earum exercitationum fructus esse solet praecipuus.

Quotidianae rerum divinarum commentationis Seminarii sui alumni auctor ipse, institutorque fuit. Ad eam facile exercendam certas praeceptiones tradiderat, eique vacantibus non semel aderat, & quem inde fructum quisque cepisset sedulo interrogabat. Ad eam cum omnes vehementer hortaretur, tum maxime verbi Dei ministros, quorum eloquentiam sine jugi oratione inanem verborum strepitum esse affirmabat. Crucifixo magis quam libris studendum dicebat, idque suo demonstrabat exemplo; nec enim ab humanae artis praesidiis, sed a divinae sapientiae fonte ea promere, atque haurire solebat, quae suis in concionibus, privatisve colloquiis in auditorum mentes, & corda aeternarum rerum documenta ingerebat.

C A P U T VI.

De animarum salutis zelo, ac pastoralis sollicitudine.

CUm in omni vitae parte, & actione Caroli Borromaei vestigia prefferit Barbadicus, ac divinas omnes ejusdem virtutes assequi imitatione contenderit, non alia tamen propius ad eum accessit, quam pastoralis sollicitudine, ac zelo
ani-

animarum, qua potissimum laude *gloriosus* ab Ecclesia Carolus praedicatur. Quam quidem sollicitudinem omnibus, qui ceteris praesunt, sed Episcopo in primis commendat Apostolus, *Rom. cap. 12. Qui praest* (inquit) *in sollicitudine*; cum ex ipsa veluti ex fonte omnia fere, quae ad pastorale munus pertinent, officia deriventur. Neque enim tantarum momenta rerum, quibus fides, religio, pietas, disciplina, Ecclesiae regimen, animarumque salus continetur, sine magna Pastoris sollicitudine perfici possunt, ac sustentari, cum ea sit veluti spiritus, quo exteriores vigent actiones, atque animantur. Jam quantum Gregorius ea virtute praestiterit, quam vigil, ac solers in grege tuendo fuerit, quam navus, atque sollicitus in ovibus ad aeternam salutem deducendis, explicari paucis non potest, cum singula vitae ipsius momenta sollicitudinis hujus exemplis, ac documentis consignata sint.

Episcopale munus *animarum negotium* appellare consueverat, quarum custodiam gravissimum sibi, ac formidandum onus existimabat, cum pro singulis vadem se apud Deum, sponso-remque constitutum esse intelligeret. In ea igitur semper cogitatione defixus, nihil aliud spectabat, quam earum salutem, ad quam ita se, sua-

ſuaque omnia conferebat, ut commodi, quietis, ac vitae ipſius ſuae negligens prorſus, ac fere immemor novas quotidie veſtigaret juvandi gregis rationes. Ejus rei cauſa ſolicitudinem ſuam vix ullis terminis circumſcribebat, ubique Eccleſiae ſuae locorum aliquid agebat, vel moliebat, ſemper intentus omnibus quaſi ſingulis, atque ita ſingulis, quaſi univerſis. Ubi de rebus ad gregis ſalutem pertinentibus ageretur, diei, noctiſque momenta omnia idonea eſſe voluit, atque opportuna. Stans, ambulans, ſanus, aegrotans, prandens quoque, aut coenans Eccleſiae miniſtros, animarumque curatores indefeſſus audiebat: Ut autem ſigillatim oves cognosceret, &, quod eſt boni Paſtoris, nominatim quoque vocare poſſet, earum cenſum a quovis Parocho accurate deſcriptum ob oculos habere voluit, ut ea quaſi compendiaria ratione gregem aſpiceret, atque luſtraret univerſum. Singulorum propterea mores ita cognitos, exploratoſque habebat, ut in eorum quemque extemplo, ac tuto, ſi vellet, animadvertere poſſet. Flagitiōſe in primis viventium nomina, & ea, in quibus maxime haerebant, vitia, gravesque conſuetudines in Commentarium conjeſta ſervabat: Tum vel ipſos ad ſe arceſſitos paterna charitate arguebat, obſecra-

secrabat, obtestabatur, ne divina abuterentur diutius longanimitate, ac patientia, sed tandem reverterentur ad cor: vel datis ad Parochos literis eorum zelum urgebat, & operam, ut omni qua possent ope, & industria eos ad sanitatem revocare niterentur.

Ne ulla aegrotantibus in vitae discrimine positis ad bene moriendum subsidia deessent, de hac re Parochos continenter monebat. In urbe vero singulorum, qui eo in periculo versarentur, ad se nomina, & statum deferri praeceperat, neque ut rogaretur expectabat, sed ad omnes visendos, juvandosque ne vocatus quidem ultro accurrebat. Familiaribus, ac domesticis suis edixerat, ut si cujuspiam e vita migraturi necessitas posceret, interdum, noctuque importuno quovis tempore ipsum monerent, ne ulla juvandi animas occasio sibi elaberetur. Valetudinaria, ac nosocomia, pauperum tuguria, tabernae, & casae ut ut sordibus, situque horridas frequens obibat, tam incenso erga abjectos, ac depositos studio, ut nec horae importunitas, nec morborum contagio, nec odorum foeditas hominem deterrerent, vel impedirent, quominus omnia morituris praestaret christianae charitatis officia, atque adjumenta salutis. Et pauperes qui-

quidem non praesentia sublevare dumtaxat sua instituerat, sed eorum etiam inopiam medicamentis, cibariis, eleemosynaque juvabat, & mortui jam proximos sacramentorum subsidio, sanctissimis monitis, constitutisque ad vitae exitum precibus communiebat.

Intempesta quadam nocte nuntiatur, haud procul ab Episcopali palatio jacere hominem jamjam moriturum sclopi glande transfossus. Commotus Cardinalis viri infortunio, sed magis animae periculo, metuensque, ne sacramentorum, & Sacerdotis ope destitutus miser occumbat, extemplo sine servis, sine facibus domo excedit, ad jacentem advolat, praebet aures confitenti, ac bene comparatum spiritum ad aeternitatem transmittit. Rursus dum in suo apud Threstum Collegio versaretur, rogatus ut proxime moriturum in Estensi oppido, quod inde millia passuum tria fere abest, pastoralis praesentia, ac benedictione recrearet, cum nulli ad obeundam viam suppeterent equi, vergeretque aestivus sol ad meridiem, Gregorius pedes iter confecit, aegrotantem adiit, nec ante reliquit, quam postremum morientis spiritum excepisset.

Eodem juvandi animas studio prostitutas foeminas, ac voluptatum coeno misere infixas
e for-

e sordido corporis quaestu ad honestam, & pudicam vitam traducendas curavit. Earum vero complures sanitati restitutas, ne peccandi consuetudine, aut egestatis obtentu ad ingenium redirent, domicilio ad id constituto excipiebat, nonnullas matrimonio jungebat, omnes demum aere suo liberaliter sustentabat. Adolescentulis puellis a profanis amoribus, ac liberiore cum viris agendi licentia revocandis operam non minorem impendit; Nam quo pravam, & periculi plenam consuetudinem aboleret penitus, atque convelleret, monitis, & cohortationibus, tum editis, ac pastoralibus literis egit: Parochos, concionatores, atque apostolicos viros, parentes denique ipsos in sollicitudinis suae partes vocatos continenter urgebat, ut conjunctis simul studiis, id mali genus prohiberent omnino, atque exturbarent. Virgines, quae divitum paterent insidiis, quod minus tuto, ac diligenter in paterna domo custodirentur, e parentum, aut propinquorum manibus abductas nobili alicui adungebat matronae, ejusque curae, ac vigilantiae committebat, donec in matrimonium collocarentur. Orphanas vero, atque obscuro loco natas puellas, quae corporis, animique paterent incommodis, itidem matronae cuiquam

muliebribus instituendas disciplinis, atque aere suo alendas commendabat.

Longum esset hoc loco singula persequi, quae animarum salutis studiosissimus Pastor huic rei procurandae excogitabat subsidia, atque adjumenta parabat; atque eodem quo ipse flagrabat juvandarum studio animarum inflammare universos vehementer optabat. Hortabatur itaque, rogabat, jubebat, ut in eo salutari officio se quisque fidelem, navumque ministrum praeberet, nec Episcopi solum, sed Dei ipsius adiutorem praestaret: Omnes vero praeibat exemplo, incitabat vigilantia, ac labore, ut nullum desidiae, ac negligentiae locum relinqueret; Nam si quando necessitas postularet, Episcopum agebat, & Parochum, catechesim, & concionem obibat, Institutoris, atque administri partes implere non dubitabat. Mirabantur plerique tot rebus, atque laboribus unum vel cogitandis sufficere. Is vero cum tot, ac tanta per se ipse perficeret, nihil a se actum putabat, dum quidpiam aliud pro gregis, animarumque salute adhuc agendum superesse existimaret; ut vere illud Caroli Borromaei dictum expleverit: „ Episcopi vitam sitam esse debere „ in agendo „.

Hanc

Hanc porro sollicitudinis plenam, atque laboris vitae rationem ab Episcopatus exordio susceptam ad mortem usque constanter retinuit. Cumque supremis vitae annis extenuatis jam viribus rogaretur a suis, ut a laboribus sibi temperaret, onerumque suorum partem in alios transferret, illud ejusdem S. Caroli reponebat: „ Episcopum decet pro Ecclesia laborantem mori „ ri „ . Malle se sibi deesse, quam Ecclesiae: Nullam suae vel valetudinis, vel senectutis rationem habendam esse, cum de animarum salute ageretur; Diffusa nimirum, & ardens in ejus corde divina charitas studium illud fovebat, quo ad durissima quaeque; atque asperrima pro gregis salute non perferenda solum, sed ultro obeunda pastorem animum confirmaverat. Hinc susceptos ejus causa labores ne sentire quidem videbatur, immo vero tantam ex ipsis voluptatem capiebat, ut ad novos subeundos alacrius incendi, ac roborari videretur.

CAPUT VII.

De profusa in pauperes liberalitate .

QUamquam Episcopi in egenos beneficentia ad iustitiam pertinere magis videri possit, quam ad charitatem, cum Ecclesiae bonorum dispensator, non dominus, id largiendo pauperibus tribuat, quod ipsorum est; ea tamen, quae sibi, suisque commodis detrahere non dubitat, ut alienis rationibus serviat, ac necessitatibus consulat, rarae admodum, heroicaeque charitatis argumentum est. Ac ea quidem benefaciendi disciplina ita Barbadicus excelluit, ut in eo charitatis genere pares habuerit paucos, superiorem fortasse neminem. Miseros omnes ita gerebat in oculis, ut se ipso cariores habere videretur. Quas enim ad personam, ac dignitatem tuendam opes, & facultates acceperat, ad illorum magis subsidium, quam ad proprium usum, & commodum referre solebat. Rerum quoque, ac necessitatum suarum dispendio sublevandorum inopum opportunitatem nullam praeteribat : (a)
„ Quasi omnium Pater vivebat omnibus, deerat
„ nemini, expanso omnibus gremio pietatis. De
„ qua-

(a) S. Bern. Serm. 2. de S. Malachia .

„ quacumque tribulatione clamaretur ad eum ,
 „ propriam reputabat „ .

Quo satiaret pauperum famem rei domesticae curatori edixerat , ut certis quaque hebdomada diebus mendicis omnibus ad Episcopales aedes confluentibus panem tribueret , nemini vero quocumque loco , vel tempore stipem roganti negaret . Egenas familias , quas mendicare vetabat pudor , apud se descriptas habebat , quibus occultis opitularetur subsidiis , cui pecuniam , cui cibaria , cui vestes , cui omnia ad vitam , vitaeque dignitatem tuendam necessaria clam submittendo . Nonnullis a censu , quo prius fuerant , & statu dejectis ita suppetias ferebat , ut ne ipsi quidem administri cognoscerent , largitionum suarum idem ipse minister , & testis . Denunciari sibi a Parochis iusserat pauperes quotquot sub eorum cura degebant : Tum se ab iisdem Parochis frequenter adiri volebat libere omnino pro illis subsidia rogaturis , quae largiora plerumque quam postulassent ab eo accipiebant . Excusabat aliquando ex ipsis unus suam , ut vocabat , importunitatem rogandi , quem benigne Cardinalis complexus : „ Non est , *inquit* , „ Fili , quod verearis ; Gratus , non molestus „ est mihi , qui pro pauperibus rogat . Acce-
 „ de

„ de frequens , & pete . Cum alia defuerint ,
„ erit hic annulus Episcopalis in pauperum
„ usum paratus , .

Domo egrediens pauperum turmis obsidebatur , quibus modo sua , modo aliena manu stipem large erogabat , sed quod palam quoque faceret , praedicari non ferebat : Cum tamen effusas aliquando voces , quibus amantissimo Patri plaudebant pauperes , cohibere non posset , dixisse fertur : „ Praeclaram enim vero laudem
„ celebrari Episcopum quod fur non sit „ ! quasi vero surreptum egenis esset quidquid in eorum sinum non effudisset ; Neque enim donare se , sed quae propria eorum essent persolvere , ac reddere arbitrabatur : „ Non de meo , *aje*bat ,
„ pauperes , sed de ipsorum ego patrimonio vivo , ac sustentor . „

Patebant Episcopalis Palatii fores advenis , atque hospitibus cunctis , quos ille omni humanitatis officio complectebatur . Parochis Dioecesanis in primis , aliisque Sacerdotibus in urbem convenientibus interdicta erant diversoria quaecumque : Aedium Episcopaliū parte iis designata , ac semper instructa comiter excipiebantur , communi mensae cum Episcopo assidebant , & quae ad vitae usum necessaria sunt parata invenie-

veniebant. Praeerat illis Sacerdos, qui non solum vitae commodis prospiceret, sed mores quoque diligenter curaret. Peregrinos, quorum magna est Patavii frequentia, cum ob proximam Venetiarum urbem, tum ob celebre divi Antonii sepulchrum, humanissime excipiebat, abeuntes vero aliqua semper ad viaticum pecunia muniebat. Quos ipse ab haeresi, & schismate, aut ex Judaica, vel Muhamedana superstitione ad Catholicam Religionem traduxerat, eos in posterum quasi domesticos curae habebat: Familiarium praeterea loco habebantur Episcopi, & Sacerdotes religionis causa e patrio solo pulsi, atque ope destituti: Ex Episcopi penu cuncta illis suppetebant ad honestam vitae sustentationem.

Brevi narratione indicari vix possunt enutritae ab eo familiae, constituta Coenobiis, ac Monasteriis vel annua, vel quoque mense subsidia, contributa aegrotantibus, & carcere inclusis quotidiana alimenta, puellarum ob formae elegantiam periclitantium aere ipsius in tuto posita pudicitia, collatae virginibus dotes, ingenui adolescentes in Seminario alti, educatique Episcopi sumptu. Paucis multa complectemur. Nul-
 lum est christianae liberalitatis, ac providentiae
 genus,

genus, quod indigentibus, & quovis incommodo pressis pro re, pro tempore, pro personis non exhibuerit. Faciles ad se hujusmodi hominum esse aditus non modo passus est, verum etiam jussit, religioni habens nisi eos quovis momento temporis admisisset, ac sublevasset. Quarebat occasiones ipse juvandi, ac miserorum necessitates, ut ita dicam, venari videbatur. Ubi de ope cuiquam ferenda ageretur, nihil ingentem quemcumque sumptum, aurique summam pendebat, animo ita semper comparatus, ut omnes una die proventus suos, si occasio esset, in pauperes profundere non dubitaret, numquam laetior futurus, quam cum nihil jam domi reliquum liberalitas ejus fecisset. Largitatis ejusmodi, ac profusionis exempla multa cum sint, unum hoc afferam ex Jacobetto, ne pluribus percensendis sim Lectori molestus.

Ejus ad pedes abjecit sese aliquando nobilis foemina recens viduata viro, & quantum dolor, & lacrymae fari permittebant, narravit se mortalium omnium miserrimam duplici infortunio conflictari; quod & virum amisisset, & angere-tur graviter a creditore dante ei optionem turpem, ut debitum aut pecunia solveret, aut pudicitia redimeret; addebatque, consilium, &
opem

opem flagitans, ea omnia, quae iustus dolor eloqui pro causa consuevit. At non ita multis perorandum apud ipsum fuit, a quo sola rei narratione plus etiam multo quam vellet impetravit. Interrogavit Cardinalis de nomine creditoris, deque debitae pecuniae summa, quam esse intelligens argenteorum nummum quatuor millia, nihil commotus: „ Confide, inquit, Filia, „ non amplius erit tibi ille molestus „. Tum rei familiaris praefectum ad se arcessitum, jubet illico afferre sibi eam pecuniae vim, atque opera usus viri fidelis creditori de suo satisfecit. Ita, quod illa sperasset numquam, egestatis simul, ac pudicitiae periculum avertit providus, ac munificentissimus Pastor.

Mirabantur plerique, quomodo unius Episcopi copiosi licet, opulentiique proventus, additis quoque paternae domus subsidiis, profusae adeo largitati sufficerent. Nam recepti, datique summa ad calculum vocata, subductisque accurate rationibus repertum est, Patavini Pontificatus tempore, quod spatium fuit annorum XXXIII. supra octingenta Venetorum argenteorum nummum nullia in pauperes, ac pios usus ab eo erogata fuisse. Ac nisi liberalitatem tantam divina manifeste providentia sustentasset, incredi-

Y

bilis

bilis prorsus, ac dissoluta fortasse videretur. Non semel apud eum rei familiaris conquerebantur curatores, largitiones fieri supra quam ferre posset aerarium, exhaustum illud jam esse, jam nihil in horreis, in promptuariis cellis, in arca reliquum esse, quod profunderet; beneficentiae proinde suae, ac largitionibus modum statueret, cum impares effusioni tantae census essent; sed tantum abfuit, ut manum ille contraheret, & quidpiam liberalitatis suae remitteret, ut potius hanc unam inveniendae, augendaeque pecuniae rationem esse affirmaret, si largius, & cumulatius effunderetur in pauperes.

Cum jam nulla superesset in domo pecunia, allatum ad ipsum est in summo versari honestatis, & famae periculo pauperulas virgines duas: Currum, & equos statim divendi iussit, eorumque pretio dotem illis constituit, qua nuptui traderentur; tum lectuli quoque sui sindones doti adjiciendas praecepit. Nobiliores aedium Episcopaliū partes aulaeis, ac peristromatis instructas semel, iterumque denudavit, atque ornamenta distraxit omnia pauperibus convertendis, dicere solitus, „algere pauperes, non vero parietes,“. Quod cum viventi adhuc amantissimo ejus patri nunciatum fuisset, novis aere suo
peri-

peripetasmatis duo ejusdem Palatii conclavia instruenda curavit; Tum Cardinalem filium his verbis commonuit: „ Cave sis, ne haec quoque „ divendas; Non enim tua, sed mea sunt „. At non parietes tantum, seipsum quoque, ut convestiret inopes, exspoliare non dubitavit. Contigit Romae, ut in aedium suarum atrio seminudum pauperem e fenestra prospiceret: Hunc ad se per secretiores scalas advocatum, detractis sibi interioribus vestibus induit, ac nemine conscio per easdem scalas bene contactum dimisit. Patavio Venetias profecturus in hominem incidit laceris omnino pannis involutum; Ejus calamitatis miseratione commotus, quod sibi recens comparatum fuerat ab Oecono

mo pallium in pauperis humeros transtulit, nec alio sibi suscepto, quod instituerat iter tenere perrexit. Stratum denique suum, S. Thomae Villanovensis exemplo, indigenti cuidam non exhibuit tantum, sed etiam submittendum curavit.

Itaque rebus ipsis ad vitam, vel dignitatem tuendam necessariis in pauperum commoda attributis, tum singulari victus, ceterarumque rerum ad se pertinentium moderatione, ac parsimonia munificentiam sustentabat; Nam mensa illi infra Cardinalis conditionem frugalis, & parca

ad coenobitarum rationem , ac disciplinam comparata , cubiculum pauperrime instructum , vestes intimae minimi pretii , obsoletae , attritaeque , novas enim admittere recusabat , nolle se dicens ornari ex patrimonio pauperum : quidquid autem foret indumenti interioris discissum , lacerum , manibus ipse suis sarcire solebat , ne si cui id committeret , aliud subrogaretur ; quo viliora , eo sibi paupertatis commendatione chariora erant quaecumque ad ejus corporis usum pertinerent , cujus adeo negligens erat , ut multa sibi ultro detraheret , plurima deesse pateretur , quae non modo dignitati , sed necessitati convenirent . Ac ea quidem agendi ratione Evangelicae paupertatis cultor eximius alienam depulit egestatem , divini illius Pastoris exemplo , (2. Cor. 8. 9.) „ Qui cum esset dives , propter nos egenus factus est , ut illius inopia divites essemus „ .

C A P U T V I I I .

*Qua fuerit in propinquos , & familiares
charitate .*

CUm ea , quae a natura nobis ingenita sunt , divinae gratiae munus non auferat , sed compleat magis , atque perficiat , insitum omnibus

bus erga affines , & sanguine junctos amorem divina charitas in Gregorio non imminuit , vel extinxit , sed honestavit potius , & auxit , atque ad perfectae , absolutaeque virtutis rationem perduxit . Dilexit igitur consanguineos , gentilesque suos , quantum christiana religio , atque imposita divinitus domesticorum cura , tum disciplinae ecclesiasticae leges juberent , aut permetterent , recto nimirum charitatis ordine , quo secundum Deum , ac propter ipsum diligendi in primis sunt , qui nobis arctius junguntur . Optimum , amantissimumque sui parentem tanto complexus est studio , quantum gratissimi filii in patrem esse potest maximum , nec enim alium habuit quempiam in sua vita chariorem . Ejus propterea mortem acerbissime tulit , conceptamque ex illa aegritudinem , ut ut cohibere virtute conaretur , dissimulare tamen haud poterat , persaepe testatus , non alia magis jactura , vel casu perculsum se in vita fuisse , atque commotum . Antonium deinde fratrem Senatorem amplissimum rebus , muneribusque domi , forisque gestis clarum , magna apud omnes existimatione , atque in Republica auctoritate , tum ejusdem filios non minus sanguinis vinculo , quam praeclarae indolis , virtutumque similitudine sibi

con-

conjunctos charos habuit , ac singulari benevolentia prosequeretur . Itaque cognati amantissimi in eos , ceterosque propinquos officia omnia cumulatissime praestitit , atque ubi honestae , iustaeque eorum rationes agerentur , suas quoque agi putabat . Venetias cum adiret , adibat autem perquam raro , atque unius fere Ecclesiae suae causa , in paternis aedibus diversabatur , visere solebat affines , ac gentilium domos obire : Eorum quoque nuptiis interesse non recusabat ; quae tamen more , institutoque nobilium conferri solent in sponfos xenia non impertiebat , quod pauperibus auferri existimaret , quidquid leves ob causas minime egentibus traderetur . Quapropter tantum aberat , ut suis quidpiam largiretur , ut ne minimum quidem ex patrimonio sibi obvenientium pensionum eorum usui arbitrioque relinqueret : Exigebat omnia , eorumque praeterea rebus utebatur identidem in egenorum subsidium , nonnullo etiam paternae domus impendio : Nam ex quo primum tempore Romam contendit ad vitae suae exitum , quinquaginta ut minus argenteorum nummum millia inde accepisse compertum est .

Propinquorum neminem in Episcopalibus aedibus , excepto patre , contubernalem , aut convivam

vivam admisit ; multo minus eorum quempiam haerere sibi voluit aut rei familiaris administrum, aut muneris curarumque adiutorem , ne vi forte sanguinis, & dilectionis abstractus animus minus aliquid rectum dissimularet , atque permetteret . Fratris sui filium , quod officia sua apud Cardinalem per ejus familiarem interposuisset , ut mitius ageret cum sacerdote crimine obstricto , graviter reprehensum admonuit , nihil sibi rei esse in his , quae ad Ecclesiae suae regimen pertinerent . Fratris filios studiorum causa Patavium missos pie , sancteque instituendos , erudiendosque in Seminario suo curavit , persoluto tamen a patre annuo convictus pretio alumni communiter constituto . Etsi autem propter egregiam eorum indolem charos in primis haberet, suo tamen nunquam contubernio excepit , aut convictu . Nihil egit umquam , aut cogitavit pro augendis eorum commodis , promovendis rationibus , aut transferendis in eos Sacerdotiis , Ecclesiaeque muneribus , adeo in neminem minus effusus , quam in consanguineos fuit .

Moriens quoque eximium reliquit moderationis hujus exemplum . Supremis enim tabulis , non unum de gente sua , sed Patavinae Ecclesiae Seminarium ex assè haeredem constituit , ac ne prae-

praeterire omnino fratrem videretur; Episcopalem ei annulum amoris, ac benevolentiae suae pignus legato reliquit. Confanguineis suis dum viveret dicere consueverat: „ Multa vobis re-
„ linquam moriens, propterea quod nihil omni-
„ no relinquam „: Nam quae Ecclesiae bona sunt si in propinquos deriventur quantocyus dilabuntur, atque in nihilum abeunt, rem quoque domi bene partam absumere solent, ac veluti flamma vorax in fumum redigere. Ex Dei tamen benignitate multo plura sperare jubebat, quam quae ab ipso expectare, vel consequi potuissent: Et vero promissorum fidem rei eventus probavit. Nam Barbatica Gens jampridem divino favore insignis, atque clarissima, eo extincto cum privatis opibus si quae alia, tum summis in Republica honoribus floruit, ut vix ulli secunda habeatur. A Gregorii obitu Antonius ejus frater Aedium S. Marci Procurator, quod secundum Ducem amplissimum est in Republica munus, institutus pro meritis fuit: Johannes Franciscus ejusdem filius semel, atque iterum ad Christianissimum Regem Ludovicum XIV. designatus Orator, florenti adhuc aetate *magnus*, ut vocant, in continenti ditione *Sapiens* electus, honoribus, quos in Republica summos jam obtinuerat.

nuerat, repente poſthabitis, in Eccleſiae militiam tranſiit, ac brevi poſt tempore Veronenſem Eccleſiam ab Innocentio XII. gubernandam accepit, mox a Clemente XI. ad Brixienſem translatus, & paulo poſt S. R. E. Cardinalium Collegio ad-junctus, ab Innocentio demum XIII. Patavino-rum Episcopus designatus patruſui Gregorii in ea Sede ſucceſſor veſtigia preſſit, eandemque Eccleſiam ſanctiſſime adminiſtravit. Gregorius vero alter fratris filius Senatoria, ac Equeſtri dignitate auctus, atque conſpicuus magnis in Republica muneribus naviter, ac feliciter geſtis clariffimus vixit. Sed de propinquis ſatis.

Quam vero familiarium, ac domeſticorum curam gereret, qua eos ſolicitudine, & charitate complecteretur, paucis exſequemur. Familiam ſuam, quod alio loco indicavimus, ita ordinaverat, atque inſtituerat, ut religioſorum hominum coetus, probitatis, modeſtiae, continen-tiae, pietatis, omniumque virtutum ſchola vi-deretur. Menſa, lectio, & oratio communis omnibus, designata ſingulis officia, diſtincta actionibus tempora, conſtitutae veſtiendi, lo-quendi, agendique leges, praepoſitus univerſae familiae morum inſpector, ac rerum ſpiritua-lium inſtitutor. In munus quique ſuum intenti,

Z

atque

atque in sanctissimi Cardinalis mores tamquam in speculo intuentes, eosque in se transferre studentes, erant veluti filii sub patris disciplina mutua charitate concordēs: Cardinalis autem in illis regendis, tractandisque patrum adversus filios amorem imitabatur. Ne quid eis ad victum, ceterasque necessitates deesset, diligenter curabat, neque persolutis dumtaxat in tempore stipendiis, sed praemiis quoque pro cuiusque meritis, ac laboribus benevolentiam, ac liberalitatem iis suam probabat. Quin & ipsorum, quos habebant, affinium, propinquorumque commodis, aut necessitatibus aliquando prospiciebat. Copiam sui faciebat omnibus comitate mira, infirmis quoque famulis ad sui alloquium non admittens modo, sed interdum vocatis; cum iis ita agebat, ut fere se parem illis praeberet. Singulorum ingenia, ut fert hominum natura, suis aspersa vitiis, sine quibus nascitur nemo, aequissime ferebat, leviora dissimulabat, benigneque excusabat, dicere solitus, ne se ipsum quidem facile in omnibus placere sibi, ac satisfacere posse, multo autem difficilius esse ad alienum arbitrium, voluntatemque viventes nihil offendere, nusquam incurrere, ac labi. In reprehendis eorum erratis exaggerata numquam, vel
acer-

acerba oratione , sed lenissimis utebatur verbis ; & si quid ipsis praecipendum esset , ejus jussu vix a precibus differebant . Eorum obsequiis adeo parce utebatur , ut vix admitteret , nisi quae ritus , aut officii causa recusari non possent : quare non servire illi , sed filiorum instar amantissimo patri obsequi , ac gerere morem videbantur .

Praecipua tamen morbo aliquo implicitis , atque jacentibus benevolentiae , & charitatis suae argumenta praestabat . Suorum neminem in publica Nosocomia aegritudinis causa amandare , ac domo sua efferri nisi mortuos voluit . De ipsorum , tamquam de propria salute , vehementer sollicitus , medicos , custodes , ac famulos , medicamenta , remque omnem , operamque ad curam necessaria liberaliter impendebat . Frequens eos adibat , & si quando lustrandae Diocesis causa abesse contingeret , eos visendi impatiens excurrere in urbem , assidebat lectulo , verbisque suavissimis recreabat . Curabat autem in primis , ut anteaetae vitae maculas poenitentiae sacramento accurate detergerent , seque ad vim morbi , doloresque omnes fortiter , constanterque perferendos Christi , Sanctorumque exemplis propositis compararent . Ubi vero post

adhibita humanæ artis remedia morbo tandem interiissent, nec reliquissent unde efferrentur, curabat ipse eorum funera, animasque Ecclesiæ suffragiis levabat. Relictam ab iis familiam in fidem, atque tutelam recipiebat suam: Filios vel arte aliqua, vel literis aere suo instituendos tradebat: Filias conlata dote viris collocabat, viduas uxores alebat, ut hæc maritum, filii patrem vix se amisisse sentirent, ac levior ea videretur jactura, quam beneficentissimi Cardinalis liberalitas multo cum foenore compensabat.

C A P U T IX.

De Charitate, ac Beneficentia in adversarios quoque, ac sibi infensos.

AD suorum dilectionis metas non hæsit Barbadici charitas, sed altius, longiusque progressa in omne proximorum genus se quam latissime effudit, & quæ difficillima, ac summa est christianæ disciplinæ perfectio, inimicos quoque, sibi infensos homines amore, ac beneficentia complexa est singulari. Multos ille, dum pro munere Pastoralis gregis mores componere, disciplinam restituere, jura sua tueri adgrederetur, nactus est adversarios, qui non modo Episcopo obisterent, ac repugnarent, sed fa-

famae quoque , vitaeque ipsius insidias , exitiumque molirentur . Qua in re , ut in aliis , Caroli Borromaei vivam se imaginem praestitit , cum pares ob causas paribus fere sit conflictatus molestiis , laceratus injuriis , controversiis vexatus , atque ad necem ipsam quaesitus . Mitto quae Bergomi , dum Cleri , populiue reformationem urgeret , in ipsum conflata sunt odia , jactata convicia , institutae criminationes , ab iis nimirum ; qui , ut aegri insanientes medicinam , ac medicum odisse solent , sanctissimi Pastoris zelum averfabantur , & iniquo ferebant animo inveteratas oppugnari corruptelas , ac novam induci morum , vitaeque rationem , ac disciplinam . Hoc scilicet optimis , sanctisque Episcopis usuvenire solet , ut dum Pastorum Principis Jesu Christi exemplo vitiis , & pravis moribus bellum indicunt , multorum invidiam subeant , variisque aerumnis , obtrectionibus , atque injuriis cum ipso excipiantur ; *Non enim est discipulus super Magistrum Lucae c. 6. v. 40. nec est servus major Domino suo . Job. cap. 15. v. 20.*

Ad Patavinam Sedem translatus gravem subiit adversus Episcopalia jura controversiam . De sua in visitando Canonorum Capitulo potestate apud laicum Magistratum , qui ejus rei
cogni-

cognitionem ad se pertinere arbitraretur, actione postulatus rationem omnem referre coactus est, ut perturbationes, quae publice excitari possent, quoquo modo impediret. Causae suae aequitate, bonitateque confusus omnia potius incommoda perpeti, ac ferre, quam de jure suo decedere constituerat, quod sine dignitatis, & sacramenti Episcopalis injuria fieri abs se non posse intelligebat. Concordiam tamen aliquam cum suis adversariis non modo non refugiebat, sed vehementer optabat, & vero ejus ineundae viam omnem quaerebat. Iis autem in sententia obfirmatis, atque omnia pejorem in partem trahentibus, patientiae, modestiae, ac gravitatis suae locum Cardinalis tenebat, nulla umquam indignatione commotus. Quotidianis interea ad Deum precibus, omnique officiorum genere ad meliora eos consilia perducere, sibi quoque averfos animos conciliare nitebatur; At ii durius obistentes, a novis machinationibus, technis, atque molestiis inferendis sibi non temperabant. Peractis solemni quodam die in Cathedrali Templo Pontificalibus, cum ad Episcopales aedes Cardinalis deduceretur, en subito apparitorem, qui Veneti Magistratus decreto eidem denunciaret, Canonorum visitationem sibi omnino inter-

terdictam . Rei insolentia , atque indignitate commoveri omnes , ac fremere , illatanque sanctissimo Antistiti injuriam detestari . At is gravissimo ac publico cum dignitatis suae contemptu eum in modum acceptus , tamen ne subirasce quidem , aut verbo conqueri offensae acerbiter . Re postea ad Senatum delata , dies Canonicis dicta , iique cum apparitore in crimen vocati iusta pro delicto poena multati sunt . At mitissimus Pastor veniae pro reis apud Iudices interpellator , ne qua in re plecterentur , multis precibus impetravit .

Excitatae litis antesignanus , dissidiorumque fax praecipua erat Paulutius Canonicus Episcopalis Curiae jampridem Vicarius a Barbadico constitutus , qui procuratione a Capitulo accepta gravius ceteris Cardinalem exercuerat . Accidit , ut inter candidatos , quos Venetorum Republica Romano Pontifici proponere consuevit , quo ex ipsis unum in sacrae Auditorum Rotae collegium adsciscat , Paulutius quoque describeretur . Pro summa qua erat Gregorius apud Clementem X. prudentiae , ac probitatis estimatione , sententiam rogatus est a Pontifice Maximo , ecquem illorum ceteris ad id muneris gerendum aptiorem , dignioremque arbitraretur .

Is

Is autem Paulutium ceteris praehabendum videri sibi rescripsit . Datis praeterea literis ad Fabium Cardinalem Chisium multis hominem ornatum laudibus omni officiorum genere commendavit , quae salutaria in primis Paulutio fieri ; Tantum enim Barbadici judicio Pontifex detulit , ut candidatis aliis eundem praetulerit magna omnium admiratione , Chisii Cardinalis cum primis , qui praeteritarum rerum probe gnarus , praeclarum vindictae genus effasse praedicavit , facilem , expeditamque viam esse dicens ad comparandam Barbadici gratiam , si quis homini adversatus in ejus offensionem incurreret . Sed cum permulta alia in ejus vita occurrant admirabilis hujus charitatis exempla , singula persequi , ac memorare longum , ac difficile est . Unum addam , quo afferri non potest illustrius , ac plane nescio , an alias umquam Carolum Borromaeum , cujus erat Gregorius aemulator eximius , atque perpetuus , luculentius exprefferit .

Nobilis vir , cujus nomen ob familiae claritatem silentio involvimus , indigne adeo , acerbè , ac servilem in modum uxorem habebat suam , ut tanta hac asperitate defatigata , metuensque sibi a saevitiae mariti pejora , Cardinalem adierit consilium , & opem imploratura .

Abstra-

Abstraxit statim Gregorius ab inhumani mariti latere miseram, ejusque saevitiae ereptam tutum in locum traduxit. Haec odii causa, ac furoris, quo percitus nefarius ille horrendum cepit de perdendo Cardinali consilium. Scelus omnium teterrimum machinanti nec animus patrandi defuit, nec loci, ac temporis opportunitas. Occasionem nactus, dum Cardinalis in rheda sedens ab Estensi oppido ad Threstense veheretur collegium, ex insidiis subito aggressus breviorum sclopum in eum laxavit. At sacrum illud caput Deo servare volente, in irritum cessit parricidae ictus; nam emissae, jaculataeque plumbeae glandes transmissio curru Gregorium ne leviter quidem attigerunt. Repentino casu exterriti primum, tum sceleris atrocitate vehementer commoti Cardinalis comites, ac familiares, sacrilegi aggressoris nomen deferendum, persequendumque judicio tantum crimen statuerunt. At Cardinalis in ea omnium perturbatione immotus, ac plane tranquillus, ne verbo quidem, aut signo concitati aliquo iracundiae motu animi, ad ulciscendum paratos coercuit, horrendumque facinus non modo in iudicium adduci, sed in vulgus efferri, enunciarique prohibuit.

A a

Nobi-

Nobilis alter vir Cardinalem suppliciter adiecit nescio quid momentosum ab eo impetraturus. Negavit Gregorius id praestare se posse, addiditque justas negandi causas; At ille: Nonne hoc ipsum alteri postulanti (quem nominavit) jam pridem facile indulxisti? Ita sane, Cardinalis respondit; at debebam illi plurimum, eramque adeo obstrictus, ut negare quidpiam roganti non possem; Nec enim ignoras, quod compertum est omnibus, quantum is mihi infensus molestusque jam fuerit: quare acceptas ab eo injurias christiano more ulcisci cum vellem, ac porro deberem, benevolentiam, ac voluntatem in ipsum meam, quando res ita tulit, omnino declarandam putavi. Tum ille: Atqui res ita cum sit, jure quoque meo id ego abs te contendere posse videor; Nam, si probe memineris, infensus ego quoque tibi aliquando fui; illatasque homini offensas, quas, uti Gregorius solebat, oblivione prefferat, ac deleverat, in ejus memoriam revocavit. Quid plura? Hoc uno quod voluit impetravit, & quod precibus extorquere numquam potuisset, injecta obtinuit maleficii, injuriaequae recordatione. Ita nimirum praestabat Barbadicum aliquando laesisse, quam numquam; cum meliore apud
ejus

ejus benevolentiam loco essent aliquando infensi, quam semper innoxii, eorumque malitiam non compensaret modo beneficiis, sed vinceret, oneraret, ac prorsus obrueret.

C A P U T X.

Ejusdem in omnes lenitas, ac mansuetudo.

Splendida haec in hostes ipsos beneficentia ab eo proficiscebatur lenitatis, ac mansuetudinis spiritu, qui vel charitas ipsa est, patiens nimirum, benigna, omnia ferens, omnia sustinens, vel fructus est charitatis praecipuus. Et ceterarum quidem virtutum a Carolo Borromaeo fuit Barbadicus exemplar, ad quod se referret, atque componeret, pastoralis vero mansuetudinis formam cum ab ipso divino Pastore, tum a mitissimo hausit Francisco Salesio, quem feliciter adeo expressit, ut ejus suavissimam indolem dulcedine charitatis perfusam in suos omnino mores transtulisse videretur. Erat Gregorius, quod de Salesio quoque memoriae proditum est, natura paulo magis irritabili, subitisque concitationibus obnoxia, quod ubi molesti aliquid incidisset, erumpens subito in vultum

A a 2 flamma

flamma statim indicare solebat. Sed quo insurgentes animi motus frangeret, atque comprimeret, a prima adolescentia diu, multumque secum ipse luctatus, id demum contentione virtutis, quod paucis contingit, est affectus, ut iram in potestate habere videretur. Quare nullum ferme ejus vestigium in ipso postea apparebat, ut habitudine cum esset ignea, atque biliosa, frigidus, atque phlegmaticus vulgo haberetur. Qui cum eo familiariter vixere, hominemque proxime observarunt, non aliud in eo commotae aliquando bilis se indicium vidisse testati sunt, quam quod manus sibi leviter perfricaret. Cum difficile sit famulis, ac ministris indiligentibus, tardis, ac saepe errantibus non subirascei aliquando, ac succensere; quotidiana tamen eorum errata mitissimus Cardinalis non dissimulabat dumtaxat, atque ferebat, sed minuere identidem, atque excusare solebat.

Obriguerant ei vi frigoris manuum nervi, ut nullus jam esset digitorum usus, & calamus ad scribendum tenere vix posset. Medicorum consilio calida adhibenda erant ad fomentum vinacea, quo fieri posse sperabant, ut motus, ac vires recuperarentur. Attulit cubicularius ea non calida modo, sed fervida, ac plane ebullientia,

lientia, quibus utramque manum cum injecisset Cardinalis, ustulatas, ac ferme excoriatas retraxit, magno certe doloris sensu, quem tamen admirabili patientia tulit, atque ita dissimulavit, ut ne verbo quidem imprudentis, incautique famuli oscitantiam, pudoremque oneraverit:

Omni tamen cruciatu corporis graviora fuere, quae ob tuenda Ecclesiae, dignitatisque suae jura per annos supra viginti ab adversariis tulit incommoda, insectationes, injurias, incredibili semper moderatione, animique tranquillitate imperturbata. Fuere nonnulli, qui dum contentioso judicio res agerentur, modestiae, ac reverentiae erga sanctissimum virum obliti, maledictis, conviciis, atque calumniis proscindere non formidarent, eumque non obscure, sed palam velut imprudentem, pertinacem, illusum traducerent, ac fugillarent. At ille furentium hominum vicem dolens magis quam suam, illius exemplo, qui cum malediceretur, non maledicebat, erat *sicut homo non audiens, nec habens in ore suo redargutiones*; Ps. 37. Cumque malignos obtrectatores pro sua posset auctoritate comprimere, patientiae maluit, ac lenitatis exempla, quam rigoris, & potestatis argumenta proferre. Citra lectoris stomachum, atque fastidium recenseri

censeri ea vix possunt, quibus ab adversariis indigne habitus, ac laceratus, ne levissimum quidem edidit exasperati animi indicium. Operae tamen pretium erit, quasi ad speciem tantae virtutis, ex multis rebus, quae in hoc genere acciderunt, unam, atque alteram commemorare.

Dum palam, multisque praesentibus, ut quotidie solebat, ad se adeuntes audiret, accessit ex improvviso Cathedralis Ecclesiae Archidiaconus, qui fremens, atque a mente dejecto similis impudentissime quascumque voluit in sanctissimum Cardinalem contumelias conjecit. Immutus ille, atque imperturbatus vesanum hominem silentio excepit: Tum paulisper loco digressus in suum se cubiculum recepit, ubi ante Crucifixi imaginem in genua provolutus, Redemptoris sui probra mente reCOLens, ad omnes ejus exemplo injurias forti animo perferendas se communivit. Mox in auditorium ferena, atque exporrecta fronte revertens, hilarem perinde se exhibuit quasi nihil molestum accidisset.

Monachorum Ecclesiam jure, ut quidem arbitrabatur, suo visitaturus in sacrarium progrediebatur, ubi Pontificalibus indueretur. Resistit progredienti Monachus, adituque prohibitum publica in via sacras sub dio induere sibi vestes

vestes coegit. Illatam sibi, ac personae quam sustinebat injuriam mitissimus Praeful sine querela dissimulavit, ac tulit, & paulo post ad se adeuntem Monasterii Praesidem, nulla injecta offensae mentione, benignissime excepit. Par exhibuit lenitatis exemplum, cum edita a se decreta publicis affixa locis Canonorum jussu revulsa, ac discissa sunt. Temerarii ausus executorem clericum non alia multatum voluit poena, quam paterna admonitione, qua benigne correptum impune dimisit.

Peracerbum aliud offensae genus calumnias, ac sparsos in vulgus libellos placide adeo, moderateque pertulit, ut, quod toleratu gravissimum est, ne sentire quidem videretur. Delatum est, impudentem, malignumque Parochum Daemonis impulsu atrocem in ipsum satyram publicis in locis affixisse, quo ab omnibus legeretur. Aequissimum erat de indigno sacerdote poenas exigere, & vero expectabant omnes, quo justa erumperet Cardinalis offensio. At ille nec in auctorem libelli inquiri voluit, nec severius in illum animadvertendum putavit, sed compellatum ad se maledicum, objectaque criminis gravitate, ut facti salubrius poeniteret, tantummodo per aliquot dies in Seminario pias exercitationes obire

obire jussit. Nec alia fere in delinquentes Parochos, aut Sacerdotes animadversione utebatur. Sceleri, ac vitio cum esset quam qui maxime infensus, de illorum tamen fama, atque ecclesiastici ordinis existimatione erat cum primis sollicitus. Peccato itaque obnoxios ad se caute remotis arbitris arcessitos, gravi primum sermone, sed paterna suavitate resperso, objurgabat, ac commonebat; tum, si res postularet, spiritualium exercitiorum secessu, aliisve salutaribus poenis emendandos dimittebat. Ita porro aliena vulnera leni manu contrectans cum misericordia judicium, cum mansuetudine zelum, cum lenitate rigorem temperabat, &, quod monebat Gregorius Ecclesiae Pastores, se subditis pietate matrem, disciplina autem patrem exhibebat.

Majorem vero amantissimi Patris lenitatem, benignitatemque sentiebant, qui eum vel consilii, vel auxilii, ac praesidii causa continenter adibant. Cum omnes peramanter excipiebat, tum importunos quoque, morosos, querulos, intempestivos complectens, neminem repellebat, neminem non patientissime audiebat. Pauperes in primis, infimaeque fortunae homines statim admitti jubebat, officii sui esse ducens eas maxime oves juvare, ac fovere, quae pastoris ope,
& au-

& auxilio magis indigerent. Eorum querelis, atque necessitatibus laxabat paterna viscera, seque totum tribuebat: Erigebat timidos, recreabat afflictos, opitulabatur egentibus, agebat cum illis, sicut pater cum filiis; neminem, quod a spe obtinendae rei dejectus esset, tristiores quam venerat abs se dimittebat; Nam si postulantium votis annuere, atque indulgere non posset, justam repulsae causam tristitiae, ac moeroris sui testificatione declarabat, ut non quidem se nolle, sed omnino non posse plane intelligerent.

CAPUT XI.

In suis, atque Ecclesiae rebus gerendis prudentia.

AD animarum regimen, Ecclesiaeque gubernationem, quae ars est omnium difficillima, vocatus a Deo Gregorius actionum, virtutumque omnium moderatricem prudentiam attulit Episcopo dignam, & gravissimo muneri parem. Ingenium cum a natura accepisset acutum, ac perspicax, acre, rectumque iudicium, indolem vero sedatam, atque tranquillam, a prima adolescentia maturitatis, ac prudentiae in-

B b

dicia

dicia praetulit fere senilis . Accessere paternae institutionis praecepta , & exempla , bonarum artium , divinarumque rerum studia , legum , historiarumque notitia , sapientum virorum consuetudo , rei denique publicae administratio , usus , & experientia ; quibus adjumentis , atque praesidiis se ipsum , ceterosque regendi , gubernandique scientiam mirifice auxit , atque perfecit . Sublimioribus tamen , atque tutioribus quam humanis ea nitebatur rationibus , atque subsidiis : divinis enim actiones omnes metiebatur principiis , atque ad solas christianae disciplinae leges omnia sua consilia , & opera exigebat . Eam in primis averfabatur prudentiam , quae carnis dicitur , estque Deo inimica , quod quaerat quae sua sunt , atque humanis ad id artibus assequendum connitatur . Eam vero confestabatur unam , quae , aeterna in omnibus , ac divina spectans , non alium sibi agendorum finem constituit , quam Dei gloriam , ac sempiternam hominum felicitatem . In quacumque igitur deliberatione , atque consilio illud primum considerando , ac providendo cavebat , ne quid religio , aut animarum salus detrimenti caperet , tum cetera disponebat .

Negotia omnia cum privata , tum publica
accu-

accuratis precibus antevertibat , metuens ne aberraret in multis , ac laberetur , nisi prius consulisset , ac propitiasset Deum , cujus ductu , atque consilio gubernaretur . Illud deinde christianae prudentiae munus esse intelligens , ut primo se ipsum , tum alios ordinaret , atque componeret , certas sibi rerum agendarum regulas constituerat , quas , ut ad vitae usum traduceret , atque ad manus haberet , scripto consignaverat . Inter ejus adversaria hae quas adscribo repertae sunt .

„ I. Nihil auspicandum , moliendunive , nisi
 „ praeconsulto ac propitiato accuratis precationibus Deo .

„ II. Sibi ipsi semper se diffidere oportere ,
 „ nec quidquam sine prudentum consilio adoriri .

„ III. Exhibere in omnibus debere se ipsum
 „ formam Gregis , ut monet Apostolus , hoc est
 „ ita actiones ordinare omnes , ut quaevis exemplar esse subditis possit , ad quod se referant ,
 „ atque componant .

„ IV. A semel incoepto numquam desistere
 „ ob injectas difficultates , sed illud aequabiliter persequi , atque omni ope conniti , ut ad
 „ exitum perducatur .

„ V. In suscepto negotio ut ut lente , sem-

„ per tamen aliquid conandum, efficiendumque,
„ nam qui assidue progrediatur, eum denique
„ iter conficere, atque absolvere; secus qui ali-
„ quando properet, aliquando subsistat.

„ VI. Dandum esse aliquid tempori, atque
„ cunctis in rebus captandam opportunitatem.

Et temporis sane eam semper rationem habuit, ut ne particula quidem diei ulla vacua sibi, atque otiosa diffilueret. Certas propterea, & statas horas actionibus singulis designaverat, sic ut omnibus rebus, sive quae ad Dei cultum, sive quae ad functionem muneris, sive quae ad gubernationem animi, vel ad naturae necessitates pertinent, spatia sua tribueret. Itaque fuit in rebus agendis accuratus, vigilans, & intentus, ut quamvis jugiter cum Deo versaretur, nihil tamen quod ipsius esset muneris vel praeteriret, vel oscitanter faceret, sed ita partes omnes impleret, ut nullo umquam tempore, nec ullis in rebus illius praesentia, diligentiaque desideraretur.

Ut vero suam, ita & domesticorum, ac familiarium vitam optimis legibus instituerat, religiosaeque disciplinae formam in Episcopales aedes induxerat, ut in gregem inde universum promanarent exempla, & documenta virtutum.

Nec

Nec minoris consilii, ac prudentiae fuit amplificato Clericorum Seminario, & excitatis a se nobilium epheborum Collegiis, eam constitutere regiminis formam, qua magno Reipublicae, atque Ecclesiae bono ad omnium scientiarum studia, ac verae pietatis cultum egregie instituerentur adolescentes; quae cum alio in loco commemorata a nobis sint, necesse non est eadem hoc loco redintegrare, ac persequi.

Ad Ecclesiae porro gubernationem quod attinet, negotia, & curas ita partiebatur, ac se-
jungebat, ut gravissimum pastorale onus varias tributum in partes levius redderetur. Et rei quidem familiaris administrationem probis, idoneisque hominibus commendavit; spiritualis vero regiminis curas ita distinxit, ut graviores sibi, atque praecipuas retineret, in reliquis vero eorum uteretur ministerio, quos in sollicitudinis suae partes adsciverat. In eorum autem delectu incredibilem prorsus diligentiam adhibuit, nec enim nisi viros pietate, literis, disciplina, rerumque usu probatissimos sibi adjunxit, quorum opera, & consilio uteretur. Res fere omnes ad Ecclesiae regimen, utilitatemque spectantes in Congregationibus, ac coetibus ab ipso institutis proponebantur, reque in omnes partes diligen-
ter

ter versata , quid potius , meliusque foret ad eligendum statuebatur . Singulorum judicia , ac suffragia diligenter excipiebat , & quamvis eo polleret iudicio , ut per se omnia expendere , ac deliberare posset , in sententia tamen sua haud pertinax erat , sed in alienam facile ibat contra id , quod menti primum sibi infedisset , si ex rationum momentis ea viderentur meliora , quae ab aliis in medium afferebantur . Animo scilicet a praejudiciis , & perturbationibus vacuo ad consultationem accedens , in id unum intendebat , quod rectum , quod e publica utilitate , quod Deo gratissimum fore existimaret .

In sententia dicenda libertatem amabat cum aliorum , tum suam , eratque in omni sermone , factoque apertus , & candidus , nihil eorum ferre dissimulans , quae sibi non probarentur . Lingua , oculis , vultu , tota demum agendi ratione sincerae , ingenuaeque mentis indolem praeferebat . In quo genere cum multa afferri possent exempla , hoc unum commemorabimus , quod dum Romae in Cardinalium coetu de reformandis christianae Reipublicae moribus ageretur , ac quisque eam , quae sibi in mentem venisset , ejus rei conficiendae rationem in medium afferret , ubi sententiam rogatus Gregorius fuit , senato-

natoria quadam libertate ita respondit: „ Re-
„ formet unusquisque nostrum se ipsum, tum
„ expedita, ac facilis erit ad aliorum refor-
„ mationem via „ .

Hanc autem sinceritatis laudem cum summa jungebat moderatione, ac prudentia, ut satis appareret, alteram detrimento non esse alteri, sed ornamento, atque praesidio. Sed quamquam veritatis cultor esset eximius, in aperiendis tamen animi sui sensibus erat apprime cautus, tantaque verbis ejus prudentia inerat, ac circumspectio, ut numquam nisi consulto, ac meditate loqui videretur, nihil proferens quod tempori, loco, ac personis accommodatum non esset, modum denique in omnibus tenens atque decorum.

Suspiciosi non erat ingenii, nec tamen facile omnibus, neque contra, nulli credebat. Externa rerum hominumque specie, vulgique rumoribus haud temere movebatur, sed suis singula momentis aestimabat, omni praejudicio remoto, ut non facile ei quispiam imponere posset. Quare cum Romae, Innocentio XI. Summo Pontifice, veterator ille, ac tortuosi ingenii Michael de Molinos simulata modestiae, ac pietatis specie doctrinae, ac sanctitatis famam aucupare-

paretur, ac plurimos subdole, doloseque circumventos, erroribus involvisset suis, fucum facere Barbadico non potuit. Cum enim in ejus familiaritatem, atque consuetudinem omni arte, & versutia se insinuare studeret, qua erat Cardinalis in discernendis hominibus sagacitate, latentem sub ovina pelle insidiosum lupum agnovit, seque adire tentantem constantissime repulit, nec ad colloquendum vel semel admisit.

Quamdiu Romae versatus est, tantam de ejus prudentia opinionem ceperant Summi Pontifices, Innocentius in primis XI. tum XII., ut de gravissimis rebus ad eum referrent, ejusque consiliis in arduis, implicatisque negotiis plurimum fiderent, ac niterentur. Nam quae discutienda ei proponebantur, momentis, atque rationibus accuratissime librabat suis, tum quid e christianae Reipublicae usu fore sibi videretur, libere, ingenueque aperiebat. Quare probatissimae ejus fidei, integritatis, ac sapientiae, responsumque a liberali, & candido animo proficiscentium maxima ab iis ratio habebatur.

In dirimendis quoque privatis litibus, atque dissidiis dexteritate valuit, ac prudentia singulari. Inerat illi ad persuadendum, emolliendamque duritiem quamlibet animorum vis mira,
atque

atque efficacia, qua vel repugnantes flecteret, & distractos conciliaret. Exstant in illius schedis, & adversariis nonnullorum syngraphae, qui longis, ac gravibus controversiis defessi, ejus arbitrio, ac judicio rem totam permiserunt. Eo enim sequestre, & arbitro, quascumque concordiae leges facile recipiebant, dabant invicem manus, nec amplius in posterum diffidebant. Fuit denique prudentiae ipsius non ultima laus, quod Ecclesiae, ac dignitatis suae jurium assertor, ac propugnator assiduus sic ea defenderit, ut in laicorum Magistratuum offensionem nullam incurrerit; nec pacem modo, & concordiam cum potestate seculari servaverit, sed gratiam quoque, & amicitiam inierit, ac retinuerit. Ea nimirum de Barbadici fide, integritate, & candore Reipublicae administratorum animis opinio infederat, ut nihil ab eo, nisi quod aequum, rectumque esset, postulari, aut fieri posse arbitrarentur. Quare cum hominis sapientiam, ac probitatem plurimi facerent, non eam modo, quae sacrae potestati debetur, reverentiam, verum etiam praecipuam in eum benevolentiam omni officiorum genere testabantur.

CAPUT XII.

De Justitiae zelo.

Quae ad christianae Justitiae sive privata , sive publica officia pertinent , cumulate adeo Barbadius praestitit , ut ea non minus quam ceterarum virtutum laude clarissimus fuerit . Ac ea quidem parte , qua suum cuique tribuendum justitia praecipit , debitum in primis Deo cum animi , tum corporis cultum , Ecclesiae legibus obedientiam , Superioribus obsequium , propinquis benevolentiam , domesticis curam , subditis vigilantiam , amicis fidem , inimicis gratiam , miseris opem , sinceram denique omnibus dilectionem impendit . In Ecclesiae vero suae procuracione , quod spiritualia sibi cum primis administranda , atque curanda intelligeret , quae ad forensam justitiam pertinent , aliis delegarat . Aequitatis tamen studiosissimus id potissimum curabat , ut ministros haberet non minus doctrinae , quam probitatis laude commendatissimos , quorum in judiciis fides , & integritas omni suspicione vacaret . Tum Sancti Caroli exemplo externos plerumque homines , quorum opera in episcopali Curia uteretur , indigenis praetulit ,
ne

ne scilicet vel propinquorum , civium , amicorumve consuetudine, familiaritate, & studio, vel potentium gratia, metuque, a recto, iustoque abducerentur. Deinde ut ab omni quaestu, & avaritiae studio abstinerent, certa ipsis constituta mercede, nihil vel minimum quidem accipere eos dono permisit. Muneribus enim perverti iudicia cum intelligeret, illud Psalmi xxv. 10. usurpare solebat: *In quorum manibus iniquitates sunt, dextera eorum repleta est muneribus.* Id quoque memorare consueverat, quod de se ipso affirmabat Carolus Borromaeus: „ Si munusculum a quopiam accede, „ pissit, propensioem in ipsum sentire sibi videri „ voluntatis inclinationem, „ . Quare cum intemperatas a muneribus manus semper ipse servasset, ab iis quoque alienos voluit iustitiae administratos, tum familiares, ac domesticos omnes suos. Si quem eorum accepisse quidquam ab ullo deprehendisset, graviter objurgatum ab se dimittebat. Restitui aliquando donatoribus iussit ultro ab ipsis conlata, multamque ab eo gratiam inibat is, qui oblatum sibi donum continuo rejecisset. Qua disciplina id est consecutus, ut jam nemo illius ministros, familiare sive tentare donis auderet, suamque propterea, Curiae, familiaeque existimationem, & famam constanter tueretur.

Quo autem judicia non integerrima solum, sed expedita essent, Curiae administratos identidem convocabat, ut causarum, negotiorumve feriem sibi diligenter referrent. Si quid negliger, aut remisse actum intelligeret, solícite providebat, eorumque operam, atque solertiam quasi admotis stimulis concitabat. Pauperum causas ad se vel maxime pertinere ratus, suo potissimum expendebat iudicio, ac patrocinio tuebatur. Omnibus diei horis, ac pene momentis facilem patere illis ad se aditum voluit, ac nulla taedii significatione eorum querelas, atque rationes, quibus niterentur, audiebat, ac si minus re, amantissimis saltem verbis recreatos, erectosque dimittebat.

Delictorum poenas, si iudicio res ageretur, ne iura dissolverentur, ac disciplina enervaretur, non omnino remittendas putabat, sed dum illas decerneret, vim magis afferre lenitati suae, quam alienae contumaciae videbatur. A multandis pecunia fontibus plerumque abstinebat; at si quando id fieri omnino oporteret, eam ipse multam aut templis, aut pauperibus attribuebat. Qua erat lenitate, & clementia, mitioribus, ac fere salutaribus poenis graviores temperare, & commutare solebat. Et sacerdotes quidem, prae-

praefertim , qui animarum curae praeessent , non aperta animadversione , sed spiritali , privatoque in Seminarii aedes ad certos dies secessu , ne quid de eorum crimine populo suboleret , punire , atque emendare malebat . Aliquando ab ea , in qua deliquerant , ad aliam transferebat Ecclesiam , quo sublata peccandi occasione , nec imminuta eorum fama , atque existimatione , resipiscerent , atque ad bonam mentem reverterentur . Ita fiebat , ut iustitiae zelum cum lenitate temperans , neque in delictis conniveret , neque ad vivum vulnera refecaret , quo prudenti remedio , atque temperamento tamquam peritissimus animarum medicus complures in gravia prolapsos flagitia ad sanitatem , & disciplinae cultum revocavit .

Jam vero in ea iustitiae parte , quam distributivam appellant , vix quidquam incumbere Episcopo gravius existimabat , quam Ecclesiae beneficiorum dispensationem , ac ministrorum institutionem . Tanti in primis Parochorum defectum faciebat , quanti commissam sibi a Deo Ecclesiam , animarumque pretium de manu sua a Pastorum Principe exquirendum . Itaque et si neminem , nisi idoneum , integrisque ornatum moribus in Clerum admitteret , quem praeterea
opti-

optimis studiis, ac severiore disciplina instituentum curabat; tamen ex eo ipso genere, nonnisi probatissimum quemque animarum regimini prae-ficiebat. Nulla apud eum personarum acceptio: non favore, non gratia, non humana ulla auctoritate, aut ratione ab ea mente dimovebatur: Instituti retinentissimus sui, nec aliena admisit unquam officia, neque sua apud alium Episcopum interposuit, quo libera omnino in deligendis sacrorum ministris esset collatori potestas. Illud Bernardi monitum: „Pro quo rogaris, sit tibi suspectus,, animo ejus infixum adeo haerebat, ut qui aliena commendatione ad sacerdotia adniteretur, hoc ipso repulsam ab eo ferret, atque haberetur indignus. Quod ita vulgo compertum omnibus erat, ut cum commendatitiis ad eum jam nemo adiret epistolis, quod eam rem sibi quisque impedimento fore magis, quam subsidio intelligebat, idque unum sibi reliquum esse statuerebat, ut apud aequissimum meritorum aestimatorem, ac Judicem aditum sibi ad ecclesiastica munera vitae integritate, doctrina, ac virtute muniret.

CAPUT XIII.

De animi constantia, & fortitudine.

Iustitiae zelum, ceterasque Barbadici virtutes ea sustentabat animi firmitas, atque constantia, qua praeditum, animatumque esse oportet Episcopum, ut Ecclesiae leges custodiat, jura defendat, disciplinam promoveat, licentiam coerceat, Clerum, Populumque in officio contineat. Ejus praesidio ita se ad labores assiduum, ad dura, & aspera fortem, ad pericula impavidum, ad injurias patientem, ad illecebras voluptatum invictum praestitit, ut ejus animum nec mollia, & blanda dissolverent, nec ulla adversa dejicerent. Ac primum, quod est difficillimum, adversus perturbationes animi, cupiditatesque omnes pravas summa vi diu est colluctatus, quo eas non sedaret modo, sed subigeret, ac veluti injecto fraeno coereret. In tanta rerum gerendarum varietate homo in diversa distractus, in id continenter vigilabat, ne ab iis veluti a domesticis hostibus ex insidiis caperetur. Quare natura cum esset ad iracundiam pronus, tam acri, ac diuturna contentione cum ea pugnavit, ut non domuerit modo, atque subegerit, sed omnes radicunt

dicum ejus fibras convulserit , idque solum ex ea manserit , quod erat necessarium ad exercitationem virtutis . Legem quoque membrorum legi mentis repugnantem , atque obsistentem jugi carnis afflictatione , vitaeque asperitate ita compressit , ut non solum a noxiis , sed a concessis quoque delectationibus se se facile contineret . Corpus denique ita in servitutem redegerat , ut jam adversus spiritum rebellionem moliri non auderet , parsque animi superior inferioris motus a ratione abhorrentes in officio contineret .

Internis defunctum pugnis exteriores luctae exceperunt ; neque levia , nec pauca fuere , quae virilem ejus animum exercuerunt certamina . Dies prope nullus in utroque Episcopatu illuxit , qui non angoris ei aliquid , molestiae , atque acerbis attulerit . Ut primum ad disciplinam restituendam , pravosque mores reformandos adgressus est , velut in altum , aestuosumque mare delatus , variis pulsari fluctibus coepit , ventisque adversis jactari : Gravissimam in eum tempestatem excitarunt non laici modo , sed sacri quoque Ordinis homines , & qui Pastoris optimi zelum , atque sollicitudinem sustentare in primis , ac tueri debuissent . Obtreccationes ,

nes, maledicta, calumniae, vexationes adversus illum non variae modo, sed graves etiam, ac diuturnae fuerunt, sic ut illud Pauli ad se referre non dubitaret: *Foris pugnae, intus timores.* 2. Cor. 7. X. 5.

Quamquam a litibus, & controversiis vir placidi ingenii vehementer abhorreret, infixumque sibi animo esset cum nullo de re sua iudicio contendere; ad vindicanda tamen jamdiu perturbata Episcopalia jura, causam dicere, & sui juris argumenta commonstrare coactus est. Si de privato dumtaxat, quod ad se pertineret, negotio actum esset, causa cadere, ac de jure suo voluntarie decedere maluisset, quam forensibus tricis implicari, atque animum a divinis rebus abstrahere: Sed cum perspiceret de auctoritate, ac jurisdictione agi, quae res ad successores quoque suos pertineret, decrevit omnia potius dispendia, atque incommoda obire, quam Ecclesiae, atque Episcopatus jura deserere. Ita tamen cum acerrimis, obfirmatisque adversariis agendum putavit, ut omnem ineundae concordiae viam quaereret, & ipse primum offerret, si privato posset res officio componi: verum recusantibus illis, coercendos demum iudicio, ac persequi jus suum vel invitus existimavit. Cau-

D d

fae

fac interea bonitate, ac divina ope confusus gravissimas vexationes forti animo, sedato, & tranquillo ferebat; interque se, ac personam, quam gerebat, distinguens, non ad Gregorium, sed ad Episcopum ea pertinere dicebat; Cumque tantis conflictaretur incommodis, nihil eorum praetermittebat, quae ad ordinandam, componendamque Ecclesiam suam pertinerent.

In obeunda cum primis, atque lustranda Dioecesi, locisque adeundis magis abditis, vel inaccessis nullo viarum incommodo, nulla tempestatis, imbrum, torrentium, aestus, aut frigoris, inediae, ac laborum vi deterritus umquam fuit, aut retardatus. Ubi de gregis salute, ac pastoralis cura ageretur, non intuebatur molestias, contemnebat difficultates, pericula, ac detrimenta nulla exhorrebat. Addebat hos animos firmiter concepta divinae opis fiducia, quam praesentissimam sibi in omni fere eventu sentiebat; Huic uni propterea innixus, erecto, fortique animo ardua quaeque, ac difficillima adoriebatur, ac de optimo rerum exitu tunc melius sperabat, cum attenuata maxime spes humano iudicio videretur. Ea cogitatione, eoque praesidio inter duos rerum anfractus, inter quotidianas molestias, acerbitates, & curas mirifice recreatus ad vim

vim animi proferendam, ac sustentandam accendebatur, eandemque in prosperis, eandem in adversis praeferbat oris tranquillitatem.

Hanc animi celsitudinem miratus aliquando Magnus Etruriae Dux Cosinus III. hominem rogavit, quid fieret, ut in summas conjectus angustias, dum coeptis plerumque suis gravissima objicerentur incommoda, atque impedimenta; non tamen animum desponderet, seseque dejiceret, sed ne commoveretur quidem? Cui Cardinalis, primum quaerere respondit se, an res ad incrementum divinae gloriae, publicamque utilitatem conducere, tum omnia in id studia, ac diligentiam conferre: Quod si ob injectas difficultates ad exitum perducere non posse intelligeret, tum se indignum fateri, qui Deo hanc gloriam afferret: Utcumque demum res cederet, imperturbatam servare mentem, animumque ad alia pro Dei gloria capeffenda comparatum. Ita nimirum divinae voluntati se totum commiserat, ut quo illa duceret, alacriter sequeretur, nec aliud vellet ipse quam quod Deo luberet.

In repentinis casibus, atque in ipso vitae discrimine trepidantibus aliis solus ipse timoris expers videbatur, atque ad erigendos dejectos

animos plurimum voce , & exemplo valebat . Multis rem expertis , ut malis ne cederent , neve periculis exanimarentur , satis fuit eum habere ducentem , atque hortatorem , cujus rei exempla suis locis antea narravimus ; Sed & pericula , & mortem ipsam ultro oppetere non dubitabat , si gregis salus id postularet . Invaserat finitimas Italiae Provincias epidemica lues , ac Patavio impendebat ejusdem calamitatis periculum . Id sedulo reputans amantissimus Pastor Caroli Borromaei charitatem in omnem mali impendentis eventum aemulari constituit . Itaque adjuncto sibi delectorum Sacerdotum manipulo ita se comparavit , ut si civitatem morbus invaderet , curae insisteret animorum , corporumque gregis , eique juvando operam , ac vitam quoque suam impenderet . Amicis porro , ac familiaribus eum a proposito avocare nitentibus , cum alias ob causas , tum quod ministrorum inopia , ut jam Mediolanensis sub Carolo , tunc Patavina non laboraret Ecclesia , reponebat Gregorius , boni Pastoris non esse gravi in discrimine gregis curam , atque custodiam in alios transferre : Propositum sibi ad imitandum divini Pastoris exemplum , qui usque adeo oves suas dilexit , ut pro earum salute mortem obire non
du-

dubitarit . Avertit divina clementia , quod metuebatur , malum , sed quamquam Barbadico defuerit extremi periculi subeundi occasio , voluntas certe non defuit .

C A P U T X I V .

De vitae asperitate , & castimonia .

PAr constantiae , ac fortitudini temperantiae laus fuit , qua corpus in servitutem redigere studuit , ut extenuatis hostis externi viribus facilius interiorem subigeret , & domita , ac debellata caro jam nihil adversus spiritum concupiscere auderet . Nemo certe eorum , qui voluptati , & corpori serviunt , tanto illecebras omnes consecratur studio , quanto eas defugiebat Gregorius , quantoque sensuum castigationes complectebatur ardore . Ad eam , quam saepe commemoravimus , laborum tolerantiam , animi anxietates , & curas asperrimam addidit quotidianae vitae rationem , quam mitigata numquam severitate ad mortem usque retinuit . Cibi , & potus abstinentissimus fuit ; nam semel tantum reficiebatur in die in communi triclinio coenans cum domesticis suis . Sub meridiem prandentibus

bus aliis, paucis exsiccatæ uvæ acinis, tenuique panis frustulo vires corporis instaurabat, seu verius naturæ necessitatem fallebat: hujus porro abstinentiæ eam obtendere rationem, causamque solebat, ut liberiores ad pomeridiana negotia mentem afferret, ac pastoralibus curis vacare posset impensius. Quotidianus ad ejus victum sumtus quindecim non excedebat assès: raro carnes, viliores interdum pisces, olera identidem, ac legumina edebat. Dum iter ageret, unum ei ovum pro coena erat; pomò, ac frustulo panis diei reliquum transigebat. Nullum paullo exquisitioris ferculi, aut condimenti genus unquam indixit, communi cibo, eoque vulgari contentus. Nihil inter edendum conquerebatur, etsi famulorum inscitia, vel oscitantia male cocta, conditaque pulmenta apponerentur, & vinum aliquando acescens praeberetur. Cinerem persæpe, clam omnibus, cibo ingerebat, gustumque ex abstinentia jam fere habebat obtusum.

Sacris Adventus, & Quadragesimæ diebus, quamquam jam gravis ætate, ac laboribus fractus, rigidiore corpus extenuabat jejunio, atque a piscibus quoque abstinebat. Pridie vero festorum Deiparæ Virginis, aliorumque pervigiliis

gillis Sanctorum sicco pane, dilutoque vino jejunium desiniebat. Si quando mensae lautius instructae conviva adhibitus interesse cogeretur, ita se cohibebat, ut, quod de Nepotiano scribit Hieronymus *Epist.* 3. „ Et superstitionem „ fugeret, & continentiam servaret.,; Nam pane vix degustato, diuque versatis, ac tantummodo libatis dapibus, ne abstinentiam ceteri animadverterent, a mensa fere jejunus discedebat. Ne haustum quidem frigidae arentibus faucibus concedere extra mensam, vel in magnis caloribus solebat.

Somnus ei semper brevissimus fuit. Multas, priusquam cubitum iret, horas orationi dabat, ac plerumque genibus nixus, quae consuetudo prominentes, durosque callos poplitibus obduxerat. Diu ante lucem ad orandum surgebat, saepe etiam totas noctes vigiliis, & precibus extrahebat, cumque fessis membris somnus obreperet, vel scamno innixus, vel capite in genua acclinato modicam quietem raptim carpebat.

Mira omnino inerat ei frigoris, aestusque patientia. Tum Bergomi, tum Patavii degens sub caelo utique frigidior, summa etiam hyeme saeviente, omnem hypocausti usum sibi interdixit, nec chirothecas, aut villosas manicas
ad

ad frigus arcendum , mitigandumve adhibuit , quo demum ita est conflictatus , ut manum utramque contractam habuerit . Ubi vel exiguus prunae batillus a familiaribus afferretur , rogarantque algentem ac trementem , ut lecti frigus vel leviter temperari permetteret , recusabat omnino , dicebatque sibi satis esse lucernae ignem , missumque inde calorem cubiculo tepesciendo sufficere . In magnis aestivis caloribus vel sub ipsum meridiem obeundae Dioecesis causa itineri se committebat . In urbe vero , quo catechesim in templis haberet , hora ipsa meridiana nullo praetento ad solis radios arcendos obice domo prohibebat . Muscas molestissimum animal a se abigere non solebat , cumque ejus manibus morbi , quem indicavimus , causa unguento perunctis confertim insiderent , insensos earum aculeos , dissimulato doloris sensu , patientissime tolerabat .

Cubiculo habitabat pauperrime instructo , ut coenobitae magis cella , quam Episcopi , & Cardinalis sedes videretur . Nudi parietes , paucisve ornati Sanctorum imaginibus : angustum , durumque cubile , rudi culcitra , & cannabinis linteis stratum : brevis ad scribendum abacus , straminea sedes , scabellum ad genua flectenda , & librorum pluteus : Haec universa Cardinalis

dinalis supellex, praeterea nihil. At neque in vestibus mollior, sibi que indulgentior fuit. Interioribus obsoletis, attritis, suisque plerumque manibus reconcinnatis, ac sartis delectabatur. Sericas numquam, novas perraro admisit, & Cardinalitias, quas primum induit, ad mortem usque retinuit. Domi quoque S. Caroli exemplo ad muneris, personaeque dignitatem Episcopali lineo, ac superhumerali tectus incedebat.

A voluptatibus ita abhorruit, ac se continuit, ut ne honestis quidem ad animi levamentum uteretur. Quidquid temporis curis vacuum, ac laboribus esset, id omne aut lectioni dabat, ac studio, aut religiosorum hominum consuetudini, deque vitae spirituali colloctionibus. Si rus aliquando concederet, non id recreandi se causa, sed secedendi, ac Deo vacandi faciebat; Nam ibi ne domo quidem prodibat, sed mentem colligens externis curis distractam, in caelestium rerum commentationem se totum conferebat. Nullo oculos spectaculo, objectisque rerum pulcherrimarum illecebris, nulla rerum novarum aures notitia oblectabat, cumque musicen ab adolescentia coluisset, seque in eam natura propensum sentiret, postea neglexit omnino, ac, ne ullam ex ipsa caperet oblectationem, a sacris quoque modulationibus, & cantilenis abstinebat.

E e

Nec

Nec delicias tantum sibi interdixit , ac voluptates , sed inflictis ultro poenis , & cruciamentis durissime corpus exercebat . Crebris intempesta nocte flagellationibus terga caedebat ; fetofo pectus , & scapulas contegebat cilicio ; ferrea acutis hamulis catena lumbis adstricta ita se quotidie torquebat , ut ex doloris sensu animi deliquio interdum laboraret , cujus rei causa demum a familiaribus comperta , medicorum jussu ab eo cruciatu abstinere compulsus est . Et quamquam dum viveret , quam posset , diligentissime celaret haec omnibus , detecta est tamen in defuncti corpore , dum curaretur , ejus vitae asperitas , vestigiis in eo apparentibus flagellorum , instrumentorumque , quibus se macerare solebat ; tum ovi magnitudinem referente in mamilla contusione , quae saxo percussum pectus indicabat .

Cum morbo aliquo corriperebatur , principio dissimulabat , ac nihil de quotidiana vitae , laborumque ratione remittebat . Plerumque nonnisi tertia accedente febris lecto decumbebat , ubi ad multas quoque horas , nequidquam reclamantibus medicis , ac familiaribus , negotiis veluti sanus vacabat . Jam si quadragesimale jejunium febris laborantem offendisset , ne Ecclesiae

fiae sibi legem relaxaret , primis diebus solo jusculo hordeaceo se sustentabat . Non tamen se medicorum praescripto difficilem praebebat , dicto audiens , si carnibus uti juberent ; vix autem depulsa febris , ad institutum redibat . Nihil aeger ferebat gravius , aut molestius , quam se diligenter , ac molliter curari : Contra vero numquam aut morbi acerbitem , aut medentium , vel ministrantium negligentiam querebatur ; quin & beneficii cujusdam loco habere se morbum dicebat , nam quo tempore lecto jaceret , feriari sibi quodammodo , atque a curis vacare omnibus , sibi que uni indulgere posse videbatur .

Ea porro vitae asperitate , tantoque subigendi corporis studio id est affecutus , ut illud animo praestaret innoxium , ac nullam fere sentiret effraenatae carnis molestiam , ac rebellionem . Nihilo tamen minus ad custodiendam , tuendamque mentis , & corporis integritatem non castior erat , quam cautior , atque in sensus omnes perpetuo vigil . Foeminarum aspectum , nedum colloquia , & consortia omnino vitabat ; quod si pro munere suo audire aliquam cogere-
retur , non sine testibus eam admissam , quam paucissimis expediebat . Vel ipsum horrebat impudicitiae nomen , ac ne proprio rei obscoenae

vocabulo os castissimum inquinaret, verborum circuitu ejus generis peccata exprimebat. Pudoris, ac verecundiae tenax adeo fuit, ut suum ipse corpus aspicere non auderet, ejusque intima vestiendi, exuendique causa familiarium opera, & manu quam fieri minime posset uteretur. Tantus erat pudicitiae amor, ut quam colebat ipse diligentissime, eamdem inferere in ceteris vehementer optaret. Hanc a domesticis, & familiaribus ita exigebat, ut nihil lascivum, ac petulans in eorum dictis, factisque toleraret. Si quis eo in genere laberetur, domo, & familia statim excedere jubebatur. Ab universa vero dioecesi quo impudicitiae occasiones exterminaret, atque convelleret, severissima in concubenarios edicta tulit, choreas, profanos amores, virorumque cum foeminis consortia omni zelo, & contentione semper est infectatus: utrumque sexum in templis loco disjunxit, foeminas vero immodeste comptas a synaxi prohibuit, atque ab altari rejecit. Ad id vitium profligandum mentis, animique vim omnem exeruit, quo castos in clerum, populumque mores induceret, ac propagaret. Virginitatis florem integrum, illibatumque ad mortem usque servasse haud temere creditum, ac memoriae proditum est; Nam rei fidem minime dubiam
ab

ab illius obitu reddidere , qui sanctissimi Cardinalis conscientiam dum viveret moderati sunt, ejusque intimos omnes animi recessus ac latebras nudas , & apertas sibi habuere .

C A P U T X V.

De animi modestia, ac demissione.

E Arum , quas haftenus persecuti sumus, Barbadici virtutum magni veluti aedificii basis , ac fundamentum christiana humilitas fuit, actionum , cogitationumque ejus omnium comes, moderatrix , & custos . Altas adeo in ejus animo radices egerat ea virtus , ut non modo se nihili prorsus haberet , sed , quae summa christianae humilitatis laus , atque perfectio ab interioris vitae magistris haberi solet , contemni se quoque , despicique ab omnibus vehementer optaret . Ac de ornamentis quidem , seu bonis extra se positis hanc alte opinionem imbiberat, sibi ad sempiterna , atque immortalia bona condito nihil cogitandum minus , quam de rerum humanarum magnitudine , atque splendore . Opes propterea , dignitates , honores , ac titulos non modo spernebat ut vanitates , & insanias falsas, sed

sed horrebat etiam, ac defugiebat veluti sempiternae impedimenta salutis. Ab iis tamen quam qui maxime aversum honores ultro sunt insequuti, atque invitum, & repugnantem e privatae vitae latebris in publicam Ecclesiae lucem eduxerunt. Sed quando divino consilio eo adductum se vidit, ut pastorale onus subire cogeretur, magis trepidavit de merito, quam placeret sibi de honore. Quam Deo redditurus esset de grege rationem sedulo reputans, ea torquebatur identidem cogitatione, se in magno versari aeternae damnationis periculo, vel ob ea dumtaxat, quae in pastoralis cura negligenter omitteret. Et quamquam irreprehensibilis vitae innocentia, & sanctitate, optimique Pastoris vigilantia non exemplo tantum omnibus esset, sed etiam admirationi, sibi tamen uni, quae erat hominis humilitas, veluti iners, ineptusque numquam satisfaciebat. Inter hos animi motus abdicandi se Episcopatu non semel consilium cepit, quo vitae suae rationes diligentius componeret, animumque ab omni exteriori cura solum facilius ad sola sempiterna traduceret. Ab ea tamen deliberatione gravium deductus auctoritate virorum e statione sua non decessit, sed Dei voluntati obsequutus Episcopalem digni-

dignitatem in suae aliorumque salutis instrumentum convertit.

Romana vero purpura decoratus, & auctus dolere, ac conqueri immerenti, ineptoque, ut sibi videbatur, delatam, ac tolerare magis quam libenter sustinere eminentis gradus splendorem. Ita enim statuerat apud se; praeter externam, quam Cardinalatus ingerit oculis, speciem, in se nihil esse virtutis, demtisque amplissimae dignitatis insigniis viliores se ipso reperiri neminem posse. Quapropter iis se comparare solebat Orphanotrophii Veneti pueris, qui purpurati per urbem prodeunt, & tamen omnibus fortunae bonis destituti sunt. Summo itaque in loco positus infra aestimationem omnium se metiens, eadem a purpurae accessione, qua antea, de se demissione sentiebat. Idem Cardinalis, qui Episcopus, eadem in moribus comitas, atque facilitas, in famulis, & comitatu modestia, in victu frugalitas, in vestibus, in suppellectili, in cultu, & apparatu universo cognata humilitati paupertas, & nihil omnino, quod non simplicitatem, ac vanitatum contemptum praeferebat.

Sed quod rari admodum, inusitatie exempli est, de se numquam abiecius sensit, quam cum

cum dignissimus haberetur ab omnibus, ac praedicaretur, qui supremam in terris, ac Deo proximam sedem impleret. Nam conspirantibus in eum, diuque obfirmatis Cardinalium suffragiis, quo summum ei Pontificatum deferrent, constanter obstitit, nec adduci umquam potuit, ut illorum de se iudicio assentiretur. Sic quam hominum vulgus summam aestimare solet in terris gloriam, atque felicitatem, tanto a se Gregorius propulsare conatus est studio, quanto ambitiosus nemo eam deperiret, aut persequeretur. Ut vero ab ejus assequutionis periculo abductum, expeditumque se vidit, tantam consequutus est laetitiam, tranquillitatem, & pacem, ut ex vehementissima tamquam fluctuatione, & saelo emersus, placidum, tutumque portum se denique nactum esse profiteretur.

Haec in ore omnium cum versarentur, ejusque virtutum fama late pervagaretur, ubique fere vulgoque ut vir sanctissimus suspiciebatur, eoque jam nomine celebrari, appellarique consueverat. Sed contemtor ille sui, ac reprehensor assiduus id aegerrime ferens querebatur magno eos in errore versari, qui hominem nihili, ineptum Episcopum, ac peccatorum maximum tanti facerent, ac praedicarent. Testabatur nec
fine

sine lacrymis se ab ea officii , vitaeque perfectione longissime abesse , quam & Episcopalis muneris ratio , & Cardinalatus dignitas postularet : In negligentiae quoque suae culpam rejiciebat quaecumque in Dioecesi existerent scandala , vel admitterentur flagitia ; ingratiſſimum quippe hominum se esse affirmabat , qui innumeris a Deo cumulatus , ac fere obrutus beneficiis vicem ei nullam grati animi retulisset : Tum illud addebat , formidare se vehementer , ac tantum non desperare de propria salute , quod non suis modo , sed alienis etiam obstrictus peccatis , de iis omnibus in jus vocandus a Deo esset , rationem pro singulis redditurus. Quare cum voce , tum literis interpellare omnes , rogareque solebat , ut vitae suae in melius conversionem a Deo peterent , ut bene tandem sibi mori contingeret. Hi porro sensus , haec verba non ex usitata quadam modestiae , ac religionis formula , sed ex intimo cordis sinu , alteque infixam animo pravitatis suae opinione prodibant ; quod cum in vita saepe , tum etiam proxime ad mortem , quae vitae plerumque speculum esse solet , apertius declaravit. Et quamquam conscientia foret adeo religiosa , ac prope anxiosa , ut vel ipsam exhorresceret peccati speciem , ac vel minimam

in se labem discuteret, ac pervideret, orabat tamen omnes, atque obtestabatur, ne taciti errata sua dissimularent, ac praeterirent. Monitores praeterea duos sibi constituit, ut si quam officii, ac pastoralis diligentiae omissionem, vel quidpiam aliud minus rectum, accuratumque in eo deprehenderent, libere objicerent, atque corrigerent; Qui vero ipsum vel de minimis emendandis admonuissent, eos diligebat impensius: contra vero parum iis fidebat, qui omnia ejus dicta, vel facta adprobarent.

Hominum laudes, & plausus quam quod maxime averfabatur, atque in partem sese omnem vertebat, quo eas declinaret, atque defugeret. De se, rebusque suis parce admodum, ac fere numquam loquebatur, ingestamque ab aliis earum commemorationem abrumpebat, vel alio de industria sermonem detorquebat. Aedificiis a se magnifice excitatis, operibusve praeclare institutis nullum addi monumentum patiebatur, quo manaret ad posteros beneficii, ac nominis ejus memoria. Quare cum gentilitium Familiae insigne subjecto in ejus commendationem disticho Seminarii muris appositum offendisset, amoveri protinus jussit, atque in ejus locum substitui D. Caroli Borromaei loci tutelaris imaginem.

Qui-

Quibus honoris , ac dignitatis gradu prae-
 cellebat , iis se modestissime aequare non dubi-
 tabat ; inferiores autem , & qui sub ejus pote-
 state essent , benigne adeo , blandeque accipere ,
 ac compellare solebat , ut non praesse , ac prae-
 cipere illis , sed beneficium postulare , ac reci-
 pere videretur . Ne tamen virtutis modum ex-
 cederet , facilitatem hanc , comitatemque gravita-
 te quadam temperabat , nec committebat , ut
 christianae abjectionis studium quidquam de au-
 ctoritate detraheret , atque in contemptum ce-
 deret dignitatis .

Pauperum in primis , infirmorumque homi-
 num delectabatur consortio . Nihil illi jucundius ,
 quam cum viliora aegrotantium obiret tuguria ,
 ut jacentibus , & cum morte luctantibus supre-
 ma afferret religionis subsidia . Rusticanae gen-
 ti in vicis , & pagis , rudi , abjectaeque plebi
 christianis praeceptis instituendae operam in tem-
 plis cum daret assiduam , ad eorum se ingenium ,
 & mores mirifice accommodabat . Pueris quo-
 que , ac puellis christianae fidei elementis tra-
 dendis incredibili alacritate , & patientia ad ho-
 ras perstabat . In id operis diligentissime inten-
 tum cum semel , iterumque miratus esset , qui
 tunc Patavii agebat , haereticus quidam haud in-

fimae notae vir , tanta Cardinalis demissione , & charitate commotus , facere demum non potuit , quin ejuratis erroribus ad Romana sacra transfiret .

C A P U T X V I .

*De Prophetiae dono , ac miraculorum gratia
adhuc viventi Gregorio collatis .*

AD egregias , quas haëtenus commemoravimus , Barbadici virtutes accessere supernaturalia dona , quibus illustres sanctitate viri clarescere aliquando solent , eorumque propterea cultus , & fama latius propagari . In maximis porro donis , quo nomine veniunt quaecumque ad gratias pertinent gratis datas , nullum censeretur luculentius debet , quam certa futurorum praenunciatio , rerumque mirabilium , ac supra naturae vires effectrix virtus , quo sane utroque praestitisse Gregorium publicis monumentis , ac tabulis consignatum est . Ac divino quidem numine afflatus non pauca ille aut multo post futura rerum eventa , aut occulta , atque ab omnium conspectu remota non cognovit modo , ac praesensit , sed clarissime , palam , ac sine ullo errore monstravit . Mortem cum primis suam designata die , atque hora longe ante praescivit ,
ac

ac sine haesitatione ulla praedixit, uti paulo infra narrabimus. Sed & aliorum quoque vitae exitum, ejusque definitum tempus, & modum adeo clare cognovisse antea constat, ac si sub oculis habuisset.

Tresti dum moraretur pastoralis causa visitationis, in Atestinum oppidum evocatus est, ut Helenae Momolae Sacerdotis Josephi amitae jam omnium sententia cum morte luctanti episcopalem benedictionem impertiret. Profectus ad oppidum aegrotantem invisit, fusisque super eam precationibus, negat illam eo tempore morituram, ac Josephum secum abducit. Decima quinta jam inde fluxerat dies, postquam nihil de illa nunciatum erat; cum ex improvise Cardinalis Josephum ne opinantem quidem admonet, ut domum quam citissime revertatur, amitaeque adsit proxima nocte moriturae; Ac vaticinium quidem tristis confirmavit eventus.

Graecus adolescens Patavii agens studiorum causa ab Anglo quodam pecunia, & consiliis adductus fuerat, ut in Angliam migrare statueret operam studiis daturus in Oxoniensi Collegio recens instituto. Ut incautum, seductumque juvenem a sententia revocaret, ac religionis corrumpendae periculo eriperet, nihil non egit

Gre-

Gregorius , at frustra ; Nam post acceptam a Cardinali pecuniam Anglo restituendam , promissis non stetit . Tunc Cardinalis : „ Illudere , „ (inquit) nobis vult ille ; at Deus non irridetur , : Non multo post ab eodem Anglo , coorta inter eos rixa , Graecus adolescens ense transfossus miserrime occubuit , nec vanam fuisse Cardinalis praesensionem ostendit .

Sacerdotem e Linorum familia numeris omnibus absolutum , ac prospera tunc utentem valetudine Fontis frigidi Sacerdotio cura animarum affecto dum Cardinalis praeficeret : „ Doleo , „ (inquit) eum a me Pastorem nunc deligi , qui „ brevi admodum tempore oves suas pascet , ac „ reget „ . Dicto fidem rei fecit eventus ; Nam primo post initam Paroeciam mense diem ille suum clausit supremum .

Aliis vero nonnullis in summo , certoque vitae discrimine constitutis longioris aevi spatium divinitus praenunciavit . Carolo Raspi mercatori Patavino maligna febris , ac lethali erysipellate in capite laboranti cum in extremis jam posito , atque a Medicis conclamato benedictionem Gregorius impertisset : „ Age , inquit , gratias Deo , non enim ex hoc morbo morieris „ ; atque ille quidem brevi convaleuit .

Fran-

Francisco Simontagio , quo in Dioecesi ob-
eunda itineris comite , ac duce ufus aliquando
fuerat Cardinalis , magnum praedixit imminere
vitae periculum , quod tamen divina ope effet
evasurus . Non multo post cum Brentae flumen
tranare vellet , equo delapsus , ejusque flapia im-
plicitis pedibus aquarum mole obrutus , profun-
do gurgite jam mergebatur , quum repente equus,
& ipse ex aquis undique superantibus emerfit ,
atque in adverfam fluminis ripam , cunctis admi-
rantibus , incolumis , ac fofpes evafit .

Nec minus certa fuere , quae de occultis
animorum fenfibus , remotisque loco , ac tempo-
re rebus oracula fudit . Enixis Cardinalem ur-
gebat precibus Seminarii Patavini Praefectus ,
ut Sacerdotem quemdam ecclefiaftico beneficio
donaret . At Gregorius , occultam in eo ad car-
nis vitia propenfionem divinitus cognofcens ,
negavit . Non multo post in grave ejus generis
crimen prolapsus ille , aequiffimum Cardinalis
judicium , ac minime falſam praefenfionem ejus-
dem probavit .

Dum Bergomi Epifcopus effet , viro nobi-
li diu inimicitiis variis implicato , atque a Sa-
cramentis alieno peſſimam impendere mortem
denunciavit , niſi quam primum ad concordiam ,
&

& sanitatem rediret. Paucis post diebus lethali vulnere accepto, Sacramentis omnibus destitutus, quam Cardinalis praedixerat, mortem obfirmatus ille peccator oppetiit.

Felicior alter vir nobilis fuit, quem gravium flagitiorum coeno per quindecim annos haerentem nullo emendandae vitae proposito Cardinalis noverat. Gabrielem ab Utino Capuccinum concionatorem, qui mane in oppido Trestensi concionem habuerat, rogavit Gregorius, ut praeter morem ad vesperam ejusdem diei iterum concionaretur, consecuturus, ut sibi quidem spes erat, magni peccatoris conversionem. Ingressus fortuito templum maximus ille peccator concionem excepit, qua vix audita, divino lumine collustratus, anteaetae vitae noxas salutare confessione statim expiavit, ac repente in novum hominem mutatus est.

Vaticinii quoque plenum fuit, quod quinquennio antequam e vivis excederet, Georgium Cardinalem Cornelium successorem sibi in Patavina Sede futurum non obscure praenunciavit: Nec dissimile illud fuit, quo post mortem Clementis X. Pont. Max. Romam contendens creandi novi Pontificis causa, nonnullis de successore sciscitantibus, Benedictum Odeschalcum sine ulla
pror-

prorsus haesitatione eligendum praedixit . Sed de praesensionibus , ac vaticiniis , quorum plura alia referri possent , fortasse fatis . Jam quae Deus Gregorii prece , dum viveret , mirabilia egerit , exsequamur . Pauca quidem ejus ope patrata miracula in publicas tabulas relata sunt , vel quod ea Gregorius pro suo humilitatis studio latere voluerit , vel quod a testibus vitam , virtutesque ejus cum primis enarrantibus , ea ut minus ad causae praesidium necessaria , silentio pressa sint ; illustriora tamen ex ipsis nonnulla subjiciemus , quae eo deprecante evenisse compertum est .

Dum ad clathros Monasterii S. Viti de nova Antistita eligenda sacrarum virginum suffragia exploraret , mulier quaedam Lucia nomine nervorum contractione , ut omnibus notum erat , laborans Gregorio se stitit , petensque eleemosynam in genua procubuit . Ad se erigendam impotentem famulos advocavit , ut juvarent , at illorum nemo praesto fuit . Tum Gregorius ipse jacentem erigere coepit , ac manibus sustentare suis . Rem plane admirandam ! Vix eam contigit , perinde ac si divina virtus ex eo fluxisset , Petri ad speciosam templi portam renovavit exemplum ; nam statim extensis , solutisque ner-

G g

vis

vis mulier convaluit , abjectisque fulcris sponte processit , Deumque mirabilem in Gregorio praedicavit .

Patavii soror Corona Justina Conversa Monasterii Ordinis S. Benedicti , tum Comitissa Elisabeth Frasia quartana febris jamdiu conflictabantur ; sed postulata , acceptaque a Gregorio benedictione , pristinae , ac stabili sanitati utraque exemplo restituta est .

Parocho S. Mariae de Nonio (cujus est nomen a testibus praetermissum) atque Apolloniae Zuffiae , cum ille gravi , haec diuturna per anni spatium febris laborassent , eadem Gregorii benedictione reddita salus integra repente fuit .

Romae dum ageret Cardinalis , mulier insanabili carcinomatis morbo in pectore affecta praetereunti extra domum occurrens bonae spei , fiduciaequae plena vestem ejus tetigit , & statim vi morbi sublata , omnique deleti mali vestigio pristinam valetudinem prorsus recuperavit .

Cum esset Patavii calamitosum siccitate Coelum , Gregorius fufis ad Deum precibus tantam repente , ut praenuntiaverat , imbrium copiam impetravit , ut ea exhilarati cives maximas Deo , & sanctissimo Antistiti gratias agere non cessarent .

Sed illustriora ceteris duo sunt , quae a juratis

ratis testibus in tabulas relata subjicimus. In Seminario Patavino tres fulmine icti jacebant adulescentes sensibus destituti, quorum unus Jacobus Brunatius nomine cum nulla ederet vitae signa interiisse eum jam omnibus persuasum erat. Accessit Gregorius, & signo crucis super jacentes, exanimisque adhibito, revixit, qui mortuus habebatur, aliique duo protinus convaluerunt.

Nec mirabile minus alterum fuit. Cum lustrandae Dioecesis causa iter haberet, eique proxime praerent familiares nonnulli, divulsam ex improvise e proximo monte immane saxum jam praeceps in praetereuntes ruebat; Ut periculum animadvertit Gregorius, signum crucis adhibuit, maximoque prodigio factum est, ut saxea moles in aere discissa transversa abierit, longeque a subjectis transeuntibus, quos opprimi necesse erat, corruerit. Nemo certe unus fuit, qui stupore defixus divinam non praedicaverit in Gregorio virtutem, ac mutatam ejus ope naturae legem, qua verticali motu rupes casura, visa quodammodo fuerit suae gravitatis oblita.

CAPUT XVII.

*Qua fuerit dum viveret existimatione, &
fama virtutum.*

QUamquam assiduo humilitatis studio in id Gregorius curam omnem conferret, ut abs se praeclare gesta occultaret, virtutesque suas obrueret tenebris, emicans tamen ex ipsis splendor intuentium oculos ita rapiebat, ut invito quoque, ac repugnanti maximam conciliaret sanctitatis existimationem, & famam. Neque vero plebeii dumtaxat, ac vulgi homines, quorum est plerumque fallax de vera sanctimonia, virtuteque iudicium, sed graves in primis omnium ordinum viri, atque aestimatores rerum aequissimi mirifice eum observabant, ac suspiciebant, unaque erat omnium vox, Barbadicum Episcopum, & Cardinalem sanctissimum vivam esse Caroli Borromaei imaginem, hujus vitae, actionumque tamquam colore, ac similitudine prorsus expressam. Nec Bergomatum dumtaxat, ac Patavinorum, quorum ille Episcopus fuit, sed Italorum omnium ea erat opinio, tum Helvetios, Germanos, Gallos, Batavos, exterosque alios

alios ita pervaserat, ut apud eas quoque gentes Gregorii nomen, & virtus effuse celebrarentur. Quam magnificis vero sensibus instituto post ejus mortem de ipsius sanctitate iudicio ii subscripserint, qui adhuc viventem cognoverant, persequi hujus loci non est. Tam multi sane in actis publicis exhibentur sive vitae, sive doctrinae, sive dignitatis laude conspicui ejus sanctimoniae testes, ut obruere numero legentem possint, si quis percensere singulos velit.

Ac primo quidem tot ejus sanctitatis non testes modo, sed admiratores fuerunt, ac praecones, quotquot in familiari ejus consuetudine ad annos complures versati sunt. Iis nimirum Gregorii vitam, & mores ex propinquo intuentibus, ac singula fere verba, actaque illius omnia accurate expendentibus nihil occurrebat, quod virtutem non redoleret eximiam, atque innocentissimae non praeferret vitae rationem; Habet enim hoc virtus summa, ut assuetudine, convictuque, tamquam attritu suavis odor, melius sentiatur. Idipsum Bergomates, ac Patavini, quibus diu praefuit, cum facile, probeque sensissent, effusis laudibus Episcopum suum christianae pietatis columnen, disciplinae instauratorem, charitatis formam, pauperum patrem, veri,

veri, absolutique Pastoris imaginem, virtutum omnium exemplar praedicare solebant. Fuere quidem nonnulli, quorum vitia cum pastoralis zelo infectaretur, aut episcopalia jura adversus illos tueretur, eidem oppido infensi omnia illius dicta, vel facta perverse, ac livide sugillantes, sanctissimi Episcopi nomen, & famam inique profcinderent, atque traducerent. Hos tamen falsae, ac praejudicatae opinionis tempus, & veritas ita coarguerunt, ut eos pravi judicii, atque erroris non puduerit modo, sed etiam poenituerit sui, versaque in admirationem malignitate livoris, Barbadii innocentiae, & sanctitatis testes haudquaquam suspecti, & laudatores praecipui fuerint.

Jam vero externi quam praeclare, ac magnifice de eo sentirent, ac loquerentur, paucis enarrare difficile est. Vel ipsi haeretici homines, qui Ecclesiasticorum famae in primis, ac nomini infensi esse solent, non solum in eo nihil, quod carpere, ac vellicare possent, invenerunt umquam, sed multa quae mirarentur, ac praedicarent se aut vidisse, aut de ipso audiisse palam testati sunt, atque ii cum primis, qui mercaturae causa Patavium ventitabant. Eorum nescio quis Genevensis, cum de rebus divinis pro
con-

concione dicentem Cardinalem audiisset: „San-
 „ctitati illius, inquit, haec sane quam audi-
 „mus respondet oratio„. Alter Anglus: „Cu-
 „pio, inquit, tanti Cardinalis os, vultumque co-
 „gnoscere, cujus eximiae sanctitatis fama jam
 „loca omnia peragravit„. Batavi Bibliopolae
 cum de coemptis ab ipso libris ad eum scribe-
 rent, illius se virtutum fama, ac splendore mi-
 rifice captos declarabant. Fuerunt quoque qui
 dicerent, tantam esse apud Helvetios Barbadici
 celebritatem, ut si de una, ac vera religione
 differentem aliquando audirent, facile omnes ad
 societatem accessuri viderentur catholicorum.

Quod si tanta sui existimatione haereticorum
 animos Gregorii virtus compleverat, quid de
 catholicis putandum erit, atque dicendum? Ma-
 gna sane omnium, vel summorum Principum,
 Cardinalium, ac Romanorum Pontificum fuit in
 eo suspiciendo, celebrandoque consensus. Cosi-
 mus III. Magnus Etruriae Dux, Raynaldus Esten-
 sis primum S. R. E. Cardinalis, deinde Mutinen-
 sium Dux, Guillelmus Neoburgensis Palatinus
 Elector, hujus liberi, alique Germaniae Princi-
 pes ad ejus se amicitiam adjungere, eamque tueri
 omni officiorum genere curabant. Ac Cosimus
 quidem Mediceus, Princeps cum aliis nomini-
 bus,

bus , tum christianae pietatis laude in primis clarus , magnis eum honoris , ac reverentiae significationibus semper est prosequutus . Crebras ad eum literas manu sua scriptas dare consueverat , benevolentiae illas quidem , atque humanitatis plenas , sed quae praeterea singularem quamdam erga sanctissimum Cardinalem venerationem praeferrerent ; Nam orationis , consilii , monitorumque ipsius demisse , ac suppliciter postulare solebat auxilia . Ab eo Romam profecturo , ut Florentiam ad se in hospitium diverteret , multis aliquando precibus impetravit ; tum eum ut sanctum alloqui , ejusque res perinde , ac Sanctorum reliquias intueri , colere , exosculari . Eo cum venisset Gregorius Anno 1639. accidit , ut illius crepidas in cubiculo , quo exceptus fuerat , servi obliviosi relinquerent . Has Cosimus , ut Cardinalis Florentia excessit , repertas , religione quadam primum exosculatus , tum holoserico involutas per cubicularium concitato equo ad eum transmisit , jussitque , ut reddens diceret , Etruriae Ducem plane intelligere molestum Barbado futurum , si novas emere deberet , quod inde egenis detrimenti fore arbitraretur . Is idem praeterea Princeps supremum militaris ordinis S. Stephani magistratum initurus Barbadicum e
Ro-

Romanis Comitibus rediturum rogatum voluit , ut Florentiam transire ne gravaretur , ut auream Crucem , & cetera illius dignitatis insignia benediceret , sibi que solemniter ritu conferret .

Nec religiosissimus ille Princeps duntaxat , sed plerique alii omnium aetatum , atque ordinum Barbadici rerum reliquias expetere , cupideque arripere , quibuscumque ipse fuerat usus , quaeque ille vel attigisset , & contrectasset , atque huiusmodi res maximi facere , & cum religione diligentissime custodire consueverant . Itaque si per urbem incederet , turmatim eum obfidere ; quacumque transiret , cupide ad eum accurrere , ut viderent , ut benedicerentur , ut ejus vestes contingere possent , atque osculari : Si solemniter ritu sacra faceret , pileolum ejusdem rubrum subtrahere , si pranderet , quod ei panis supererat , si scriberet , epistolas , chartarumque segmenta , si hospitio reciperetur , strati , quo cubaverat , linteamina capere , ac veluti sacra habere , & certissima ad morbos remedia adhibere . Et erat cur tanti fierent , saepe enim huiusmodi rerum contactum prodigia sunt consequuta . Nec defuere complures , qui adhuc viventis imagines vel coloribus pictas , vel aere incisas

studiosissime quaererent, eodemque loco haberent, quo Beatorum effigies.

Quae autem fuerit S. R. E. Cardinalium mentibus alte infixata de Gregorii virtute persuasio, cum aliis multis, tum hoc uno conjici potest, quod de illo in summum Pontificem eligendo semel, iterumque magna fere omnium consensione cepta a plerisque deliberatio fuit. Qui ejus sanctitatem praecipua honoris significatione coluerunt, memorantur in primis Colloredus, Nigronius, Acciajulus, M. A. Barbadicus, Ursinus, Colonitzius, Albanus, Pallavicinus, uterque Chisius, Salazarius, Aguirre, Norisius, Etraeus, aliique per id temporis sacri Collegii praestantiores, ac splendidissima Ecclesiae lumina. Ex his Colloredus, Nigronius, Barbadicus, Acciajulus, gravissimum de sanctitate Gregorii jurejurando testimonium dixere. Neque praeter eundem nobis est, quod Cosmas Bandinus Apostolici Processus Veneti testis memoriae prodidit, Cardinalem Nigronium Roma nescio quo profecturum ad Gregorium adiisse, eumque positis humi genibus, ut sibi bene a Deo precaretur etiam, atque etiam obtestatum esse: Cumque Gregorius, qua erat humilitate, id facere recusaret: „ Abs te, inquit Nigronius, non discedam,

„ dam, nisi benedixeris mihi „ . Id Urfinus etiam magnum illud Praedicatorum familiae , immo Ecclesiae universae decus , ac lumen , qui deinde , assumpto Benedicti XIII. nomine , Pontifex Maximus creatus est , a Gregorio demisse , enixeque flagitavit ; Cumque id se praestare nullo modo posse affirmaret Gregorius , quod in Palatio Apostolico tunc versaretur : „ Id te ut facias , „ (Urfinus dixit) veluti privatus sacerdos , si mi- „ nus licet ut Cardinali , vehementer rogo .

Plurimi quoque facienda sunt , quae ad Barbadici commendationem Romanorum Pontificum accessere judicia , ac testimonia . Atque Alexander quidem VII. adolescentem adhuc Gregorium , quod futuram hominis sanctitatem ex praeclara ipsius indole jam tum praenosceret , ac praesentiret , paterna quadam benevolentia complexus est , qua deinceps mirifice aucta Romanam arcessitum summis cumulavit honoribus , & quam celerrime potuit in Cardinalium Collegium cooptavit . Alexandro Pontifici nihil in amore , benevolentia , atque estimatione erga ipsum concessit Ven. Innocentius XI. cujus testimonium quale sit facile aestimabit , qui eximiam tanti Pontificis sanctitatem longe , lateque pervulgatam , atque Apostolicae Sedis iudicio

brevi, ut sperare licet, declarandam reputaverit. Is autem sanctissimus Pontifex Gregorii prudentiam, probitatemque tanti faciebat, ut de gravissimis Ecclesiae rebus ad eum referret, ejusque sententiae plerumque niteretur. Hujus rei causa, qui alios Episcopos ne longiorem in Urbe moram traherent, ad suas quamprimum Ecclesias reditum maturare jubebat, annis fere quatuor a Patavina Sede Gregorium abesse voluit, quod ejusdem operam sibi non modo utilem, sed necessariam putaret. Id ei inter cetera negotia dedit, ut Aracaeliani Coenobii, & S. Ceciliae Parthenonis in Urbe statum apostolica visitatione cognosceret, & quae emendatione indigerent, pro sua prudentia, aequitateque corrigeret; Tum christianae catechesis habendae, uti Patavii constituerat, rationem, & methodum in Urbis quoque Ecclesias induceret. Pastoralis vero ejusdem regiminis formam usque adeo probavit, ut a se designatos Episcopos Ecclesiae bene gerendae studiosos, ac cupidos Patavium mitteret, quo purioris disciplinae, atque sapienter, sanctissimeque instituendae Dioecesis a Barbado documenta, & exempla caperent, ac suas in Ecclesias utiliter transferrent. Innocentius demum XII. Praedecessorum suorum studia

iis

iis erga Gregorium officiis est aemulatus, quae sanctissimo Antistiti, & Cardinali eximio deferri maxima potuerunt.

Juvat hoc loco alios commemorare locupletissimos testes, qui ad haec confirmanda cum voce, tum scriptis nisi parem dignitatem, haud multo sane minorem attulere fidem, atque auctoritatem. Fuere nonnulli, qui non solum res gestas, sed verba, sententias, ac pleraque omnia, quae ad mores, disciplinam, institutaque Barbadici pertinerent, in commentarios referrent, fore sperantes, ut ei ab Ecclesia aliquando decernerentur, quae beatis Coelitibus deferri solent, publici honoris, & cultus significationes. Utinam vero, quemadmodum ejus nonnulla Pastoralia documenta studiose collecta, ac pervulgata ad nos pervenerunt, sic multa alia christianae vitae monita, praecepta, ac consilia, hortationes ad clerum, & populum, familiares sermones, responsa, & colloquia ad juvandos homines, inferendumque animis pietatis, virtutisque studium in lucem aliquando proferantur, quae nunc publicae utilitatis detrimento latent, atque oblivione, & tenebris obruta sunt! Accedunt Pallavicini, Norisii, atque Ursini Cardinalium monumentis literarum consignata prae-

co-

conia . Horum primus in epistola ad Cl. V. Paulum Segneri Societatis Jesu , instituta Carolum inter Borromaeum , & Gregorium Barbadicum comparatione , haec scribit : „ Breveni tuam , ut „ duos viseres sanctos Cardinales , quorum unus „ Mediolani (*S. Carolus Borromaeus*) mortuus „ quiescit , alter (*Gregorius Barbadicus*) Bergomi vivit , peregrinationem probo . Singularis amor erga viventem meus in certam spem „ erigit id me a Deo ejus prece consecuturum , „ ut ad ejus virtutum , qui etsi natu minor , „ meritis tamen major me longe antecellit , similitudinem quamdam accedam „ .

A Norisio autem in Historia Pelagiana , ubi de S. Caesareo Arelatensi sermonem instituit , Gregorius „ eruditione , & morum sanctitate spectabilis „ praedicatur . Ursinus demum , qui deinde Ecclesiae praefuit universae , nativis coloribus Barbadicum pingens in Epistola ad Marcum Antonium Zolium Cremenium Episcopum , sic loquitur :

„ Quum charissimus , meique amantissimus „ sanctus ille vir Gregorius Barbadicus in Comitibus creando Pontifici ter habitis Romae „ una mecum esset , in ultimis praesertim , ac „ mediis , potestatemque mihi eo tantum tempore , quo coenabat (coenabat autem ? coenare

„ nare se ostendebat, immo vero longius pro-
 „ ducebat jejunium) ad ejus cellam adeundi
 „ faceret, familiarissimeque mecum ageret, tan-
 „ tam ex ejus sermonibus capiebam animo ob-
 „ lectionem, quantam verbis commemorare
 „ vix possum. Me tunc cum Angelo, non au-
 „ tem cum mortali homine versari, agereque
 „ putabam. Tanta humanitate, ac vi tanta,
 „ quae ad mores pie, sancteque instituendos,
 „ atque episcopale regimen bene, sapienter-
 „ que obeundum pertinebant, mihi declarabat,
 „ atque tradebat, ut ejus sanctissimis verbis cu-
 „ piditate quadam eam ineundi, quam mihi vi-
 „ vendi, agendique viam commonstrabat, in-
 „ cenderer, atque inflammarer. Sed heu me
 „ miserum! Eximium adeo, atque excellen-
 „ tem sequutus ductorem non fui. Id singulare,
 „ cum loqueretur, plane erat, ut cum nihil ja-
 „ ctanter diceret, pene abs re loqui videretur „.
 Laudatur quoque Gregorii virtus, & sanctitas a
 Nanio, & Gratiano coaevis Historiae Venetae
 Scriptoribus, a Mabillonio in Musaeo Italico, a
 Monfauconio in Diario Italico, a Crispino Ame-
 rinorum Episcopo, ac plurimis aliis vel literis ad
 ipsum datis, vel libris eo vivente in lucem editis,
 quae percernere ut minime necessarium, ita lon-
 gum, & difficile sit.

DE

Antonio Neri inv. del.

Alessio Giordani sculp. 1761.

D E V I T A,
A C R E B U S G E S T I S
B E A T I G R E G O R I I
B A R B A D I C I
S. R. E. C A R D I N A L I S
L I B E R T E R T I U S.

C A P U T I.

Gregorii obitus, funus, & sepultura.

Um inter assiduas pastoralis officii curas, intermisso numquam animarum salutis studio, duos & septuaginta annos Gregorius expleffet, propinquare eum ad vitæ metam non modo gravis affecta aetas, fractumque laboribus corpus, sed consueto major in agendo contentio, ut flamma sub extinctionem vividior emicat, non obscure in-

indicabant. Id eo collustratus lumine, quo futura alia multo ante praedixerat, Cardinalis ipse praefertens aperte praenunciaverat. Nam inter cetera, Venetiis agens ejusdem quo decessit anni mense Maji percontatus est a Gualterio Leto quid esset dicturus, si non multo post tempore vita functum Cardinalem Barbadicum audiisset; Letus vero cum id ne suspicari se posse quidem tam cito futurum, neque de tristi adeo eventu cogitandum esse respondisset: Veni, inquit Gregorius, veni Patavium ad diem Antonio sacrum, tum vera me praenunciasse cognosces. Mense Junio pro usitata pastoralis sollicitudine Patavio egressus Dioecesim lustrare coepit, atque aestate summa obire gravissimos visitationis labores. Loca varia cum percurrisset, Patavium revertens solemnia sacra in honorem beatae Helenae peregit, atque viii. idus Junii celebrem duxit Sanctissimi Corporis Christi supplicationem. Etsi esset majorem in modum ejusdem supplicationis causa defatigatus, eo tamen ipso die, ac hora diei molestiore ab urbe profectus ad alia Provinciae loca visitanda contendit. Mox vero cum solemnem S. Antonii diem ad idus Junii recurrentem celebrare quotannis Patavii consueffet, ad urbem pridie idus pervenit. Sup-

plicationi, quae die ipsa habetur, primisque Vesperis interesse, postridie vero ad S. Antonii se conferre, sacris solemmniter operari, & cetera, quae in ea solemmnitate Episcopi sunt munera diligenter obire. Hac porro multa, & gravi extenuati jam corporis jaclatione, crebrisque in Dioecesim excursionibus, quod maximi calores essent, sub vespertas ejusdem diei in febrim incidit, quam initio familiares, ac medici fere contemserunt, quod ex fatigatione ortam quiete mitigari facile posse arbitrarentur. At Gregorius, quae vis morbi esset magis quam Medici sentiens, brevique se migraturum praenoscens, suis rebus consulere, seque ad aeternitatis iter rite capeendum, quam diligentissime posset, comparare constituit. Jam quibus hoc tempore non corporis modo, sed animi conflictaretur angoribus, comprehendi cogitatione vix potest. Ac de corporis quidem incommodis, vigiliis, atque doloribus, quae erat hominis virtus, atque constantia, parum sollicitus, ne turbari quidem, aut conqueri visus est. Sed animo reputanti imminentis sibi divini judicii severitatem tantus repente incussus est horror, ac tremor, ut in aeternae salutis amittendae discrimen prope adductus videretur; crevitque profecto

fecto in tantum excitata mali daemonis arte in
 ejus corde tempestas, ut identidem suspiraret,
 manus attolleret, in caelum suspiceret, ac la-
 mentabili voce clamaret: *Quid erit, quid erit?* quae
 quidem dimotae vi morbi de statu mentis ver-
 ba esse nonnulli suspicabantur, alii vero erige-
 re dejectum animum, susceptorumque pro Deo
 laborum recordatione, tum maxime bonitatis,
 clementiaeque divinae fiducia in spem meliorem
 traducere conabantur. Verum ab homine, qui
 pastorale munus suis expendebat momentis, red-
 dendamque sibi Deo Judici de tot animabus ra-
 tionem cogitabat, non aliud extorquebant, quam
 sensus formidinis plenos. Sed ecce compositis
 ex improvviso, sedatisque animi fluctibus reddi-
 tam Cardinali tranquillitatem, ac hominem mi-
 rum in modum exhilarari, erigi, & confirmari.
 Nam in divinae misericordiae, ac fidelitatis spem
 alta cogitatione defixus, veluti infusa sibi aeter-
 nae mercedis securitate ea Psalmi xxx. verba
In te Domine speravi &c. quasi exultans, atque
 triumphans ingeminavit. Magnam subinde sibi
 cum humanae salutis insidiatore diabolo luctam
 fuisse, sed Dei ope, ac fiducia depulsa omni
 damnationis formidine evasisse se testatus est;
 Ex quo non mentis delirium illud fuisse com-

pertum est, sed Dei iudicium, qui vel spectatissimae sanctitatis viros oppugnari sub vitae exitum, atque exerceri permittit, ut cum timore quisque, ac tremore salutem operetur suam; ii vero in agone certantes ampliorem referant de hoste devicto, ac debellato coronam.

Interim P. Dositheus ab Angelo Carmelita excalceatus, quo animi moderatore utebatur Gregorius, jam initio morbi ab eo arcessitus in cubiculum venit. Hunc ille peramanter exceptum, ut sibi confitenti aures praebeat humiliter rogat, exomologesim facit, riteque expiatus de divinis cum ipso rebus colloquitur: Saepe deinde cum aliis Sacerdotibus usque ad eum, quo decessit, diem Psalmorum versiculos magno pietatis sensu alternabat, eaque in primis verba *In te Domine speravi* &c. magna repetebat oris, animique hilaritate.

Jam vero novis accedentibus febribus augeri vim morbi, atque explorato arteriae motu Gregorium phlegmone intestinorum laborare, ac prope diem moriturum medici denunciaverunt. Nulla ergo interjecta mora vir sanctus Christi Corpus ad aeternitatem viaticum religiosissime sumsit, nec multo post sacro exeuntium oleo inunctus est. Ac ea quidem celeritate conful-

sultum optime fuit ; Nam omnibus vix expiatus mysteriis luctari cum morte coepit, animique ad extremam usque horam egregie compos in Sacerdotum complexu exitum ei facili precantium hora diei xi. ac dimidia placidissime expiravit xiv. kal. Julii Anno MDCXCVII. cum annos vii. Bergomensen, tres vero supra xxx., mensem unum, dies viginti quatuor Patavinam rexisset Ecclesiam.

Ut primum in vulgus eum decessisse elatum est, quem pauci vix aegrotantem audierant, longeque aberant ab ejus mortis formidine, dici vix potest quantus civitatem universam primum stupor, deinde moeror incesse. Ubique luctus ingens, & consternatio quaedam virorum, mulierum omnis aetatis, & ordinis, inopum, ac miserorum in primis comploratio, tum eorumdem ipsorum, qui male antea in sanctissimum Cardinalem animati, parumque benevoli habebantur. Flere passim, ac misere lamentari omnes, periisse sibi Pastorem optimum, Episcopum incomparabilem, pauperum patrem, miserorum perfugium, parentem omnium amantissimum. Nemo scilicet unus erat in tanta civium frequentia, quem Antistes sanctissimus aut rudem non instituisset, aut non reduxisset errantem.

non

non sublevasset inopem, non recreasset afflictum, opera non juvisset, aut consilio, beneficio demum aliquo sibi non adjunxisset. Itaque dejecti animo, vultuque tristes non oppidani modo, sed dioecesani conferta multitudine ad aedes convolant Episcopales, incensi cupiditate videndi, venerandique charissimi parentis faciem, quam amplius visuri non essent. Sed integrabatur ipso ejus conspectu dolor, & major viso cadavere luctus consequebatur. Missi a Rectoribus urbis milites, qui aedium portas custodirent, arcerentque populum, ne qui tumultus, perturbatioque oriretur. Curatum interea defuncti corpus, in quo vestigia apparuerunt instrumentorum, quibus se torquere solebat, atque in pavimento majoris aulae substrato panno collocatur. Eo veluti ad templum concursu facto, qui intrabant genua flectere, osculari pedes, aut manus, se resque suas illi magis, quam ipsum Deo commendare, quod inter beatos Caelites jam receptum putarent. Itaque nemo unus, quae pro vita functis ab Ecclesia indictae sunt preces, neque usitatum Psalmum 129. recitabat, ac tanta erat aduentium religio, pietas, ac silentium, ut non aula, sed aedes sacra is locus videretur.

Id quoque singulare fuit, quod confluentes,

ca

ac circumstantes omnes cupidissime quidquid vel minimum ad defuncti usum pertinuisset aut diripere, aut quocumque possent modo sibi habere, sin minus precariis coronulis, floribus, lineisve contingere cadaver nitebantur, ut illud religionis, ac pietatis causa inter res chariores fervarent. Fuere, qui gossipium ejus sanguine imbutum cum eximerentur corporis intestina, magni muneris loco accepere, alii, qui ex illius capite pileolum, alii, qui panniculum lineum, alii, qui calceos, multi, qui vestium, linteorum, aliarumque ipsius rerum particulas abstulere. Ceteri vel ipsas bombycinas statuas, lugubris ornamenti causa, in aula positas disciderunt, dilaceratarumque segmenta pro reliquiis habuere. Jam demum necesse fuit arcere turbam militum manu, ac piam prohibere vim populi, ne irrueret in cadaver; id enim a nonnullis tentatum jam fuerat.

Resignatae deinde, lectaeque sunt Testamenti tabulae jam pridem a Cardinali die v. Aprilis anni MDCLXXXIX. conscriptae, quibus pontificales mitrae Cathedrali templo, episcopalis annulus fratris filio, reliqua omnia Patavino Seminario haeredi ex asse relinquebantur; Qua quidem postremae voluntatis suae significatio;

tione , quantum a carne , & sanguine abstractus esset , & qua praecipue charitate Ecclesiae suae germina in ejus spem , & commodum succrescentia complecteretur , amantissimus Pastor ostendit. Praescripserat iisdem tabulis , ut sine ulla funeris pompa sex tantum cereis facibus stipatum cadaver deduceretur ; quod cum Rectores urbis pro sua erga defunctum fide faciendum omnino duxissent , obsistere tamen pro sua pietate cives universi , omnemque in ducendo funere pompam adhibendam contendere perseverarunt . Igitur conspiratione quadam animorum magna , exacto triduo , utriusque Cleri , populiue frequentia , atque incredibili cereorum vi circumlatum est corpus per urbem longo circuitu , ut cuique videndi potestas esset , multitudine ubique densa lacrymis , ejulatuque funus ducente . Nobiles in primis viri , matronaeque declarandi luctus , ac moeroris causa pullas induerant vestes , atratisque pannis fenestras , vias , compita obducirarant . Appensae locis frequentibus Cardinalis Imagines pictis velis eleganter circumductae , ardentesque ante illas cerei conspiciebantur . Ea die neque tabernae , officinaeque uspiam apertae , neque jus dictum est . Nihil lugubrius unquam , aut magnificentius quacumque exequiae du-

ducerentur, plane ut doloris, pietatisque triumphus videretur. Ubi ad templum maximum ventum est, sacra funebria magna caeremonia celebrata sunt. De Cardinalis vita functi laudibus Italica oratione copiose dixit Josephus Musocco Sacerdos Vicentinus, quam circumfusus populus lacrymis, ac gemitibus interrompebat identidem. In hunc itaque modum iustis persolutis de inferendo cadavere in sepulchrum actum est; sed haerentem in loco turbani militum vi submoveri, ac templo detrudi necesse fuit. Tum cadaver in arca plumbea, cui alia cypressina superinducta, inclusum est, posita inter utramque aerea lamina, cui erat inscriptum.

GREGORIUS S. R. E.

TITULI S. MARCI DE URBE

PRESB. CARD. BARBADICUS

EPISCOPUS PATAVINUS, COMESQUE SACCEN.

NATUS A. MDCXXV. MENSE SEPT. DIE XXV.

OBIIT PATAVII A. MDCXCVII. DIE XVIII. MEN. JUNII.

HORA MATUTINA XI. CIRCITER CUM DIMIDIA.

In sepulchrum denique, quod sibi adhuc vivens elegerat, illatum est.

CAPUT II.

*Corporis ejusdem habitus, & forma, animi indoles,
ingenium, & doctrina.*

UT amplissimis gratiae donis cumulatus a Deo fuerat, ita & praecipuis naturae dotibus, quae hominem exterius quoque perficiunt, adeo est auctus Gregorius, ut nihil in ipso desideraretur eorum, quae vel animi, & corporis ornamenta sunt, vel praesidia, atque instrumenta virtutis. Ac corporis quidem habitudine optima fuit, calido nimirum, humidoque temperata, ac bile accensa, qua effici solet homo ad maxima quaeque, & ardua idoneus, ac comparatus. Vicens, ac firma consecuta est valetudo, quae diu integra constitisset, nisi vitae asperitate, assiduisque curis, atque laboribus eam debilitasset, atque imminuisset. Stomacho tamen laboravit numquam, ut dicere joco soleret, ignorare se qua corporis parte ipsum haberet.

Statura fuit commoda, aequali, & apta dispositione membrorum, carne quamvis inedia, vigiliis, aliisque cruciamentis afflicta adhuc succi plena, quod mirum, ac singulare prorsus me-

medicis videbatur . Facie erat oblonga , cui hilaritas quaedam inerat majestate plena , ampla fronte , & alta , aetatis vitio rugosa , latis superciliis , caeruleis oculis , ac renidentibus , acie verecunda , ac tranquilla , genis nec vacuis , nec pinguibus , ruga aliqua in senectute contractis , colore ex candido rubeo , naso decore protenso ima ex parte modice adunco , capillis valde tonsis , ac senio canis ; concolor iis barba ad superius labrum , atque ad mentum non abrasa , modiceque proluxa . Voce usus est clara , atque perspicua , pronuntiatione expedita , sermone temperato , urbanis salibus sobrie asperso , ac modesto condito .

Inerat moribus suauitas ingens , & quaedam ex ore , vultu , gestu , sermone erumpebat iucunditas , quae intuentes exhilarabat , atque ad virtutis studium accendebat . Vir mitissimi ingenii nulla commovebatur iniuria . Perhumanus , ac facilis universis , bene de omnibus merendi cupidissimus , in beneficiis compensandis magnificus , in officiis persolvendis accuratus , ac diligens , sui contemtor , ac negligens , in laboribus patiens , in arduis fortis , & constans , profusus in pauperes , in calamitosos misericors , omnibus demum omnia factus , ut indolem etiam,

& mores, non os tantum, vultumque referre Francisci Salesii plerisque videretur.

Jam intelligentiae vis, quae bene constituti corporis habitudinem, atque egregiam animi indolem consequi plerumque solet, par omnino fuit. Singularis quaedam in eo eluxit jam tum a puero ingenii vis, ac judicii maturitas ad optima quaeque studia comparata; Ex quo autem literis adjecit animum, discendi cupidissimus neque studio pepercit, neque labori, quo eruditione, ac doctrina proficeret: Politioribus literis satis excultus Philosophiam omnem Patre monstrante cognovit: tum utriusque Juris peritiam haud vulgarem egregiis professoribus usus Patavii est assequutus. Gallicam, Latinam, Graecamque linguam calluit: Hebraicam quoque attigit, atque huic affines Chaldaicam, atque Syriacam non omnino ignoravit, quarum proinde studia in Patavinum Seminarium primus invenit. M. Antonius Ferratius ejusdem linguae sanctae Professor suis in dissertationibus hebraicis debere se plurimum Cardinali Barbadico ingenue professus est, a quo suscepti operis consilium, methodum, rerumque delectum accepisset. Idem in commentariis ad Livium, & Ciceronem optimam auctores illos explicandi rationem, atque

que ad scholarum usum maxime accommodatam, ab eodem se hausisse Cardinali testatus est.

Mathematicis artibus a prima juventute animum adiecit, easque tanto complexus est studio, ut quidquid reconditum in ea multiplici ac subtili disciplina concluditur, totum brevi tenuerit. Quo anno in Romana Curia Praeful versatus est, consuetudinem iniit cum Cl. V. Michaeli Angelo Riccio, quem sacra, & profana eruditione praestantem Innoc. XI. P. M. Cardinalium Senatui adjunxit: Is ut erat Philosophiae, ac Matheos studiosissimus, ad eadem studia excolenda Gregorium sponte sua jam incitatum vehementius accendit. Quantum vero eorum cognitione praestiterit, majus nullum asserere possumus testimonium, quam Cl. Matheos professoris, ac Magni Etruriae Ducis machinatoris Vincentii Viviani. Is cum Barbadicum jam Cardinalem officii causa convenisset, ac de rebus ejus studii propriis sermonem inieciisset, quaestiones nonnullas in medium attulit oppido implexas, atque ad explicandum difficiles; Has porro expedite adeo, dilucideque Barbadicus dissolvit, ut excellens viri ingenium admiratus Vivianus affirmaverit prae Barbadico videri se sibi illius artis, quam profitebatur, plane rudem; Nec enim

enim diuturno studio, ac labore id erat adhuc assequutus, quod ille, ut abstrusa, ac difficillima problemata mira extemplo facilitate enodaret, ac solveret.

Ut primum vero Ecclesiasticae militiae stipendia merere coepit, a liberalibus artibus, ac ceteris disciplinis ad sublimiora studia animum traduxit, quae sibi, aliisque magis essent profutura. Reliquum scilicet vitae tempus sacris literis cognoscendis deberi constituit, in quo genere studiorum sicut in reliquis inventus est sui simillimus, nimirum egregie doctus, atque perfectus. Sacros in primis utriusque Foederis libros assidua versabat manu, nec ullum elabi diem patiebatur, quo non aliquam eorum partem attente legeret, ac sedulo meditaretur. Prophetarum libris exemplo Caroli Borromaei haerebat libentius, quod plura ex ipsis in concionum, atque cohortationum suarum usum hauriret, ac derivaret. Theologicis disciplinis jam ante Episcopatum se Patavii instituendum tradiderat magistro Hieronymo Erculano Ordinis Praedicatorum; Ea deinceps studia sua ipse opera excoluit, certis ad id quotidie constitutis horis, quibus S. Thomae Aquinatis Summam perlegebat. In ejus porro lectione, ac studio tanta est

est diligentia , assiduitateque versatus , ut singulos fere articulos in numero habere videretur . Quare si controversia aliqua , ac difficultas de divinis rebus , deque iis , quae ad mores hominum pertinent , excitaretur , is S. Thomae loca ad eam declarandam , finiendamque statim indicabat : Tum saepe publicis in coetibus , atque congregationibus eam S. Doctoris Summae partem ad se afferri , & verba ipsa recitari jubebat , quae propositam quaestionem , ac nodum omnem facile expedirent , atque dissolverent . Repertae sunt ab ejus obitu interjectae eidem Summae , qua vivens Cardinalis utebatur , schedae complures ipsius manu descriptae ad varia illustranda S. Doctoris loca praeclaris adnotationibus , quae viri diligentiam non minus quam doctrinam ostendunt .

Veterum porro Ecclesiae monumentorum uberrimam sibi diuturna lectione notitiam comparaverat , atque ex iis veluti ex fontibus Ecclesiasticae historiae , quam semper in deliciis habuit , sitim explebat . Annales Baronii universos , & qui eos continuavit Spondanum semel , atque iterum diligentissime evoluit . Ad historiam veteris Testamenti Saliani utebatur annalibus . Chronologiam , quae faciem historiae praefert ,

fert, ex Scaligeri libris *de Emendatione temporum*, ejusque notis in Eusebii chronicon, tum ex Petavio *de Doctrina temporum*, ut erat Astronomiae peritus, facile est assequutus. Ita demum sacram comprehenderat animo historiam, ut ejusdem tradendae methodum Seminarii sui professoribus commonstraverit, ac subsecivis horis ejusdem historiae capita Clericis perlegere ipse nonnullis, atque explicare soleret. Rerum denique Ecclesiasticarum sive quae ad disciplinam, sive quae ad sacros ritus, & caeremonias pertinent, peritissimus fuit. Dicere solebat: numquam se alacrius, neque libentius in re ulla studium posuisse, quam cum Romae eam adiret Congregationem, quae Tridentini Concilii Interpretum Cardinalium est. Cum enim ejusdem Concilii doctrinam, ac disciplinae leges animo penitus imbibisset, quaecumque ad eam spectarent, promte adeo, solideque explicabat, ut ejus suffragium doctissimum omnium haberetur, atque tutissimum. Nihil vero magis ecclesiasticae ipsius eruditionis copiam ostendit, quam editum Pastoralium ejus documentorum, atque Epistolarum volumen quamplura completens, quae ad optimum, accuratumque pertinent Ecclesiae regimen, Cleri, populi que institutu-

tutionem , dignum certe opus , quod Episcoporum manibus assidue teratur .

Memoria per omnem aetatem ad retinenda quaecumque percepisset firma viguit , atque tenaci , nec minus facundia valuit ad ea promenda facili adeo , expeditaque , ut in subita , ac fortuita oratione tam affluenter , appositeque diceret , quam praemeditato ; afferebat nimirum hanc illi facilitatem doctrinae amplitudo , qua pectus compleverat . Dicendi , scribendique genus confectabatur pressum , ac sententiarum pondere magis , quam verborum phaleris exornatum . Doctos , ac literatos viros literatus ipse coluit semper , ac studio complexus est singulari . Eorum nonnullos contubernales habuit , ac familiares , alios Seminarii sui scholis praefecit , complurium vero absentium amicitiam literis coluit . In his memorantur Henricus Norisius , & Sfortia Pallavicinus S. R. Ecclesiae Cardinales , Johannes Mabillonius Benedictinus , Johannes Paulus Oliva , & Paulus Segnerius Societatis Jesu ; Odoricus Raynaldus , Marianus Socinus , & Marchesius Congregationis Oratorii ; Salomonius , Erculanius , & Grandius Ordinis Praedicatorum , ejusdemque Ordinis Magister Generalis Antonius Cloche , quo cum de Seminarii sui

scholis instituendis & coram, & absens per literas egit, ejusque consilia plurimi fecit. Regularium universum ordinum viros probitate, ac doctrina praestantes inpenſe coluit, atque dilexit. Cum a prima adoleſcentia id vitae genus sibi amplectendum proposuiſſet, ad eorum deinceps normam cum ſuae, tum familiarium vitae rationem exegit; Eos habuit conſcientiae ſuae moderatores, & arbitros, vitaeque ſpiritualis magiſtros; Primos Seminarii ſui inſtitutores ex ipsis accepit; In eorum clauſtra ſecedebat, identidem piis colloquiis, atque exercitationibus vacaturus; Eorum denique opera, conſiliis, ac ſtudiis continenter utebatur.

C A P U T I I I .

*Quae fuerit ſanctitatis ejus opinio,
& fama poſt mortem.*

Virtutum, & ſanctitatis famam, qua Gregorium dum viveret claruiſſe diximus, conſecuta mors non modo non imminuit, aut deleuit, ſed quod clariffimis viris non ſemper contingit, mirum etiam in modum confirmavit, & auxit. Neque vero ad Patavinos dumtaxat, ſed
ad

ad Italiam universam, exterarumque gentes spectare visa est sanctissimi Cardinalis iactura, cui proinde suae erga ipsum existimationis, cultus, & observantiae non exigua cum privata, tum publica argumenta dedere. Ac Patavini quidem, quorum ob oculos continenter observabantur amissi pastoris amantissimi studia, susceptique pro eorum commodis, ac salute labores, triumphali magis, quam funebri pompa in singulis fere cum civitatis, tum provinciae templis eisdem parentarunt. Celebrata ubique solemnia sacra, excitatae funebres moles ingenti cereorum vi, habitae de illius laudibus orationes, scripta cum italice, tum latine epicedia, elogia, & carmina ad ejus nominis commendationem sempiternam.

Patavinorum studia aemulati sunt Bergomates, quorum Ecclesiae cum septennio praefuisset Barbadicus, alte infixum eorum animis reliquerat sui desiderium, ac numquam interituram beneficentissimi patris memoriam. In omnium itaque oculis erat, atque omnium linguis celebrabatur Cardinalis extinctus, quem a se visum dum viveret, nonnulli sibi gratulabantur; alii, quod ipsum alloqui potuissent, quod sacrum facienti adfuissent, alii, quod benedictionem ab eo

accepissent, felices se, beatosque praedicabant. Ac ne subtracti ex oculis Pastoris amantiissimi ex animis elaberetur umquam praesentia, vel pictas, vel aere incisas, ac papyro exceptas ejusdem Imagines quisque apud se habere cupiebat, atque eo nonnullorum pietas, ac religio progressa est, ut ipsas non memoriae tantum, sed cultus, ac venerationis causa apud se retinerent.

Ex hac ipsa, quae plurimorum animis inferat, sanctitatis ejus opinione fiebat, ut ad ejus sepulchrum tamquam ad aram confugerent, ejusque cineribus Sanctorum honores deferre non dubitarent. Videre licebat ante ipsum genibus nixos precari, opem poscere, donaria offerre, accendere cereos, vota, tabellas, atque anathemata appendere, quae templi custodes, cum ne fierent impedire, atque arcere pro Ecclesiae disciplina ea cultus signa vix possent, statim refixa, ac detracta amovebant.

Neque vero hi pietatis, ac religionis sensus plebejos dumtaxat, ac rude vulgus occupaverant, sed praestantes quoque dignitate, ac doctrina viros mirifice affecerant, ut prudenter, & graviter, magnificeque de Gregorii sanctitate judicarent, scriberent, ac loquerentur. Ut mul-

ta hujus generis testimonia praeternittamus ,
 quae in publicas tabulas conjecta sunt , unam
 afferemus nondum , quod sciam , vulgatam cele-
 berrimi pietate , atque eruditione viri Johannis
 Mabillonii Benedictini ad Cardinalem Collore-
 dum Epistolam , qui cum nuncium de Barbadici
 morte accepisset , haec scripsit : „ Explicare ora-
 „ tione non possum quanto dolore affectus sim
 „ ex morte beatae recordationis Eminentissimi
 „ Domini Cardinalis Barbadici , quem alterum
 „ nostri seculi Cardinalem Borromaeum vocare
 „ solebam . Ego pientissimum virum coram
 „ cognovi , atque ita suspicio ejus memoriam ,
 „ ut non dubitarem me illum visurum inter San-
 „ ctos aliquando relatum , si paulo diutius mihi
 „ vivere contingeret . Ceterum de aeterna il-
 „ lius felicitate tam certus sum , quam ejus san-
 „ ctitas mihi explorata fuit . Et quidem spero ,
 „ cum vivens me sua benevolentia persecutus
 „ sit , ac literis saepe dignatus , in illa patria
 „ charitatis mihi propitiam fore , quod maxime
 „ optem , perfectam ejus charitatem „ . Quid ?
 quod iisdem fere sensibus Ephemeridum Scripto-
 res Batavi quamquam a nostra communione alie-
 ni in hebdomadariis rerum novarum commen-
 tariis renunciata Barbadici morte , post effusas
 ejus-

ejusdem virtutum laudes , fore addiderunt , ut is aliquando veluti Carolus Borromaeus inter sanctos , quos Romana colit Ecclesia , adscriberetur.

Subsecutis deinde prodigiis , collatisque in multos ad Gregorii opem , praesidiumque confugientes beneficiis , usque adeo excrevit plurimorum in eum studium , ut nulla expectata Romanae , Apostolicaeque Sedis permissione , eum ut sanctum colere , venerarique non dubitarent. Eademque de causa factum , ut res , quibus vir sanctissimus fuisset usus (quod salutare multis fama vulgaverat ,) quaeque ipsius corpus , aut feretrum , sepulchrumve contigissent , ab omnibus cupidissime expeterentur , summoque haberentur in pretio , tamquam praesentissimum adversus morbos , & mala corporis remedium , atque subsidium . ~~Cujus quidem rei testimonium~~ cum primis illustre tulit F. Vincentius Maria Cardinalis Ursinus Ordinis Praedicatorum , qui deinde Benedicti XIII. nomine Pontifex Maximus fuit . Is enim cum Beneventanae Ecclesiae Archiepiscopus esset , haec in publicas tabulas referenda juratus pro testimonio dixit : „ Etsi de Gregorii „ sanctitate cum viveret bene , praeclareque sen- „ tirem , hujus tamen post mortem cum a plu- „ rimis atque ab Episcopo in primis Cremen-
a Bel-

„ a Bellonio Praefule , atque a Varotio Abbate
 „ multa effici mira illius ope , ac patrocinio in-
 „ tellexissem , mirum in modum confirmata , &
 „ aucta est mea de viri sanctitate existimatio .
 „ Quamobrem majore exinde fiducia me illi san-
 „ ctissimae animae , quo mihi auxilio esset , com-
 „ mendare coepi , nihilque ab eo sum precatus ,
 „ quod pro votis non impetraverim . Atque ego
 „ quoque , uti complures , qui Patavii , cum Gre-
 „ gorius decessit , agentes aliquam ipsius reli-
 „ quiam obtinere , integram Dalmaticam seri-
 „ cam rubri coloris , qua ille utebatur , dono
 „ accepi . Hanc , gravissimorum virorum , qui
 „ aliqua Gregorii re potiti sunt , in primisque
 „ Magni Etruriae Ducis exemplo , apud me di-
 „ ligenter uti rem pretiosissimam servo , reli-
 „ gioseque veneror , & colo „ . Infinitum esset
 singula percensere velle . Id unum sufficiat , ma-
 ximam fuisse apud summos quoque , ac Princi-
 pes viros hujusmodi donorum cupiditatem , at-
 que existimationem .

Pervagata itaque prodigiorum , quae ipsius
 ope identidem effici praedicabantur , fama , ma-
 gni fiebant ad ejus sepulchrum concursus cum
 indigenarum , tum externorum , ac transalpino-
 rum quoque hominum , qui Patavium adibant .

At-

Atque eo quidem hanc unam ob causam diver-
tebant nonnulli, ut sacras Barbadiçi exuvias vi-
serent, ac venerarentur, ejusque precibus divi-
num sibi numen conciliarent, nec irrito sane
successu; quam multis enim ejus opem poscen-
tibus, ac vota eidem nuncupantibus praeſto fue-
rit, iisdem efferemus verbis, quibus ad Clemen-
tem XI. P. M. literas dedit Ecclesiae Patavinae
Capitulum, quae hujusmodi sunt: „ Admiranda,
„ quae fecit, neque auribus audivimus, neque pa-
„ tres nostri annuntiaverunt nobis; quod ipsi
„ vidimus testamur, neque possumus, quae vi-
„ dimus, non loqui. Hoc eximium sanctitatis ge-
„ nus miraculis illustravit Deus, unde frequens
„ ad ejus sepulchrum concursus, & sacris vesti-
„ bus maximus honor haberi coepit. Imperavit
„ ventis, & aquis, recedentibus his ad ejus in-
„ vocationem, illis quiescentibus: Deficientem
„ annonam mirum in modum multiplicavit:
„ Pueri ex utero matris claudi bases, & plan-
„ tas consolidavit: Graviter aegrotantibus salu-
„ tem, ulcere prorsus incurabili laborantibus
„ sanitatem repente restituit, &c. „

Jam vero cum de patratis ad ejus sepul-
chrum prodigiis mentio sit facta, memorabile hoc
loco Cardinalis Bullionii factum, dictumque prae-
ter-

tereundum non est. Is cum Patavium venisset, ad Gregorii sepulchrum quantocyus adiit, ibique in genua provolutus, ac supplex, cum prodigia patrari illius interventu audisset: „ Quid „ mihi, inquit, mira haec narrare pergitis? Sin- „ gulare illud, ac pene incredibile, quod oculis „ hisce meis vidi, atque perspexi, majus omnibus, „ quae de illo feruntur, prodigium reor, idque „ unum satis fore arbitror ad eum in Sanctorum „ numerum referendum. De Pontificatu maximo „ loquor, quem amplissimum honoris, dignita- „ tisque gradum, veluti manu hunc ego Car- „ dinalitium pileum, ille tenebat, nisi unus „ ipse Cardinalium suffragiis, atque consiliis „ obstitisset, sibi que ad supremam in terris se- „ dem aditum omnem ultro interclusisset.

CAPUT IV.

*Miracula quaedam Gregorii precibus post ejus
obitum a Deo patrata.*

QUae Gregorium adhuc inter mortales agen-
tem clarum miracula reddidere, paullo su-
perius a nobis memorata sunt; Jam ea, quibus
aucta, postquam is decessit, est viri sanctissimi

M m

fama,

fama, ipsique parta in Caelo gloria certis veluti notis, ac signis a Deo hominibus declarata fuit, exsequemur. Quoniam vero ea neque pauca, neque obscura sunt, singula autem complecti hoc loco velle, & operosa nobis, & lectoribus longa res esset; brevitatem utemur, atque ex eorum numero, quae publicis sunt tabulis consignata, pauca dumtaxat afferemus.

Primum omnium ab oculatis, juratisque testibus memoriae proditum fuit, compluribus, qui gravissimis febribus laborabant, Gregorii ope, ac beneficio fuisse extemplo sanitatem restitutam. Soror Julia Mazzacuti conversa monasterii Patavini S. Rosae adeo maligna febre, pectorisque inflammatione conflictabatur, ut sacro oleo jam inungenda videretur. Accessit ad miseram Confessarius, monuitque, ut ad Barbadii opem, auxiliumque confugeret, biberetque aquam, in quam nonnulla illius purpureae vestis fila immiserat; Id ea cum fecisset, statim ab haustu illius aquae e lecto, mirantibus omnibus, valens, & firma surrexit = Octavius quoque Niger puer novennis ex acuta febre, malignisque pustulis, & variolis jam jam moriturus, frustum ejusdem purpureae in aquam injectum deglutiens extemplo convaleuit = Nicolosa Cinetti ejus-

ejusdem monasterii S. Rosae soror ictu lapidis, qui ex alto deciderat, lethaliter in capite vulnerata, cum praeterea vehementi feбри, ac frequenti syncope affligeretur, ut Gregorii opem imploravit, hujus pileolo, adhibita sacerdotis prece, eidem imposito, ab imminente, certoque interitu liberata continuo e lecto profiliivit = Soror etiam Cajetana Zonnia, cum quatuor ipsos annos febribus, continenti pectoris dolore, multisque perniciosis symptomatibus affecta, ac desperata prorsus valetudine, quinquies orationem Dominicam, totiesque salutationem angelicam in honorem Gregorii Barbadici recitasset, hujusque praecordiorum frustulum pectori suo admovisset, integram momento temporis sanitatem recuperavit.

Ursula Pintona cum hernia intestinali, gangraena in sinistra mamilla, assiduisque doloribus, pertinaci feбри, aliisque symptomatibus jam spatio annorum sex misere cruciaretur, postremisque ejus temporis mensibus septem, se movere non posset, ut ad Gregorii opem confugit, extemplo salvam omnino se, atque incolumem sensit; mane porro insequentis diei hilaris medico eam de more invisenti pedibus obviam ad aedium scalam processit, non sine in-

genti ejusdem, ceterorumque admiratione = Invocato quoque Gregorii auxilio Lucretia Fabricia annos nata xvii. carcinomate, quo sinistra mamilla contaminata per annos ferme duos languebat, cum nihil jam in arte medentium praesidii esset, e vestigio prorsus convaluit = Nec ab simile hoc aliud fuit: Annis decem Franciscæ Zoilæ immedicabilis cancer sinistram mamillam, qua molliores, & carnosiores sunt partes, infederat, ac miseram assiduo dolore torquebat: partem purpuræ Gregorii admovit aegra affectæ parti, & repente victa mali vis omnis abcessit, nullo canceri relicto vestigio = Lucia item Casotta complures annos gangraenis duabus dextero brachio laborans, ac nullo sanari se posse medicamento intelligens, adhibito ad brachium Gregorii vestis segmento sanata repente fuit.

Lucretia Piazzola Monialis SS. Rocchi, & Margaritæ Venetiis urinae incontinentia insanabili jamdiu conflictabatur: Bibit aquam cum nonnullis filis cinguli purpurei, pileolique Gregorii, tum somno correpta sibi videre visa est Gregorium, qui se illam adhibito crucis signo tangeret, sanitatique restitueret. Excitata a somno sanam se esse re ipsa cognovit = Frustrulum similiter

liter Gregorii purpuræ immisſum in aquam Francisca Baſſana ut bibit, ejusdemque ſervi Dei reliquiam nescio quam cum ſacerdotis pre- catione adhibuit, ab immedicabili, ac pericu- loſa hæmorrhagia, qua per plures meſes la- borabat, extemplo liberata eſt.

Mulier Belloſa nomine arthritide cum to- tius corporis tumore, urinaeque maximo ardore laborans: ac Spes Sandina de Grandis jam diebus triginta ventris doloribus ita oppreſſa, ut brevi medicorum judicio interitura videretur; ubi Gre- gorii epiſtola earum ventribus admota eſt, Bel- loſa illico e morbo ſoſpes evaſit: Spes vero abor- tum enixa continuo ſana, atque incolumis fuit.

Magdalena Poleſſi adoleſcentula cum annos ferme quinque acri in oculos humore deſluente ita laboraſſet, ut eorum tandem uſum amiſiſſet, ubi mater implorato Gregorii præſidio reli- quiam ipſius nescio quam ægris oculis admo- vit, conſeſtim caecitate depulſa viſum recepit = Bernardinus autem Bregandi puer annorum trium pedes a nativitate gerebat inverſos, con- tortoſque, ut iis ſtare nullo modo poſſet. Hu- jus patruus linteolo, quo Gregorii cadaver con- tactum fuerat, Bernardini lecto cubantis pedes circumducit: factumque maximo prodigio eſt,

ut

ut infans, ubi dies illuxit, rectis insisteret pedibus, iisque omnino liber, atque expeditus incederet, cunctis qui aderant rei admiratione defixis.

Nec mirandum minus hoc fuit: Cassandram Pappafavam nobilem Patavii mulierem, cum vehementi febre, malignisque pustulis toto corpore laboraret, medici pro certo morituram affirmabant, praesertim cum ad vim morbi delirium accederet, adeoque singularis furor, ut complurium qui aderant vi cohiberi vix posset, ne praecipitem se daret e lecto. Igitur cum nulla jam spes salutis reliqua esset, ejus soror Anna arcessit sacerdotem, qui invocato Gregorii auxilio ejus superhumerales aegrotanti admoveat. Ut factum id fuit, illa statim furere desinit, ~~ac mentis primo, paulloque post etiam~~ corporis sanitate recepta, vitam debere se Gregorio testata est.

Est quoque illud commemorandum, quod Venetiis Mariae Margaritae Condulmeriae sorori S. Mariae de Caelestia contigit. Haec adeo assiduis, gravissimisque doloribus, nervorumque contractionibus angebatur, ut saepe omni sensu, motuque corporis destitueretur, saepe caput magno impetu circumquaque jactaret, saepe

saepe omnibus artubus tremeret, ac vix unius minuti horae spatium, quo refici cibo posset, sororibus relinqueret. Cum in eo statu duos ipsos menses mansisset, ix. Kal. Februarias hora noctis secunda sperans se beatissimae Mariae Virginis, Gregoriique interventu e morbo convalescentiam, ubi paullulum aquae lustralis cum immixtis frustulo pallii ejusdem B. V., quod in templo monasterii servabatur, nonnullisque filis vestium Gregorii bibit, illico valens, & sospes e lecto profiliit, atque ad consanguineos invitandos, qui tanto prodigio permoti ad monasterium convolant, ea ipsa nocte se contulit.

Vicentiae, quae urbs est Venetorum, hoc aliud accidit. Anno MDCCXX. Augusto mense Johannes Baptista Monza Comes, Erminia Clara Franzania illius uxor, atque horum filii Albertus, & Cajetanus cum maligna febre, fluxuque sanguinis in extremum vitae discrimen venissent, & fatigatis nequidquam medicorum ingeniis morbus curam omnem, ac diligentiam eluderet, iis dimissis, Johannes a Gregorio Barbadico salutem sibi, uxori, liberisque petendam judicavit. Itaque ut precatus sanctissimum Antistitem fuit, votoque facto pronisit se, uxorem, filios ad ejus sepulchrum Patavium profecturos, ibique

ibique anathema in accepti beneficii testimonium relicturos, repente melius se habere omnes coeperunt, brevique recuperata sanitate, ac viribus, colendorum liberatoris sui cinerum causa Patavium contenderunt.

Latius exponendum est alterum restitutae sanitatis prodigium, quod Vincentius Maria Ursinus, Ordinis Praedicatorum decus, & ornamentum, qui Pont. Max. creatus Benedictus XIII. est dictus, cum Archiepiscopatum Beneventanum gereret, Ven. Barbadici beneficio impetravit: idemque in gratam memoris animi significationem juratus asseruit, atque in publicas tabulas referri voluit his ferme verbis: „ An-
 „ no, inquit, 1699. octavo Kal. Octobris cum
 „ meam dioecesim lustrans in coenobium FF.
 „ Praedicatorum Circiae majoris divertissem,
 „ ingentemque lapidem, quem collocari in ara
 „ S. Dominici oportebat, inspicerem, lapis in
 „ sinistrum crus meum, pedemque offendit:
 „ Etsi cutis tantum cruris saucia duabus in par-
 „ tibus esset, pes tamen ita laesus contusione,
 „ ac deciduo, corruptoque humore fuit, ut stare
 „ eo nullo modo possem, ac in lecto, vel in
 „ sede aliqua jacere cogerer. Interim pridie
 „ nonas Octobris cum delatus in aedem Novi-
 „ tiorum

„ tiorum sacro interesset, vi quadam excitari,
 „ urgerique me sensi ad preces illarum similes,
 „ quibus S. Philippus Neri usque usus est, adhi-
 „ bendas: Te obsecro, inquam, obtestorque
 „ sanctissima Christi Mater Virgo Maria, ut
 „ pro Cardinalis Barbadici dum viveret in te
 „ pietatis studio, proque illius in lustranda dioe-
 „ cesi diligentia, ac laboribus me hoc morbi
 „ incommodo solvas, quo & ipse meam, si id
 „ tibi honori futurum noveris, invisere dioece-
 „ sim pergam. Absoluto sacro, quin animum
 „ adverterem, nemine opitulante, e sede exur-
 „ rexi non modo, meisque me pedibus in cu-
 „ biculum sospes recepi, sed etiam ad ejusdem
 „ diei vespertas, levationis causa, dormitorium,
 „ quod dicimus, pedibus liber incesi. Itaque vi:
 „ Idus ejusdem mensis aram templi maximam,
 „ & v. Idus aram sacelli mihi consecrare licuit.
 „ Interim cum Dalmaticam Barbadici, quam do-
 „ no ab illius fratre acceperam, pedi meo admo-
 „ verem, magnam inde voluptatem percipere vi-
 „ debar, ac novas pedi vires addi sentiebam. Quo
 „ factum est, ut cum sanari a chirurgo non potuis-
 „ sem, Mariae Virginis ope, ac Gregorio depreca-
 „ tore quam citissime convaluerim, ac prodigium
 „ celebrans, gratias utrique maximas habuerim.

N n

Multo

Multo major legentem admiratio incesset ex hoc alio prodigio , quo vel ipsa elementa Gregorio obsequuta cognoscet . Calcinati , qui vicus est agri Brixienfis , viii. Idus Novembris anno 1721. , cum stabulum , quod Finonii obtinebant , flammam concepisset , adeo auctus ignis furente , validoque vento fuit , ut priusquam , quemadmodum accidisset , animadverti posset , conflagraturum brevi temporis spatio locum , & omnia consumenda esse viderentur . Imminens sane , certumque erat periculum , ne in adstructas stabulo contabulationes , proximaque aedes foeno plenas vento ignis inferretur . Pavore igitur , atque impendentis exitii horrore perculsi Finonii , magnaue multitudo oppidanorum ad stabulum accurrunt , atque disiectis tectis ~~compescere aqua incendii vim~~ properant . Sed cum restingui nullo modo posset , & consilium omne deficeret , Dominicus Legatus frustum purpurae Gregorii Barbadii Finonio medico , qui rem suam ire pessum misere lamentabatur , tradit , eumque ut implorata Gregorii ope purpuram in ignem projiciat hortatur . Id cum medicus magna fiducia fecisset , dictu profecto , visuque mirum , ut flammae quasi Barbadii purpuram reverentes , spatium ei ne arderet

deret relinquere, ac veluti se contrahere, pauloque post ita decreſcere coeperunt, ut una hora reſtincto incendio foenile, foenum, ac ceteras res omnes ereptas e tanto periculo univerſi qui aderant gratularentur. Sed mirandum magis intuentibus illud fuit, quod poſtridie ejus diei cum ea, quae minime conſumta incendio fuerant, oppidani ſecernerent, purpurae particulam omni ex parte integram, papyrum autem, qua obtegebatur, leviter tantum fumo obfuſcatam inter carbones invenerunt. Quae omnia cum deſuncti periculo non ſine lacrymis, ac ſtupore animadverterent, inſigne beneficium Gregorii meritis acceptum retulere, ac jurati haec ita ut diximus facta eſſe teſtati ſunt.

Sed de miraculis haſtenus, quae qui voluerit, poterit in Gregorio maxime admirari. Ego haec quidem, ut eſt aequum, magni pendo, atque ſuſpicio, ſed illa magis, quorum ſibi partem fides mortalium non decerpit, quae frequenter cum ſervorum Dei beneficentia, atque effeſtrice prodigiorum virtute, vel ex aequo, vel ex parte ſaltem aliqua conſpirat ad ea, quae cupiunt aſſequenda. Admiror Barbadici virtutes, nec pluris facio illuſtria, & magna, quae largiter in eum contulit Deus O. M. cum naturae

tum gratiae dona, & ornamenta, quam quod ea eximiae fecerit instrumenta sanctitatis. Sed & ipsis virtutibus * *mirabilius judico, quod magna, & rara virtus profecto est, ut magna operantem se nesciret, & manifesta omnibus sua cum esset, eum solum lateret sanctitas; mirabilis appareret, ac supremæ in terris dignitati par omnino haberetur, is vero se imparem prorsus, & contemtibilem reputaret.* Miror denique hac nostra fere ætate, quæ christiana torpescit pietas, frigescit charitas, hominumque mores ab antiqua severitate tantopere deciderunt, vixisse Episcopum, & Cardinalem, veteris disciplinae exemplum, qui priscam illam sanctissimorum Antistitum vitæ rationem operosam, asceticam, ac plane apostolicam non æmulari modo, sed æquare potuerit, ut, qui eos ad imitandum sibi proposuit, ipse deinde extiterit exemplar absolutissimum, ad quod alii ejusdem ordinis vitam suam exigant, atque componant.

Atque hæc potissimum habui, quæ de Gregorii Barbadici vita, ac rebus gestis monumentis traderem literarum. Jam vero historiae ad umbilicum perductæ coronidem addere liceat

Ber-

* S. Bern. Sermon. 13. in Cant.

Bernardi verbis * : *Habemus in ejus vita ; & quod digne miremur , & quod salubriter imitemur : tutius sane aemulanda solidiora , quam sublimiora , et quae magis virtutem redolent , gloriam minus . Studeamus proinde moribus conformari , cui in mirabilibus simulari , etsi volumus , non valeamus .*

A P P E N D I X

*De iis , quae hactenus in causa Canonizationis
B. Gregorii Barbadici peracta sunt .*

UT adhuc in terris agente Gregorio Barbadico sanctitatis ejus fama longe , lateque pervagata fuerat , ita & multo magis novis accedentibus post ejus obitum patratis ipsius ope miraculis aucta , & propagata est . Quare ne adhuc viventium hominum ad fidem de rebus ab eo gestis , virtutibus , atque prodigiis posteritati faciendam testimonia interirent , aequissimum , opportunumque visum est illius gloriae studiosis publicum , ac legitimum institui de viri sanctitate iudicium . Patavinorum primum , tum Bergomensium haec omnium , qua privata , qua publica in Gregorium studia , ac vota fuere .
Qua-

* Serm. i. de S. Victore .

Quare civitatis utriusque cives Episcopum adire suum, ut publicas more, institutoque Ecclesiae ea de re tabulas confici vellet, atque juberet. Id enim optimo, sanctissimoque Pastori suo deberi jure, meritoque putarunt, qui praeter vitae innocentiam, & sanctitatem, egregiis curis, atque laboribus perutilem eorum salutis operam impendisset, atque innumeris utramque Ecclesiam beneficiis cumulasset. Ad publicas itaque tabulas cum de Gregorii gestis, atque virtutibus, tum de nullo ei post mortem tributo cultu Patavii, ac Bergomi deventum est. Publicae item tabulae auctoritate, ut ajunt, ordinariae institutae Romae, Venetiis, Florentiae, Mediolani, Mutinae, ac Beneventi, riteque confectae ad Apostolicam sedem transmissae sunt. Additae supplices ad Clementem XI. P. M. multorum epistolae numero CCCLVII. uno deinde volumine exceptae, atque vulgatae, quibus summi Reges, ac Principes, S. R. E. Cardinales, Ecclesiarum Antistites, & Capitula, omnes fere Regularium Ordinum Praesides generales, publicae Academiae, Magistratus, & Collegia certatim votis instabant ac precibus, ut caelestes Gregorio honores supremo Ecclesiae judicio deferrentur.

Exhi-

Exhibita sacrae Rituum Congregationi acta omnia rite aperta , ac lecta sunt die 11. Julii anno 1716. : Tum causae Relator ab Innocentio XIII. P. M. designatus fuit Cardinalis Zondedarius, qui Theologos nonnullos cognitores, censoresque adhibuit operum , scriptorumque Ven. Gregorii, in quibus cum nihil reprehendendum offendissent, eadem sacra Congregatio die 3. Julii 1723. *Nihil ob stare* pronunciavit *ad causae prosecutionem* Eodem anno die 11. Decembris a laudato Pontifice manu propria signata est introductionis causae commissio, atque insequentis anni 1724. die 15. Julii: *De cultu Servo Dei non exhibito constare*, respondit eadem Congregatio, quod quidem responsum auctoritate sua firmavit Benedictus XIII. Innocentii successor.

Interea cum duo de triginta ab obitu Gregorii annis humidior loco, quo primum conditum fuerat, ejus corpus jacere animadvertent Patavini, magno fortasse sacri pignoris detrimento; augeretur praeterea in dies miraculorum, & populi ad sepulchrum frequentia, suarum esse partium duxerunt in locum sicciorum illud transferre, ac sepulchro nobiliore reponere. Id ne causae obesse posset, quaesita, atque ad faci-

ceni-

ciendum impetrata sacrae Congregationis facultate, quae consilium probavit die 23. Septembris 1724. dummodo fervaretur in omnibus ritus, ac forma a Fidei Promotore tradenda; opus quantocyus curatum, atque perfectum est. Indicta enim translationis die convenere ad sepulchrum constituti iudices, medici, chirurgi, ac testes coram Johanne Francisco Cardinali Barbadico Episcopo Patavino Ven. Gregorii fratris filio, tum erutae; apertaeque arcae, quibus inclusum cadaver fuerat, quod ingenti omnium admiratione integrum prorsus, atque incorruptum, omni ex parte flexibile, ac mortis temporisque injuriarum expers, divinitus conservatum repertum est. Agnovere prodigium quotquot spectaculo intererant, & laudavere Deum excelsum, qui non dedit Sanctum suum videre corruptionem. Post haec ne leviter quidem violatum, sed integrum uti repertum fuerat, accurate clausum loco digniore collocatum est, posito ex marmore ad tumulum hoc rei monumento.

D. O. M.

D. O. M.

C O R P U S

VENERABILIS SERVI DEI

GREGORII S. R. E. CARDINALIS BARBADICI

EPISCOPI PATAVINI

E SEPULCHRO

QUO XXVIII. ANTE ANNIS CONDITUM FUERAT
PRAEVIO DECRETO SAC. RITUUM CONGREGAT.APPROBATO A SS. D. N. BENEDICTO XIII. P. M.
JOH. FRANCISCUS S. R. E. CARDINALIS BARBADICUS
EPISCOPUS PATAVINUS

FRATRIS FILIUS

HUC TRANSTULIT

ANNO MDCCXXV. MENSE MAJO DIE XXVI.

Romae interea conficiebatur processus, ut vocant, Apostolicus *super fama sanctitatis in genere*, qui cum absolutus, & obsignatus sacrae Congregationi esset exhibitus die 15. Septembris, ipsius decreto referatus, & lectus est. Alii quoque Apostolica auctoritate processus *in specie* ejusdem Congregationis jussu Patavii, Bergomi, ac Venetiis instituti sunt, atque ab eadem sacra Congregatione adprobati die 20. Julii 1734.

Nova deinde in memoratis Urbibus ejusdem sacrae Congregationis jussu nonnullarum epistolarum, ac MSS. Ven. Gregorii instituta est perquisitio, quae ad Theologorum examen deducta sunt,

O o

eorum-

290 APPENDIX AD VITAM B. GREG. BARBAD.
eorumque relatione facta a Cardinali Gentili,
sacra Congregatio die 7. Maji 1746. respondit:
Procedi posse ad ulteriora, reservato jure D. Promo-
tori opponendi suis loco, & tempore. Volumina
quoque familiarium epistolarum, quas a prima
aetate ad mortem usque ad multos dederat Gre-
gorius, ad examen vocata censuram omnem
evasere, eodemque Cardinali referente sacra
Congregatio rescripsit die 20. Julii 1749. *Procedi*
posse ad ulteriora.

His itaque praemissis, riteque dispositis post
praevias, ut vocant, anteparaeparatorias, ac prae-
paratorias Congregationes super examine cum
Theologalium, tum Cardinalium virtutum Ven.
Servi Dei, quarum prima apud Eminentissimum
Galli causae relatores habita est die 29. Mar-
tii anni 1757., altera in Palatio Apostolico Qui-
rinali die 26. Septembris anni 1759. convocata
demum postrema generali coram SS. D. N.
CLEMENTE PP. XIII. die 30. Januarii 1759.
hoc Decretum editum est.

D E C R E T U M.

VENETA, SEU PATAVINA

*Beatificationis, & Canonizationis Ven. Servi Dei
Gregorii Cardinalis Barbadici Episcopi Bergo-
mensis, postea Patavini,*

SUPER DUBIO

*An constet de virtutibus Theologicalibus Fide, Spe, & Charitate in
Deum, & Proximam, necnon de Cardinalibus Prudentia, Ju-
stitia, Fortitudine, & Temperantia, earumque adnexis in gradu
heroico in casu, & ad effectum, de quo agitur.*

Proposita a Reverendissimo Cardinali Gallo Po-
nente in Congregatione Generali Sac. Rituum
habita die 30. Januarii 1759. coram Sanctiss. D.N.
CLEMENTE XIII. *Causa Veneta, seu Patavina*
Ven. Servi Dei GREGORII BARBADICI S. R. E.
Cardinalis, & Episcopi Patavini, in eaque discussio
dubio: An constet &c. (ut supra), Sanctitas sua au-
ditis Reverendiss. Sac. Rituum Congregationi Praepo-
sitorum, necnon Consultorum suffragiis, qui unanimi
consensu constare de ejus virtutibus in gradu heroico
consuerunt, nihil tum decernens, ad eum, qui ope-
ratur virtutes in nobis, tam suis, quam aliorum
precibus confugit, humiliter deprecando, ut notum
ei faceret sacramentum voluntatis suae. Hac vero
die 8. Februarii, qua B. Hieronymi Aemiliani Ven.
Gregorii Concivis in terris solemnis commemoratio
O O 2 *agitur,*

agitur, peractis sacrosanctis mysteriis Sanctitas Sua coram se advocavit Reverendissimos DD. Cardinales Tamburinum Sac. Congregationis Praefectum, Gallum Causae Relatorem, necnon R. P. Benedictum Veterani Promotorem Fidei, meque Secretarium, & Decretum hujusmodi edi, & inter Acta Sac. Congregationis referri mandavit, nempe Constare de virtutibus Ven. Servi Dei GREGORII BARBADICI Cardinalis, & Episcopi Patavini in gradu heroico in casu, & ad effectum, de quo agitur. Hac die 8. Februarii 1759.

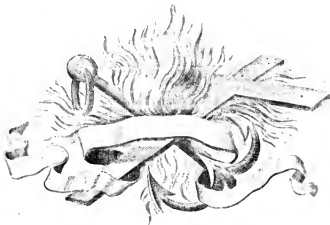
D. F. Cardinalis Tamburinus Praefectus.

Loco ❖ Sigilli.

M. Marescuscus Sac. Rituum Congregationis Secretarius.

Adprobatis virtutibus, Miraculorum examen, judiciumque institutum est, eorum videlicet quae Gregorii ope, ejusque intercessione postquam is e vivis excessit a D. O. M. patrata sunt. Quapropter in Congregatione anteparaeparatoria coacta die 26. Februarii Anni MDCCLX., ac deinde altera paraeparatoria habita die 2. Septembris ejusdem anni quaesitum, ac disceptatum est: *An, & de quibus Miraculis constet in casu, & ad effectum, de quo agitur*: Duo autem, quae mox indicabimus, e quatuor propositis atque discussis, tanquam certa, atque

atque indubitata miracula unanimi Patrum sententia judicata sunt. In generali demum Congregatione coram Sanctitate sua convocata die 10. Januarii MDCCLXI. instaurato eorumdem miraculorum examine, pleno suffragantium non tam consensu quam plausu eadem miracula adprobata sunt. Religiosum tamen ducens Sanctiss. Pontifex rem maturius perpendere, & pro causae gravitate uberius a Deo lumen poscere, ac praestolari, mentem suam declarare distulit ad diem octavam Februarii proxime insequentis, in qua decretum hoc tulit, ac promulgari mandavit.

D E C R E T U M.

VENETA, SEU PATAVINA

*Beatificationis, & Canonizationis Ven. Servi Dei
Gregorii Cardinalis Barbadici Episcopi Bergo-
mensis, postea Patavini,*

S U P E R D U B I O

An, & de quibus Miraculis constet in casu, & ad effectum, de quo agitur.

Mirabilis in Sanctis Deus, & inquirentibus se remunerator cum Sanctitatem fidelis Servi Sui GREGORII CARDINALIS BARBADICI confirmare dignatus fuerit miraculis post ipsius obitum ad ejusdem intercessionem patratis; hinc postquam Sanctissimus D. noster CLEMENS PP. XIII., servatis de more servandis, dicti Ven. Servi Dei heroicas virtutes approbavit solemniter edito Decreto die 8. Februarii anni 1759., institutum fuit eorumdem miraculorum examen in Congregationibus primum Antepreparatoria, & Praeparatoria habitis diebus 26. Februarii, & 2. Septembris anni 1760., & deinde in Congregatione Generali coram eodem SS. D. N. coacta die 20. mox elapsi mensis Januarii: in qua a Reverendiss. Cardinali Galli Causae Relatore proposito dubio,, An & de quibus Miraculis constet in casu, & ad effectum, de quo agitur,, licet suffragia Reverendissimorum Cardinalium, necnon Consultorum

con-

concordia fuerint in Miraculo adscribendis duabus sanationibus intercessione dicti Servi Dei secutis, primo, & tertio loco a Postulatoribus propositis; nihilo tamen minus Sanctitas Sua judicii declarationem tunc distulit, ut in gravissimo hoc negotio tam suis, quam aliorum precibus opem a Deo imploraret, & Divino lumine mens ejus illustraretur.

Hac vero die, in qua Dominicae primae Quadragesimae solennia recoluntur, eadem Sanctitas Sua post peractum Sacrosanctum Missae Sacrificium, accitis coram se Reverendissimis Cardinalibus Gallo Cassae Relatore, & Tamburino Sac Rituum Congregationis Praefecto, necnon R. P. D. Cajetano Forti Fidei Promotore, meque infra scripto Secretario, Divino iterum implorato praesidio, decrevit: ex quatuor Miraculis, quae proposita fuerunt tamquam a Deo patrata intercessione dicti Servi Dei, constare de duobus in tertio genere, nimirum de primo, instantaneae scilicet, & perfectae Sanationis Sororis Nicolosae Cinetti Monialis Conversae in Monasterio S. Annae Patavii Ordinis S. Benedicti a lethali vulnere capiti inflicto a saxo eximiae magnitudinis e fastigio turris campanariae delapso: & de tertio, nempe Instantaneae & perfectae Sanationis puellae Luciae Casotto ab inveterata Gangraena, quae dexterum ejus brachium a cubitu ad humerum exederat, eamque ad ultimum vitae discrimi-

discrimen adduxerat, *in casu, & ad effectum, de quo agitur.*

Et hujusmodi Decretum in Acta Sac. Rituum Congregationis referri, & publicari mandavit. Hac die 8. Februarii Anni 1761.

D. F. Cardinalis Tamburinus Praefectus.

Loco ❖ Sigilli.

F. M. de Lerma Sac. Rit. Congreg. Secretarius.

His rite absolutis, nihil jam reliquum esse videbatur, ut Beatorum fastis Gregorius adjungeretur. Sed veteris disciplinae retinendae causa Sanctiss. Pontifex discuti voluit: *An stante approbatione virtutum, & duorum miraculorum tuto deveniri posset ad ipsius Ven. Servi Dei Beatificationem?* Cui quidem dubio coram se proposito in generali Sacrorum Rituum Congregatione die 7. Julii MDCCCLXI., cum suffragiis omnibus responsum fuerit: *Posse a Sanctitate sua tuto procedi,* ipsa anniversaria coronationis suae die 16. Julii 1761. sequens tulit

DE-

D E C R E T U M.

VENETA, SEU PATAVINA

*Beatificationis, seu Canonizationis Ven. Servi Dei
Gregorii Cardinalis Barbadici Episcopi prius
Bergomensis, postea Patavini*

S U P E R D U B I O

*An; flante approbatione duorum Miraculorum, tuto procedi possit
ad solemnem ipsius Ven. Servi Dei Beatificationem.*

Postquam Ven. Dei Servus Gregorius Cardinalis Barbadicus dissolutis corporei carceris vinculis, ad coelestem Patriam evolavit, maxima sanctimoniae fama, plures instructi fuerunt Processus auctoritate primum ordinaria, deindeque Apostolica super illius Sanctitate, Virtutibus, & Miraculis. Cumque postmodum, iis omnibus diligenter perpensis, quae ex praescripto Apostolicae Sedis in arduo Beatificationis Iudicio accurate discutienda erant, propositum fuerit examen heroicarum Virtutum ejusdem Servi Dei in Congregationibus Anteparaepratoria, Paraepratoria, & demum Generali habita coram Sanctissimo D. N. CLEMENTE PAPA XIII. die 30. Januarii 1759., eadem Sanctitas Sua die 8. Februarii ejusdem anni, qua B. Hieronymi Aemiliani Ven. Gregorii Concivis solemnis Commemoratio agebatur, declaravit, „ Constare de virtutibus

P p

Theo-

Theologalibus, & Cardinalibus, aliisque adnexis in gradu heroico, in casu, & ad effectum &c.,
In earundem autem virtutum examine dilucide ex actis constitit, quam egregia Evangelicae perfectionis specimina ediderit in vinea Domini bonus hic Pastor semper excubans, semper operosus, & diu noctuque custodiens vigilias super Gregem suum. Fuit in eo humanarum rerum admirabilis contemptus, mira prorsus, & inexplebilis ad pauperes fovendos, alendosque caritas, ardentissimum Divini honoris, ac Religionis propagandae studium, in Ecclesiastica disciplina restituenda indefessus labor, in pravis moribus extirpandis assidua vigilantia, in Episcopalis Cathedrae auctoritate, juribusque tuendis robur invictum. Dioecesi literis, ac pietate excultam voluit, quam magnis licet incommodis, suaeque valetudinis dispendio, frequenter invisere solebat, praedicans ubique verbum Dei, arguens, obsecrans, increpans in omni patientia, & doctrina: seque semper exhibuit perfectum, sanctumque, qualem decet esse Episcopum, & sanctissimi Mediolanensis Antistitis Caroli Borromaei, quem sibi ad imitandum proposuerat, imaginem ad vivum in se expressit.

Cum tantam vero Sanctitatem confirmatam voluerit Omnipotens post ejus obitum testimonio miraculorum, eorum examen, praemissis Congregationibus Anteparaeparatoria, & Paraeparatoria, propositum fuit

fuit die 20. Januarii praesentis anni 1761. in Congregatione generali habita coram Sanctitate Sua, quae die 8. sequentis mensis Februarii, in qua Dominicae primae Quadragesimae sollemnia recolebantur, duo ex illis in tertio genere approbavit, videlicet primum: Instantanae, & perfectae Sanationis Nicolosae Cinetti Monialis Conversae in Monasterio S. Annae Patavii Ordinis S. Benedicti a lethali vulnere capiti inflicto a saxo eximiae magnitudinis e fastigio turris campanariae delapso: Et tertium nempe: Instantanae & perfectae Sanationis puellae Luciae Casotto ab inveterata Gangraena, quae ad dexterum ejus brachium a cubitu ad humerum exederat, eamque ad ultimum vitae discrimen adduxerat.

Tandem in Congregatione generali coacta coram Sanctitate sua die 7. praesentis mensis Julii proposito per Reverendissimum Cardinalem Galli Causae Relatorem dubio, An stante approbatione duorum Miraculorum tuto procedi possit ad solemnem ipsius Ven. Servi Dei Beatificationem, licet omnes unanimi sensu affirmative rescribendum censuerint, attamen Sanctitas Sua, Responso tunc dilato ad divinam opem in tam difficili judicio diuturnis precibus implorandam, hac die Anniversaria Coronationis Suae, post oblatum Sacrosanctum Missae Sacrificium accitis coram se Reverendissimis Cardinalibus Galli Causae Relatore, Spi-

300 APPEND. AD VIT. B. GREG. BARBAD.
*nelli Episcopo Hostiensis, ac Sac. Collegii Decano, &
Torregiani, necnon R. P. D. Cajetano Forti Fidei
Promotore (si quid ulterius haberet opponendum)
meque infra scripto Secretario, ad maiorem Dei glo-
riam, & Ecclesiae quidem universae praesertim, tum
Ordinis Episcopalis, quem tanta cum laude Servus
Dei professus est, tum dignitatis Cardinalitiae, cujus
decus fuit, & ornamentum, praesens Decretum Bea-
tificationis Ven. GREGORII CARDINALIS
BARBADICI per literas in forma Brevis, & con-
suetis cum Indultis solemni ritu celebrandae in Basilica
Vaticana die in iisdem literis designata, expediri, &
publicari mandavit. Hac die decimasexta Julii 1761.*

D. F. Cardinalis Tamburinus Praefectus .

Loco ❖ Sigilli.

~~F. M. de Lerma Sac. Rite Congreg. Secretarius .~~

IN-

I N D E X

RERUM MEMORABILUM.

A.

Academiae Patavinae Theologorum de Gregorio testimonium. 24.

Acciajulus Cardinalis Gregorii sanctitatem testatur. 242.

Aguirre Cardinalis Gregorium amore prosequitur. 242.

Albanus, Jo. Franciscus Cardinalis, Gregorium colit. 242.

Alcorani editio cum confutatione Ludovici Maraccii. 72.

Alexander VII. Pontifex creatus. 13. Gregorium Romam arcessit, & dignitatibus auget. *ibid.* Episcopum eum,

Bergomensem renunciat. 16.

Deinde S. R. E. Cardinalem creat. 50. Eumque ad Ecclesiam Patavinam transfert. 57. Quanti eum fecerit? 243.

Asceticus locus in Seminario Patavino. 74.

B.

Bandini, Cosmae, de Nigronii Cardinalis in Gregorium cultu testimonium. 242.

Barbadica gens patricia apud Venetos. 1. Ejus elogium. 176.

Barbadicus, Gregorius. *Vid.* Gregorius.

Barbadicus, Antonius Senator, Gregorii frater. 173.

Procurator S. Marci. 176.

Barbadicus, Jo. Franciscus, pater Gregorii 2. Mortua uxore, viduitatem sancte colit.

Ejus laudes. *ibid.* Filios pie instituit. 3. Praesertim Gregorium. 4. Carmelitas, & Camaldulenses studio multo fovet. 8. & seq. Aedes Gregorii ornamentis instruit. 170.

eique monitum dat. 171.

Barbadicus, Jo. Franciscus Junior, Gregorii ex fratre nepos. 176. Episcopus primum Veronensis, dein Brixienfis, & Cardinalis, tandem Patavinus Episcopus. 177.

Barbadicus, M. A. Cardinalis de sanctitate Gregorii juratus testis. 242.

Baronii, Spondani, & Saliani annales a Gregorio perlecti. 263.

Benedictus XIII. *Vid.* Urfinus.

Decretum Sacr. Congr. Rituum

tuum *De non cultu Gregorii* confirmat. [287.](#)
 Bragadinus Cardinalis Gregorium Episcopum inungit. [17.](#)
 Bullionii, Cardinalis, de Gregorii sanctitate illustre testimonium. [272. & seq.](#)

C.

Capituli Cathedralis Bergomensis de Gregorio testimonium. [53. & 54.](#)
 Capituli Ecclesiae Patavinae de Gregorio testimonium. [272.](#)
 S. Caroli Borromaei imitator Gregorius. [18. & 20.](#) Ejus jussu editum *libellum*, iterum vulgat. [96.](#) Eum praecipue colit. [132.](#)
 Charitas Gregorii in Deum. [143. & seqq.](#) In propinquos. [173.](#) In familiares. [177.](#) Et in adversarios, sibi que infensos. [180.](#)
 Castitas Gregorii. [219. & seq.](#)
 Chisius, Fabius, Pontificis Legatus ad tractum Rheni. [6.](#) Gregorium amore completur; eique doctrinae pietatisque documenta tradit. *ibid. & seq.* Cardinalis creatur. [9.](#) Jurisprudentiae & historiae Eccles. Gregorium operam dare jubet. [10.](#) *Vid.* Alexander VII.
 Chisii junioris, Fabii Cardina-

lis, studia in Gregorium. [112.](#)
 Literas ab eo accipit. [184.](#)
 Clemens XI. P. M. a Regibus & Principibus pro Canonizatione Gregorii supplicatur. [286.](#)
 Clementis XIII. Decretum constare de virtutibus Gregorii. [291.](#) Aliud constare de duobus Miraculis. [294.](#) Decretum Beatificat. [297.](#)
 Clericatus, Johannes, decisiones vulgat Cleri Patavini. [88.](#)
 Cloche, Antonius, Ord. Praedic. Magister Gen. Gregorii amicus. [265.](#)
 Collegium Nobilium Seminario Patavino a Gregorio additum. [76.](#)
 Collegium Nobilium ad S. Mariae de Tresto a Gregorio erectum. [76.](#)
 Colloredus, Leander Cardinalis. [35.](#) Ejus in Gregorium veneratio. [242.](#) Illius sanctitatis testis juratus. *ibid.*
 Collovitzii, Cardinalis, Hungariae Primate de Gregorio testimonium. [109.](#)
 Colonitzius Cardinalis Gregorium honorat. [242.](#)
 Columna, Federicus Cardinalis, Gregorium promovere ad Pontificatum satagit. [111.](#)
 Congregatio Conc. Tridentini interpretum a Gregorio frequen-

quentata. 264.
 Congregatio Sac. Rituum. *Vid.*
 Rituum Sac. Congregatio.
 Constantia, & fortitudo Grego-
 gorii. 207. & *seqq.* a Cosi-
 mo III. admirata. 211.
 Contarenus, Aloysius, Vene-
 torum Orator ad Conven-
 tum Monasteriensis Gre-
 gorium comitem sibi jun-
 git. 5.
 Cornelii, Georgii, Episcopi
 Patavini obitus. 57.
 Cornelius, Georgius junior,
 Cardinalis, S. Thomae Sum-
 mam a Gregorio edi coep-
 tam, vulgat. 71.
 Corpus Gregorii post 28. an-
 nos incorruptum. 288.
 Cosimus III. Magn. Dux Etru-
 riae celsitudinem animi Gre-
 gorii admiratur. 211. & 239.
 & *seq.*
 Crispinus Amerinorum Epi-
 scopus Gregorium laudibus
 effert. 247.

D.

Dosithei ab Angelis Car-
 melitae de Gregorii in-
 Deum charitate testimo-
 nium. 147. Ejus animam
 exeuntem Deo commen-
 dat. 252.

E.

Episcopalis Curia ab exter-
 nis melius, quam ab indi-

genis administratur. 202. &
seq.

Erculani, Hieronymus, Ord-
 Praedicat Gregorium inno-
 centissimam animam appel-
 lat. 11. In Theologicis di-
 sciplinis instruit. 262. Ejus
 amicus. 265.
 Etraeus Cardinalis Gregorium
 honorare studet. 242.

F.

Fabri, Jo. Baptistae, Pleba-
 ni S. Lucae, de Gregorio
 propheticum dictum. 9.
 Facundia Gregorii. 265.
 Fama de Gregorii sanctitate,
 dum viveret. 236. & *seqq.*
 Post obitum. 266. & *seqq.*
 Ferratii, M. Antonii, de Gre-
 gorio testimonium. 260.
 Fides Gregorii, ejusque tuen-
 dae & propagandae stu-
 dium. 116. & *seqq.*
 S. Franciscus Salesius dux, &
 vitae magister a Gregorio
 eligitur. 7. Ac in deliciis ha-
 betur. 131. & *seq.*
 Franciscus Estensis Mutinen-
 sium Dux, Gallici exerci-
 tus ductor. 100.

G.

Genevensis cujusdam de
 sanctitate Gregorii testi-
 mo-

- monium. [238.](#) & seq.
 Giussani, Petri, libellus jussu
 S. Caroli Borromaei editus,
 a Gregorio iterum vulga-
 tus. [90.](#)
 Grandius, Ordinis Praedica-
 torum, Gregorii [amicus. 265](#)
 Gratianus [historicus](#) Grego-
 rium laudat. [247.](#)
 B. Gregorii ortus, patria, pa-
 rentes. [2](#) A patre pie insti-
 tutus: Ejus pueritia, gesta-
 que supra aetatem. [3.](#) Reli-
 gio, ingenium, judicium,
 memoria, observantia in pa-
 trem. [4.](#) & seq. Philosophiae
 operam dat. [4.](#) Item Geome-
 triae. [5.](#) Adolescentia; Cum
 Aloysio Contareno Oratore
 Veneto Monasterium pergit;
 ibique Commentaria, vulgo
Memorie, scribit. [5.](#) Ejus cum
 Fabio Chisio necessitudo. [6.](#)
 Cujus suasionem Franciscum
 Salesium sibi ducem consti-
 tuit, & imitandum propo-
 nit. [7.](#) Itinera: Parisiis [4.](#)
 mensibus versatur: gratiam
 init apud Ludovicum XIV.
 Regem. *ibid.* Hujus de Gre-
 gorio [judicium. 8.](#) In patriam
 reversus inter Sapientes Or-
 dinum adnumeratur; In re-
 ligiosum ordinem se recipe-
 re meditat. *ibid.* Jo. Bapti-
 stam Fabri consulit, alium-
 que religiosum virum; Jo.
 Bapt. de eo propheticum re-
 sponsum. [9.](#) Chisium ad Pon-
 tificatum evectum Romae
 visit, ejusque suasu Jurispru-
 dentiae, & historiae Eccle-
 siasticae operam dat. [10.](#)
 Itemque Theologiae & hi-
 storiae sacrae. [11.](#) Patavii in
 pietate, & studiis proficit.
[10.](#) & seq. Consuetudo cum
 Hier. Erculani Ord. Praedi-
 cator. [11.](#) Abjecta toga, Ec-
 clesiae nomen dat; a Tonsu-
 ra ad Presbyteratum adscen-
 dit, & in utroque Jure con-
 sequitur Doctoratum: Vita
 post Sacerdotium adeptum.
[12.](#) Romam ab Alex. VII.
 accersitus, primumque Ca-
 nonicus Patavinus, deinde
 Signaturae Referendarius &
 Praeful domesticus renun-
 ciatur. [13.](#) Transiberinae
 regioni pellis tempore prae-
 fectus. [14.](#) In aegrotos cha-
 ritas in discrimen eum salu-
 tis adducit. [15.](#) Bergomen-
 sis Episcopus renunciatur. [16.](#)
 A Card. Bragadino vix con-
 secratus suam adit Eccle-
 siam. [17.](#) Carolum Borro-
 maeum in Episcopatu imita-
 ri conatur. [18.](#) & [20.](#) Alio-
 rum mores reformaturus, a
 se primum, deinde a dome-
 sticis auspicatur. [20.](#) & [21.](#)
 Inita regendae domus ratio.
[21.](#)

21. & 22. Et Eccles. 23. Cleri disciplinam restituit. *ibid. & plur. seqq.* Otium, & inertiam a Clericis eliminat. 24. Seminarium Clericorum redditibus & magistris augeat. 25. Aliud erigere meditatur. 26. Exercitationes spirituales primus Bergomi instituit. 29. Catechismum promovet, Sodalitia erigit. 32. Scholas frequentat. 33. Concionibus vacat sacris. 34. 35. Poenitentiae Oratorium erigit. 36. Visitationem instituit; methodus ab eo servata. 37. & seqq. Labores init. 40. Diei horas partitur. 41. Pelagiorum sectam exterminat. 45. & plur. seqq. S. R. E. Cardinalis renunciatur ab Alex. VII. 50. Romae purpureum galereum fuscipit. 51. Synodum dioecesanam cogit. 52. Ad Patavinam transfertur Ecclesiam. 57. Novum onus frustra a se avertere sagit. 58. Ejus Ecclesiae procurationem init. 63. Nova consilia in ejus administratione. *ibid. & plur. seqq.* Visitationem instituit. 66. Seminarium aedibus, redditibus, scholis, piisque augeat institutis. 68. Magistros undique advocat. 69. Linguas Orientales doceri curat. *ibid.* Nec

non Mathematicam, utrumque Jus, & Ecclesiae Historiam. 70. Lex Theologiae professoribus ab eo indicta. *ibid.* Summam D. Thomae cum Comment. Cajetani & Caponi edi curat; Seminarii Bibliothecam augeat. 71. Ty- pographiam in ea erigit, characteribusque Orientalibus augeat; Alcorani editio cum confutatione ibi edita. 72. Alumnorum studia promovet. 72. & seqq. Locum ascecticum in Seminario erigit. 74. Collegium Nobilium ei adjungit; novumque Collegium in S. Mariae de Tresto erigit. 76. Cura in Clericis initiandis. 77. 78. Ac in designandis Ecclesiae Ministris. 79. & seqq. Ethicae Christianae puritatem inculcat. 82. & seqq. Congregationes varias instituit. 85. Et Patrum familias conventum. 89. Petri Giussani libellum S. Caroli Borromaei jussu editum, recudendum curat. 90. Populi mores componit. 91. Litterae ad Cardd. Conc. Trid. Interpretes. 92. Scholas mirum in modum augeat. 93. Concionum argumenta proponit. 95. Paleotti Cardinalis librum de Sac. Concionibus edi curat. 96. Pastorales

Epistolas dat ad gregem suum. 97. Monialium restituit disciplinam. 98. & seqq. Earum Monasterium in urbem Bergomensem transfert. 99. Trevillii Moniales benigne excipit. 100. Quater Romam se confert eligendi Pontificis causa. 105. Supremam dignitatem a se amovet. 106. Bis Summus expetit Pontifex. 106. Ab Innocentio XI. in Urbe retinetur. 108. Ut se gesserit in Comitibus post obitum Alexandri VIII. quo Pontificatum defugeret. 109. & plur. seqq. Mira ejus constantia. 112. A Cardinale de Poliniaco testata, & a Bened. XIV. 113. Virtutes. 115. Fides. 116. Ejus tuendae & propagandae studium. 117. Ut se gesserit in gravi tentatione? 118. & seq. Infidelium conversionem curat. 122. & seq. Tipaldo Meletio utitur in Schismaticis revocandis. 123. & seq. In procuranda Haereticorum conversione studia. 124. & seq. Religionis cultus. 126. & plur. seqq. Libellum Caeremoniarum Misae vulgat. 128. B. Virgini addictissimus. 130. Carolum Borromaeum, Franciscum Salecium, Philippum Nerium

colit. 131. & seq. Festorum dierum sanctificationi invigilat. 113. Ac aedium sacrarum nitore, & cultui. 134. & seq. Spes & fiducia in Deum. 136. & seqq. Charitas in eundem. 143. & seqq. Ab Andrea Trono, & Dolitheo ab Angelis testata. 147. Orandi & contemplandi studium. 150. & plur. seqq. Pastoralis sollicitudo. 157. & seqq. Cujus exemplum adducitur in signe. 160. Profusa in pauperes liberalitas. 164. & plur. seqq. In id maximam auri vim profundit. 169. Curum, ac palatii ornamenta distrahit. 170. Pallium pauperi donat. 171. Charitas in propinquos. 173. & seqq. Et in familiares. 177. Ac in adversarios, sibi que in senfos. 180. & seqq. Illustre exemplum. 183. Alterum. 184. & seq. Multis profuit Gregorium laesisse. 186. Lenitas, & mansuetudo. 187. & seqq. Exemplum patientiae. 188. & seq. Alia. 190. & seqq. Prudentia tam in suis, quam in Ecclesiae rebus. 193. & seqq. Regulae, quas sibi praescripsit. 195. & seq. Molinosium averfatur. 199. & seq. De gravissimis rebus ab Innocentio XI. & XII. consultus.

tus. 200. Laicorum Magistratum offensionem non incurrit. 201. Justitiae zelus. 202. & seqq. Externos indigenis praefert in Curia Episcopali. 202. Nec aliena admittit officia, nec sua in electione Sacror. Ministrorum interponit. 206. Firmitas animi, & fortitudo. 207. & seqq. Temperantia, & vitae asperitas. 213. & seqq. Jejunandi ratio. 214. & seqq. Poenitentiae. 218. Castimonia. 219. & seq. Humilitas. 221. & seqq. Purpuratis pueris orphanotrophii Veneti se assimilant. 223. De se abjecte sentit. 223. & seq. Humanas laudes averfat. 226. Prophetiae dono maxime enituit in revelandis futuris, occultis, vel remotis. a 228. ad 232. Miracula. 233. & seqq. Existimatio dum viveret. 236. Etiam apud summos Principes. 239. Praefertim Cosimum III. *ibid.* & seq. Et apud Cardinales. 242. Ac summos Pontifices. 243. & seqq. Et eruditos viros. 246. & seq. Obitus. 248. & seqq. Quem Gualterio Laeto praenunciat. 249. Timor, subinde fiducia in Deum. 251. Luctus omnium ob ejus transitum. 253. & seq. Testamentum.

255. & seq. Oratio funebris. 257. Tumulatio, & inscriptio. *ibid.* Corporis habitus & forma. 258. Animi indoles, ingenium, doctrina. 259. & seqq. In viros religiosos propensus. 266. Sanctitatis fama, & existimatio post obitum. 266. & seqq. A multis, praesertim a Cardinale Bullonio testata. 272. & seq. Miracula post mortem. a 273. ad 283. Virtutes imitandae; praeclara gesta miranda. 284. & seq. Processus ordinarii Bergomi, & Patavii de ejus sanctitate fiunt. 285. & seq. Item Romae, Venetiis, Florentiae, Mediolani, Mutinae, ac Beneventi. 286. Preces Principum ad Clementem XI. P. M. pro ejus Canonizatione. *ibid.* Scripta examini tradita, & approbata, cum decreto *Nihil ob stare.* *ibid.* Causae commissio. *ibid.* Decretum de cultu ei non exhibito a Bened. XIII. confirmatum. *ibid.* Corporis translatio coram Jo. Franc. Card. Barbadico. 287. & seq. Corpus incorruptum repertum. 288. Processus Apostolicus Romae instructus super fama Sanctitatis in genere in Congr. Rituum referatur. 289. Processus Apostolici in

specie Patavii , ac Venetiis instituti ab eadem Congreg. adprobantur. *ibid.* Epistolae examinantur . 290. Sac. Congr. Decretum constare de virtutibus . 291 . Miraculorum examen . 297. Duo ex iisdem adprobantur . 293. Decretum posse tuto procedi . 296. Decretum Beatificationis . 297. Grimanus, Aloysius, Gregorii praedecessor in Bergomensis Episcopatu . 19. Guillelmus Neoburgensis Elector Palatinus Rheni . 239.

H.

Humilitas Gregorii . 221. & *seqq.*

Jacobus a S. Pelagia , a quo Pelagiorum secta. *Vid.* Pelagini . 45.

Jacobus II. Angliae Rex Gregorium Pontificem fieri expetit . 111. Catholicam Religionem in Anglia restituit . 124.

Jacobetti, Jacobi, Ethicae Professoris , de Gregorii Fide testimonium . 118. & *seqq.*

Jejunandi ratio Gregorii . 214. & *seqq.*

Innocentius XI. Barbadicum in Urbe retinet . 108. Eum

consult in rebus gravissimis . 200. Quanti Gregorium fecerit ? 243. & *seqq.* Novos Episcopos Patavium instruendos mittit . 244. Innocentius XII. *Vid.* Pignatellus Antonius . Innocentius XIII. signat commissionem Causae Beatificationis Gregorii . 287. Inscriptio sepulchralis Gregorii . 257. Alia . 289. Justitiae virtus in Gregorio emineat . 202. & *seqq.*

L.

Lambertus Episcopus Eporadiensis eloquentiam Gregorii admiratur . 35.

Leonia, Lucretia , mater Gregorii . 2.

Liberalitas Gregorii in pauperes . 164. & *seqq.* In id maximam auri vim is profudit . 169. Currum, & Palatii ornamenta pluries distrahit . 170.

Linguae Orientales, Hebraica, Syriaca , Chaldaica , Arabica , Turcica , & Persica in Seminario Patavino Gregorii cura coluntur . 69.

Ludovici XIV. Galliarum Regis de Barbadico iudicium . 8.

Mabil-

MEMORABILIMUM:

M.

M Abillonius, Joannes, Gregorium laudat. 247. 265. & 269.

Manfuetudo Gregorii. 187. & *seqq.*

B. Mariae Virgini Gregorius addictissimus. 130.

Maraccius, Ludovicus, Alcoranum a se versum, & confutatum edit. 72.

Marchesius, P., Gregorii amicus. 265.

Memoria Gregorii tenax. 265.

Mensae Gregorianae titulo sacris Ordinibus initiati qui fuerint? 85.

Montfauconius Gregorium laudat. 247.

Miracula a Gregorio patrata dum viveret. 253. & *seqq.* Post mortem. a 273. ad 283.

Card. Ursini testimonium. 280. & *seq.* Eorum duo a Sac. Cong. Rit. adprobata. 294.

Mocenicus, Aloysius, Praetor Bergomensis. 46.

Molinofius Michael Quietisticae sectae auctor. 120. A Gregorio repulsus. 200.

Monasterium Monialium S. Benedicti Bergomum a Gregorio translatum. 99.

Monasterium urbs Westphaliae: in eo Conventus habetur

ad pacem conciliandam. 309.

Mufocco, Josephus, Gregorii laudes pro concione dicit. 257.

N.

N Anius, Baptista, Gregorium laudat. 247.

Nigronius, Cardinalis, Gregorii sanctitatem testatur. 242. 246. & *seq.* 280. & *seqq.*

Norisius, Henr. Cardinalis, Gregorium aestimat. 242. De ejus sanctitate testificatur. 246. & 265.

O.

O Bitus Gregorii. 248. & *seqq.* Ab ipso praenunciatus. 249.

Oblatorum Congregatio Patavii. 89.

Odescalchus, Benedictus Cardinalis, Summus Pontifex electus Barbadicum Romae retinet. 108. *Vid.* Innoc. XI.

Olivae, Jo. Pauli, Pontifici a concionibus ad Gregorium literae. 58. 59. Amicitia cum eo. 265.

Oratio funebris in Gregorii morte a Josepho Mufocco recitata. 257.

Othobonus, Petrus Cardinalis, Episcopus Brixienfis Pelagianos infectatur. 45.

Pal-

P.

- P** Allavicini, Sfortiae, Cardinalis, de Gregorii sanctitate testimonium. 246.
 Amicitia inter eos. 265.
 Paleotti, Gabrielis Cardinalis, libellus de sacris Concionibus editus typis Seminarii Patavini. 96.
 Parochorum Bergomensium testimonium de Gregorio. 54. & seqq.
 Pastorales epistolae Gregorii ad Gregem suum. 97. & 264
 Pastoralis sollicitudo Gregorii. 156. & seqq.
 Patavinae Ecclesiae status. 61.
 62. Ei Gregorius praeficitur. 57.
 Patientia Gregorii. 188. & seq. 215.
 Paulutius Canonicus Patavinus Gregorio inensus, ejus commendatione Auditor Rotae designatur. 183. & seq.
 Pelagini ab Ecclesia Bergomensi Gregorii cura exterminantur. 45. & seqq.
 Pestis Romae. 14. Bergomi. 18.
 Petavii, Dionysii Soc. Jesu, librum de Doctrina temporum Gregorius legit. 264.
 Philothea, S. Francisci Salesii opus, Gregorio in deliciis. 7.
 Pignatellus, Antonius Cardi-

- nalis, Pontifex eligitur, Innocentii XII. nomine adscito. 113. Gregorium de rebus gravissimis consulit. 200
 Prioli, Petri Cardinalis, de Gregorio testimonium. 53.
 Preces Regum, & Principum ad Clementem XI. P. M. pro Gregorii Canonizatione 286
 Processus ordinarii de Gregorii sanctitate Bergomi, & Patavii fiunt. 285. Item Romae, Venetiis, Florentiae, Mediolani, Mutinae, ac Beneventi. 286.
 Processus Apostolicus Romae instructus super fama sanctitatis Gregorii in genere in Congr. Rituum referatur: 289. Processus Apostolici in specie Patavii, Bergomi, ac Venetiis instructi ab eadem Congr. adprobantur. *ibid.*
 Prophetiae donum, quo enituit Gregorius 228. & seqq.
 Prudentia Gregorii eximia. 193. & seqq. Pontificibus Innoc. XI. & XII. utilis. 200.
 A Magistratibus Laicis commendata. 201.

R.

- R** Aynaldus Estensis Mutinensium Dux. 239.
 Raynaldus, Odoricus, Gregorii amicus. 265.
 Riccius, Michael Angelus Car-

- Cardinalis, Gregorium ad Philosophiae, & Mathesis studium accendit. 261.
- Rituum sacrorum Congregatio Processus pro Canonizatione Gregorii referat. 286.
- Ejus Decretum *Nihil ob stare*. 287.
- Aliud Decretum *De cultu Servo Dei non exhibita* a Benedicto XIII. confirmatum. *ibid.*
- Aliud Decretum constare de virtutibus a Clemente XIII. approbatum. 291.
- Duo ejusdem miracula approbat. 293.
- Decretum posse tuto procedi. 296.
- Decretum Beatificationis jussu Clementis XIII. emanatum. 297.
- Rivoli, Fr. Vincentius Maria, Ord. Praedicat. Fidei Quaesitor. 46.
- S.
- S**alazarius Cardinalis summo Gregorium honore prosequitur. 242.
- Salomonius, Ord. Praedicat. Gregorii amicus. 265.
- Scaligeri, Josephi, libros Gregorius legit. 264.
- Segnerius, Paulus Soc. Jesu, Gregorii amicus. 265.
- Seminarium Bergomense a Gregorio auctum. 25.
- Seminarium Patavinum. 67.
- A Gregorio aedibus amplificatum, ac magnis beneficiis auctum. 68. & *seqq.*
- Ejus elogium. 76.
- Socinus, Marianus, Gregorii amicus. 265.
- Spes, & fiducia in Deum Gregorii. 136. & *seqq.*
- T.
- T**emperantia Gregorii. 213.
- Testamentum Gregorii. 255. & *seq.*
- Testorius, P. Jo. Hieronymus, Cassinensis. 142.
- Theologi Academiae Patavinae. *Vid. Acad. Patavin.*
- S. Thomae doctrina in Seminario Patavino sequenda a Gregorio praecipitur. 70: & *seq.*
- Ejus Summa cum Cajetani, & Caponii Commentariis edita. 71.
- Summae loca Gregorius prae digitis habet. 263.
- Timor Gregorii in extremo agone, deinde Fiducia in Deum. 251.
- Tipaldus Meletius Archiepiscopus. 123. & *seq.*
- Translatio Corporis B. Gregorii. 287. & *seqq.*
- Trevillii Moniales a Gregorio benigne exceptae. 100.
- Trono, Andreae, Ord. Praedic. de Gregorii charitate in Deum testimonium. 147.

V.

- V**allis tellina Rhaetorum
 Provincia. 31.
 Virtutes Gregorii. 115.
 Virtutes magis quam miracula
 Gregorii sanctitatem com-
 mendant. 283.
 Viviani, Vincentii, illustre de
 Gregorii doctrina testimo-
 nium. 261.
 Ursinus, Fr. Vinc. Maria Car-

dinalis, Gregorium venera-
 tur. 242. & seq. Ejus san-
 ctitatem testatur. 243. 270.
 & seq. *Vid.* Bened. XIII.

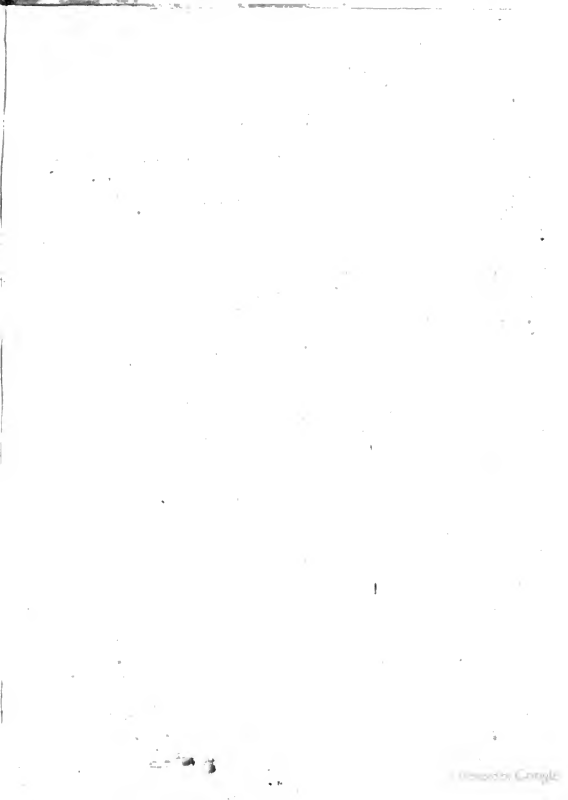
Z.

- Z**onedarius Cardinalis
 causae Canonizationis
 Gregorii Relator scripta
 ejus tradit censuranda. 286.
 & seq.

A.R. deli.

I.B.S. scul.

4000

